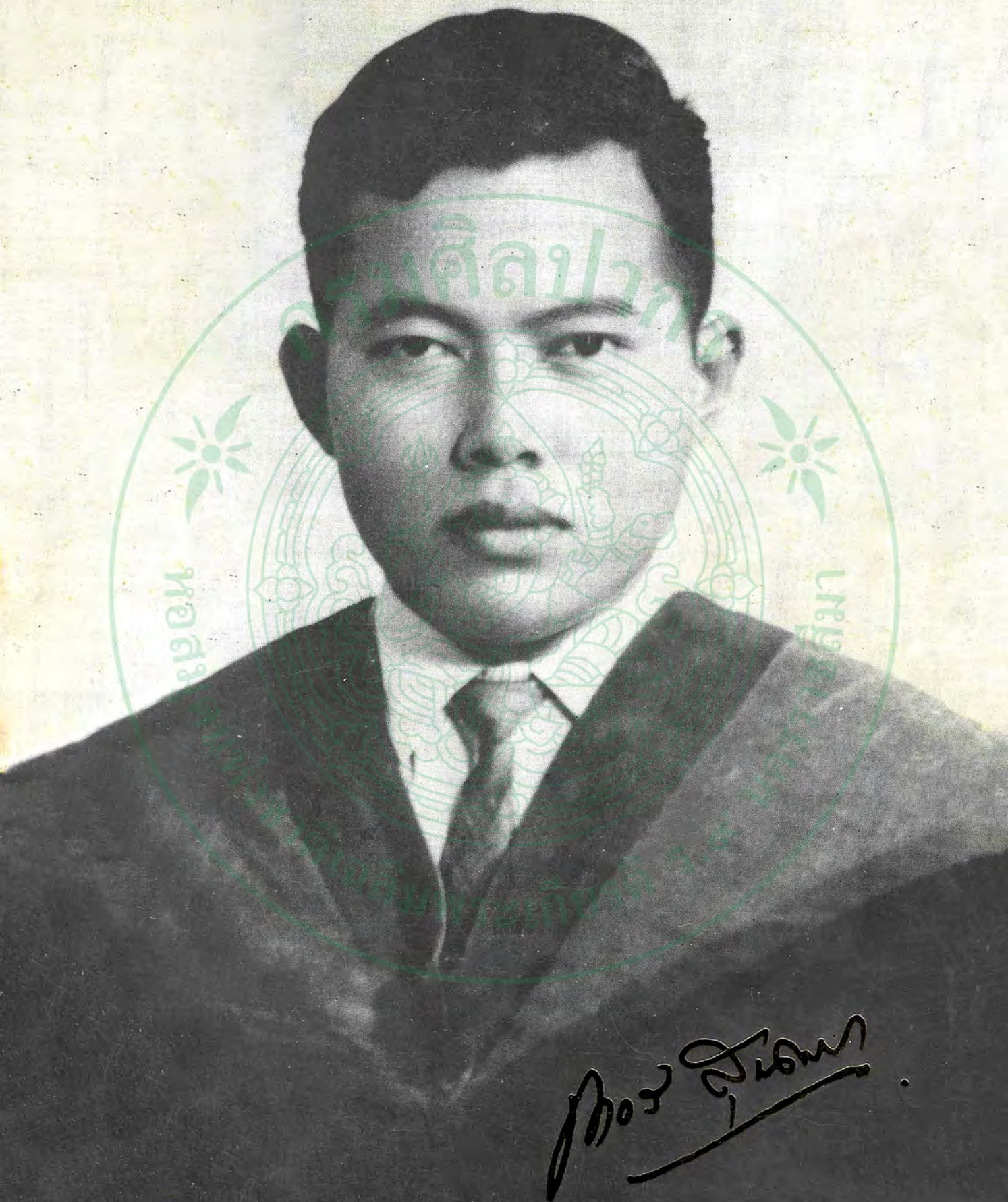

แม่กายวาวอดเป็นเถา
วรรณกรรมก่อนเก่า คงคนคราคณานับ

* * * * *

- ทศนัชนบอบเหนอเศียร
หน้ารูปควันเทียน หอมตลบนาสิกอาตมา
- รำลึกคนดีราชสีมา
จึงจับปากกา พรรณนากรรมดพเรา
- แม่กายวาวอดเป็นเถา
วรรณกรรมก่อนเก่า คงคนคราคณานับ
- กลอนเพลงโคราชหลายฉบับ
เจ้าของตำรับ ก็นสร้างอย่างน่าสรรเสริญ
- หนังสือสอนเด็กอ่านเพลิน
มากมายกายเกิน เป็นเรื่องโคราชบ้านเรา
- ด้านวัฒนธรรมนั้นเล่า
เผยแพร่ของเก่า ภาษาศิลป์ประเพณี
- นับว่าเป็นเกียรติ เป็นศรี
ท่านอธิบดี เทิดทูนไว้ทุกที่ประชุม
- ถึงกายวายปราชญ์เพียงหนุ่ม
ชาวเมืองทุกมุม ยกท่านเป็นปราชญ์ราชสีมา
- ขอวิญญาณท่านสู่สัมปรา –
– ยกพสบหน้า ชวักปี่ชวกาลนานเทอญ.

แต่คุณพิถาวด้วยความเคารพ

ชัย ศีัยง

วิทยาลัยครูนครราชสีมา

อนุสรณ์

ในงาน

พระราชทานเพลิงศพ

ว่าที่ร้อยตรี ถาวร สุกงอก ท.ม.

ณ เมรุวัดสะแก ถนนสุนทรวิจิตร อำเภอเมือง

จังหวัดนครราชสีมา

วันเสาร์ที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๗

เวลา ๑๖.๓๐ น.

ว่าתרדנדר תננר סונגס ת.מ.

טאדע: 30 פאבארי 1944

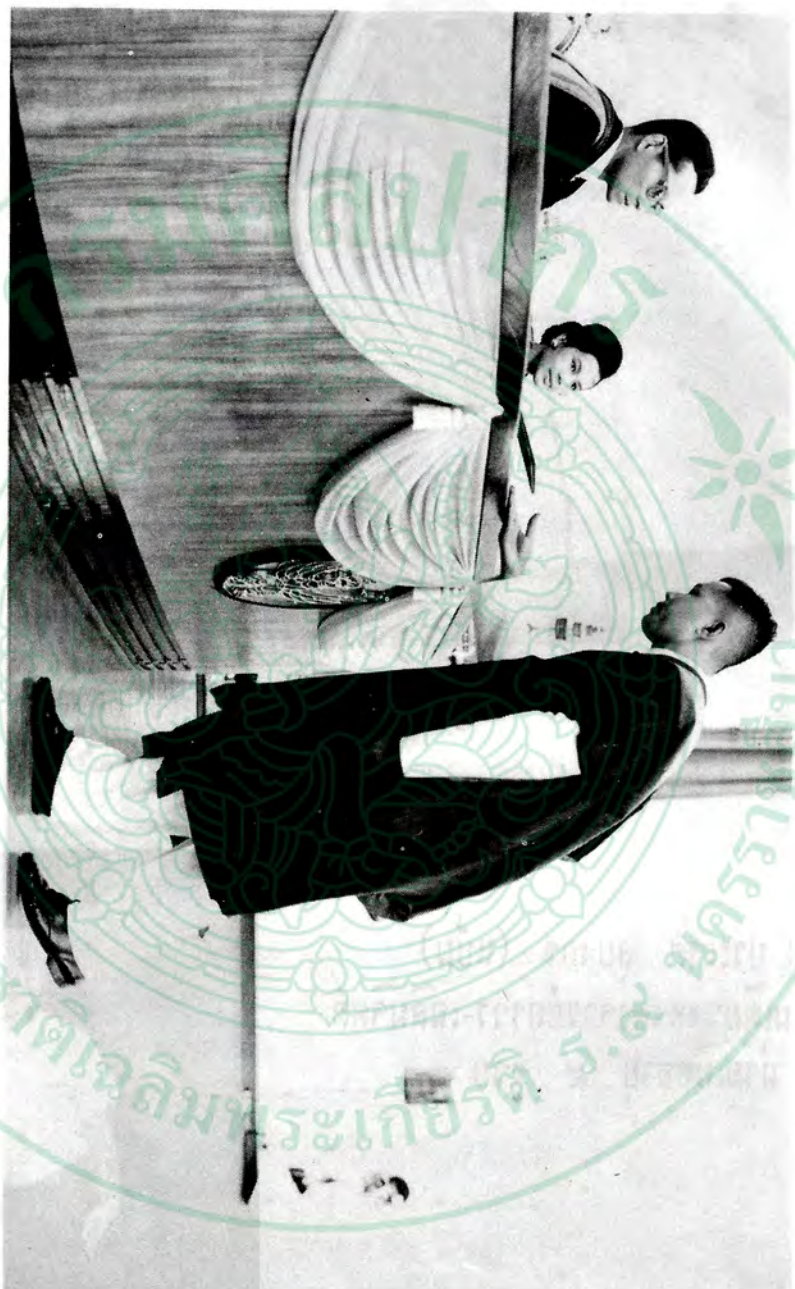
מדי: 19 מאי 1944

ว่าที่ร้อยตรี ถาวร สิบงกช
ถ่ายภาพร่วมกับคู่ชีวิต
อาจารย์เฉลิมจิตต์ สิบงกช
เมื่อปี ๒๕๒๓

ด.ช. ประเวศ สิบงกช (แบ่น)
ทายาทคนโตของอาจารย์ถาวร-เฉลิมจิตต์
ถ่ายเมื่ออายุ ๕ ขวบ

รูปพระราชทานปริญญาบัตรจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐

พันเอกตระกูลสุมบงกช ในวันบำเพ็ญกุศลศพขุนสุมบงกชศึกษากร และนางสุมบงกชศึกษากร
 เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๒

ภาพความหลังของ อาจารย์ถาวร สุงสุข

ม. ๖

ป.ป.

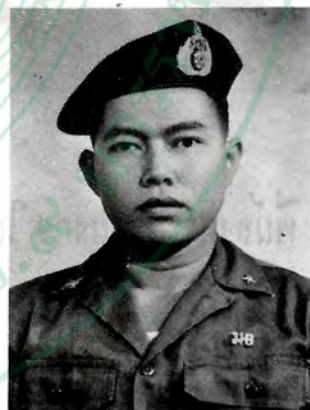
ป.ม.

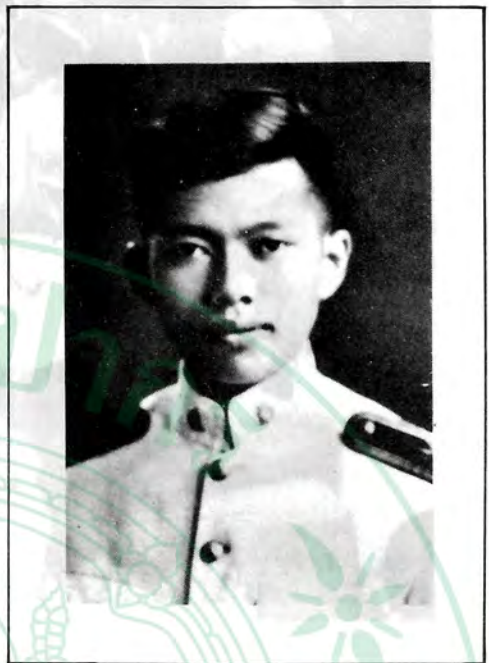
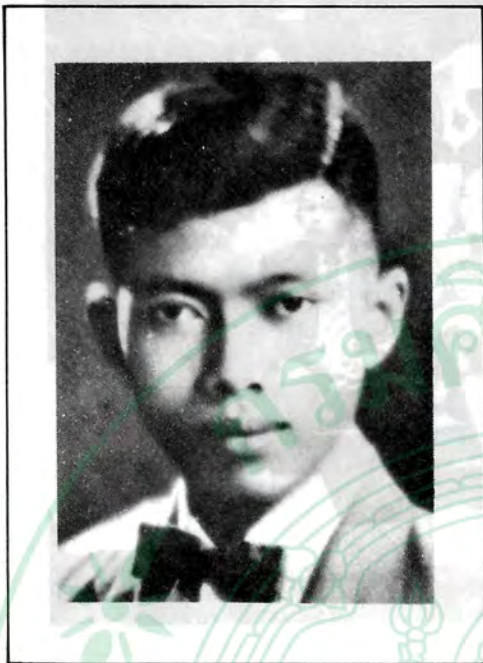
ป.ม.

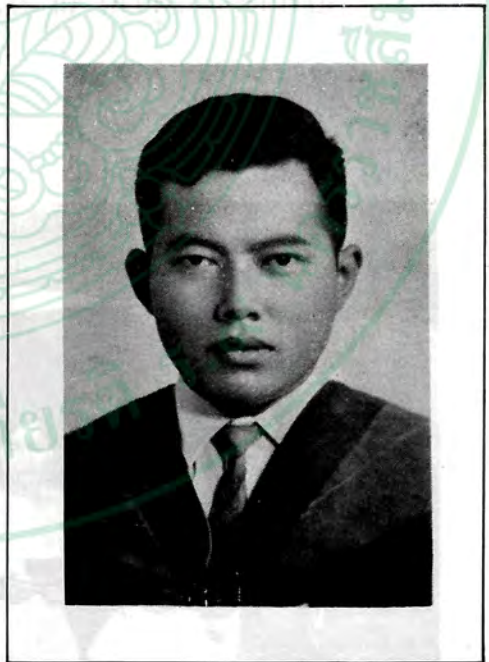
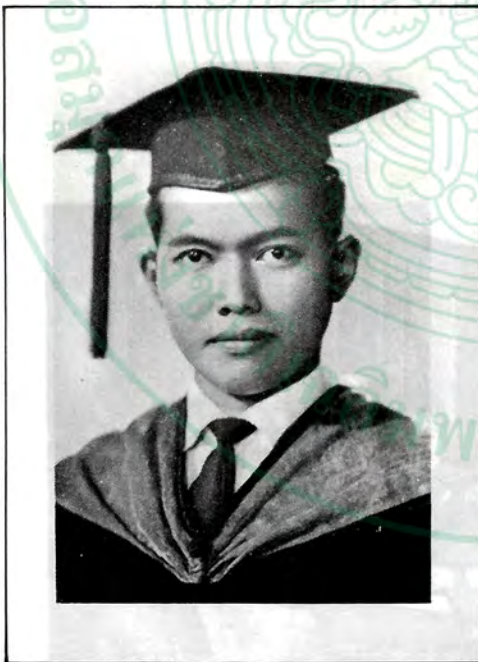
กศ.บ.

กศ.บ.

วัยหนุ่ม - วัยศึกษา

ปริญญาการศึกษาบัณฑิต พ.ศ. ๒๕๐๔

มหานบัณฑิต พ.ศ. ๒๕๑๐

ไปศึกษาและดูงาน ณ ประเทศสิงคโปร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๗

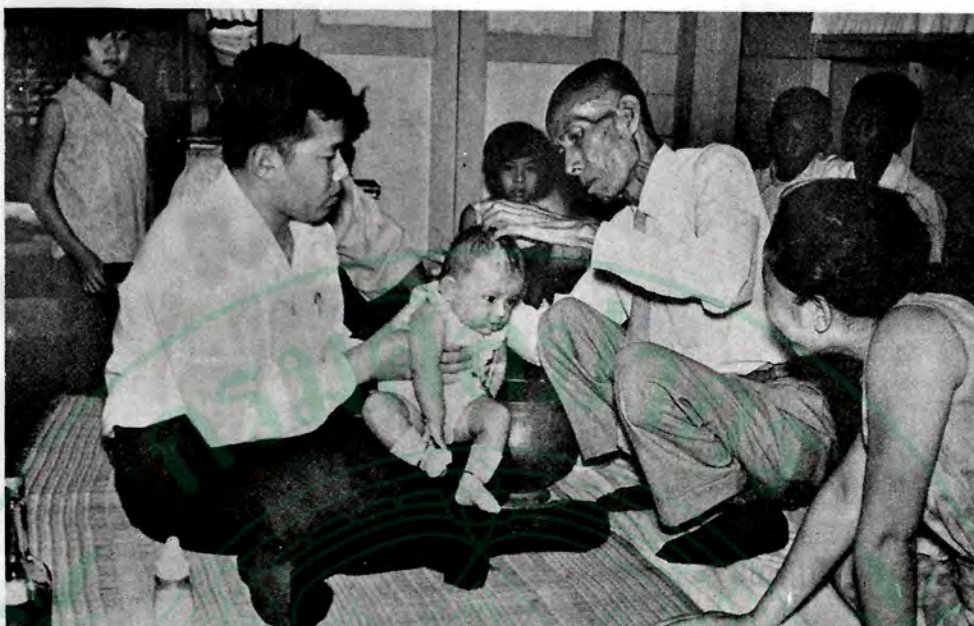
ในห้อง CONFERENCE ของ RELC

เผยแพร่วัฒนธรรมไทยในต่างแดน

แต่งงานเมื่อ ๙ มีนาคม ๒๕๐๗

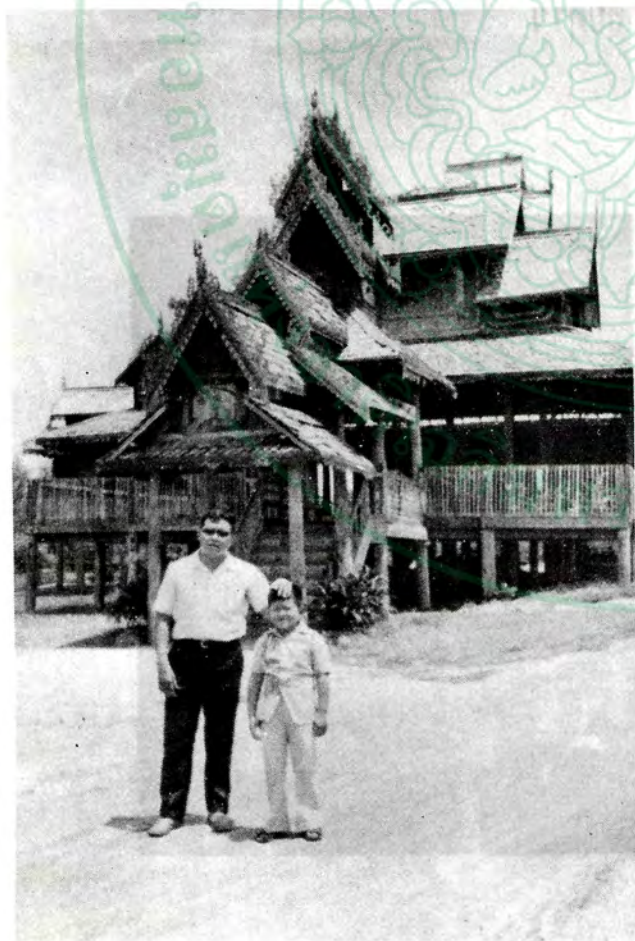

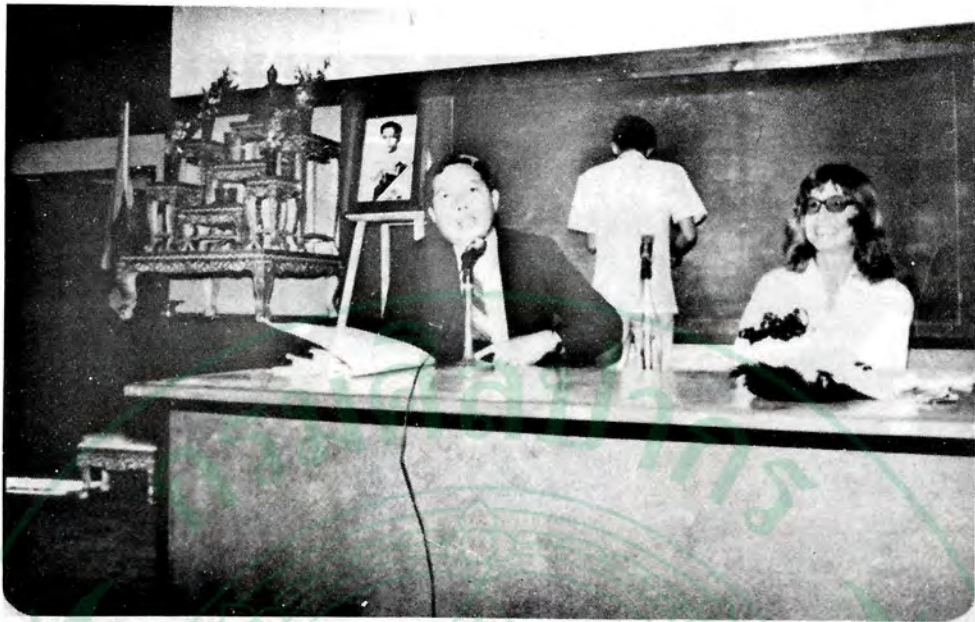

ชีวิตครอบครัว

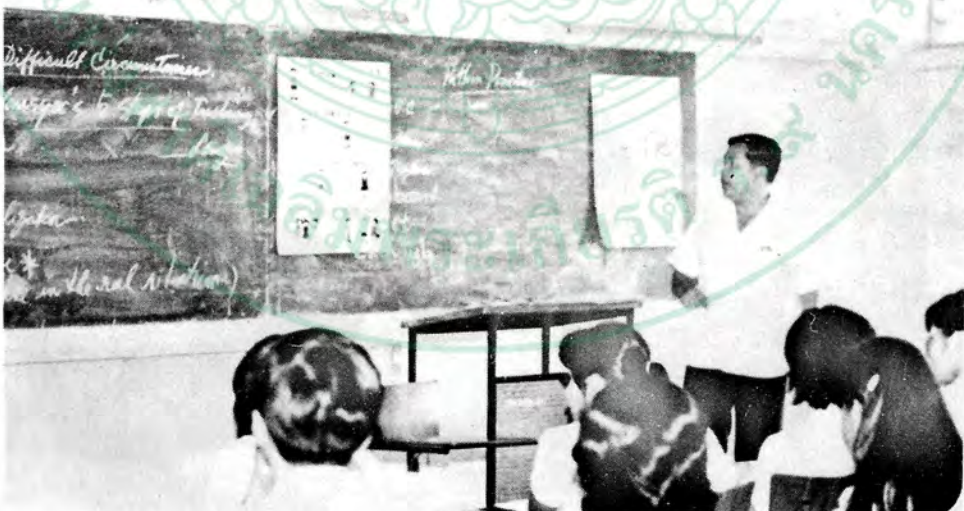

ยามพักผ่อน

๘๑
เป็นวิทยากร

๘๑
เป็นครู

ทำบุญตักบาตร

ถ่ายภาพรวมกับ ผศ. จุลทรรค์ พยาฆรานนท์ และคณะคณะไปราชการ
ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น

ในงานเลี้ยงรับรอง

ขณะรับประกาศนียบัตรหลักสูตรการรักษาความมั่นคงภายใน
รุ่นที่ ๒๑ จาก พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก
เมื่อ ๒๙ มีนาคม ๒๕๒๖

◁ ในงานพระราชทานเพลิงศพ บิดา - มารดา
(ขุนสุมงกชศึกษากรและนางสุมงกชศึกษากร)
เมื่อ ๒๕ มีนาคม ๒๕๒๓

ในงานบรรจุศพคู่ชีวิต (อาจารย์เฉลิมจิตต์)

๒๑ - ๒๓ พ.ย. ๒๕๒๖

อาจารย์ สุวรรณิ ศรีคุณ อาจารย์ ปรีญา ัญญช่นัง รองอธิบดีกรมการฝึกหัดครู
พจน์ ัญญช่นัง และ ดร. อินทร์ ศรีคุณ อธิการวิทยาลัยครูนครราชสีมา

ในงานบำเพ็ญกุศลศพ

ว่าที่ร้อยตรี ดาวร สุนงกช

เมื่อ ๑๗ เมษายน ๒๕๒๗

พี่ ๆ น้อง ๆ ลูกหลานเหลนตระกูลสุนงกช, ช่นงเกษ และ ประวิณวงศ์วุฒิ

๒๖
พี่น้องตระกูลสุมบงกช

ญาติพี่น้องตระกูล ไพรกนิษฐ และ ลิมป่วงค์

นายประเวศ สุนงกช ผู้สยสกุล

ว่าที่ร้อยตรี ถาวร สุนงกช

พิธีบรรจุศพ วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๒๗

ရက်စွဲ ၁၉၆၁ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၁၁ ရက်

๖๐ เติบโตเร็วการฝึกอบรมตามหลักสูตร การบริหารงานในวิทยาลัยศร
รพท ๑

ข้อห้ามความผิด ความจริงและนำความรู้ไปปฏิบัติงานราชการต่อไป

ନିମ୍ନଲିଖିତ ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥଟିର ପ୍ରସ୍ତୁତି କରାଯାଇଛି ।

Samuel Johnson

ประโยชน์โครงการ

๗
อริยมรรค

กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน

ขอรับรองว่า

นาย รณเดช งามดี

ได้ศึกษาและเข้าใจคำสั่งของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน

วันที่ ๒๕

๒๕๖๓

ขอเรียนถึงคุณนาย รณเดช งามดี และเพื่อนร่วมงานกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน

นาย รณเดช งามดี

ผู้บังคับการ

กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน

นาย รณเดช งามดี

ผู้บังคับการกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน

กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน

เกียรติบัตรมอบให้เพื่อแสดงว่า

ว่า นายสมชาย สุขเมือง
เป็นผู้มีจิตศรัทธาบริจาคทรัพย์ มูลค่า ๒๐,๐๐๐ บาท

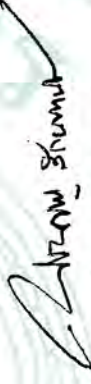
เพื่อปรับปรุง โรงพยาบาลมหาวิทยาลัย นครราชสีมา

เนื่องในโอกาสส่งมอบรางวัลเกียรติคุณ ครม ๒๐๐ ปี

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ดลบันดาลให้ท่านและครอบครัว เจริญด้วยเจริญพรชัย
ของท่านทั่วส่วนวิริ ได้โปรดดลบันดาลให้ท่านและครอบครัว เจริญด้วยเจริญพรชัย
ปราศจากภัยพิบัติทั้งปวง ประสบความมั่งคั่งสวัสดิภาพพัฒนาสังคมส่วนผู้ผลิตรายการ
ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๖๖

(นายสมบุรินทร์ ไชยวัชรมาศ)
ผู้อำนวยการจังหวัดนครราชสีมา

(นายแพทย์ประดิษฐ์ รัชทานิช)
ผู้อำนวยการโรงพยาบาลมหาวิทยาลัย

นายสมชาย สุขเมือง

รับที่ ๔๔๕/๒๕๖๖
๒๗ / ๓๔๔ / ๒๕๖๖
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ที่ ศษ ๐๒๐๑/ 12360

กทผ. ๑๐๓๐๐

20 เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอแสดงความเสียใจ

เรียน อธิการวิทยาลัยครูนครราชสีมา

ตามที่ ว่าที่ ร.ต.ถาวร สุ่มงข รองอธิการวิทยาลัยครูนครราชสีมา ได้ถึงแก่กรรม
เนื่องจากประสบอุบัติเหตุ ผมขอแสดงความเสียใจในครั้งนี้นักด้วยอย่างสุดซึ้ง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดแจ้งให้ครอบครัว ว่าที่ ร.ต.ถาวร สุ่มงข ทราบด้วย
จักขอบคุณมาก.

เรียนเสนอไว้

1. เพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

2. การมอบหมาย ปกติคุณ นวัตกรรม

(๒-๗)

เรียนรอง

๑๕- ๒๐ ๓๗ ๐๔๖

(นายสมาน แสงมลิ)

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

นายกสภาการฝึกหัดครู

มอบหมายให้ดำเนินการ

ดร.ดร.วิ.ดร.ดร.ดร.

รศ.ดร.ดร.

๒๓ ๓๔ ๖๖

สำนักงานปลัดกระทรวง กองกลาง

โทร. ๒๕๑๕๒๖

Kensington University

330 North Glendale Avenue • P. O. Box 2036
Glendale, California 91209-4373

Telephone (818) 245-7224

May 7, 1984

Mrs. Thaworn Subongkotch
Nakornrajsima Teachers College
Korat 30000, THAILAND

Dear Mrs. Subongkotch:

I wish to offer my condolences to you on the death of your husband. Mr. Thaworn was a fine student, and an outstanding teacher. I remember him very well, he was an inspiration to our other students in Thailand.

If you wish, I can return to you the materials he submitted to Kensington University.

On behalf of all of the faculty and administration of Kensington University, we offer our sincerest condolences to you and your family.

Sincerely,

Walter G. Hankins, Ph.D.
Dean of Faculty

WGH:sa

Supervisory Unit,
Teacher Education Department,
Ministry of Education,
Bangkok 10300

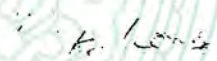
26 April 1984

Dear Acharn Somwong,

This is a personal note to offer my condolence on the very sad news of the death of Acharn Thaworn. I was greatly shocked to hear this, and am sure that you are most deeply affected by such a tragic event. I had known Acharn Thaworn for a number of years and remember him as professionally conscientious and capable, and personally as friendly and helpful. We in the Department have thus lost both a colleague and a friend, but we extend our sympathy to yourself in your additional loss of a member of the family. Though it is perhaps of little help I send you my very best wishes at this time, with the hope that you are in time able to bear the loss. It is not possible to pretend that nothing has happened, but I hope that it helps a little to know that others share your loss in some measure.

With kind regards,

Yours sincerely,

Michael N. Long.

ประวัติว่าที่ร้อยตรี ถาวร สุงกงข

๑. ชาติภูมิ

ว่าที่ร้อยตรีถาวร สุงกงข เกิดวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ ร.ศ. ๑๕๔ จ.ศ. ๑๒๙๗ ค.ศ. ๑๙๓๕ ตรงกับวันพฤหัสบดี แรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๖ ปีชุน เวลา ๘.๓๒ น. ณ บ้านพักครูโรงเรียนฝึกหัดครูมูล จังหวัดนครราชสีมา ทุกวันนี้เป็นสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา ชื่อว่าวิทยาลัยเทคนิคนครราชสีมา เป็นบุตรคนที่ ๗ ของขุนสุงกงข ศึกษากร (นาก สุงกงข) และ นางสุงกงข ศึกษากร (จิต สุงกงข) มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๑๒ คน คือ

๑. ท.ช. จรุง	สุงกงข	(ถึงแก่กรรมแต่เยาว์วัย)
๒. ท.ญ. พาณี	สุงกงข	(ถึงแก่กรรมแต่เยาว์วัย)
๓. นายอุสาค	สุงกงข	
๔. ท.ช. สวัสดิ์	สุงกงข	(ถึงแก่กรรมแต่เยาว์วัย)
๕. นายสมศักดิ์	สุงกงข	
๖. เด็กชาย (ยังไม่ตั้งชื่อ)		(ถึงแก่กรรมแต่เยาว์วัย)
๗. ว่าที่ร้อยตรีถาวร	สุงกงข	
๘. นายสมวงศ์	สุงกงข	
๙. เด็กชาย (ยังไม่ตั้งชื่อ)		(ถึงแก่กรรมแต่เยาว์วัย)
๑๐. นายธนิต	สุงกงข	
๑๑. นางจงกล	ขันธเกษ	
๑๒. นางจินตนา	ประวีณวงศ์วุฒิ	

๒. การศึกษา

เนื่องจากในเยาว์วัยต้องย้ายตามบิดา ซึ่งไปรับราชการในต่างจังหวัดหลายแห่ง จึงต้องย้ายโรงเรียนตามไปด้วย ในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ บิดาต้องการให้บุตรทุกคนได้รับการศึกษา

อย่างเต็มที่จึงตกลงให้มารดาพาบุตรอีก ๔ คน กลับมาอยู่จังหวัดนครราชสีมา และเป็นครั้งแรกที่ ด.ช.ถาวร ได้เข้าเรียนเตรียมประถมที่โรงเรียนศิริวิทยากร และได้รับการศึกษาเป็นลำดับต่อเนื่องกันจนถึงระดับสูง ดังนี้

พ.ศ. ๒๔๘๔	โรงเรียนศิริวิทยากร	ชั้นเตรียมประถม
พ.ศ. ๒๔๘๕-๒๔๘๘	โรงเรียนเทศบาล ๓ วัดสระแก้ว	ป. ๔
พ.ศ. ๒๔๘๙-๒๔๙๔	โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย	ม. ๖
พ.ศ. ๒๔๙๕-๒๔๙๗	โรงเรียนฝึกหัดครูนครราชสีมา	ป.ป.
พ.ศ. ๒๔๙๘-๒๔๙๙	โรงเรียนฝึกหัดครูมัธยม	ป.ม.
พ.ศ. ๒๕๐๓-๒๕๐๔	วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร กศ.บ.	(สาขาประถมศึกษา)
พ.ศ. ๒๕๐๘-๒๕๐๙	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร กศ.ม.	(สาขาคอมพิวเตอร์และการฝึกหัดครู)
พ.ศ. ๒๕๑๗	REL (SEAMES-Singapore) Dip in TEFL	
พ.ศ. ๒๕๒๗	กำลังศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารที่ Kensington University	

๓. การรับราชการ

ว่าที่ร้อยตรีถาวร สุงสุข เริ่มเข้ารับราชการตำแหน่งครูชั้นตรี เมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๐๐ และมีความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งการงานตามลำดับ ดังต่อไปนี้

๑๖ เมษายน ๒๕๐๐	ครูตรีสามัญ ระดับ ๑ ประจำกรมการฝึกหัดครู อัตราเงินเดือน ๙๐ บาท
๒๕ พฤษภาคม ๒๕๐๐	ครูตรีสามัญ ระดับ ๑ โรงเรียนฝึกหัดครูนครราชสีมา อัตราเงินเดือน ๙๐ บาท
๑ มกราคม ๒๕๐๔	อาจารย์ตรี ระดับ ๑ โรงเรียนฝึกหัดครูนครราชสีมา อัตราเงินเดือน ๙๐๐ บาท
๑ ตุลาคม ๒๕๐๕	อาจารย์ตรี ระดับ ๒ วิทยาลัยครูนครราชสีมา อัตราเงินเดือน ๑,๑๐๐ บาท
๒๖ มีนาคม ๒๕๐๘	อาจารย์โท ระดับ ๑ วิทยาลัยครูนครราชสีมา อัตราเงินเดือน ๑,๒๐๐ บาท

๑ ตุลาคม ๒๕๑๑	อาจารย์โท ระดับ ๒ วิทยาลัยครูนครราชสีมา อัตราเงินเดือน ๑,๘๐๐ บาท
๑ ตุลาคม ๒๕๑๖	อาจารย์โท ระดับ ๓ วิทยาลัยครูนครราชสีมา อัตราเงินเดือน ๒,๗๔๐ บาท
๓๐ ตุลาคม ๒๕๑๘	อาจารย์ ๑ ระดับ ๕ วิทยาลัยครูนครราชสีมา อัตราเงินเดือน ๓,๖๓๐ บาท
๑ กันยายน ๒๕๒๑	อาจารย์ ๒ ระดับ ๖ วิทยาลัยครูนครราชสีมา อัตราเงินเดือน ๕,๒๑๐ บาท
๒๗ มีนาคม ๒๕๒๓	อาจารย์ ๓ ระดับ ๗ วิทยาลัยครูนครราชสีมา อัตราเงินเดือน ๗,๒๖๕ บาท
๒๒ พฤษภาคม ๒๕๒๕	อาจารย์ ๓ ระดับ ๘ วิทยาลัยครูนครราชสีมา อัตราเงินเดือน ๙,๘๗๕ บาท
๑ ตุลาคม ๒๕๒๖	อาจารย์ ๓ ระดับ ๘ วิทยาลัยครูนครราชสีมา อัตราเงินเดือน ๑๑,๔๑๕ บาท
ได้รับเงินเดือนครั้งสุดท้าย ๑๑,๔๑๕ บาท	
รวมเวลาปฏิบัติงานราชการที่วิทยาลัยครูนครราชสีมา ๒๗ ปี	

๔. เครื่องราชอิสริยาภรณ์

๕ ธันวาคม ๒๕๐๖	เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย	(ป.ม.)
๕ ธันวาคม ๒๕๑๑	จตุรภรณ์มงกุฎไทย	(จ.ม.)
๕ ธันวาคม ๒๕๑๓	จตุรภรณ์ช้างเผือก	(จ.ช.)
๕ ธันวาคม ๒๕๑๘	ทริตภรณ์มงกุฎไทย	(ต.ม.)
๕ ธันวาคม ๒๕๒๓	ทริตภรณ์ช้างเผือก	(ต.ช.)
๕ ธันวาคม ๒๕๒๕	ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย	(ท.ม.)
	และเหรียญจักรพรรดิมาลา	(ร.จ.พ.)

๕. ประสบการณ์การสอนและการฝึกอบรม

๑. อาจารย์สอนภาษาอังกฤษ และภาษาไทย วิทยาลัยครูนครราชสีมา
๒. อาจารย์พิเศษสอนภาษาไทย ของ Maryland University, Far-East Division ในสมัยที่สหรัฐอเมริกาตั้งฐานทัพอยู่ในประเทศไทย จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๗

๓. อาจารย์ผู้ให้การอบรมภาษาไทย และวัฒนธรรมประเพณี แก่อาสาสมัครของหน่วยสันติภาพ สหรัฐอเมริกา
 ๔. เป็นวิทยากรให้การอบรมวิธีสอนภาษาอังกฤษแก่ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา
 ๕. เป็นวิทยากรในค่านิยมวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น
 ๖. เข้ารับการฝึกวิชาทหาร เนื่องในการเรียกพลฝึก ปี พ.ศ. ๒๕๑๒
 ๗. สำเร็จการศึกษาหลักสูตรการเมือง (เร่งรัด) รุ่นที่ ๒๔ เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐
 ๘. สำเร็จการศึกษาหลักสูตรการรักษาความมั่นคงภายใน รุ่นที่ ๖๑ เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๒๖
 ๙. ได้ผ่านการฝึกอบรมเรื่อง การวางแผนเชิงระบบ รุ่นที่ ๓ ณ ศูนย์นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางภาคเหนือ กรมการฝึกหัดครู ระหว่างวันที่ ๙ - ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๒๖
 ๑๐. สำเร็จการฝึกอบรมตามหลักสูตร การบริหารในวิทยาลัยครู รุ่นที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๒๖
- นอกจากนี้ยังได้ผ่านการอบรมหลักสูตรอื่นๆ อีกมาก

๖. ตำแหน่งหน้าที่การงาน

พ.ศ. ๒๕๑๔-๒๕๑๘	หัวหน้าภาควิชาภาษาอังกฤษ
พ.ศ. ๒๕๑๘-๒๕๒๒	หัวหน้าคณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
พ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๒๗	รองอธิการฝ่ายบริหาร
พ.ศ. ๒๕๒๐	ประธานกรรมการหน่วยประเคราะห์ศูนย์ชุมชนส่งเสริมวัฒนธรรมไทย วิทยาลัยครูนครราชสีมา
พ.ศ. ๒๕๒๑	ประธานกรรมการหอวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา วิทยาลัยครูนครราชสีมา
พ.ศ. ๒๕๒๒	ประธานกรรมการจัดทำหนังสืออ่านประกอบการเรียนวัฒนธรรมพื้นบ้าน ("ของดีโคราช") สำหรับนักศึกษาชั้นมัธยมปีที่ ๑, ๒ และ ๓ ในจังหวัดนครราชสีมา

พ.ศ. ๒๕๒๔

ประธานกรรมการจัดทำหนังสือในโครงการพัฒนาชนบท
เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต และสังคมในชนบทยากจน
จังหวัดนครราชสีมา (“หน้าใสกว้าง”)

พ.ศ. ๒๕๒๖

รองประธานกรรมการประจำวิทยาลัยครู

พ.ศ. ๒๕๒๗

อนุกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา

๑. ผลงานทางวิชาการ และบทความ

๑. เพลงโคราช การศึกษาในเชิงวิเคราะห์และวิจารณ์

โดย ถาวร สุงนก, ปรีชา อุตระกุล, ลัดดา ปานไทย, รังสรรค์
หันสนเทียะ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา วิทยาลัยครูนครราชสีมา
จัดพิมพ์ โดยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
โรงพิมพ์ศิริอักษร นครราชสีมา กันยายน ๒๕๒๖

๒. ภาษาถิ่นโคราช การศึกษาในเชิงวิเคราะห์เรื่องเสียงและความหมาย

โดย ถาวร สุงนก
ภาควิชาภาษาไทย คณะศึกษามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครู
นครราชสีมาจัดพิมพ์ กันยายน ๒๕๒๖

๓. Filipino, Indonesian and Thai Listening Test Errors RELC JOURNAL, VOL. 6 No. 1, JUNE 1975

๔. “เพลงโคราช” ในวารสาร “ของดีโคราช” เนื่องในงานนิทรรศการ วัฒนธรรมไทย ครั้งที่ ๒ วิทยาลัยครูนครราชสีมา (๑๑ - ๑๕ กันยายน ๒๕๒๑)

๕. “มวยโคราช” ในวารสาร “ของดีโคราช” ฉบับเดียวกับหมายเลข ๔.

๖. “บทเรียนจากการศึกษาเรื่องกบฏเวียงจันทน์ ปี พ.ศ. ๒๓๖๕”

ในเอกสารศูนย์วัฒนธรรม เนื่องในงานนิทรรศการทางวิชาการ และวัฒนธรรม
ไทย วิทยาลัยครูนครราชสีมา (๑๒ - ๑๔ มกราคม ๒๕๒๓)

๗. “ล่อยกระທกัันทำไม” ในจุลสารวัฒนธรรม ฉบับวันล่อยกระທ (๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๔) ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา วิทยาลัยครู นครราชสีมา

๘. “ความนำเรื่องการท่องเที่ยว” ในหนังสืออ่านประกอบการเรียนวัฒนธรรม
พื้นบ้าน “ของดีโคราช” เล่ม ๒ พ.ศ. ๒๕๒๔

๙. “เที่ยวอำเภอต่างๆ เที่ยวชมโบราณสถาน และโบราณวัตถุ ในจังหวัด
นครราชสีมา” ในหนังสือเล่มเดียวกับหมายเลข ๘.

๑๐. “บุคคลที่ควรรู้จักของนครราชสีมา” รวบรวมตีพิมพ์ในหนังสืออ่าน
ประกอบการเรียนวัฒนธรรมพื้นบ้าน “ของดีโคราช” เล่ม ๓ พ.ศ. ๒๕๒๕

๑๑. “โบราณสถาน และโบราณวัตถุ” รวบรวมตีพิมพ์ในหนังสือเล่มเดียวกับ
หมายเลข ๑๐.

๑๒. “แนวคิดในการพัฒนาชนบท เรื่องหลวงพ่อบุ๊” ในหนังสืออ่าน
เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต และสังคม “หน้าใสกว้าง” เล่ม ๑ พ.ศ. ๒๕๒๕

๘. ชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัว

ว่าที่ร้อยตรีถาวร สุงกง ได้สมรสกับอาจารย์เฉลิมจิตต์ ลิ้มบัวงค์ เมื่อวันที่ ๗
มีนาคม ๒๕๐๗ ณ บ้านสระวัง ถนนจอมพล จังหวัดนครราชสีมา มีบุตรด้วยกัน ๑ คน
คือนายประเวศ สุงกง ซึ่งกำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย

ว่าที่ร้อยตรีถาวร สุงกง เป็นคนชอบมีชีวิตอยู่อย่างง่ายๆ ไม่มีความกังวลใจใน
เรื่องที่อยู่อาศัย จะไปอยู่ไหน ๆ ก็ได้ ทำอะไรไม่ค่อยจะมีพิธีรีตรอง การมุงคั่วไ้ใจได้
ไม่มีลัษณคมในหรือแอบแฝงด้วยกลโบายใดๆเลย มักชอบเปิดเผย ใจกว้างกับเพื่อนฝูงเสมอ
ไป การทำงานในราชการก็เข้าได้ทั้งผู้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงานทุกคน เนื่องจากเป็น
คนพูดจาเรียบร้อย นิสัยอ่อนโยนจึงคบคนได้ทุกชั้น เป็นคนมีวาสนาบารมี ทำกิจการใดๆ
มักก้าวหน้าไปด้วยดี มีเพื่อนและคนรู้จักกันเคยอยู่ในทุกวงการ ไม่ว่าจะเป็นวงการศึกษ
การบริหาร การตุลาการและนิติบัญญัติ ตลอดจนถึงวงการศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี
เป็นคนเคารพครูอาจารย์และผู้อาวุโสเสมอต้นเสมอปลาย เป็นคนรักดนตรี กีฬา ศิลป และ
วรรณคดี สมัยเมื่อยังเป็นนักเรียนอยู่ที่โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย ก็เป็นทั้งนักกีฬา และนัก
กรีฑาที่นำเกียรติยศชื่อเสียงมาสู่โรงเรียนเสมอ แม้ขณะที่รับราชการอยู่ก็ไม่ทิ้งการกีฬา มักจะ
ร่วมเข้าแข่งขันกับทีมอาจารย์อยู่เสมอ ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้บุตรของตนเก่งทั้งดนตรีและกีฬา
ไปด้วย เพราะได้แรงสนับสนุนจากพ่อแม่แน่นอน นอกจากนั้นแล้วยังเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์
สุจริตในการทำงาน พยายามรักษาผลประโยชน์ของชาติบ้านเมืองไว้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
มีความอดทน มีความอดกลั้นเป็นเยี่ยม ไม่เคยโกรธตอบและอาฆาตพยาบาทใครให้อภัยแก่
ผู้น้อยเสมอ จึงเป็นที่เคารพรักของลูกศิษย์และคนทั่วไป

ว่าที่ร้อยตรีถาวร สุงสุข แม้จะมีโรคประจำตัวอยู่บ้างคือ โรคความดันโลหิตสูง แต่
ก็มีได้เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ราชการและกิจการงานในครอบครัวแต่อย่างใด

ว่าที่ร้อยตรีถาวร สุงสุข ได้ถึงแก่กรรมด้วยอุบัติเหตุจราจร เมื่อวันที่ ๑๗
เมษายน ๒๕๒๗ เวลาประมาณ ๐๓.๐๐ น. ขณะที่ขับขีรยนต์ส่วนตัว หมายเลขทะเบียน
น. ๐๗๗๙ นครราชสีมา ไปตามถนนมิตรภาพ บริเวณ ก.ม. ๓ - ๔ สายขอนแก่น -
นครราชสีมา ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้ถูกรถยนต์โดยสาร
ไม่ทราบชื่อผู้ขับขีและหมายเลขทะเบียน ซึ่งวิ่งตามมาด้านหลังเฉี่ยวชน เป็นเหตุให้เสียหลักพุ่ง
ชนรถยนต์บรรทุก หมายเลขทะเบียน ๘๐ - ๗๘๑๐ ขอนแก่น ที่จอดอยู่บนไหล่ถนนด้าน
ซ้ายมือ เป็นผลให้ ว่าที่ร้อยตรีถาวร สุงสุข ถึงแก่กรรมในที่เกิดเหตุ แล้วรถยนต์โดยสาร
ที่เฉี่ยวชนได้หลบหนีไป

ด้วยอำนาจบุญกุศลและคุณความดีที่ ว่าที่ร้อยตรีถาวร สุงสุข หมั่นประกอบและ
บุญกุศลที่บุตรญาติมิตร และศิษยานุศิษย์ ได้ร่วมกันบำเพ็ญ ขอจงช่วยเป็นพระบารมีเจี่ยหนุนนำ
ให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของ ว่าที่ร้อยตรีถาวร สุงสุข ไปสู่สุคติในสัมปรายภพเทอญ.

กรมศิลปากร

นารายณ์วายุวันจาก

อากรณ์

อากาศบาดสุริยาร

แจ่มหล้า

เมืองไถบ่มัวร์

นักบราษณ์

แม้ว่าวามลันฟ้า

ห่อนได้วามเลย

โคลงโลกนิติ

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๙ นครราชสีมา

กำหนดการบำเพ็ญกุศลศพ ว่าที่ร้อยตรีถาวร สิบงกษ

ณ วัดสะแก ถนนสุนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
อังคารที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๖๓

เวลา ๑๗.๐๐ น. รตนาศพ
เวลา ๒๐.๐๐ น. สวดพระอภิธรรม

พุธที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๖๓

เวลา ๑๑.๐๐ น. ถวายภัตตาหารเพล
เวลา ๒๐.๐๐ น. สวดพระอภิธรรม

พฤหัสบดีที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๖๓

เวลา ๑๑.๐๐ น. ถวายภัตตาหารเพล
เวลา ๒๐.๐๐ น. สวดพระอภิธรรม

ศุกร์ที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๓

เวลา ๑๑.๐๐ น. ถวายภัตตาหารเพล
เวลา ๑๓.๐๐ น. พระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์
เวลา ๑๔.๐๐ น. บรรจุศพ

วิทยาลัยนครราชสีมา

นางละอ อ.ไพโรจน์ชัย

นายอู่สาค – นางวิไล สิบงกษ

นายสมศักดิ์ – นางพูนศรี สิบงกษ

นายสมวงศ์ – นางสุมาลี สิบงกษ

นายธนิต – นางพยอม สิบงกษ

นายประจวบ – นางจวงกล ขันธเกษ

เกษียรวิทย์ – นางจินตนา ประวิณวงศ์ภูมิ

นายประเวศ สิบงกษ และญาติ

เจ้าภาพ

- อังคารที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๓ ทำบุญ ๗ วัน ที่บ้านพักวิทยาลัยนครราชสีมา
- เสาร์ที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๖๓ ทำบุญครบ ๕๔ วัน ที่วัดสะแก
- เสาร์ที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ทำบุญครบ ๑๐๓ วัน ที่วัดสะแก

กำหนดพระราชทานเพลิงศพ

ว่าที่ร้อยตรีถาวร สุ่มกษ น.ม.

ณ เมรุวัดสะแก ถนนสุนทรวิจิตร อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

วันศุกร์ที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๒๓

เวลา ๑๓.๓๐ น. เชิญศพขึ้นตั่งบำเพ็ญกุศล

เวลา ๑๕.๓๐ น. สวดพระอภิธรรม

เวลา ๒๐.๓๐ น. สวดสังกหะ

วันเสาร์ที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๒๓

เวลา ๐๗.๐๐ น. ถวายภัตตาหารเช้าพระสงฆ์ ๘ รูป

เวลา ๑๑.๐๐ น. ถวายภัตตาหารเพลพระสงฆ์ ๕๐ รูป

เวลา ๑๒.๐๐ น. สวดมาติกาบังสุกุล

เวลา ๑๕.๐๐ น. พระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนา

เวลา ๑๕.๓๐ น. เชิญศพขึ้นตั่งบนจิตกาธาน

เวลา ๑๖.๓๐ น. พระราชทานเพลิงศพ

วันอาทิตย์ที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๒๓

เวลา ๐๖.๓๐ น. เก็บอัฐิ

เวลา ๐๗.๐๐ น. ถวายภัตตาหารเช้า

วิทยาลัยครูนครราชสีมา

นางละออ ไพธินิษฐ

นายอุสาค์ – นางวิไล สุ่มกษ

นายสมศักดิ์ – นางพูนศรี สุ่มกษ

นายสมวงศ์ – นางสุมาลี สุ่มกษ

นายธนิศ – นางพยอม สุ่มกษ

นายประจวบ – นางจวงกล บัณฑิต

เกษียรวิศิษฐ์ – นางจินตนา ประวิณวงศ์วณิช

นายประเวศ สุ่มกษ และญาติ

เจ้าภาพ

ขอบพระคุณและขออภัย

เจ้าภาพขอกราบขอบพระคุณ และขอแสดงความรู้สึกซาบซึ้งในน้ำใจไมตรี และความกรุณาของท่านที่ได้สละเวลาอันมีค่ามาเป็นเกียรติในงานพระราชทานเพลิงศพ ว่าที่ร้อยตรี ถาวร สุงกง ในวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๗ นี้ ตลอดจนทุกท่านที่ได้กรุณาร่วมพิธีรับศพรับเป็นเจ้าภาพในการบำเพ็ญกุศล และช่วยงานทุกอย่าง

หากการต้อนรับไม่ทั่วถึง หรือบกพร่องด้วยสิ่งหนึ่งประการใด เจ้าภาพกราบขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอบพระคุณ

รองศาสตราจารย์ ดร. อินทร์ ศรีคุณ อธิการวิทยาลัยนครราชสีมา อาจารย์ บัญชา กัลยาธน์ รองอธิการฝ่ายกิจการนักศึกษา ว่าที่ร้อยตรี ชุนทอง วราธิป หัวหน้าคณะวิชาวิทยาศาสตร์ พันตำรวจตรี ปรีชา นันทพฤกษา และร้อยตำรวจเอก เสริมสุข วีรวงศ์ แห่งสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนครราชสีมา ที่ดำเนินการให้รายงานอุบัติเหตุจราจรเสร็จสิ้น สมบูรณ์

* * * * *

ข้อความจากโทรเลข

และ

จดหมายแสดงความเสียใจบางฉบับ

ขอแสดงความเศร้าเสียใจอย่างยิ่ง ในมรณกรรมของอาจารย์ถาวร สุงนกช และ
การสูญเสียของวิทยาลัยครูนครราชสีมา ในครั้งนี้

กานดา ณ ถลาง

* * * * *

ขอแสดงความเสียใจด้วยที่ คุณถาวร ถึงมรณกรรม ขณะนี้ผมอยู่ที่สุรินทร์
สวัสดิ์ ดวงจันทร์

* * * * *

เสียใจด้วยที่ คุณถาวร ประสบอุบัติเหตุ

ธานี บุญคุ้ม
ศึกษานิเทศก์ เขต ๙

* * * * *

(โทรเลขจาก ร.ศ. คิตติ พงศทัต คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)
คุณประเวศ สุงนกช (เป็น)

ลุงเสียใจเป็นอย่างยิ่ง จนใจที่มาได้ตอนนั้น ทั้งรถและเครื่องบินเต็มหมด อยาก
ให้เบนต้งสติให้ดี และพยายามทำใจให้ได้ ลุงทราบว่าทั้งพ่อและแม่หวังและชื่นชมในตัวเบน
มาก เมื่อพ่อพบกับลุงครั้งสุดท้ายที่เชียงใหม่ ได้เล่าให้ลุงฟังถึงความหวังของเบน ขอให้นึก
ว่ายังมีญาติมิตรของพ่อและแม่ ที่คอยเป็นกำลังใจให้เบน ลุงจะพยายามทุกอย่างที่จะช่วยให้
เบนต่อสู้ต่อไป

ลุงคิต พงศทัต

* * * * *

ตกใจและเสียใจมากที่ได้ทราบข่าว บอกเบนด้วยว่าเสียใจได้แต่อย่าเสียกำลังใจ ถ้า
สอบที่วิทยาลัยแพทย์ได้ ก็ไปอยู่ที่บ้านป้าศิริได้ ตามที่พ่อฝากไว้

ศิริ แสงธน

ขอแสดงความเสียใจอย่างสุดซึ้ง ที่สูญเสียอาจารย์ถาวร สุกงกช
คณาจารย์วิทยาลัยครูสกลนคร

* * * * *

ขอแสดงความเสียใจในการสูญเสีย อาจารย์ถาวร สุกงกช
บุญรัตน์ ชินบุตร
รอง ฯ บริหารวิทยาลัยครูจันทบุรี

* * * * *

ได้ข่าวพี่ถาวรแล้ว ขอแสดงความเสียใจมากด้วย
ดวงจันทร์ แลบุญ
วิทยาลัยครูมหาสารคาม

* * * * *

๑๙ เมษายน ๒๕๒๗

คุณสมวงศ์ คุณสุมาลี ที่รัก

พี่ทราบข่าวอาจารย์ถาวรแล้ว อ่อนเปลี้ยไปหมด ตกใจ เสียใจ สงสารเป็นสารพัด
ทำไมกรรมมันจึงซับซ้อนนักหนา พี่ตั้งใจจะมางานบรรจุ เผอิญมีเหตุสองอย่างมาไม่ได้ เหตุ
หนึ่งคือ มีไข้เนื่องมาจากไตไม่ค่อยดี อย่างสองคือ เด็กที่อยู่ช่วยงานบ้านเขาลากลับไป
เยี่ยมบ้าน ส่วนชั่ววอลมีงานประจำ พี่และครอบครัวเสียใจ เสียตายเพื่อนผู้เสมือนญาติอย่าง
สุดซึ้ง พี่รู้สึกผิดที่ไม่มีโอกาสมางานว มาเคารพศพพร แต่ด้วยจิตใจจริงๆ คุณสมวงศ์ได้
อภัยให้พี่ด้วย

งานเผาศพเมื่อไหร่พี่ต้องตื่นรมาให้ได้

ด้วยความรักและระลึกถึง
พี่อ่อนแสง วิริยกุล
วค. นครปฐม

วสุโชเต็ล ถ. ท่าเนินนารถ อ. เมือง มหาสารคาม

๒๐ เมษายน ๒๕๒๗

เรียน อ. สมวงศ์ ที่นับถือ

ผมได้ทราบข่าวมรณกรรมของท่านอาจารย์ถาวร ด้วยความสลดใจอย่างยิ่ง นึกไม่ถึงว่าอาจารย์จะมาจากพวกเราไปอย่างกะทันหัน ผมตกใจและเสียใจอย่างบอกไม่ถูกเหมือนกับได้สูญเสียญาติผู้ใหญ่ที่ผมเคารพอย่างสูง อาจารย์เป็นบุคคลที่ผมเคารพนับถืออย่างจริงใจ ผมเคยเรียนปรึกษาหารือปัญหาหลายครั้ง อาจารย์ได้ให้คำแนะนำเป็นอย่างดีทุกครั้ง การจากไปของอาจารย์ถาวรในครั้งนี้ ทำให้ผมรู้สึกเศร้าสลดใจอย่างบอกไม่ถูก ผมไม่อยากจะนึกเลยว่าเหตุการณ์นี้ได้เกิดขึ้นมาแล้วจริงๆ

ในฐานะที่อาจารย์เป็นญาติผู้ใกล้ชิดกับอาจารย์ถาวร ผมจึงได้จดหมายมาเพื่อแสดงความเสียใจในเหตุการณ์ครั้งนี้ด้วยครับ.

ด้วยความนับถืออย่างยิ่ง

พิศิษฐ์ พวงมณีวัลย์

* * * * *

๓๓ สุขุมวิท ซอย ๑, กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐

๑๘ เมษายน ๒๕๒๗

กราบเรียน อ. สมวงศ์ พี่สุมาลี ทราบ

ขอแสดงความเสียใจอย่างยิ่งกับอาจารย์ที่ต้องสูญเสีย อาจารย์ถาวร ไปอย่างรวดเร็วดังตัวไม้ทัน จิบไปคุมสอบที่ วค. วันนั้นตอนเช้า พบอาจารย์สัปดาห์นี้ จึงได้ทราบข่าวอันน่าเศร้าใจนี้ นำส่งสารนายเบ๊นกงงไปหมต ฝากบอกเป็นด้วยว่าจิบเสียใจด้วยอย่างยิ่ง อาจารย์ศิธรบอกว่าถ้าเบ๊นสอบเข้าได้ที่เชียงใหม่ เบ๊นจะได้อยู่บ้านของอาจารย์ศิธรอย่างที่พักเบ๊นฝากอาจารย์ศิธรไว้ ไม่ต้องกังวลใจใดๆ ทั้งสิ้น

จิบไม่ทราบจะพูดอะไรอีก เพราะจนบัดนี้ยังไม่เชื่อว่าเป็นความจริง ฝากกราบมาด้วย เพราะวันที่ ๓๐ เมษา ที่จะบรรจุ จิบก็ต้องทำคะแนนเด็กเข้าสอบนะกะ เห็นอาจารย์อุไรวรรณ จาก วค. ธนบุรี ว่าจะมาแน่ๆ จิบจะฝากบ๊ายบายมาทำบุญด้วย

เคารพยิ่ง

นพวรรณ แมร์คาโด (จิบ)

วค. ธนบุรี

กรมศิลปากร

คำไว้อาลัย

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๙ นครราชสีมา

คำไว้อาลัย

ข้าพเจ้าได้รู้จักคุณถาวร สบงกช มาเป็นเวลานานหลายปี ในหลายสถานภาพ กล่าวคือ ในฐานะญาติคุณถาวรก็เป็นบุตรคนหนึ่งของขุนสบงกชศึกษากร ซึ่งเป็นนำของข้าพเจ้า ในฐานะลูกศิษย์ ข้าพเจ้าได้เคยเป็นครูสอนในชั้นฝึกหัดครูประถมที่โรงเรียนฝึกหัดครูนครราชสีมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๕-๒๔๙๖ ในฐานะผู้ร่วมงาน ก็คือคุณถาวรได้รับการบรรจุแต่งตั้งมาเป็นอาจารย์ของวิทยาลัยครูนครราชสีมา ซึ่งขณะนั้นข้าพเจ้าก็เป็นอาจารย์อยู่ และในฐานะผู้โต้แย้งกับปัญหา ก็คือข้าพเจ้าได้ย้ายมาเป็นผู้อำนวยการวิทยาลัยครูนครราชสีมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๗ และคุณถาวรก็เป็นอาจารย์อยู่ที่เดิมตลอดมา

คุณถาวร สบงกช เป็นผู้มีความมุ่งมั่นสูงยิ่ง มีความใฝ่ใจในการศึกษา และมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่เป็นอย่างดี ในด้านการศึกษาชั้น เมื่อจบประโยคครูประถมก็ได้ต่อประโยคครูมัธยม ต่อมาก็ได้ศึกษาในระดับปริญญาตรี และได้พยายามชวนช่วยศึกษาต่อจนกระทั่งจบการศึกษามหาบัณฑิต และเคยได้รับเลือกให้ไปเข้ารับการศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยราชภัฏที่ศูนย์ฝึกอบรมทางภาษาของอาเซียนที่ประเทศสิงคโปร์ ในตำแหน่งหน้าที่การงานนั้น ได้เคยดำรงตำแหน่งทั้งอาจารย์ผู้สอน และฝ่ายบริหารวิทยาลัย คือ หัวหน้าคณะวิชามนุษยศาสตร์ ต่อมาก็ได้รับเลือกให้ทำหน้าที่เป็นรองอธิการวิทยาลัยครูนครราชสีมา และกำลังดำรงตำแหน่งอยู่ขณะที่วายชนม์ลงในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๗-๒๕๑๘ นั้น คุณถาวรได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้สอนวิชาภาษาไทยแก่ทหารอเมริกันในค่ายมิตรภาพ เขตอำเภอบึงกระบัง จังหวัดนครราชสีมา

นอกจากงานสอนและงานบริหารดังกล่าวแล้วโดยสังเขป คุณถาวรยังได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่หัวหน้าศูนย์วัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมาอีกด้วย ในหน้าที่นั้นได้รับการยกย่องจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติว่าเป็นผู้หนึ่งที่มีผลงานดีเด่น ในการค้นคว้าด้านวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมา ได้ทำการค้นคว้า วิเคราะห์ และร่วมดำเนินการกับคณะทำงานด้านวัฒนธรรม รวมทั้งได้จัดพิมพ์หนังสือทางด้านวัฒนธรรมไว้หลายเล่ม เช่น เรื่อง “เพลงโคราช” เป็นต้น

เมื่อวันที่ ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๗ ข้าพเจ้าได้มาเป็นประธานในพิธีพระราชทานเพลิงศพ คุณเฉลิมจิตต์ สุนทงษ์ ทิวดีโพธิ์ จังหวัดนครราชสีมา เป็นเวลาห่างกันเพียง ๑๐ วัน คือ เข้าของวันที่ ๑๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๗ ก็มาได้รับข่าวว่าคุณถาวรผู้เป็นสามีของคุณเฉลิมจิตต์ ได้ถึงแก่กรรมเสียแล้วด้วยอุบัติเหตุ อุบัติการณ์เช่นนั้นทำให้เกิดความงุนงงและเศร้าสลด ไม่เพียงแต่หมู่พวงมาลัยมิตรและผู้ร่วมงานทั้งหลาย ผู้บังคับบัญชาหลายระดับชั้นรู้สึกเสียใจที่ต้องเสียคนดีฝีมือไป ท่านปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (นายสมาน แสงมะลิ) ในฐานะนายกสภาการฝึกหัดครูได้ส่งหนังสือแสดงความเสียใจมาให้ญาติได้ทราบ

การได้มารดน้ำศพคุณถาวร สุนทงษ์ เมื่อวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๒๗ ทำให้ข้าพเจ้านึกไปถึงหนังสืออนุสรณ์ที่ผู้วายชนม์ได้จัดทำขึ้นเพื่อแจกในงาน พระราชทานเพลิงศพ ว่าที่รองอำมาตย์ตรี ขุนสุนทงษ์ศึกษากร ผู้เป็นบิดา เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๓ โดยชานนามหนังสือนั้นว่า “เกิดแต่ลม” ซึ่งหมายถึงคอกบว ครั้นต่อมาผู้วายชนม์คนอื่นกันได้ทำหนังสืออนุสรณ์เพื่อแจกในพิธีพระราชทานเพลิงศพคุณเฉลิมจิตต์ สุนทงษ์ ผู้เป็นภริยา เมื่อวันที่ ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๗ และได้ชานนามหนังสือว่า “โพธิ์ทองใบ” ฉะนั้นเล่มที่แจกในพิธีพระราชทานเพลิงศพของคุณถาวร สุนทงษ์ ข้าพเจ้าจึงขอชานนาม “โพธิ์ชาตราภ”

เนื่องในวันที่ ๑๘ สิงหาคม พุทธศก ๒๕๒๗ เป็นวันพระราชทานเพลิงศพ คุณถาวร สุนทงษ์ ด้วยอานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย กอปรด้วยบุญกุศลทั้งมวลที่บรรดาญาติมิตร และบุคคลทั้งหลายทั้งปวงประกอบอุทิศส่วนกุศลให้ ขอจงเป็นผลปัจจัยหนุนเนื่องนำให้ดวงวิญญาณของท่านที่ร่ายตรีถาวร สุนทงษ์ จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพอันไพบูรณ์ในเทอญ.

นายพนธ์ ธัญญพันธ์

(นายพนธ์ ธัญญพันธ์)
รองอธิบดีกรมการฝึกหัดครู

ระลึกถึง “ถาวร สิบงกช”

(คำไว้อาลัย ของศาสตราจารย์กานดา ณ ถลาง

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ)

เพิ่งจะไม่กี่วันมานี้เองที่ครูรู้สึกว่าได้ทราบข่าว คุณเฉลิมจิตต์ สิบงกช ภรรยาของถาวรถึงแก่กรรมด้วยโรคร้ายหลังจากที่ถาวรได้พยายามทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจรักษาพยาบาลการจากไปของภรรยาถาวร ก็เป็นการจากที่ค่อนข้างรวดเร็วน่าใจหายด้วย ข่าวนี้ครูได้รับทราบจากคุณวรวงษ์ วรธงไชย ลูกศิษย์ของถาวรที่มาเรียนต่ออยู่ที่มหาวิทยาลัย และครูก็รู้สึกว่าการเพิ่งไม่กี่วันมานี้เองอีกเช่นกันที่ครูได้รับเขียนจดหมายแสดงความเสียใจอย่างยิ่ง และพยายามปลอบใจมายังถาวร และก็ได้รับจดหมายตอบขอบคุณจากถาวร ต่อมา ก็ได้รับบัตรเชิญไปงานพระราชทานเพลิงศพของคุณเฉลิมจิตต์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๒๗ ที่จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งครูไม่อาจมาร่วมได้ บัตรเชิญนั้นบันทึกยังอยู่ในที่ที่เก็บไว้สำหรับประเภทเอกสารยังใหม่ ยังไม่ถึงเวลาชำระทั้งไป กระไรเลยจ้ะ ก็ได้รับโทรศัพท์ทางไกลจากท่านรองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและบริการชุมชน คือ อาจารย์กิตติภูมิ บำรุงสงฆ์ ว่ามีข่าวเกี่ยวกับคุณถาวร ผู้มีตำแหน่งเป็นรองอธิการบดีฝ่ายบริหาร ของวิทยาลัยศรีนครราชสีมา ครูก็ยังตอบไปว่า ทราบเรื่องงานพระราชทานเพลิงศพภรรยาแล้วแต่ครูเสียใจไปร่วมไม่ได้ คิดว่าท่านจะส่งหนังสืองานศพมาให้ ท่านรองฯ กลับตอบว่า มิได้ เป็นข่าวคุณถาวรเอง ประสบอุบัติเหตุถึงแก่กรรมเสียแล้วเมื่อวันที่ ๑๗ เมษายน นี้เอง

ความรู้สึกของครูสับสนอย่างรุนแรง เพราะใจยังนึกถึงแต่งงานศพของภรรยา เหตุใดมาได้ข่าวการถึงแก่กรรมของตัวถาวรเอง ซึ่งเป็นระยะเวลาหลังจากงานศพภรรยาเพียง ๑๐ วัน เท่านั้น ใครเลยจะนึกถึงว่าเป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้นแล้ว ใครเลยจะนึกว่าเคราะห์กรรมหนักถึงเพียงนี้จะเกิดขึ้นแก่ครอบครัวนี้ และโดยเฉพาะเกิดกับ ถาวร สิบงกช ศิษย์ที่ดี ครูที่ดี และผู้บริหารที่ดี

ถ้าจะถามว่า ทำไมจึงต้องเป็นเช่นนั้น ก็คงจะตอบได้ในทางพุทธศาสนาของเราว่า ทุกอย่างเป็นไปตามกรรม กรรมอันเป็นเครื่องกำหนดทาง กรรมอันเป็นของบุคคล จะหลีกเลี่ยงหนีหาพ้นไม่ มีแต่ว่าทุกคนจะต้องรับผลไปตามกรรมของตนเท่านั้น และท้ายที่สุดก็จะจบลง ณ จุดเดียวกัน จะต่างกันก็มีแต่ช้า หรือเร็วเท่านั้น

ย้อนรำลึกถึง การมาเรียนที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา ซึ่งปัจจุบันคือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร จบการศึกษาได้รับปริญญาตรี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งเป็นเวลาที่ครูมาเข้าทำงานในทันทีได้เพียง ๒ ปี ต่อมา ถาวรได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโททางการอุดมศึกษา และการฝึกหัดครูมีวิชาเอกเป็นภาษาอังกฤษ และจบได้ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ใน พ.ศ. ๒๕๑๐ ในระยะที่ถาวร ทำปริญญาโทนี้เองที่เราได้สอนได้เรียนกันอย่างใกล้ชิด เพราะในวิชาที่ครูสอนบางรายวิชา เช่น การเขียน การสอนภาษาอังกฤษ และการแปล มีลูกศิษย์เพียงคนเดียว คือ ถาวร ดังนั้นจึงเป็นการสอนชนิตตัวต่อตัว และถาวรเป็นนิสิตและลูกศิษย์ที่ขยัน อยู่ในความทรงจำของครูตลอดมาจนแม้ปัจจุบัน

ในด้านการเรียนถาวรปฏิบัติตนสม่ำเสมอ ในการฝึกฝนหาความรู้ ไม่เคยพลาดที่จะส่งงานตามเวลา เอาใจใส่ในหน้าที่ของผู้เรียนมีสติปัญญาสูง ไม่ทอดทิ้งในการอ่าน การค้นคว้า เพื่อเสริมสร้างเพิ่มพูนทางวิชาการ โดยเฉพาะในวิชาเอก คือ ภาษาอังกฤษ ซึ่งถาวรมีความรู้ดีมาก งานทุกชิ้นที่ทำส่งครู เป็นงานที่ทั้งผู้เรียนและผู้สอนภูมิใจได้ ผู้สอนมีกำลังใจที่จะให้ความรู้ และผู้เรียนก็ยินดีที่จะรับและค้นคว้าต่อ แม้จะมีลูกศิษย์เพียงคนเดียวในวิชาที่สอน ก็จำได้ว่าตลอดเวลาที่เรียนกัน ไม่เคยเกิดความเหนื่อย ความเบื่อ มีแต่บรรยากาศของความราบรื่น ยินดี เต็มอกเต็มใจ เฟลิดเฟลีน และได้ผลทางวิชาการเป็นที่น่าพอใจอย่างยิ่งสำหรับทั้งครูและศิษย์

ในด้านการประพฤติปฏิบัติ ทุกคนที่รู้จักถาวร ก็คงจะเห็นพ้องต้องกันว่า ถาวรเป็นคนดีจริงๆ ในฐานะศิษย์ ถาวรมีความสุภาพ อ่อนน้อม น่ารัก เป็นผู้ที่สามารถทั้งในถ้อยคำและในกิริยามารยาท มีความจริงใจและน้ำใจใสสะอาด และวางครูไว้ในที่ที่ตนเคารพเสมอมา ความจริงข้อนี้ ครูได้ประจักษ์จากปากคำของลูกศิษย์ของถาวรเอง ที่มาสรรเสริญให้ฟัง หลายปีต่อมา เมื่อถาวรปฏิบัติราชการเจริญแล้ว ในโอกาสที่ถาวรไปศึกษาต่อทางการสอนภาษาอังกฤษ ที่ RELC (Regional English Language Centre) ประเทศสิงคโปร์ และบังเอิญครูกับอาจารย์เอกวิทย์ เดินทางไปร่วมประชุมที่นั่น ในเวลาอันสั้นโดยที่มิได้ทราบว่า ถาวรเรียนอยู่ที่นั่น ถาวรรีบมาพบที่ห้องพักทันทีที่ได้เห็นรายชื่อ เป็นเวลากลางคืนที่เราจะเดินทางกลับในวันรุ่งขึ้น ถาวรมาเคาะประตูขอพบ ด้วยความเคารพ สุภาพ ซึ่งถาวรไม่มีความจำเป็นที่จะต้องทำเช่นนั้นหากไม่ประสงค์ เพราะครูก็มีได้ทราบล่วงหน้าว่า ถาวรเรียนอยู่ที่นั่น ครูเชิญให้ถาวรเข้ามาในห้องก็ไม่ยอมเข้าไปเพราะเกรงจะรบกวนเราทั้งสองมากไป นำสาโลมคุณภาพสูงมาให้ด้วยประสงค์เพียงแต่จะคารวะครูและแสดงความกตัญญูถึง

ห่วงใยในวิธีอันสำรวมของถาวร ซึ่งยากจะหาใครเหมือน อาจารย์เอกวิทย์ ไม่เคยรู้จักถาวรมาก่อน แต่ก็ยังประทับใจในการประพฤติปฏิบัติของถาวรในครั้งนั้น และยินดีด้วยกับครูที่โชคดีมีลูกศิษย์น่ารัก ลูกศิษย์ของถาวรมาเล่าให้ครูฟังว่า ถาวรมักเอ่ยถึงครูในเชิงรำลึกถึงด้วยความรักเคารพอยู่เสมอ ก็ในชีวิตของการเป็นครูนั้น จะมีสิ่งใดชื่นชใจไปกว่าการได้รู้ว่าศิษย์ แม้ประสบความรุ่งเรืองเพียงใดก็ยังคิดถึงครูด้วยความรักเคารพนั้นเป็น ไม่มี

ถาวรเจริญในหน้าที่ราชการ มีครอบครัวอันผาสุก ครูและศิษย์ไม่ได้ติดต่อกันเท่าไรแต่ก็รำลึกถึงกันผ่านบุคคลที่รู้จักกันไป-มา ที่สิงคโปร์คราวนั้นเองที่ครูได้เห็นหน้าถาวรโดยไม่คิดว่าจะเป็นครั้งสุดท้าย จนกระทั่งมาทราบข่าวอันนำความวิโยคสองซ้นร่นแรงของถาวร ความพลัดพรากจากกันนั้นแม้จะเป็นสิ่งที่ทราบกันว่าจะต้องเกิดขึ้นแก่ทุกรูปทุกนามก็ยังหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะยังความเศร้าโศกแก่ผู้ยังอยู่ข้างหลัง แต่การจากไปของผู้ที่ยังอยู่ในวันอันไม่ควรจะจากไปนั้น ยิ่งก่อความอาดูรให้แก่ญาติมิตร และผู้เป็นที่รักเป็นทวีคูณ

ชีวิตของถาวรจบสิ้นลงแล้ว แต่ความรำลึกของครูที่มีถึงถาวร ก็ยังคงปรอยอยู่อย่างเต็มคุณค่าอันควรเป็นตัวอย่างได้ของบุคคลผู้มธรรมเป็นหลักยึดปฏิบัติตลอดชีวิตก็ยังคงอยู่ “ถาวร” สมชื่อ และครูขอตั้งจิตอธิษฐานขอให้กรรมดีที่ถาวรได้ประกอบไว้แล้วในภพนี้เอง เป็นเครื่องส่งผลให้ดวงวิญญาณของทั้งถาวร และคุณเฉลิมจิตต์ ไปสถิตย์อยู่ในที่อันควรแก่กรรมดี และขอให้กรรมอันได้กระทำไว้แล้วส่งผลเกื้อหนุนให้ลูกคนเดียวของถาวร อยู่เย็นเป็นสุข มีความเจริญ ความผ่องใส รุ่งเรืองในการศึกษาและชีวิตตลอดไป เพื่อความวิตกใดๆ อันจะพึงมีติดข้องอยู่ในดวงจิตและวิญญาณของถาวรที่ห่วงหาอาลัยลูกอันเป็นธรรมตาของจิตพ่อที่มีต่อลูกที่เพิ่งกำพร้าแม่ แล้วมิหนำซ้ำยังต้องมาเสียพ่อไปอีกนั้น จะได้ผ่อนคลายจนสงบสุขอยู่ในภพอันควรนั้นด้วยเถิด

ด้วยรัก

จากครู กานดา ณ ถลาง

ถาวรเพื่อนรัก

เหตุการณ์กว่า ๓๐ ปี ที่เราเคยเรียนร่วมกัน ครั่งอยู่โรงเรียนฝึกหัดครูนครราชสีมา “ถิ่นทุ่งตะโกราย” ยังปรากฏอย่างแจ่มชัด พวกเรา ป.ป. รุ่นแรกของโคราชมักกันเพียง ๓๐ คน มาจากต่างถิ่น ไกลบ้าน ไกลเมือง ร่วมกิน ร่วมนอน ร่วมสุข-ร่วมทุกข์ เราจึงรักผูกพันต่อเนื่องไม่ขาดสายจนบัดนี้และต่อไป ความเอาใจจริงเอาใจทั้งการเรียน การเล่น ความเอื้อเฟื้อ มีน้ำใจต่อเพื่อนฝูง ความสุภาพถ่อมตนแบบเสื่อซ่อนเล็บ และความหยิ่งในศักดิ์ศรีของเพื่อน ความมีสัมมาคารวะต่อผู้ควรได้รับการวะ และความจริงใจที่เป็นสมบัติเด่นประจำตัวของถาวร จึงเป็นที่รักของเพื่อน ๆ และครูอาจารย์จากโคราช เราได้แยกย้ายกันไปศึกษาตามสาขาวิชาที่ตนถนัดชั่วระยะหนึ่ง โชคดีของเราทั้งสองที่เมื่อจบการศึกษาได้กลับมาทำงานด้วยกันอีก ที่โรงเรียนฝึกหัดครูนครราชสีมา ถิ่นเดิม ด้วยอุปนิสัยต้องกันและลักษณะงานที่ต้องร่วมกันอย่างใกล้ชิด เป็นครูหอด้วยกัน อยู่บ้านชายโสดด้วยกัน มีกิจที่ต้องพึ่งพากัน ทำให้เราเป็นเพื่อนสนิท เป็นเพื่อนที่คอยชี้แนะปรึกษา เอื้ออาทรกันและกันมากขึ้น เมื่อเราต่างแต่งงานมีครอบครัว และแยกกันไปตามวิถีชีวิต แม้จะห่างเหิน แต่ความเป็นเพื่อนก็ยังสัมพันธ์แนบแน่น ชีวิตที่ต่างก็แก้ตัวลง ผ่านงานผ่านอุปสรรคมากมาย ในภวสังคัมปัจจุบันที่สัปดาห์แปดเป็นอันมาก บุคคลที่รู้ใจและเข้าใจพอที่จะปรึกษาด้วยได้ ก็จะน้อยลงทุกที แม้เพื่อนหลายคนบ้างก็เปลี่ยนอุปนิสัย ไปตามยศตามตำแหน่ง ตามสิ่งแวดล้อมและตามกำลังแห่งความเชื่อมั่นในตน แต่ถาวรก็ยังคงเดิมยังเป็นหนึ่งในจำนวนน้อย ๆ นั้น ถาวรเป็นเพื่อนที่เชื่อถือได้เสมอ ครั้งแรกที่ได้รับข่าวการจากไปของเพื่อน คิดแต่ว่าเป็นไปไม่ได้ ภาวนาขออย่าให้เป็น ด้วยไม่คิดว่าจะเกิดเรื่องเช่นนั้น มันรวดเร็วและต่อเนื่องจนเกินไป แต่เมื่อได้รับการยืนยัน จาก ดร. อินทร์ ศรีคุณ อธิการวิทยาลัยครูนครราชสีมา และอาจารย์ขุนทอง วราริพ จึงยอมรับและให้รู้สึกว้างเวง เศร้าใจอย่างที่สุด คำถามว่าทำไมเกิดขึ้นไม่รู้จบ แล้วก็ต้องปลงและทำใจว่า เพื่อนสัณกรรมในโลกนี้ไปแล้ว ความตายเป็นสิ่งที่ไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้ เป็นจุดนัดหมายซึ่งทุกชีวิตต้องพบ ด้วยเหตุไม่มีใครรู้ว่าเมื่อใด จึงกลายเป็นความลึกลับที่หาทาย และกังวลกัน พระท่านว่าชีวิตที่เกิดมาและได้ใช้อย่างคุ้มค่าที่เป็นมนุษย์ ย่อมไม่กลัวความตาย ถาวรได้ใช้ชีวิตที่ไม่ยาวนานอย่างคุ้มค่า ไม่เคยหยุดที่จะศึกษา ไม่เคยหยุด

ที่จะค้นคว้าหาความรู้ ไม่เคยหยุดคิดวิเคราะห์ ไม่เคยหยุดที่จะพัฒนาตนเองงาน ทำงานด้วย
อุดมการณ์และด้วยศรัทธาในอาชีพครุมาตลอด เป็นนักอ่าน นักค้น นักคิดและนักเขียน ส่ง
สอนศิษย์ ด้วยความเพียรพยายาม ทุ่มเทและจริงจังด้วยวิญญานครู ชีวิตจึงคุ้มค่า

สมัยที่เรา “ถาวร-ประพาสน์-นิเชต” ร่วมกันออกวารสาร “วิชชาลัย” เมื่อ
ไปสัมภาษณ์ขุนสูงภักขศึกษากร (คุณพ่อของถาวร) ได้พบว่า ท่านเป็นแหล่งวิทยาการที่มี
ค่ายิ่ง โดยเฉพาะเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ของเมืองโคราช เช่น เพลงโคราช และ
ภาษาโคราช จึงเสนอแนะให้ถาวรได้สัมภาษณ์และเก็บความรู้จากท่านลงในแทป เพื่อนำวิทยา
การอันมีค่าที่ท่านค้นคว้าศึกษาไว้มาเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ต่อไป เพื่อนได้ทำและได้ค้นคว้า
เพิ่มเติมจนเป็นผู้หนึ่งที่มีความรู้แตกฉานลึกซึ้งในภาษาถิ่น ได้ค้นคว้าเขียนตำราเป็นประโยชน์
แก่วงการศึกษ และวัฒนธรรมเป็นอันมาก ซึ่งก็ได้แต่ชื่นชมและภูมิใจในความสำเ็จของ
เพื่อน

ชีวิตการงานของเพื่อนเจริญก้าวหน้าอย่างสม่ำเสมอ แม้ไม่โลดโผนนักแต่ก็หนัก
แน่นมั่นคง เราเคยคุยถึงสภาพการงานของกันและกันว่า ถาวรนั้น มีชีวิตครอบครัวที่อบอุ่น
ปักหลักอยู่ทิวทาลัยครุนครราชสีมา ตั้งแต่เริ่มทำงาน ไม่ไปไหน มีลูกศิษย์มาก มีความสงบ
สันโดษ และเป็นสุข ไม่ต้องเหนื่อยกับการปรับเปลี่ยนที่ทำงานไปเรื่อย ๆ อย่างงานบริหาร
ที่ต้องยืนอยู่กลางแจ้ง ต้องรับแดด ลม ฝน พ้ำ รอบทิศ ส่วนโอกาสจะหามุมสงบนั้น
ออกจะยากยิ่งโดยเฉพาะสภาพของบ้านเมืองเราทุกวันนี้...เกือบทุกครั้งทีกลับมบ้าน ก็ได้
แวะไปเยี่ยมคุยกัน เพื่อนรัก ครึ่งที่แล้วเป็นครึ่งที่รู้สึกเหงาและวังเวงมาก ในช่วงไปสวดศพ
เพื่อนยังไม่กระไรนัก แต่กลับบ้านครึ่งในความรู้สึกปรากฏชัดว่าได้ขาดสิ่งที่เคยมีเคยปฏิบัติ
ไปอย่างหนึ่ง และารู้สึกจริงๆ ว่าได้ “ขาด” ส่วนหนึ่งที่เคยมีเคยคุ้นเคยปฏิบัติและมีความ
สำคัญมากกับชีวิต คือ “เพื่อน” บ้านที่เคยไปเยี่ยม-นั่งคุยบ่ดเจียบ เพื่อนสนิทและภรรยาที่
นับถือเสมือนน้องได้จากไปทั้งคู่ จากไปในวัยที่กำลังเป็นหลักเป็นฐาน และในภาวะรวดเร็ว
ต่อเนืองที่ยากจะเชื่อได้ “หลาน” ลูกชายคนเดียวของเพื่อนต้องไปอยู่กับอ้าว นี่ละชีวิต นี่
คือสัจธรรมที่ยืนยัน บัจฉิมโสภาของพระพุทธองค์ทำให้สติว่า “อย่าประมาท”

เพื่อนรัก เพื่อนได้เกิดุมัติ พ่อ-แม่ดี จากครอบครัวที่อบอุ่น คุณพ่อเป็นครู
ตัวอย่างที่ได้รับการยกย่องในหนังสือประวัติครู ปี ๒๕๒๗ ท่านเป็น ๑ ใน ๑๐ คน และ
ได้รับการยกย่องว่าเป็น “ครูผู้หมั่นศึกษาหาความรู้อยู่เป็นนิตย์” เพื่อนได้เติบโตมาด้วยดี
เรียนดี ทำงานดี ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ เป็นครูที่ทำงานด้วยอุดมการณ์ มีผลงานเป็นที่

ยอมรับ เป็นที่รักใคร่นับถือของผู้ที่เกี่ยวข้องและสมาคมด้วย.. และเป็นครูคนหนึ่งที่ควรจะได้รับยกย่องว่าเป็น “ครูผู้ใฝ่ศึกษาและค้นคว้าหาความรู้เป็นนิตย์” ทำงานหนักมาตลอดชีวิต มีผลงานทั้งด้านงานสอนและงานเขียน ที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ จึงพูดได้ว่า เพื่อนได้กระทำดี คัมค่าที่เกิดขึ้น แม้จะเสียใจเสียตายและอาลัยเพียงใด ก็มีอาจเปลี่ยนความจริงที่เกิดขึ้นโดยสังขารได้ แต่คุณค่าที่ทั้งปวงที่เพื่อนได้กระทำนั้น จะดำรงอยู่นานชั่วนาน ทั้งในใจของคนที่รู้จัก และในตัวเองงานเอง ที่จะอยู่ต่อไปชั่วกาลปาวสาน

ในความสูญเสียทั้งปวงนั้น นอกจากครอบครัวและญาติพี่น้อง จะต้องกระทบกระเทือนและเศร้าสลดเป็นอย่างมากแล้ว

- วิทยาลัยครูนครราชสีมา ก็ได้สูญเสียอาจารย์เก่าแก่ที่อยู่วิทยาลัยมาตั้งแต่เริ่มทำงานร่วม ๓๐ ปี และเป็นอาจารย์ที่ดีที่สวดคนหนึ่งไป
- วงการวัฒนธรรมทั้งระดับชาติและท้องถิ่นโดยเฉพาะโคราช ได้สูญเสียผู้ชอบค้นคว้าศึกษา และเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเป็นอย่างดี เกี่ยวกับภาษาถิ่น ฯลฯ
- ลูกทุ่งตะโกรายทั้งหลายโดยเฉพาะ ป.ป. รุ่นแรก ได้เสียเพื่อนร่วมรุ่นที่ดีที่สุดไปอีกหนึ่งคน

อย่างไรก็ดี สมบัติทางการศึกษาอันมีค่าที่ถาวรได้ทิ้งไว้ให้แก่ผู้อยู่หลัง โดยเฉพาะทายาทคนเดียว คือความตั้งใจที่เพียรทำมาอย่างหนักตลอดชีวิตจนเป็นที่ปรากฏ คงจะเป็นเครื่องกำกับสติ และปลุกปลอบใจ “แบ่น” หลานชาย ให้มีมานะ อดทนและบากบั่นที่จะฟันฝ่าอุปสรรคชีวิตต่อไปด้วยความกล้าหาญเข้มแข็ง และเด็ดเดี่ยว เพื่อความสำเร็จและรุ่งเรืองในชีวิต ผลแห่งความสำเร็จนั้น ก็จะช่วยจรรโลงความดีทั้งปวงที่พ่อได้เพียรสร้างไว้ให้ เป็นที่ปรากฏยิ่งขึ้นต่อไป

ขออนุภาพแห่งความดีและบุญกุศลทั้งปวงที่เพื่อนได้กระทำไว้ จะส่งผลให้วิญญาณของเพื่อนได้ประสบความสุขอันเกษมในสัมปรายภพ เทอญ

(นายนิเชต สุนทรพิทักษ์)

รองอธิบดีกรมสามัญศึกษา

แต่เพื่อน

ในระยะเวลาประมาณ ๓๐ ปี ที่เรารู้จักอาจารย์ถาวร สุงกง ขึ้นนับตั้งแต่ไปฝึกสอนโรงเรียนเดียวกันที่โรงเรียนวัดมกุฏกษัตริยาราม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนตามหลักสูตรประโยคมัธยมของอาจารย์ถาวร สำหรับผมนั้นเรียนอนุปริญาการศึกษาที่วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ครูฝึกสอนมักจะได้พบปะสังสรรค์กันบ่อยเพราะพักรวมอยู่ห้องเดียวกัน จำได้แม่นยำว่าอาจารย์ถาวรยังได้แนะนำให้รู้จักท่านอาจารย์ ดร. บรรจบ ด้วยในขณะฝึกสอนนั้น เมื่อเสร็จจากฝึกสอนบังเอิญสมัครมาเป็นครูที่โรงเรียนฝึกหัดครูนครราชสีมาด้วยกัน เรามาพร้อมกัน ๓ คน คือ อาจารย์ถาวร สุงกง อาจารย์ไพเราะ สุวรรณแสน และผมเอง เมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๐๐

ระยะแรกของการเป็นครู อาจารย์ใหญ่คือ ท่านอาจารย์อรุณ วิวัฒน์สุนทรพงษ์ ได้มอบหมายให้เป็นอาจารย์ประจำหอพัก คือ หอพักสันติสุข (ปัจจุบัน โรงเรียนศิริวิทยากร ซึ่งไปสร้างเป็นอาคารเรียน และยังมีสภาพเหมือนหอสันติสุขอยู่เหมือนเดิม) ผมกับอาจารย์ถาวรนอนห้องเดียวกัน คือ ห้องมข ชั้นบนของอาคาร ส่วนชั้นล่างเป็นห้องเรียน และห้องสำนักงานของอาจารย์ใหญ่ ใช้ชีวิตด้วยกันหนึ่งปี เพราะหลังจากนั้นผมไปเรียนต่อปริญาตรี สาขาการบริหารการศึกษาที่ประสานมิตรอีก จึงนับได้ว่าเป็นระยะเวลายาวนานจึงได้รู้จักอาจารย์ถาวร รู้จักนิสัย ใจคอ เคยร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมา เคยต่อสู้กับปัญหาต่างๆ ด้วยกัน ในระยะที่ทำงานด้วยกัน เคยปรารภความในใจให้กันและกันฟังในแผนชีวิตการเรียนในอนาคต ต่อสู้กับน้ำท่วมครั้งแรกของโรงเรียนฝึกหัดครู ช่วยเหลือนักเรียนครูที่รุดคว่ำที่คลองไผ่ และขนศพนักเรียนที่เสียชีวิตมาด้วยกัน เป็นต้น ระยะหลังที่ผมจบปริญาตรีมาแล้ว ยังได้กลับมาทำงานร่วมกันอีกประมาณ ๑๐ ปี ผมจึงแยกย้ายไปปฏิบัติราชการที่อื่น ๆ และกลับมาร่วมงานด้วยกันอีกในปี พ.ศ. ๒๕๒๒

ตลอดระยะเวลาที่รู้จักกัน ผมยังเห็นอาจารย์ถาวรประพฤติปฏิบัติงานอย่างคงเส้นคงวา แม้จะอยู่ในฐานะเพื่อน ฐานะผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนคงเป็นเพื่อนที่ดี ไม่ล่วงเกินฐานะซึ่งกันและกัน อาจารย์ถาวรมีจุดเด่นหลายประการ นับตั้งแต่เก่งภาษา ไม่ว่าจะเป็นภาษาไทย หรือภาษาอังกฤษ เก่งดนตรี โดยเฉพาะเล่นไวโอลินได้เยี่ยมคนหนึ่ง เก่งกีฬา โดยเฉพาะฟุตบอล ใจเย็น สุขุม คิดถึงอกเขาอกเรา ไม่เอารัดเอาเปรียบใคร ไม่หยิ่ง ให้ความเคารพแก่กันทั่วหน้า ไม่ว่าจะเพื่อน เป็นผู้ใหญ่ หรือผู้ใต้บังคับบัญชา ประพฤติปฏิบัติตนเป็นครูที่ดี เป็นที่เคารพรักของเพื่อน และลูกศิษย์ทุกรุ่น

ในช่วง ๕ ปี สุดท้ายของชีวิตของอาจารย์ถาวร เป็นช่วงที่จัดว่ารุ่งโรจน์ที่สุดในเชิงวิชาการ เพราะอาจารย์ถาวรได้ผลิตผลงานทางวิชาการไว้มากมาย โดยเฉพาะเกี่ยวกับจังหวัดนครราชสีมา เช่น ภาษาโคราช วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ประวัติบุคคลสำคัญของจังหวัดนครราชสีมา และ เพลงโคราช เป็นต้น ซึ่งผลงานเหล่านี้จัดว่ามีความสำคัญยิ่งยวดต่อจังหวัดนครราชสีมา และยังได้รับการยกย่องว่าเป็นผลงานดีเด่นจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิทยาลัยมากมาย ทั้งในและต่างประเทศขอไว้ในห้องสมุดของแต่ละแห่ง

งานชิ้นสุดท้ายที่ผมขอร้องให้ช่วยชำระคือ ประวัติของวิทยาลัยครุนครราชสีมา ที่จริงเราชำระกันมาทุก ๆ ปี นับตั้งแต่ท่านอาจารย์สุรินทร์ สรสิริ เริ่มจัดทำเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๒ - ๐๓ การจัดทำประวัติวิทยาลัยครุนครราชสีมาครั้งนี้ เพื่อใช้เผยแพร่เกียรติคุณและชื่อเสียงของวิทยาลัย ในวาระที่ถึงมาครบรอบ ๗๐ ปี (โดยประมาณ เท่าที่สืบได้) แต่งานยังไม่แล้วเสร็จก็ด่วนมาเสียชีวิตเสียก่อน

ในวันเกิดเหตุประมาณที่ ๔ ผมและภรรยาได้รับโทรศัพท์แจ้งเหตุจากยามประจำอาคารว่า อาจารย์ถาวรขับรถชนเสียชีวิต ศพอยู่โรงพยาบาล ใจความมีเท่านั้น ผมและภรรยาสั่งให้ยามไปหานายสร้อย สิทธิเสือ เพื่อนำรถออกไปดูเหตุการณ์ ใจนึกว่าอาจารย์ถาวรคงไม่เป็นไร คนถูกชนคงเสียชีวิต เราจะทำอย่างไรดี เมื่อไปถึงโรงพยาบาลไม่มีอะไร ก็ตัดสินใจไปที่เกิดเหตุ ปรากฏว่าอาจารย์ถาวรเสียชีวิตแล้ว ช่วยอะไรไม่ทัน จึงได้แต่ช่วยส่งไฟให้ตำรวจจราจรนำศพออกมาชันสูตรตามระเบียบเท่านั้น ใจนึกในตอนแรกว่าจะแก้ปัญหาเรื่องขับรถไปชนคนอื่นจนเสียชีวิตต้องเปลี่ยนใหม่เรื่องจัดงานศพ และคิดถึงอนาคตของลูกชายของอาจารย์ถาวร ซึ่งขาดทั้งพ่อ และแม่ และเนื่องจากมันเร็วเกินไป เหตุเกิดโดยไม่คาดฝัน เพราะวันก่อนยังคุยกันอยู่ ไม่มีแว่วว่าชีวิตจะสั้น ใจผมเองจึงไม่ยอมรับว่าอาจารย์ถาวรได้เสียชีวิตไปแล้ว แม้ขณะนั้นก็ยังนึกว่ายังอยู่

ผลงานอันดีเกิน ชีวิตที่เรียบง่ายมาร่วมครึ่งศตวรรษ ผมจึงหวังว่าคุณงามความดีที่ฝากไว้ในแผ่นดินเหล่านี้ คงจะช่วยให้ชีวิตอนาคตของอาจารย์ถาวรมีแต่ความสุข

(รศ. ดร. อินทร์ ศรีคุณ)

อธิการวิทยาลัยครุนครราชสีมา

๔ แต่อาจารย์ถาวร สุงกง

อาจารย์ถาวร สุงกง เคยเป็นทั้งศิษย์และเป็นเพื่อนร่วมงานที่ดีมากคนหนึ่งของผม เมื่อปีการศึกษา ๒๕๔๕ โรงเรียนฝึกหัดครูนครราชสีมา (ชื่อในขณะนั้น) ได้เปิดสอนระดับชั้นฝึกหัดครูประถมขึ้น โดยมีหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล มาเป็นประธานในพิธีเปิด และเข้าสอนเป็นคนแรก ผมย้ายมาจากโรงเรียนบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้รับหน้าที่เป็นครูประจำชั้นสอนอยู่ได้สองปีก็ได้อ้ายไปดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนฝึกหัดครูประกาศนียบัตรจังหวัดมหาสารคาม วันเวลาผ่านไป ๒๕ ปี ผมก็ได้มีโอกาสย้ายกลับมาอยู่วิทยาลัยครูนครราชสีมา ในตำแหน่งอธิการ อาจารย์ถาวร สุงกง รับราชการเป็นอาจารย์อยู่ที่นั่น โดยดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จึงได้เป็นเพื่อนร่วมงานกับผม

อาจารย์ถาวร สุงกง เป็นคนละเอียด สุขุม ซื่อสัตย์สุจริต มีสัมมาการะวะ มีความอ่อนน้อม กวราการเคารพ สมกับที่เป็นครูอาจารย์ของครู อาจารย์ถาวร สุงกง ได้มีส่วนช่วยในการทำนุบำรุงวัฒนธรรม อันเป็นหน้าที่หนึ่งของวิทยาลัยครู โดยมีความสนใจศึกษาค้นคว้า รวบรวม เรียบเรียง วิจัยเกี่ยวกับภาษาถิ่นโคราช เพลงพื้นเมืองโคราช ได้เรียบเรียงไว้หลายเล่ม นอกจากนั้นยังได้เป็นกำลังสำคัญในการร่วมเรียบเรียงหนังสืออ่านสำหรับชนบทยากจน ซึ่งกรมการฝึกหัดครูรับผิดชอบ

อุบัติเหตุที่ทำให้อาจารย์ถาวร สุงกง ถึงแก่ชีวิตครั้งนี้ ยังความเศร้าสลดและเสียใจอย่างที่สุดแก่วงการวิทยาลัยครูนครราชสีมา และญาติมิตรทั้งปวง อาจารย์ถาวร สุงกง ยังมีอนาคตที่จะก้าวไปอีกไกล เพื่อรับใช้วิทยาลัยครูและบ้านเมือง โดยเฉพาะงานด้านทำนุบำรุงวัฒนธรรม ซึ่งอาจารย์ได้กำลังทำอยู่

ขอให้กุศลผลบุญที่อาจารย์ถาวร สุงกง ได้บำเพ็ญมาโดยตลอด รวมทั้งที่บรรดาญาติมิตรได้บำเพ็ญอุทิศให้ จงส่งผลตบั่นดาลให้อาจารย์ถาวร สุงกง ประสพแต่อิฏฐคุณมณูญผลตามควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพทุกประการ เทอญ

ประธาน จันทรเจริญ
อดีตผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่
กรมการฝึกหัดครู

ดาวิ้อาลัย

ผมรู้จักอาจารย์ถาวร สบงกช เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๘ ที่โรงเรียนฝึกหัดครูมัธยม ได้เรียนหนังสือร่วมกันเป็นเวลาสองปี อาจารย์ถาวรเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยไมตรีสุภาพอ่อนโยน และมีน้ำใจต่อเพื่อนฝูง จึงเป็นที่ชอบพอรักใคร่ของเพื่อนฝูงเป็นอันมาก เมื่ออาจารย์ถาวรไปทำงานที่วิทยาลัยครูนครราชสีมา ก็ได้ติดต่อกันเป็นครั้งคราว เมื่อผมไปบุกเบิกงานที่วิทยาลัยครูเลย อาจารย์ถาวรเป็นผู้หนึ่งที่ผมเคยชวนไปร่วมงาน แต่อาจารย์ถาวรก็บอกผมว่ายังอยากทำงานเพื่อถิ่นกำเนิดของตนเองอยู่ และยังไม่อยากไปไหน นอกจากเราชอบอัธยาศัยไมตรีซึ่งกันและกันแล้ว ผมก็นิยมชมชอบอาจารย์ถาวรอีกหลายเรื่อง เขามีวิญญาณของครู ชอบศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ทั้งในสาขาวิชาที่สอนและสาขาอื่น ๆ จนได้รับเกียรติจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ มอบหมายให้เขียนหนังสือของดีเมืองโคราช อาจารย์ถาวรเป็นหัวหน้าคณะกรรมการ ทำงานสำเร็จออกมาจนได้รับคำยกย่องชมเชยจากเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ นอกจากนี้ยังได้รวบรวมภาษาโคราชจัดทำเป็นลักษณะของปทานุกรม เป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจภาษาถิ่นโคราชมาก อาจารย์ถาวรเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ และเสียสละต่องานในหน้าที่สูง ทำงานในตำแหน่งรองอธิการก็มีผลงานหลายอย่าง จนทำให้อธิการกลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือเสนอชื่อต่อคณะกรรมการสรรหาอธิการก่อนที่จะถึงแก่กรรมไม่นาน

เมื่อผมได้รับโทรศัพท์ทางไกลจากอาจารย์กิตติภูมิ แจ้งให้ทราบถึงมรณกรรมของอาจารย์ถาวร ผมแทบช็อค และไม่เชื่อ เป็นไปได้ยังไง พังจัดงานพระราชทานเพลิงศพให้ภรรยาได้สิบวัน นับว่าเป็นเรื่องของสัจธรรม ทุกชีวิตกำลังเดินทางไปสู่จุดหมายอันเดียวกัน เพียงแต่ต่างกรรมต่างวาระกันเท่านั้นเอง หากผมได้ล่วงเกินเพื่อนด้วยกรรมใด ๆ ก็ขอโทษกรรมจากเพื่อนด้วย และเช่นเดียวกัน หากมีอะไรที่เพื่อนมีต่อผมผมก็ยินดีขอโทษกรรม ผมขออุทิศส่วนกุศลที่ผมได้บำเพ็ญมาโดยตลอด โดยเฉพาะอาณิสต์ผลบุญที่เกิดจากการฝึกปฏิบัติวิปัสสนาสมาธิเป็นเวลาเจ็ดวันกับคุณแม่ศิริ กรินชัย ที่วิทยาลัยครูมหาสารคาม จึงเป็นผลบุญส่งให้ดวงวิญญาณของอาจารย์ถาวร ไปสู่สุคติในสัมปรายภพเทอญ

รศ. ประหยัด ลักษณะงาม

อธิการวิทยาลัยครูมหาสารคาม

ประธานกลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ถาวร เพื่อนรัก...

นี่เป็นวาระหนึ่งที่ผมอับจนด้วยถ้อยคำ

เพื่อนเอ๋ย ผมจะมีปัญญาสรรหาจนาคำใดเล่า จึงจะกล่าว “คำอาลัย” เพื่อนได้
ครบถ้วนถูกต้องตรงใจ

ความรู้สึกที่เกิดจากการสูญเสียเพื่อนไปนั้น ลึกซึ้งใหญ่หลวงเกินคำบรรยายใดๆ หาก
เป็นโอกาสอื่น ผมคงเลือกทำสิ่งที่เราเคยทำอยู่เป็นนิจและก็เข้าใจกันมาตลอด นั่นคือ การสื่อ
ความกันด้วยสายตา และด้วยใจ

ผมไม่อาจกล่าวอ้างว่า ผมรู้จักใจเพื่อนดี

แต่ที่ผมจำได้ตลอดก็คือ กว่า ๒๐ ปี ที่เราคบกันมา สิ่งที่เพื่อนคนนี้มีให้เพื่อน
โดยสม่ำเสมอไม่ขาดสายคือน้ำใจ และเป็นน้ำใสใจจริงโดยแท้

เพื่อนเป็นคนประหยัถ้อยคำ แต่ทุกคำที่พูดตรงกับใจ และสะท้อนความจริงใจ

เราหาเพื่อนเช่นนั้นได้ง่ายนักหรือในโลกปัจจุบัน

เปรียบไปแล้ว ชีวิตเพื่อนนั้นแสนสั้น แต่ก็ยาวพอที่จะสอนให้ผู้คนที่เคยใกล้ชิด ไม่
ว่าในฐานะใด ว่าความเป็นกัลยาณมิตรนั้นเป็นอย่างไร ความเป็นครูแท้ เป็นปราชญ์แท่นั้น
เป็นอย่างไร ที่สำคัญยิ่งเพื่อนได้สอนให้คนอยู่หลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ญาติ มิตร บุตรหลาน
ให้ปิติภาคภูมิใจในความเป็น “สุขบงกช” ว่าบัวดอกหนึ่ง “เกิดแต่ถม” แต่ก็ได้ทะยานสูงเด่นให้คน
ชื่นชมบูชา ดำเนินรอยบุพการี ประพฤติปฏิบัติตนเป็นปฐนียะ เป็นอีกผู้หนึ่งที่ “ไปแต่ตัว”

แต่เพื่อนอันประเสริฐ ผู้จากไปแต่ตัว เราควรระลึกด้วยความรัก ความอาลัยอย่างสุด
ประมาณ

ด.ด พงศทัต

คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

๗ กรกฎาคม ๒๕๖๗

คุณดาวร ศิษย์ที่รัก

กาพย์ยานี (๑๑)

● ดาวร สบงกช
มาตัวน จากครูไป
พูดน้อย แต่ทำมาก
ทำจริง ไม่แซะเขื่อน

● คนดี มีวิชา
เสียตาย วัยวุฒ
ภาษา ทั้งไทยเทศ
ความรู้ ครูสำคัญ

● เคยสอน กวดวิชา
สอนดี มีแก่นสาร
ใจเย็น สมเป็นครู
จากไป แสนเสียตาย

● กำลังเรียน ปริญญาเอก
อยู่ไปก็จะได้
ชีวิต ไม่เที่ยงแท้
พระธรรม ตามคำสอน

● ความดี ที่ทำได้
บุญทาน ทำถ้วนทั่ว
อำนาจ บุญกุศล
ไปสู่ สุกตัตถธรรม

แสนรันทด สลดใจ
แสนอาลัย ใจสะเทือน
หาได้ยาก ไม่มีเหมือน
เพื่อนฝูงรัก เป็นนักรักหนา

การศึกษา ปริญญาโท
จะเติบโต อีกอนันต์
พิเศษจริง ทุกสิ่งสรรพ
เป็นผู้บน การศึกษา

โรงเรียนสุชาว มาช้านาน
อ่าน Sheet แจก แยกบรรยาย
ศิษย์ไม่รู้ ครูอธิบาย
เสียครูดี ไม่มีเหมือน

เป็นปัจเจก แลบัจจย
สมตั้งใจ ไม่อวดรณ
ยอมเปลี่ยนแปลง ไม่แน่นอน
เกิดมาก่อน กฎแห่งกรรม

ติดตามไป เป็นเงาตามตัว
จะช่วยตัว ไม่ตกต่ำ
บันดาลดล พันเวรกรรม
อันเลิศล้ำ โลกไหนเทอญ

จาก ส. เชื้อปรุง

๒๐ พฤษภาคม ๒๕๒๗

ถ้อยอาลัย

เมื่อได้รับข่าวมรณกรรมของอาจารย์ถาวร สุงกง ผู้ซึ่งเป็นทั้งศิษย์ทั้งญาติ และเพื่อนร่วมงานที่วิทยาลัยครูนครราชสีมา ผมรู้สึกเศร้าและสลดใจเป็นอย่างยิ่ง ไม่เคยคิดเลยว่า อาจารย์ถาวร สุงกง จากไปเร็วเช่นนั้น อาจารย์ถาวร สุงกง เป็นคนพุดน้อย มีเหตุผล มีความรับผิดชอบสูง เป็นคนมีระเบียบ มีความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นที่รักของญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงทุกคน อาจารย์ถาวร สุงกง จากพวกเราทุกคนไป เป็นการจากไปแต่เพียงชีวิตร่างกาย ส่วนความดียังคงอยู่ ทุกอย่างต้องเป็นไปตามกฎของชีวิต

ขอให้กุศลผลบุญทั้งหลายที่อาจารย์ถาวร สุงกง ได้สร้างสมไว้ จงกลั่นกลองให้ อาจารย์ถาวร สุงกง ได้รับผลบุญในสัมปรายภพนั้นเทอญ

เกียรติ ปานขาว

อดีตหัวหน้าแผนกการเงิน

วิทยาลัยครูนครราชสีมา

“อาจารย์ถาวร สิบงกข”

ไม่อยากจะเชื่อ แต่ก็เป็นความจริงที่ว่า อาจารย์ถาวร สิบงกข ได้จากไปแล้ว หลังจากงานพระราชทานเพลิงศพอาจารย์เฉลิมจิตต์ สิบงกข เพียงไม่กี่วัน หากเป็นเรื่องในนิยายผู้อ่านจะวิจารณ์ว่า ผู้เขียนเขียนเกินความจริง แต่เป็นความจริงยิ่งกว่านิยาย

เราได้รับข่าวอุบัติเหตุของอาจารย์ถาวร สิบงกข ด้วยความตระหนก เศร้าใจกันทุกผู้คนต่างเฝ้าถามตนเอง และกันและกันว่าทำไม...ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

และแล้วเราก็ต้องยอมรับความจริง ความจริงแห่งชีวิตที่พระพุทธองค์ได้ทรงค้นพบ คือความเป็นอนิจจัง ความเป็นอนัตตา และความเป็นทุกข์แห่งชีวิต แต่ถึงกระนั้นก็ยังปลงใจไม่ตก

อาลัยที่เคยได้พบ ได้สัมผัสร่วมกันอยู่เนื่องกัน ในการประชุม ก.ว. ก็มักได้มีเรื่องอภิปรายรับฟัง และแสดงความคิดเห็นร่วม นับจากบัดนี้จะได้พบกันอีกแล้ว

อาลัยในความเป็นนักวิชาการทางด้านไทยประเพณี วัฒนธรรม และภาษาถิ่น โคราช และเพลงโคราชของอาจารย์ถาวร สิบงกข อาจารย์ถาวร สิบงกข เป็นผู้มีความรู้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย ผลงานที่ได้เขียนไว้เกี่ยวกับเรื่องไทยประเพณี ประวัติ และภาษาถิ่นตลอดจนเพลงโคราชของ อาจารย์ถาวร สิบงกข จะเป็นอนุสรณ์ดำรงอยู่ตลอดไป

นอกจากนั้น อาจารย์ถาวร สิบงกข ยังเป็นท่านหนึ่งที่เป็นกำลังสำคัญในการตั้งทุน “สรสิริ” ให้แก่วิทยาลัยครูนครราชสีมา เป็นที่ระลึกแก่ อาจารย์สุรินทร์ สรสิริ ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการคนแรกของวิทยาลัยครูนครราชสีมา เมื่อได้รับยกฐานะเป็นวิทยาลัยครูแห่งแรกในประเทศไทย

ผู้เป็นหัวแรงสำคัญในการก่อตั้งทุน “สรสิริ” ในครั้งนั้นได้แก่อาจารย์ ดร.นิเชต สุนทรพิทักษ์ รองอธิบดี กรมสามัญศึกษากระทรวงศึกษาธิการคนปัจจุบัน ดร.ประพาสน์ พงษ์ประภา อาจารย์หัวหน้าคณะวิชาภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อาจารย์ชัย คี้อย่าง อาจารย์ภาควิชาภาษาไทยวิทยาลัยครูนครราชสีมา ปัจจุบัน และอาจารย์ถาวร สิบงกข ซึ่งก่อนเสียชีวิต ดำรงตำแหน่งรองอธิการฝ่ายบริหารของวิทยาลัยครูนครราชสีมา ทุน “สรสิริ” และงานเขียนของท่าน จะดำรงอยู่ตลอดไปอย่างเป็นที่น่ายกย่อง

ขออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และอำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย ตลอดจนกุศลผลบุญที่ท่านได้บำเพ็ญไว้ ได้โปรดดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของท่านไปสู่สุคติ ในสัปดาห์วันจันทร์.

วิไลวรรณ เอื้อวิทยาสุกร

วิทยาลัยครูนครราชสีมา

๒๐ มี.ย. ๒๕๒๗

อาลัย

อาจารย์ถาวร สุงกงข

อาจารย์ถาวร สุงกงข เป็นนักเรียนราชสีมารุ่นเดียวกับผม เป็นเพื่อนที่เพื่อนรุ่นเดียวกันทุกคนยอมรับในความสามารถด้านการศึกษา เป็นคนที่เรียนหนังสือเก่งและมีนิสัยที่เป็นที่รักใคร่ของเพื่อนฝูง ในขณะที่เราเรียนมัธยมที่โรงเรียนราชสีมด้วยกันนั้น เพื่อนที่สนิทๆ และเดินไปเรียนหนังสือด้วยกันทุกวันมีผม, ถาวร และทองเต็ม ขณะนั้นโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัยยังตั้งอยู่ที่หลังสถานีพระ ขณะนั้นเป็นที่ตั้งของกองร้อยทหารสารวัตร มณฑลทหารบกที่ ๓ ถาวร, ทองเต็ม และผมจะพบกันทุกเช้า แล้วเราก็เดินไปโรงเรียนด้วยกัน พุดคุยหยอกล้อตามประสาเด็กนักเรียนมัธยม ส่วนตอนเย็นเราก็พบปะพุดคุย เทียวเล่นด้วยเสมอ เมื่อเราจบการศึกษามัธยมปีที่ ๖ ปี ๒๔๘๔ ถาวรแยกไปเรียนครูตามอาชีพของบิดาพร้อมกับสุโพธิ์ หรืออาจารย์กิตติภูมิ บำรุงสงฆ์ ส่วนทองเต็ม แยกไปเรียนนายทหารแผนที่ ผมก็ไปศึกษาต่อที่กรุงเทพมหานคร อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ในฐานะเพื่อนรักยังต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา ถาวรได้กลับมาเป็นอาจารย์ที่วิทยาลัยครูนครราชสีมา พร้อมกับอาจารย์กิตติภูมิ เราก็ยังพบกันอยู่เสมอตามแต่โอกาสจะอำนวย และเมื่อผมได้มาดำรงตำแหน่งปลัดจังหวัดนครราชสีมา อาจารย์ถาวร ดำรงตำแหน่งรองอธิการวิทยาลัยครู ก็ได้ปรึกษาหารือที่จะส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีของชาวโคราช อาจารย์ถาวร พร้อมกับคณะอาจารย์ของวิทยาลัยครู ได้จัดรูปเล่มและวิเคราะห์ภาษาโคราช ขนบธรรมเนียมประเพณี แพร่หลายไปยังสถานศึกษาและหน่วยราชการทุกหน่วยทุกคนคงจะจำหนังสือ “หน้าใสก่ง” ซึ่งเป็นผลงานของอาจารย์ถาวรกับคณะได้ดี ซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับอนุชนรุ่นหลังที่จะใช้ศึกษาและค้นคว้า นอกจากนั้นการศึกษภาษาพูดหรือภาษาของชนโคราช อาจารย์ถาวร ได้ศึกษาอย่างจริงจัง

ก่อนวันที่จะทราบการสูญเสียชีวิตของเพื่อนรัก ผมได้ไปร่วมงานฌาปนกิจศพภริยาของอาจารย์ถาวร อาจารย์ถาวร ก็ยังพุดคุยกับเพื่อนอย่างเป็นปกติ จู้ๆ เข้าวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๒๗ อาจารย์กิตติภูมิ เพื่อนร่วมรุ่นได้ขึ้นมาที่บ้านพักและแจ้งข่าวว่า อาจารย์ถาวร สิ้นชีวิตแล้วเพราะอุบัติเหตุ ความรู้สึกของผมยากที่จะบรรยายถึงความเศร้าเสียใจในมรณกรรมของเพื่อนได้ เพราะมีทั้งความตกใจ เสียใจ และเศร้าใจต่อครอบครัวนี้ ไม่น่าจะเป็นไปได้ที่อาจารย์ถาวรเพิ่งจัดงานศพภริยาไปหยกๆ แล้วตัวเองต้องประสบเคราะห์กรรมถึงสูญเสียชีวิตในเวลาไล่ๆ กัน ทั้งบุตรน้อยคนเดียวไว้สู้อับชะตาชีวิต

ถึงแม้เพื่อนจะสูญเสียชีวิตไปแล้วก็ตาม คุณความดีและความเพียรพยายามที่เพื่อน
ได้สร้างและสะสมไว้จะเป็นอนุสรณ์แห่งการค้นคว้าและสัญลักษณ์แห่งความเสียสละ ที่เพื่อนมี
ต่อชาวโคราชและประเทศชาติอย่างไม่มีวันลี้มเลือน ชาวโคราชที่ใช้ภาษาโคราชพูดจากันนั้น
ก็สามารถที่จะเข้าถึงความเป็นมาของภาษาโคราช พร้อมทั้งความเป็นอยู่ที่แท้จริงของชาวโคราช
ให้บุคคลอื่นเข้าใจได้ โดยอาศัยการค้นคว้าของอาจารย์ถาวรมาเป็นพื้นฐาน ผมจึงออกมามีใจกับ
เพื่อนรักคนนี้ไม่ได้

บัดนี้ เพื่อนได้ทั้งความทุกข์ ความสุข ความรันทด การต่อสู้ในวัฏจักรของมนุษย์
ไปแล้ว เหลือแต่คุณงามความดี ผมขอให้วิญญาณของเพื่อนรักจงไปสู่สุคติ สำหรับบุตรชาย
คนเดียวของเพื่อน พวกเราจะช่วยกันโอบอุ้มให้มีโอกาสสร้างสมคุณความดีเช่นเดียวกับพ่อ ขอ
อย่าได้เป็นห่วง ขอให้เพื่อนจงไปสู่สัมปรายภพอย่างหมดกังวล

(นายดำรง รัตนพานิช)
ปลัดจังหวัดนครราชสีมา

แต่เพื่อนผู้จากไป

- ทุกถ้อยร่ำรำพัน
แต่เพื่อน ผู้จากไป
 - “ถาวร สิบงกช”
เทพไท่ ท่านปรานี
 - พวกเรา เหล่ามวมิตร
เพราะเพื่อน ฐานาพา
 - เอออวย ช่วยธุระ
มิหน่าย กลายสัมพันธ์
 - ชีวิต ราชการ
สอนศิษย์ สัมฤทธิ์ดี
 - นำใจ ใฝ่ธรรมะ
สันโดษ รุ้ครองตน
 - ขอเพียง ให้เหล่าศิษย์
เห็นศิษย์ สบสุขสานต์
 - ค้ำยเดช กุศลกรรม
อีกส่วน ญาตมิตรพลี
 - เพื่อนผู้ สันติสุข
ชื่นชม อุดมผล
- บรรจงกลั่น จากดวงใจ
ด้วยมัจจุ มาราวี
คือหยาดหยด แห่งความดี
ประสาทให้ แก่โลกา
ล้วนสนิท เสน่หา
เอื้อเฟื้อมิตร นิจนิรันดร์
วิสาสะ ให้สุขสันต์
ผูกมิตรไว้ ด้วยไมตรี
เป็นอาจารย์ สมศักดิ์ศรี
ให้รอบรู้ เป็นครูคน
มันส์จจะ มีเหตุผล
อุตสาหะ หาใครปาน
มีชีวิต อันตระการ
ก็พลอยชื่น รื่นฤดี
ที่เพื่อนทำ ไว้มากมี
จงโปรดช่วย บันดาลดล
สันโดษทุกข์ ห่วงกังวล
ปลอดโปร่งจิต เป็นนิจเทอดู

สวิน อักขรายุธ

เพื่อนร่วมชั้น ป.ป. รุ่นแรก แห่งโรงเรียนฝึกหัดครูนครราชสีมา
ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๗

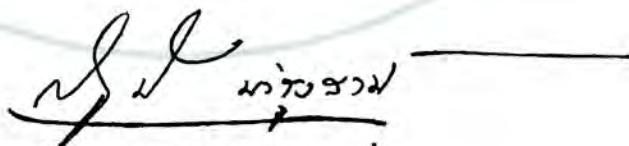
ระลึกถึง อาจารย์ถาวร เพื่อนรัก

ผมพบได้เขียนคำไว้อาลัย อาจารย์เฉลิมจิตต์ สุนทรภักดิ์ ภรรยาของอาจารย์ถาวร เมื่อไม่นานมานี้ ไม่นึกไม่ฝันว่าจะได้มาเขียนถึง อาจารย์ถาวร อีก ไม่ทราบว่าเป็นด้วยเคราะห์กรรมอะไรเหตุการณ์จึงมาเกิดกับครอบครัวของเพื่อนในระยะเวลากระชั้นชิดเช่นนั้น

ผมพบกับอาจารย์ถาวร เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ ที่ชั้นมัธยมศึกษาที่ ๕ โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาเราก็เป็นเพื่อนที่รักใคร่สนิทสนมกันมาก คุณแม่ของผมเรียกอาจารย์ถาวรว่า “ลูก” เพราะท่านมีความรู้สึกที่ อาจารย์ถาวรเป็นลูกของท่านคนหนึ่ง เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาที่ ๖ เราไปกรุงเทพฯ ด้วยกัน ตั้งใจจะไปสอบเข้าเรียนนายร้อย แต่แล้วก็เปลี่ยนใจกลับมาเรียนครูด้วยกันทั้งสองคน เมื่อจบการศึกษาแล้วได้มาเป็นอาจารย์อยู่ด้วยกัน จนกระทั่งตำแหน่งหน้าที่หลังสุดได้เป็นรองอธิการในวาระเดียวกัน ตลอดเวลาที่รับราชการอยู่ด้วยกัน เราพึ่งพาอาศัยกัน มีเรื่องหนักอกหนักใจอะไรก็ระบายสู่กันฟัง มีปัญหาด้านการงานก็ช่วยกันแก้ ประคับประคองกันมาเป็นเวลาเกือบ ๓๐ ปี ผมมีความอบอุ่นใจในการทำงานทุกอย่าง เพราะอย่างน้อยที่สุดก็มีเพื่อนเก่าแก่เป็นที่ปรึกษาอยู่คนหนึ่ง และผมไม่เคยผิดหวังในสิ่งที่ผมต้องการจาก อาจารย์ถาวร

อยู่ๆ เพื่อนก็จากไปโดยไม่มีสิ่งบอกเหตุมาก่อน เมื่ออาจารย์ภิญโญ มาบอกผมในเช้าตรู่ วันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๖๗ ว่าอาจารย์ถาวร ประสบอุบัติเหตุถึงแก่กรรม ผมไม่สามารถจะทำได้เชื่อใจ จนกระทั่งไปคุศพเพื่อนที่โรงพยาบาล จึงเชื่อว่าที่อาจารย์ภิญโญ บอกนั้นเป็นความจริง

ไม่ทราบว่าอะไรจะกล่าวอย่างไรจึงจะสมกับความรักความอาลัยที่มีต่อเพื่อน แต่จะกล่าวอยู่ตลอดไปว่า อาจารย์ถาวร เพื่อนรักไม่น่าจะจากไปด้วยเหตุการณ์เช่นนั้น

(กิตติภูมิ บำรุงสงฆ์)

รองอธิการฝ่ายวางแผนและบริการชุมชน

๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๗

อालิพีร์

อาจารย์ถาวร สิบงาช เป็นศิษย์ผู้พี่จากสำนักเดียวกัน ผมจึงเรียกว่าพี่วจนติดปาก เราเคยเรียนหนังสือด้วยกันมา เคยอยู่หอพักเดียวกัน และเมื่อเข้ารับราชการ ก็เคยร่วมงานกัน อยู่เป็นเวลานาน หลังจากผมแยกย้ายไปทำงานที่อื่น เราก็ตัดต่อ และไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ มิได้ขาด

วันที่ได้รับโทรศัพท์แจ้งข่าวการจากไปอย่างไม่มีวันกลับของพี่ว ผมจึงเกือบจะไม่เชื่อหูตัวเอง เพราะมันรวดเร็วและกระทันหันจนเกินไป เราเพิ่งพบปะกันในงานศพของ อาจารย์เฉลิมจิตต์ ภรรยาของพี่วเมื่อวันก่อน ผมไม่คิดเลยว่ามันจะเป็นการพบกันครั้งสุดท้ายของเรา

การติดต่อกันระหว่างพี่วกับผมส่วนใหญ่หนักไปทางด้านวิชาการ พี่วเป็นผู้ที่มีความรู้ในสาขาวิชา “คติชาวบ้าน” (Folklore) ด้าน “ถ้อยคำ” (Verbal) เป็นอย่างดี ดังปรากฏในผลงานเรื่อง “ภาษาโคราช” “เพลงโคราช” “ของดีโคราช” ฯลฯ ผมเคยคิดเอาไว้ว่าจะร่วมมือกับพี่วศึกษาค้นคว้าในสาขาวิชาที่ผมเรียกว่า “มานุษยคดีด้านการพูด” (Ethnography of Speaking) แต่ก็สายไปเสียแล้ว การจากไปของพี่วจึงเป็นการสูญเสียต่อวงวิชาการอย่างยิ่งในความรู้สึกร่วมของผม

ขออุทิศกรรมที่พี่วได้กระทำมา จงสนองให้ไปสู่สุคติในสัมปรายภพเทอญ

ดร. ประพาศน์ พุทธิประภา

ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิชาการ

คณะมนุษยศาสตร์

มศว. ประสานมิตร

คำไว้อาลัย

ในโอกาสงานพระราชทานเพลิงศพ อาจารย์ถาวร สุงนกช ผมในฐานะศิษย์และผู้ร่วมงานการสอนการบริหาร ในวิทยาลัยครุนครราชสีมา ใคร่ขอเล่าโดยสรุปเพื่อทราบโดยทั่วกัน

เมื่อครั้งเป็นศิษย์ ผมกล้าที่จะกล่าวให้ปรากฏไว้ ณ ที่นี้ได้อย่างมั่นใจว่าศิษย์ทุกคนรัก เคารพ อาจารย์ ถาวร สุงนกช สูงยิ่งและบริสุทธิ์ใจ

เมื่อครั้งได้มาร่วมงาน ในส่วนที่เป็นงานการสอนผมไม่ใกล้ชิด แต่จากการพบปะพูดคุยกับอาจารย์เป็นประจำ พอจะสรุปได้ว่าอาจารย์มีความรับผิดชอบ สั่งสอนศิษย์สม่ำเสมอ และศึกษากันคว้าเพิ่มเติมตลอดเวลา จะพบได้จากผลงานของอาจารย์ที่ปรากฏ โดยเฉพาะงานด้านวัฒนธรรมน่าจะถือได้ว่าการสูญเสียอาจารย์ถาวร สุงนกช คือการสูญเสียทรัพยากร (บุคคล) ทางวัฒนธรรมอย่างใหญ่หลวง

ในส่วนที่เป็นงานบริหาร เมื่อครั้งอาจารย์เป็นหัวหน้าศูนย์ประเคราะห์ฯ เป็นหัวหน้าคณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และรองอธิการวิทยาลัยครุนครราชสีมา (รับผิดชอบงานด้านบริหาร) อาจารย์ถาวร สุงนกช ได้ทุ่มเท กำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังความคิด ลงมือปฏิบัติด้วยความสุจริต ให้ความยุติธรรมแก่ผู้ร่วมงานทุกคน แต่บางครั้งจำกัดด้วยบุคลิกลักษณะของอาจารย์ทำให้คนบางคนมองอาจารย์ในแง่ที่ไม่ดี

จากที่ผมได้เล่าโดยสรุป ย่อที่สุดนี้ อาจารย์ถาวร สุงนกช ได้ประกอบกรรมดีตลอดเวลา หากกฎแห่งกรรมเป็นจริง และดวงวิญญาณมีจริง อาจารย์ก็จะประสบผลกรรมที่ดี รวมทั้งฝากผลงานไว้ให้ประจักษ์แก่ชนรุ่นหลัง

ด้วยความอาลัยยิ่ง

นายบัญชา กัลยารัตน์
รองอธิการ ฝ่ายกิจการนักศึกษา
วิทยาลัยครุนครราชสีมา

อาลัยพัวร์

การสูญเสียพัวร์อย่างกระทันหัน ทำให้พวกเราตกใจกันมาก ความรู้สึกนานาประการเกิดขึ้นอย่างสับสน ทั้งตกตลึง อาลัย เสียใจ และเสียกาย ในฐานะส่วนตัวมีความรู้สึกว่าได้สูญเสียพี่ชายที่เคารพนับถือไปคนหนึ่ง พัวร์เป็นผู้มีอัธยาศัยดีงาม ให้ความเมตตาและความจริงใจต่อน้องๆ ในระยะเวลาเกือบสี่สิบปีที่ได้รู้จักกับพัวร์มา ไม่เคยพบเลยว่าพัวร์ได้เอารัดเอาเปรียบน้องๆ หรือบุคคลใดเลยในส่วนของผู้ร่วมงาน การสูญเสียพัวร์นับได้ว่าเป็นการสูญเสียกำลังที่สำคัญยิ่งคนหนึ่งของวิทยาลัย พัวร์เป็นผู้ที่ทุ่มเทและจริงจังต่อการทำงาน สิ่งเหล่านี้ไม่ได้เป็นการเสกสรรขึ้น แต่ผลของงานหลายประการย่อมประกาศความจริงอันนี้อย่างชัดเจน คำกล่าวที่ว่าคนคณัน เมื่ออยู่เขาก็จะรัก เมื่อจากไปเขาก็จะอาลัยคิดถึงนั้นจึงชอบแล้วสำหรับพัวร์

ขอกุศลกรรมที่พัวร์ได้สั่งสมไว้ ได้โปรดเป็นดวงประทีปนำทางให้พัวร์ได้มีความสุขสงบ ณ สัมปรายภพเถิด

ชากริต คุปพิทยานันท์
รองอธิการฝ่ายวิชาการ
วิทยาลัยครุนครราชสีมา

คิดถึงพี่ว

เช้าวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๒๗ ที่พิเศษเป็นเวลาที่ผมเสียใจอย่างที่สุดที่ได้รับทราบข่าวว่าพี่วประสบอุบัติเหตุ ข่าวตอนแรกยังสับสนความคิดหนึ่งกับบอกตัวเองว่าคงเป็นคนอื่นไม่ใช่พี่ว เมื่อผมไปถึงโรงพยาบาลสมทรราชสิริมา ถึงแน่ใจว่าเป็นพี่ว ตลอดระยะเวลา ๓๐ ปี กว่าที่เรารู้จักกันทั้งส่วนตัวและครอบครัวของเราสนิทสนมกันมาก เมื่อต้นปีการศึกษา ๒๕๔๖ พี่วเป็นคนช่วยผมแบกเตียงนอนจากหอหนึ่งไปหอสามที่เราพักสมัยเรียน ป.ป. ที่โรงเรียนฝึกหัดครูนครราชสีมา ผมยังจำได้เสมอเพราะผมตัวเล็กแบกไม่ไหว พี่โตกว่าพี่แบกให้ผม เมียพี่และเมียผมเคยเป็นนักเรียนชั้นเดียวกันตั้งแต่ชั้นมัธยม ผมสูญเสียคนอันเป็นที่รักคือเมียและลูกสาว พี่ก็สูญเสียเมียในเวลาไล่เลี่ยกันกับของผม พี่ทราบซึ่งในความรู้สึกแห่งการสูญเสียคล้ายกันกับผม เราปรับทุกข์คุยเรื่องสุขด้วยกัน แต่ช่วงเป็นเวลาสั้นเหลือเกินพี่ก็มาด่วนจากผมไป ผมสุดแสนที่จะหักห้ามใจไม่ให้คิดถึงพี่ได้ ผมพยายามทำทุกอย่างให้พี่สบายใจเป็นที่สุด จนบางครั้งมีคนเข้าใจผมและเพื่อนบางคนไม่ถูก แต่ผมก็ไม่คิดอะไรมากจะทำหรือปฏิบัติในทางที่ถูกและให้พี่ของผมสบายใจ หากพี่สามารถทราบด้วยญาณวิเศษใดๆ ก็ตาม น้องของพี่ยังระลึกถึงพี่ด้วยความอาลัยอย่างสุดซึ้ง ชาติหน้ามีจริงขอให้เราได้พบสนิทสนมเป็นพี่น้องกันต่อไปอีก ขอบุญกุศลที่พี่วตลอดจนทุกคนทั้งผมและเพื่อนได้ทำมาจงช่วยให้พี่ได้ประสพสุขในทุกภพเกิด

ขุนทอง วราธิป
หัวหน้าคณะวิชาวิทยาศาสตร์

๑๙ มิถุนายน ๒๕๒๗

อาจารย์ถาวรที่ฉันรู้จัก

ดิฉันได้รับทราบข่าวการเสียชีวิตของ อาจารย์ถาวรทางโทรศัพท์ตอนเย็นวันที่ ๑๗ เมษายน จากอาจารย์อุไรวรรณ จำได้ว่าตะโกนถามซ้ำไปอีกครั้งเพื่อให้แน่ใจ แต่ถึงกระนั้น ใจก็ยังไม่ยอมรับความจริง จนต้องโทรศัพท์กลับไปถามอาจารย์คมชา ศิลปชัย ที่บ้านที่ นครราชสีมาอีกครั้ง จึงทราบว่าไม่มีการเข้าใจผิด ความรู้สึกขณะนั้นยากที่จะบรรยายออกมา เป็นคำพูดได้ รู้แต่ว่าอยากจะไปพบหน้า อยากจะไปจับมือบอกว่า ไม่ต้องเป็นห่วงเป็น และขออำลาสัญญาที่ให้ไว้เมื่อวันที่ 7 เมษายนว่าจะให้เบนไปพักอยู่ที่บ้านที่เชียงใหม่เมื่อ เวลาเบนไปศึกษาต่อที่นั่น และจะช่วยดูแลให้จนสุดความสามารถ

ดิฉันรู้จักอาจารย์ถาวรตั้งแต่ปี ๒๕๑๓ อาจารย์ได้รับเชิญจากหน่วยสันติภาพ สหรัฐอเมริกาเป็นตัวแทนจากกรมฝึกหัดครู ให้ช่วยฝึกอบรมอาสาสมัครอเมริกันที่มาช่วยสอน ภาษาอังกฤษให้กับนักศึกษาวิทยาลัยครูต่างๆ ในด้านวิชาสอนภาษาอังกฤษ การทำงานร่วมกับ อาจารย์ไทย และวัฒนธรรมไทย การทำงานร่วมกับอาจารย์ถาวรในการอบรมอาสาสมัคร อเมริกันในปี ๒๕๑๓ และปี ๒๕๑๔ ทำให้ดิฉันได้เห็นความสามารถของอาจารย์ในด้านการสอน วิธีสอนภาษาอังกฤษ การถ่ายทอดความรู้ทางด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวอีสาน จำได้ว่าอาจารย์ได้พาดิฉัน อาจารย์ไทยอีก ๒-๓ ท่าน และอาสาสมัครอเมริกันที่สนใจภาคอีสานมาเที่ยวนครราชสีมา อาจารย์ได้พาชมโบราณสถาน และโบราณวัตถุต่างๆ รวมทั้งอธิบายให้พวกเราฟังถึงชีวิตความเป็นอยู่ของชาวโคราช ทำให้พวกเราและอาสาสมัครอเมริกันกลุ่มนั้นเกิดความรู้สึกที่ดีต่อผู้คน และภูมิภาคแถบนี้ นอก จากนี้ การวางตัวที่เหมาะสมของอาจารย์ทำให้อาสาสมัครได้เห็นแบบอย่างของครูไทยที่ดีใน สังคมไทย และราชการไทย

หลังจากนั้น ดิฉันก็ได้พบกับอาจารย์ถาวรอีก แต่เป็นการพบในต่างแดน อาจารย์ สอบชิงทุน RELC ไปเรียนทางด้านภาษาศาสตร์ที่สิงคโปร์ในปี ๒๕๑๗ (ถ้าดิฉันจำไม่ผิด) ส่วนดิฉันไปเที่ยวและอาจารย์ก็ได้แสดงความเอื้ออารีด้วยการพาไปรับประทานอาหาร และซื้อ ของเช่นเคย

ตั้งแต่ปี ๒๕๑๘ จนถึง ๒๕๒๗ แม้จะไม่ได้พบปะก็จริง แต่ดิฉันก็ได้รู้จัก อาจารย์ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ได้จากคำบอกเล่าของเพื่อนๆ รุนนึ่งจากวิทยาลัยครูนครราชสีมา เมื่อเราพบกันเมื่อใดพวกน้องๆ ก็จะเล่าให้ฟังถึงทุกข์สุขของอาจารย์ และครอบครัว และทุก ครั้งก็ไม่เคยว่างเว้นที่จะกล่าวถึงการทำงานหนักของอาจารย์ในฐานะหัวหน้าภาควิชาภาษาอังกฤษ ต่อมาก็คือในฐานะรองอธิการฝ่ายบริหาร และประธานกรรมการหอวัฒนธรรม จังหวัดนคร ราชสีมา วิทยาลัยครูนครราชสีมา

ในระหว่างปี ๒๕๒๕-๒๕๒๗ ดิฉันได้มีโอกาสนพอาจารย์อย่างน้อยละครึ่ง
ทุกครั้งที่ดีฉันมาโคราช ก็จะต้องหาเวลามาทานข้าวด้วยกัน คุยกันในเรื่องต่างๆ และทุกครั้ง
ที่พบกันนั้น ไม่มีครั้งใดเลยที่อาจารย์จะไม่กล่าวถึงความรัก ความผูกพัน ความห่วงใยที่มีต่อ
เป็น และอาจารย์เฉลิมจิตต์ การสนทนามักจะมาจบลงที่บ้านพักของอาจารย์ ภาพของอาจารย์
และที่เตรียมและเชิญให้ดื่มน้ำขิง น้ำชา ยังกระจ่างชัดอยู่ในความทรงจำ

ในระยะหลังนี้ สุขของอาจารย์อยู่กับการเขียนหนังสือเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม
ประเพณีและวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวโคราช ดิฉันยังจำได้ตื้นๆ ไปหน้าที่ผ่องใส ท่าที่เป็น
ประกายแห่งความสุข ขณะที่อาจารย์กล่าวถึงสิ่งที่ได้ทำให้แก่ถิ่นกำเนิดของอาจารย์ อาจารย์ให้
หนังสือที่ อาจารย์ได้ทุ่มเทใช้เวลาอันควาเขียนมาแก่ดิฉันหลายเล่ม และทุกครั้งอาจารย์ก็จะกล่าว
ว่า ความดีของหนังสือเหล่านี้ควรจะได้แก่คุณพ่อขุนสรวงขงศีกษากร ผู้เป็นแรงบันดาลใจให้
แก่อาจารย์

ในปีสุดท้ายของอาจารย์เอง ที่อาจารย์เพิ่งจะกล่าวถึงสุขภาพของตนเอง และของ
อาจารย์เฉลิมจิตต์ และในระหว่างที่อาจารย์เฉลิมจิตต์ป่วยอยู่ที่โรงพยาบาลรามารบติ ครั้งแรกที่
ดิฉันได้ไปเยี่ยม ดิฉันได้แลเห็นความรักความห่วงใย ความทุกข์โศก และน้ำตาคลอตา เมื่อ
อาจารย์ได้กล่าวถึงความเจ็บปวดที่อาจารย์เฉลิมจิตต์ได้รับ และแน่นอนจะเป็นสิ่งเดียวที่อาจารย์
ยังอยากจะมีชีวิตอยู่ เพื่อจะเป็นหลักให้แบ่นได้รับความสำเร็จในชีวิตดังที่อาจารย์ทั้งสองได้
หวังไว้ แต่แล้วดูเหมือนว่า ความตายได้เลือก วัน เวลา และสถานที่สำหรับอาจารย์ไว้แล้ว
จึงทำให้อาจารย์ไม่มีโอกาสทำตามที่อาจารย์หวังไว้ แต่ถ้าเรายังเชื่อว่าวิญญาณนั้นมีจริง ก็
เป็นอันเชื่อแนได้ว่าแบ่นจะได้รับความคุ้มครอง และการนำทางที่ดี

อาจารย์ถาวรที่ดีฉันรู้จักนั้น เป็นผู้ที่มีความจริงใจสุจริต มีความรู้สึกที่อ่อนไหว
ในความมกงามของธรรมชาติและศิลป กิตติ ปฏิบัติชอบ มันอยู่ในคุณธรรมอันดีงาม
เป็นครูที่หวังดีต่อศิษย์ สามัคคีและพ่อที่ดีของครอบครัว และมีมิตรที่ประเสริฐ ดังนั้น
ด้วยผลแห่งความดีงามที่อาจารย์ได้เพียรบำเพ็ญมาตลอดอายุขัย จงช่วยคลบบรรดาลให้ดวง
วิญญาณของอาจารย์ถาวร สรวงขง เพื่อนรัก จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพเทอญ.

ศิธร แสงธนู

หน่วยสันติภาพสหรัฐอเมริกา

๖ มิ.ย. ๒๗

ระลึกถึงอาจารย์ถาวร สุงกงช

อาจารย์ถาวรคะ

ทวงวิญญาณของอาจารย์จะล่องลอยอยู่ ณ ไหนก็ตาม อาจารย์ได้โปรดรับรู้ไว้ด้วยว่า พวกเราทุกคนที่ได้ทำงานร่วมกับอาจารย์มาโดยตลอด จำได้ถึงอาจารย์อยู่เสมอ และนี่เป็นครั้งแรกและครั้งสุดท้ายที่หนูจะเขียนถึงอาจารย์ จะไม่มีร่างของอาจารย์ถาวร สุงกงช อยู่ในโลกลงไปชั่ววันนี้ครับ

เมื่อพี่เฉลิมจิตต์ เสียชีวิตลงในวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๒๖ หนูเสียใจจนบอกไม่ถูก อาจารย์ให้หนูเขียนคำไว้อาลัยแก่พี่เฉลิมจิตต์ หนูรับคำและเขียนในทันทีนั้น โดยไม่มีอะไรมาสะกิดความรู้สึกที่หนูมีต่อพี่เฉลิมจิตต์ มีแต่ความจริงใจเท่านั้นที่หนูจะเขียนถึง ในขณะนั้นใครเล่าจะคิดว่า หนูจะต้องมาเขียนคำไว้อาลัยอาจารย์ด้วย การเขียนครั้งนี้จึงยากยิ่งกว่าครั้งก่อน เพราะหนูต้องนึกถึงผู้ที่หนูเคารพรักทั้งสองคนไปพร้อมกัน หนูไม่อยากจะเชื่อว่าอาจารย์เสียชีวิตไปแล้ว เสียหลังจากงานพระราชทานเพลิงศพพี่เฉลิมจิตต์เพียง ๑๐ วัน แต่สิ่งที่หนูได้ฟัง กับภาพที่หนูได้เห็น ย่อมเป็นความจริงที่ยืนยันได้ว่าอาจารย์ตายแล้วอย่างแน่นอน

แอดมาบอกหนูก่อน ๖ โมงเช้าของวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๒๗ เป็นเวลาเดียวกับที่พิธีฌาปนกิจศพพี่เฉลิมจิตต์เสียชีวิต หนูใจหาย ยืนนิ่ง ฟังอย่างไม่เชื่อหูตนเอง เป็นไปได้อย่างไรกัน แม้ว่าหนูจะพบอาจารย์ครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน แต่หนูก็ยังไม่เชื่อว่าอาจารย์จะจากไปเร็วถึงเพียงนี้ หน้าตาอาจารย์วันนั้นก็แจ่มใส มีความวิตกกังวลเล็กน้อยเกี่ยวกับเรื่องงานชนบท ที่อาจารย์ให้หนูจัดสรรงบประมาณให้เรียบร้อย แต่หนูยังไม่ทันทำงานให้เรียบร้อย อาจารย์ก็จากทุกๆ คนไป บรรยาการในวิทยาลัยวันนั้นเงียบเหงา แต่ละคนจะหมุนเวียนเปลี่ยนคำถามกันว่า จริงหรือ ที่ว่าอาจารย์ถาวรเสีย แล้วก็ออกอุทานว่าไม่น่าเชื่อ เสียงโทรศัพท์ดังอยู่ตลอดเวลา ล้วนแต่เป็นเรื่องสอบถามการตายของอาจารย์ และทุกเสียงก็สรุปคำพูดว่า ไม่น่าเป็นไปได้ แต่ความจริงก็คือความจริง ภาพอาจารย์ที่นอนแน่นิ่งอยู่บนเตียงรอน้ำ ไม่มีทางจะบิดเบือนเป็นคนอื่นไปได้ ไม่มีอีกแล้ว อาจารย์ถาวรผู้ซึ่งกรุณาหนูตลอดมา ไม่มีแล้ว อาจารย์ถาวรผู้รัก และส่งเสริมงานวัฒนธรรม ไม่มีอีกแล้ว ผู้ทรงคุณความรู้เรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นโคราชอีกคนหนึ่ง โคราชสูญเสียเพชรเม็ดงามไปแล้วอย่างไม่มีวันจะไถ่คืน

อาจารย์เคยปรารภกับหนูเรื่องงานชนบทว่า อาจารย์ไม่มีเวลาทำ อีกประการหนึ่ง อาจารย์สะท้อนใจเรื่องการจากไปของพี่เฉลิมจิตต์ อาจารย์จึงอยากจะลาออก ให้บุคคลอื่นเข้ามาทำแทน หนูบอกว่า ถ้าอาจารย์ออกก็ควรจะลาออกกันทั้งหมด เพื่อความสะดวกสบายใจของคนที่มารับงานใหม่ เราจะได้ทำงานกันเคล่องตัวขึ้น อาจารย์ติดต่อกับอาจารย์หลายท่าน ตามความสนใจและความพอใจของเขาในการออกชนบท แล้วอาจารย์ก็จะวางมือ หนีไปปฏิบัติงานในหน้าที่รองอธิการฝ่ายบริหารต่อไป แต่การวางมือครั้งนี้ กลับเป็นการวางมือจากทุกสิ่งทุกอย่างไปชั่วชีวิต อาจารย์จะไม่ต้องเหนื่อยอีกแล้ว

หนูเคยทำงานร่วมกับอาจารย์หลายครั้งหลายหน หนูพอใจที่ได้ทำงานกับอาจารย์ เพราะอาจารย์ให้ความมั่นใจแก่หนูว่า หนูควรจะทำให้ หรือต้องทำได้ อาจารย์ให้คำชี้แนะอบรม และสั่งสอนไปด้วย บางทีก็ให้ความรู้ โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับภาษาโคราช ศิลปะ และวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งหนูก็จำได้บ้าง ไม่ได้บ้าง และอาจารย์ก็อธิบายทุกครั้งทีหนูถาม การสอนของอาจารย์นั้นเน้นไปอย่างใจเย็นและอย่างตั้งใจจริง หากมีข้อท้วงติง อาจารย์ก็จะฟัง และโต้ตอบอย่างมีเหตุผล ถ้าความเห็นของหนูดีกว่า อาจารย์ก็ไม่โต้แย้ง จึงทำให้การทำงาน การรับฟังความรู้เป็นไปอย่างสบายใจทั้งสองฝ่าย นักศึกษาที่เคยเรียนกับอาจารย์เองก็กล่าวว่า อาจารย์เป็นครูที่ให้ความรู้ที่ดี พึงง่าย ๆ ว่าสอนดี ใครเรียนกับอาจารย์แล้วจะไม่เบื่อหน่าย แต่... ครตึกคนนั้นก็จากไปเสียแล้ว หนูยังมีความอยากได้ความรู้จากอาจารย์อีกมากมาย

ในการทำงานบางครั้ง เราเคยลอบนินทาอาจารย์ เพราะต้องทำงานหนักมาก อาจารย์ไม่ชอบทำงานให้ค้ำ ๆ อยู่หลายวัน ลงมือทำแล้วต้องทำให้เสร็จ บางครั้งเราจึงทำงานถึงตี ๑ ตี ๒ ไคร่วง ไครมีภาระจะกลับก่อน อาจารย์ก็ไม่ว่า บางทีอาจารย์อนุญาตให้เขากลับก่อนด้วยซ้ำไป แต่ตัวอาจารย์จะอยู่ทำงานไปเรื่อย ๆ จนได้เวลาที่อาจารย์เห็นว่าพอสมควรแล้วจึงกลับ แต่การทำงานของเราก็ไม่เครียดนัก เพราะเราจะทำกันไป คอยกันไป กระเช้าเข้าแห่กันไป มีอะไรที่บ้านใครก็หามาต้มมาทานกัน เราไม่ได้สนใจเรื่องเงินตอบแทน หรือเบียดเบียน เพราะมันจะกลายเป็นของกินอัมปาก อัมท้อง และอัมใจเราเสมอเมื่อออกชนบทอาจารย์ท่านได้ทุกอย่าง รดจอกที่ไหน ใครซื้ออะไร อาจารย์ก็อร่อยไปด้วย ใครคุยเรื่องอะไร อาจารย์ก็คุยด้วยสนุกด้วย อาจารย์สั่งงานที่เคร่งเครียดไว้ในวิทยาลัย และเพละเพลินไปกับการออกชนบท ไปที่ไหนครั้งใดก็จะมีข้อคิดจากอาจารย์กลับมาเสมอ เราทุกคนทำงานหนัก แต่ก็พอใจที่ได้ทำร่วมกับอาจารย์

ในการจัดนิทรรศการครั้งใดก็ตาม อาจารย์จะตั้งใจจริงในการจัด มีญาติพี่น้อง เพื่อนพ้องลูกศิษย์ลูกหาที่ไหน ใครว่ามีอะไรดี อาจารย์จะวิ่งเต้นไปหยิบยืมด้วยตนเอง ขอแต่ให้มีพวกเราเป็นคนจัดเท่านั้น อาจารย์เห็นคนเหนื่อยทั้งไปขอยืม ทั้งส่งคืน บางทีก็ต้องเลี้ยงดูเขาด้วย แต่อาจารย์ก็ทำ เพื่อให้งานออกมาดี บางทีอาจารย์ท้อใจจะบอกว่า ช่างมัน จัดมันไปยังงั้นแหละ แต่เมื่อเรากลับบ้านแล้ว อาจารย์ก็มาหยิบ มาจัดวางใหม่เพียงลำพังคนเดียว จนเรียบร้อย และดูดีกว่าเดิม ตอนเช้าอาจารย์จะขอโทษพวกเราที่เคลื่อนย้ายของออกไปจากที่เดิม อาจารย์เป็นคนที่น่าเคารพจริง ๆ ไม่เคยถืออำนาจบาตรใหญ่ ไม่เคยคิดว่าตัวเองสำคัญ จนใครจะแตะต้องไม่ได้ เมื่อทำอะไรก็คิดว่าเป็นการผิดพลาด หรือจะทำให้ผู้ร่วมงานไม่สบายใจ อาจารย์ก็จะขอโทษเสมอ

อาจารย์เคยมีความสุขที่สุดตอนที่พ้นจากตำแหน่งหัวหน้าคณะฯ เพราะอาจารย์จะได้ไม่ต้องไต่ต้อนได้ฟังเรื่องอะไรอีก นอกจากคอยจัด คอยเก็บสิ่งของต่าง ๆ ในหอวัฒนธรรม อาจารย์บอกว่าได้กลับบ้านเร็วขึ้น ได้มีเวลาพักผ่อนทั้งกาย และใจ เป็นความสุขที่สุด อาจารย์อ่านหนังสือทุกชนิดทุกประเภท บ้านอาจารย์จึงมีหนังสือมากมาย ทำให้อาจารย์ต้องบ่นเรื่องการจัดเก็บหนังสือ แต่หนังสือเองเมื่อถึงเวลาเราจะเขียนเรื่องราวลงในหนังสือวัฒนธรรมพื้นบ้าน หรือหนังสือชนบท บ้านอาจารย์ก็เป็นคลังความรู้ที่เราไปตักตวงกันทุกครั้ง อาจารย์บริการหนังสือฟรีแล้วจิตต์ บริการเครื่องดื่มและอาหาร ภาพนั้นยังไม่เลือนจากความทรงจำของหนูเลยจนนึกเดียว

เมื่อครั้งที่พี่จิตต์ป่วย อาจารย์ต้องไป ๆ มา ๆ ระหว่างกรุงเทพฯ – โคราช อาจารย์ทุกซักร้อน วิดกกังวลจนทุกคนใจหาย อาจารย์ระบายสิ่งที่อาจารย์รับรู้จากหมอ และจากอาการพี่จิตต์ให้หนูฟังด้วยความเสียใจ เป็นอาการของคนใกล้จะสูญเสียสิ่งที่มีความหมายในชีวิตไป หนูรับฟังด้วยความเห็นใจอาจารย์ จนกระทั่งพี่จิตต์เสียชีวิตลง อาจารย์ก็วนอยู่กับการจัดงานศพ การทำบุญ และพิธีพระราชทานเพลิงศพ หนูเห็นอาจารย์เครียดมาก เลยชวนอาจารย์ไปเที่ยวหน้าตากับชาวคณะวิชาวิทยาศาสตร์ อาจารย์พาแบ่นไปด้วย และสนุกกับพวกเรา สนุกกับเพื่อนสนิทของอาจารย์ที่มาจากนครปฐม และกาญจนบุรี และนั่นคือการเห็นอาจารย์คุยเต็มคำ หัวเราะเต็มเสียงเป็นครั้งสุดท้าย

เมื่ออาจารย์ยังมีชีวิตอยู่ อาจารย์กับหนูเคยคุยกันเรื่องวิญญาณ และเรื่องการตายแล้วไปไหน ยังไม่มีคำตอบนั้น จนบัดนี้อาจารย์เหลือแต่เพียงดวงวิญญาณ แต่อาจารย์จะไป

ไหน หนูเพียงแค่ขอให้ดวงวิญญาณของอาจารย์ไปยังที่สุขสงบที่แท้จริงก็แล้วกัน อาจารย์สิ้นกรรมแล้ว แม้เราทุกคนจะเสียดายอาจารย์ แต่เราก็ไม่อาจหยุดยั้งความตายได้ ความตายช่างน่ากลัวเสียจริง ๆ โดยเฉพาะกับคนที่เรารู้จักมักคุ้น กับคนที่เราเคารพรัก เรารู้ว่าทุกคนจะต้องตาย ไม่ช้า ก็เร็ว แต่เราก็ไม่อยากจะให้คนที่เราเคารพรักตายเร็วเกินไป โดยเฉพาะเมื่อคนผู้นั้นยังจะทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้อีกนานปีการ

หนูกราบศพอาจารย์เป็นครั้งสุดท้าย ด้วยความสำนึกว่าหนูจะต้องทำงานที่อาจารย์ฝากฝังไว้ให้สำเร็จ เพื่อดวงวิญญาณของอาจารย์จะได้ไม่ต้องเป็นห่วง กังวล แม้เราจะทำงานไม่ได้ดี หรือไม่สนุกเท่ากับเมื่ออาจารย์ยังอยู่ แต่เราก็จะพยายามทำดีที่สุด

ร่างกายของอาจารย์กำลังจะมอดไหม้เหลือเพียงเถาถ่าน แต่คุณความรู้ ความสามารถ และความดีของอาจารย์ ยังคงอยู่ในความทรงจำของพวกเราทุกวัน ขอบุญกุศลซึ่งอาจารย์ได้เคยประกอบไว้ จงช่วยนำดวงวิญญาณของอาจารย์ไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ.

ศศิธร ธัญลักษณ์นันท์

กรรมการโครงการผลิตหนังสือเพื่อชนบทยากจน จังหวัดนครราชสีมา
และประธานหอวัฒนธรรม วิทยาลัยครูนครราชสีมา

- การเกิด คือ ความทุกข์ อันชุกเฉียบ
การตาย เป็น ความสุข สิ้นทุกขัง
“ชีวิต” คือ “ฝัน” ไป ไม่จีรัง
มรณัง อมตา กว่าชีวิติน

- อาจารย์ตื่นจากฝัน...ในวันก่อน
ไม่หนาว...ร้อน...ห้วงหทัยมลายสิ้น
ไม่หวาด...หวัง...ไม่กังวล...ไม่ลด...ยิน
พ้นจากถิ่น ทุกขะ อนัตตา

คนอื่นใน “ความฝัน” ยึดมั่นจิต
จึงคงคิด ห่วงใย อาลัยหา
ปลงไม่ได้ ในทุกขะ อนัตตา
สุดปัญญา หักห้าม ความเศร้าใจ

จึงได้แต่ ไหว้พระอธิษฐาน
ให้อาจารย์ ได้ประสบในภพใหม่
ความสุข อันจริงแท้ ไม่แปรไป
สงบใน วิถีธรรม อมตา...

นวพรรณ อิศมาเอล แมร์คาโด (จิบ)

อาจารย์ถาวรเคยคุยกับจิบ ตอนจิบไปเยี่ยม อ.เฉลิมจิตต์ ว่า “ทำไมเวลาคน
เกิด ถึงดีใจกันนะ เกิดมามีทุกข์แท้ๆ แล้วเวลาตาย น่าจะหัวเราะ เพราะเป็นเวลาที่คนเขา
พ้นทุกข์” จิบก็เลยเอามาทำเป็น Stanza แรกของกลอนไว้อาลัยอาจารย์ถาวร

ไว้อาลัย ว่าที่ร้อยตรีถาวร สุกงกข

วันที่ ๑๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๗ เป็นวันที่ฉันพบกับถาวรเป็นครั้งสุดท้าย เวลา ๖ โมงเช้า ดิฉัน นายธนิศและนางพยอม สุกงกข ซึ่งเป็นน้องชายและน้องสะใภ้ของถาวร ได้ไปทอดผ้าป่าทำบุญให้ เณริมจิตต์ เมื่อพระราชทานเพลิงศพครบ ๗ วันที่วัดโพธิ์ เมื่อทำบุญเสร็จแล้วได้ไปที่บ้านถาวรที่วิทยาลัยครูเพื่อเยี่ยมหลาน และนายธนิศน้องชายจะไปลาพี่ไปทำงานที่ประเทศฟิลิปปินส์กำหนด ๑ เดือนด้วย ดิฉันถามหลานว่าจะไปส่งอาธนิศไหม ถาวรจึงถามว่าไปวันที่เท่าไร น้องชายตอบว่าขึ้นเครื่องบินวันที่ ๒๒ เมษายน แต่จะไปกรุงเทพฯ วันที่ ๑๘ เมษายน ถาวรบอกว่าพี่ติดประชุมไปไม่ได้ หลานแย้งขออนุญาตจะไปเที่ยวภูกระดึงกับเพื่อน ดิฉันจึงบอกหลานให้ไปตัดใบเตยให้ยายจะต้มน้ำไปเลี้ยงพระ ถาวรก็รีบไปตัดให้เอง ธนิศก็ลงไปดูต้นไม้กับพี่เพื่อจะเอามาปลูกไว้รอบๆ อนุสาวรีย์ของเณริมจิตต์ที่ดิฉันเอาธูปก่อนเป็นน้ำพุบรรจุไว้ที่บ้าน และพยอมน้องสะใภ้ก็ได้เก็บกวาดล้างด้วยขามให้เช็ดตุ๋นเย็นให้ เพราะอยู่กัน ๒ คนพ่อลูกไม่มีใครช่วยทำให้ ธรรมชาติฉันจะส่งเด็กที่บ้านไปทำความสะอาดและซักผ้าให้ ระยะนี้เป็นวันสงกรานต์เด็กไม่ได้ไปทำให้ ถาวรตัดใบเตยขอให้ดิฉันแล้ว ก็ไปยืนดูต้นขนุนด้วยกัน และพูดว่าปีนี้ขนุนติดแล้วมีลูกเดียว ดิฉันบอกมี ๒ ลูกติดกัน แต่ที่จริงขนุนมี ๔ ลูกแต่ไม่เห็น พ่อติพยอมล้างของเสร็จจึงพากันกลับบ้าน วันที่ ๑๔ เมษายน ดิฉันให้เด็กเอากับข้าวขนมไปให้หลานและทำความสะอาดให้ พ่อเด็กกลับก็ถามว่าคุณลุงคุณป้าอยู่บ้านหรือเปล่า เด็กก็บอกว่าอยู่ วันที่ ๑๕ เมษายน เย็นดิฉันไปเยี่ยมหลานอีกเอกับข้าวขนมไปให้ พบหลานอยู่บ้านคนเดียวถามว่าพ่อไปไหน หลานบอกว่าพ่อไปอุตุร แล้วหนอยู่บ้านกับใครทำไมไม่บอกยายจะได้ให้คุณยายใหญ่มาอยู่เป็นเพื่อน หลานบอกว่า พ่อไปกินเที่ยววันหนึ่งเพื่อนจะมานอนด้วย รุ่งขึ้นวันที่ ๑๖ เมษายน ดิฉันก็ให้นางละอียด (คุณยายใหญ่)

กับเด็กไปดูหลานและเอาข้าวกับขนมไปด้วยเพราะหลานไปเที่ยวกับเพื่อนและเรียนดนตรี เย็น
จึงให้กลับ เช้าวันที่ ๑๗ เมษายน ราว ๖ โมงเช้าหลานแบ่นไปกับอ่าวจึงกลบอกว่าคุณน้า
พี่ถาวรตายแล้วถูกรถชน ดิฉันมองดูหลานพูดไม่ออก คุณยายใหญ่เข้ามาบอกหลานร้องให้
ดิฉันรีบโทรศัพท์ถึงน้องๆ และหลานให้ทราบ แล้วดิฉันก็ไปดูศพถาวรที่โรงพยาบาลประเดี้ยว
หลานอรณิกก็เอารถตามไปที่โรงพยาบาล จนกระทั่งรถวัดไปรับศพไปทำบุญและบรรจุที่
วัดสะแก

ถาวรเป็นคนดีให้ความเคารพนับถือดิฉันตลอดมา เมื่อจากไปเร็วอย่างนี้ดิฉันเสียใจ
อย่างที่สุด คิดว่าหลานไม่มีแม่แล้วจะได้อยู่กับพ่อแต่เมื่อสิ้นทั้งพ่อและแม่ดิฉันยิ่งรักและเป็น
ห่วงหลานมากที่สุด ถ้าวิญญานของถาวรและเจตมิตต์มีจริงจงรับทราบด้วยเถิดว่ายายจะพยายาม
เลี้ยงหลานกำพร้าของยายให้ได้สมดังปรารถนาที่พ่อแม่เคยคิดไว้ และจะสอนให้หลานเคารพ
จักกัตถุญญคุณผู้มีพระคุณดังเช่นพ่อและแม่ของหลานได้ทำมาแล้ว

ละออ โพธิกนิษฐ

เสียดายและเสียใจ หลานชายว่าที่ร้อยตรีดาวร สุบงกช

หลังจากเสร็จงานฌาปนกิจศพหลานเจolimจิตต์ ที่ฌาปนสถานวัดโพธิ์ ถนนสุนทรารม อ.เมือง นครราชสีมา ผ่านไปได้ ๑๐ วัน (๗ เมษายน ๒๕๖-๑๗ เมษายน ๒๕๖) ข้าพหลานชาย (เชย) คุณถาวรก็ติดตามมาอีกด้วยอุบัติเหตุรถชนรถที่นั่นขณะกลับจากราชการที่จังหวัดอุตรธานี ตอนจะเดินทางเข้าในวิทยาลัยครูนครราชสีมาและถึงมรณกรรมทันทีในที่เกิดเหตุโดยมิทันได้รับการปฐมพยาบาลเยียวยาแต่ประการใด ยังทำความกระทบกระเทือนทางจิตใจเมื่อได้รับข่าวนี้แก่ข้าพเจ้าและญาติ ๆ เป็นที่สุด เปรียบเสมือนกับนอกจาก “โพธิ์ทิ้งใบ” แล้วยัง “บัวทิ้งใบ” อีกด้วยของตระกูลทั้งสองฝ่าย คงทิ้งให้หลานเป็น (ประเวศ) บุตรโทคนเดียว ซึ่งกำพร้าจากแม่มาหยก ๆ ยังไม่ทันคลี่คลายหายโศก ก็มากำพร้าพ่อเป็นการซ้ำเติมเข้าไปอีก แทบจะไม่มีโอกาสที่ที่จะปรับปรุงกาย-ใจต้อนรับเหตุการณ์นี้ได้ ข้าพเจ้าและญาติ ๆ สลดและรันทดใจแทนหลานเป็นอย่างชีวิตจิตใจ ที่สูญเสียทั้งแม่และพ่อในเวลาใกล้เคียงกันในครั้งนี้ แต่ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นตาที่มั่นใจและภาคภูมิใจในตัวของหลานชายเป็นขณะนั้นก็คือ หลานโตอยู่ในวัยเกือบจะบรรลุนิติภาวะ ทั้งยังได้เขียนเป้าหมายอุดมคติของการดำเนินชีวิตไว้ในหนังสืออนุสรณ์งานศพของแม่เจolimจิตต์ ที่แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ “โพธิ์ทิ้งใบ” ว่า

“...เป็นไม่มีแม่อีกแล้ว เป็นต้องช่วยตัวเองแล้วต่อไปนี้

เป็นจะอดทน เข้มแข็ง เหมือนแม่

เป็นจะขยันเรียน ตามคำบอกกล่าวของแม่

เป็นจะไม่ขอซื้อจักรยานยนต์ ตามที่แม่ห้ามไว้

เป็นจะเป็นคนดี มีมานะและมีวินัยเพราะแม่เป็นคนมีวินัยชอบความมีระเบียบและจัดระเบียบหลายอย่างให้เป็น...”

ข้าพเจ้าจึงได้แต่คาดฝันและมั่นใจว่า อนาคตต่อไปหลานเป็นคงประพฤติตนเป็นคนดี ตามเป้าหมายอุดมคติการดำเนินชีวิตดังกล่าวนั้นพร้อมทั้งดำรงวงศ์สกุล ทำประโยชน์ให้แก่ตนเอง สังคม ประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองในที่สุดสืบไป

สำหรับคุณถาวรหลานชายนั้น ข้าพเจ้าขอเล่าเหตุการณ์ก่อนที่จะประสบอุบัติเหตุถึงแก่กรรมในครั้งนั้น ตามขั้นตอนที่ประจักษ์มา ก็คือวันนั้นเป็นวันอาทิตย์ที่ ๘ เมษายน ๒๕๒๗ หลังจากข้าพเจ้าและญาติๆ ทำบุญเช้าเก็บอัฐิหลานสาวที่วัดโพธิ์ ขากลับจากวัดทางบ้านสระวัง (สระพระพิเรน) ได้จัดให้มีการทำบุญเลี้ยงพระเพลอีก นอกเหนือไปจากวัดโพธิ์ เพื่อทำการเก็บบรรจุอัฐิของหลานสาวที่บ้าน ตอนหนึ่งในระหว่างที่คุณถาวรหลานชายอยู่ๆ ก็มาโผล่และปรากฏตัวขึ้นต่อหน้าข้าพเจ้า ไม่ทราบว่ามีมาจากไหนด้วยใบหน้าอันเศร้าโศกสลด นัยน์ตาเชื่องซึมเลื่อนลอยโดยไม่ปรีปากพูดแต่ประการใด ข้าพเจ้าเป็นเพียงแต่ยิ้มเป็นการตอบรับทั้งไม่ได้ปรีปากพูดอะไรด้วย ซึ่งอาการปฏิกิริยาของหลานตั้งแต่เป็นลูกเป็นเขยกันมา ก็เพียงประสบเป็นครั้งแรกในชีวิต และระยะดังกล่าวข้าพเจ้าก็มิได้สำรวจพุดคุยสนทนากับพวกญาติๆ บางคนที่ไม่ได้พบปะกันมาเป็นเวลานานหลายปีแล้ว จึงไม่ได้สนใจอะไร หลังจากพักหนึ่งข้าพเจ้าเลิกคุยกับญาติจึงหันกลับไปมองอีกทีหนึ่ง ก็เห็นหลานชายกำลังจะเดินก้าวขึ้นบันไดไปบนบ้านชั้นบน ที่เป็นห้องนอนซึ่งมีรูปย่า ตายาย บิดามารดา ติดตั้งที่ฝาผนังประดิษฐานอยู่ หลังจากนั้นหลานชายก็หายไม่ปรากฏตัว ระหว่างที่งานทำบุญเลี้ยงพระเพลยังไม่เสร็จกำลังจะประเคนถวายของพระ ดูเหมือนจะเป็นน้องละออหรือใครคนหนึ่ง ณ ที่นั้นเอ่ยร้องถามขึ้นว่า “ถาวรไปไหน” เพื่อจะให้มาช่วยประเคนถวายของพระ ไม่มีใครในที่นั้นตอบอีก ทั้งไม่ปรากฏตัวหลานชายคุณถาวรเลย ข้าพเจ้าจึงคิดว่าคงจะกลับไปพักผ่อนในบ้านพักวิทยาลัยครูนครราชสีมา เพราะคงเหนื่อยเหน็ดตรากตรำจากงาน วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๒๗ ทั้งก่อนหน้าและหลังงานหลายวัน จึงหลบหนีไปพักผ่อน ภาพพจน์ที่ปรากฏข้าพเจ้าพึงประสบเป็นครั้งแรกของชีวิตที่ได้เป็นลูก หลานเขยกันมาพอเสร็จจากงานแล้วข้าพเจ้าก็เดินทางกลับกรุงเทพฯ ในตอนบ่ายจึงมิได้ติดตามสอบถามญาติทางโคราชว่า “วันที่ ๘ เม.ย. ๒๗ หลานชายคุณถาวรมาร่วมทำบุญเพลที่บ้านสระวังหรือเปล่า เมื่อมาร่วมทำไมคนข้างเคียงกับข้าพเจ้าจึงไม่มีใครเห็นและทักทายหลานในขณะนั้น จึงเป็นปัญหาให้ข้าพเจ้าคิดพินิจจะเก็บมาเล่า—เขียนในวันนี้ มิใช่เป็นการกุข่าวยกเมฆขึ้นมาเขียน เพราะนั่นเป็นภาพพจน์ที่ประจักษ์แก่สายตาข้าพเจ้าจริงๆ พินิจภาพพจน์ดังกล่าวนี้ได้ น้องละออบอกว่าเพราะแบ่งอัฐิเฉลิมจิตต์ไปไว้ที่วัดสระแก้วร่วมกับคุณปู่ คุณย่า (ท่านขุนสูงงคและคุณนาย) คุณถาวรหลานชายไปร่วมงานวันนั้นจริงแต่ไม่ได้ขึ้นไปข้างบน ภาพพจน์ที่ปรากฏในวันนั้นแก่สายตาข้าพเจ้าก็คงเป็นภาพพจน์สังหรณ์บอกกลางนิมิตรวินญาณออกจากร่างของหลาน ที่ทำให้ข้าพเจ้าเกิดอุปทานว่าหลาน

คงจะมาว่า “ลุงผมจะลาแล้วนะ” และภาพพจน์ตอนที่หลานชายกำลังก้าวขึ้นไปบนบันไดบ้านชั้นบนนั้น คงจะไปลาภาพติดตึงๆ ยายที่ประดิษฐานตั้งไว้คงกลัวแล้วเช่นกัน เพราะหลังจากนั้นอีกไม่กี่วันก็ได้รับข่าวการมรณกรรมด้วยอุบัติเหตุ สิ่งที่น่าเสียใจก็คือหลานไม่น่าจะมีเคราะห์กรรมและจากไปโดยรูปแบบนี้เลย แต่นั่นแหละก็เป็นเรื่องของมนุษย์ทุกรูปทุกนาม ทุกเพศทุกวัย ย่อมมีจุดจบแตกต่างกันชีวิตไม่เหมือนกันย่อมเป็นไปตามพรหมลิขิตของกรรม ซึ่งต่างกรรมต่างวาระกัน ตามวิถีทางของชีวิตการแตกดับของชีวิตย่อมเป็นไปได้ ทุกวันเวลา โอกาส สถานที่ สถานการณ์และเหตุการณ์ เพราะคำว่าเกิด-แก่-เจ็บ-ตายนั้นติดตามเป็นเงาตามตัวมาตั้งแต่เกิดแล้ว

คุณถาวรหลานชายเป็นบุตรคนที่ ๘ ของท่านอาจารย์ขุนสูงงศึกษากร (นาค สูงงข) ได้รับพระราชทานยศเป็นว่าที่ร้อยตรีถาวร สูงงข ตำแหน่งราชการครั้งสุดท้ายก่อนสิ้นปี เป็นรองอธิการวิทยาลัยครูนครราชสีมา ทำการสมรสกับเฉลิมจิตต์หลานสาวข้าพเจ้า เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๐๗ ได้อยู่กินร่วมกันมา ๒๐ ปีเศษ มีบุตร ๑ คน คือหลานชายแป้น (ประเวศ) ขณะเมื่อมีชีวิตอยู่เป็นผู้มีนิสัยอัธยาศัย เยือกเย็น สุขุม มุมนานะ บากบั่น ขยันหมั่นเพียรในการประกอบกิจการงานทั้งส่วนตัวและหน้าที่ราชการ มีความประพฤติเรียบร้อย เป็นผู้คุณธรรม ศีลธรรมมีจิตเป็นบุญกุศล ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา มีเมตตากรุณาธรรมเป็นที่ตั้ง ชอบช่วยเหลือญาติทั้งสองฝ่าย คนรู้จักมักคุ้นที่เคยมีความสัมพันธ์กันมาตลอดจนผู้ที่ตกทุกข์ได้ยากที่มาขอความช่วยเหลือทั่วไป ก็ช่วยเหลือตามที่ช่วยได้ เพราะถือว่าเมื่อได้ช่วยเหลือแล้วทำให้จิตเกิดความภาคภูมิใจ เกิดปีติ สงบเป็นบุญกุศล เป็นฝ่ายบริการมากกว่าฝ่ายรับ โดยมีได้หวังผลตอบแทนใดๆ เช่นเกี่ยวกับภรรยาเฉลิมจิตต์ จนมีคนพูดว่าเหมาะสมกันจริงสมกับเป็นคู่สร้างคู่สมด้วยคำกล่าวนี้ขอเอาข้อความบางตอนของหลานชาย ที่เขียนไว้ในหนังสืออนุสรณ์งานศพเฉลิมจิตต์ไว้ว่า

“ชีวิตการแต่งงานของเรา เป็นสุขราบรื่น จนเป็นที่กล่าวขานในหมู่เพื่อนฝูงว่าผมมีแม่เรือนที่หาไม่ได้อีกแล้วในชาตินี้และชาติหน้า (ถ้ามีจริง) ญาติมิตรจะแต่งงานลูกหลานมักจะมาเชิญผมและจิตต์ ไปปู้ที่นอนอ้อมขันหมากและทำพิธีมงคลเสมอมา” เมื่อมาสิ้นชีวิตอย่างกระทันหันโดยไม่มีวันกลับ ข้าพเจ้าและญาติๆ ในตระกูล “โพธิ์เกษิฐ” ก็ชอกช้ำว้าวุ่นอาลัยสั่น ๆ ซึ่งมีความหมายชัดแจ้งแล้วว่า “เสียตายและเสียใจ”

วันวันเสาร์ที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๗ เป็นวันพระราชทานเพลิงศพหลาน สังขาร
ร่างกายกำลังจะมอดไหม้ไปในกองเพลิงอีกในไม่ช้า แต่ชื่อเสียงเกียรติคุณความดี หา
ย่อยยับสูญสิ้นไปด้วยไม่ สมกับคำที่กล่าวว่า “รูปร่าง ชีระติ มัจฉานัง นะชีระติ”

ที่สูก้นลงและญาติที่ยังมีชีวิตอยู่ก็ได้แต่ตั้งจิตอธิษฐาน อารารนาต่อคุณพระศรี-
รัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ขอให้ความงามความดีทั้งหลายที่หลานได้สร้างสมมาในอดีต
ทั้งที่ญาติๆ จะทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ จงเป็นพลบ่ปัจจัยน้อมทำให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์
ของหลาน ไปสู่สรวงสวรรค์ที่พรมสุขารมณ์ที่มนุษย์พึงม่นหมายทุกประการด้วยเทอญ.

ในนาม “ตระกูลโพธิกนิษฐ”

ลุงอ้อม โพธิกนิษฐ

ถาวร...

ว่าที่ร้อยตรี ถาวร สบุงข รองอธิการวิทยาลัยนครราชสีมา เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “น้อย” ภาษาโคราชออกเสียงเป็น “หน้อย” เป็นคนที่มีรูปร่างใหญ่ เป็นนักกีฬามาตั้งแต่สมัยเป็นนักเรียน ร่างกายสมบูรณ์ ง่าย ๆ กินง่าย

ที่เรียกกันว่า “น้อย” ก็ด้วยเหตุที่ระยะนั้น พ่อ แม่ มีลูก ๗ คน ลำดับดังนี้

๑. ค.ช. จรุง (ถึงแก่กรรม)
๒. ค.ญ. พาณี (ถึงแก่กรรม)
๓. ค.ช. อู่ส่าห์
๔. ค.ช. สรัส (ถึงแก่กรรม)
๕. ค.ช. สมศักดิ์
๖. ค.ช. (ยังไม่ตั้งชื่อ) (ถึงแก่กรรม)
๗. ค.ช. ถาวร

เป็นอันว่า ถาวร เป็นลูกคนเล็กในขณะนั้น

ถาวร เกิดวันพฤหัสบดี เดือน ๖ แรม ๑๓ ค่ำ ปีกุน ตรงกับวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๔๗๘ เวลา ๘.๓๒ น.

สถานที่เกิด เป็นบ้านพักครู อยู่ในบริเวณโรงเรียนฝึกหัดครูมูล จังหวัดนครราชสีมา ทุกวันนี้ เป็นสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา ชื่อว่า วิทยาลัยเทคนิคนครราชสีมา (ขออนุญาต อ้างชื่อท่านที่เป็นผู้รู้เห็น คือ อาจารย์ สมรรถ เผ่าพงษ์ ปัจจุบันเป็นข้าราชการบำนาญ)

สมัยนั้น พ่อมีตำแหน่งเป็นครูใหญ่โรงเรียนฝึกหัดครูมูล จังหวัดนครราชสีมา ก่อนที่พ่อจะถึงแก่กรรม เคยเล่าให้ลูกหลานฟังว่า ขณะนั้นพ่อได้รับเงินเดือน ๆ ละ ๖๕ บาท ชีวิตในครอบครัวซึ่งมี พ่อ แม่ และลูกอีก ๓ คน เรื่องการครองชีพก็เป็นปกติสุข เหมาะสมกับอาชีพ เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่การงานในอาชีพครู

อาชีพครูของพ่อ ได้มีบทบาทอันเป็นบทเรียนจริง ๆ ให้แก่ลูก ๆ นับว่าเป็นคุณค่าอันใหญ่หลวง พ่อจะเล่าย่อ ๆ ได้ โดยตัดตอนเป็นระยะเวลาที่ถาวรเกิด

วันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๔๗๗ พ่อรับตำแหน่งเป็นครูใหญ่ โรงเรียนฝึกหัดครูมูล จังหวัดนครราชสีมา

วันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๙ พ่อรับตำแหน่งเป็นครูน้อย โรงเรียนมัธยม-
วิสามนัญเกษตรกรรมโนนวัต อำเภอนโนนวัต (ต่อมาเปลี่ยนเป็นโนนสูง) จังหวัดนครราชสีมา

วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๘๐ พ่อรับตำแหน่ง รักษาการแทนอาจารย์ใหญ่
โรงเรียนมัธยมวิสามนัญเกษตรกรรมโนนวัต จังหวัดนครราชสีมา

วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๘๑ พ่อรับตำแหน่ง รักษาการในตำแหน่งครูใหญ่โรง-
เรียนฝึกหัดครูมโนนวัต จังหวัดนครราชสีมา

วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๘๒ พ่อรับตำแหน่งเป็นครูใหญ่ โรงเรียนเกษตรกรรม
จังหวัดเลย โรงเรียนตั้งอยู่ที่อำเภอด่านซ้าย

วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๘๕ พ่อรับตำแหน่งเป็นครูใหญ่ โรงเรียนเกษตร-
กรรม จังหวัดน่าน

วันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๘๖ พ่อลาออกจากราชการ

ลาออกเพราะป่วยหนัก เงินเดือนครั้งสุดท้ายได้รับคือ ๘๐ บาท

ในชีวิตราชการของพ่อ ต้องย้ายบ่อย พ่อเคยเล่าให้ลูก ๆ ฟังว่าเรื่องการเมือง มี
ผลกระทบต่อดีชีวีราชการของพ่อเหมือนกัน ลูก ๆ เคยถามพ่อว่า ใครเป็นผู้ที่ทำให้พ่อต้อง
ลำบากอย่างนั้น พ่อก็ตอบแต่เพียงว่าอย่าไปสนใจเลย ขอให้เร่งรีบไว้เพียงนี้ก็แล้ว ขอให้
พวกลูก ๆ ตั้งหน้าหาความเจริญงอกงามในทางที่ดีของตัวลูก ๆ เองก็แล้วกัน จะเป็นการดีมาก

พ่อย้ายไปรับราชการที่อำเภอนโนนวัต จังหวัดนครราชสีมา พวกเราก็มีน้องอีก ๑
คน คือสมวงศ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๘๐

ในปี พ.ศ. ๒๕๘๒ พ่อต้องย้ายไปรับตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนเกษตรกรรม
จังหวัดเลย พ่อเคยบอกว่าอาชีพราชการ เมื่อทางการเขาส่งย้าย จะลำบากตรากตรำอย่างไร
ก็ต้องไปให้ถึงที่สุด การเดินทางในสมัยนั้นขนานมาเล่า เพื่อเปรียบเทียบกับสมัยนี้

- จากโคราช ถึง ขอนแก่น โดยสารรถไฟ และสิ้นสุดทางรถไฟ พัก ๑ คืน
- จากขอนแก่น ถึง หนองคาย โดยสารรถยนต์ เส้นทางเหมือนกับทางเกวียน
การเดินทางเป็นระยะเวลาเดือนสิงหาคม ฝนตกชุกมาก พัก ๒ คืน เพราะต้องรอโดยสารเรือ
- จากหนองคาย ถึง เวียงจันทน์ โดยสารเรือกลไฟ แล่นทวนน้ำ พักที่
เวียงจันทน์ ๑ คืน โดยพักในเรือลำนั่น
- จากเวียงจันทน์ อีก ๒ คืน จึงถึงอำเภอยะเขยงกัน จังหวัดเลย
- จากอำเภอยะเขยงกัน เดินทางโดยพาหนะเกวียนอีก ๒ คืน จึงถึงจังหวัดเลย
พักอีก ๑๐ คืน เดินทางต่อไปได้ เพราะพ่อป่วยเป็นไข้

— จากจังหวัดเลย ถึง อำเภอคำชะอี ใช้เวลาเดินทาง ๔ คืน ใช้ช้าง เป็นพาหนะ และใช้ม้าต่างคนแบกหาม ขนของเครื่องใช้ในครัวเรือน

พ่อ แม่ ลูก ต้องเดินทางที่ต้องใช้เวลาหลายวัน ต้องเสี่ยงภัยและภัยอันตรายหลายแห่ง ต้องเดินทางรอนแรมในป่าที่เป็นป่าจริง ๆ พ่อเป็นคนที่มีจิตใจเข้มแข็งอดทนจริง ๆ ไม่เคยแสดงอาการเหนื่อยหน่ายให้ลูก ๆ เห็น

ด้านการศึกษาของลูก ๆ ในระยะนั้น อูสาห์ และ สมศักดิ์ ได้เข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนประชาบาลประจำอำเภอ

และในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ พวกเราได้น้องใหม่อีก ๑ คน คือ ธนิต

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ พ่อ แม่ ต้องการให้ลูก ๆ ได้รับการศึกษาที่เหมาะสม จึงตกลงให้แม่และลูกอีก ๔ คน กลับโคราช

เป็นครั้งแรกที่ ถาวร ได้เข้าเรียนในชั้นเตรียมประถม ที่โรงเรียนศิริวิทยากร

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ พ่อได้ย้ายไปรับตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนเกษตรกรรมจังหวัดน่าน

เป็นครั้งที่สองที่ ถาวร ได้เข้าเรียนในชั้นประถมศึกษา ที่โรงเรียนประชาบาลจังหวัดน่าน เป็นระยะที่พ่อ แม่ ลูก ได้อยู่พร้อมหน้ากันอีกวาระหนึ่ง และในปี พ.ศ. ๒๔๘๖ พวกเราได้น้องใหม่อีก ๑ คน เป็นผู้หญิง ชื่อ จงกล

ในปีเดียวกัน ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ เป็นต้นมา สุขภาพของพ่อไม่ดีเท่าที่ควร ต่อมาก็ป่วยหนักเป็นไข้จับสั่น บางครั้งก็หมดสติไปเป็นเวลานาน ๆ หายยากก็ขาดแคลนจริง ๆ ยากวินินอย่างดี ๆ ก็หายาก ถ้าใครมียาเอาแต่ปรินไซกินแก้ไข้จับสั่นแล้ว ก็ถือเป็นยอดของยาจริง ๆ ที่ว่าขาดแคลนยาในสมัยนั้นก็เพราะว่าเป็นระยะเวลาที่เกิดสงครามโลกครั้งที่สองนั่นเอง

ในเดือน เมษายน ๒๔๘๖ สุขภาพของพ่อไม่ดีขึ้น จึงหารือกับแม่ตัดสินใจลาออก โดยไม่ต้องลงใจ

พ่อ แม่ นำลูก ๆ กลับโคราช พวกนั้นก็กลับมาทำสวน เลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ ทำขนมขายที่ตลาด ตอนนั้น พ่อ แม่ และลูก ๆ กลับพวกนั้นมีสุขภาพดีขึ้น ไม่ค่อยมีการเจ็บป่วย ใช้ชีวิตอย่างสงบ สันโดษ

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ พวกเราได้น้องใหม่เป็นผู้หญิงอีกคนหนึ่งชื่อ จินตนา รวมแล้วมีพี่น้องเหลืออยู่รวม ๗ ชีวิต ด้วยกัน

ในเวลานี้ ถาวร ก็ได้รับการศึกษาต่อในชั้นประถมศึกษา ที่โรงเรียนวัดสระแก้ว อำเภอเมืองนครราชสีมา ต่อจากนั้นก็ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง จนถึงระดับสูง อันเป็นที่ทราบโดยทั่วไป ผมจึงเล่าไว้เพียงนี้

กาลเวลาล่วงเลยมาพอสมควร ฐานะทางครอบครัวก็พอสมતાอาปากได้ พวกลูกๆ ต่างก็เรียนจบการศึกษาตามความสามารถของแต่ละคน มีครอบครัวพึ่งตนเองได้ทุกคน พ่อแม่ ก็สบายใจไปกับลูก หลาน และ เหลน

โดยเฉพาะ ถาวร เป็นคนที่ขยันขันแข็ง ใฝ่หาความรู้ใส่ตัวอย่างสม่ำเสมอ มีผลงานในทางรวบรวม ค้นคว้า ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชนบะประเพณีและวัฒนธรรมทางภาคอีสาน โดยเฉพาะงานเกี่ยวกับการรวบรวมภาษาโคราช, เพลงโคราช ได้ทุ่มเทเป็นพิเศษ เพื่อผลงานที่แท้จริง ส่วนงานในหน้าที่ราชการก็เห็นว่าก้าวหน้าดีขึ้นเป็นลำดับมา

ครั้นแล้ว วันหนึ่งแห่งการพลัดพรากจากกันก็มาถึงจนได้ ทั้งๆ ที่รู้อยู่แก่ใจแล้วว่า เป็นกฎธรรมชาติ แต่ก็ไม่วายที่อดความหวีใจ อดไม่ได้ที่ต้องโศกเศร้าสลดใจ

เฉลิมจิตต์ ภรรยาคู่ชีวิตของถาวร บ่วยหนักเป็นมะเร็งในเม็ดเลือด เข้ารับการรักษที่โรงพยาบาลเพียงเดือนเศษ ถึงแก่กรรมเมื่อ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๒๖ พระราชทานเพลิงศพเมื่อ ๗ เมษายน ๒๕๒๗

อย่างคาดไม่ถึง ในคืนวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๒๗ ถาวร ก็จากพวกเราไป อีกอย่างไม่มีวันกลับ เนื่องด้วยอุบัติเหตุรถยนต์ชนกัน ยังความตกใจ สลดใจ อย่างมากแก่ญาติพี่น้อง ผู้บังคับบัญชา และมิตรสหาย

ถาวร-เฉลิมจิตต์ มีลูกชายคนเดียวชื่อ ประเวศ ญาติพี่น้องทุกฝ่ายต่างก็ให้ความรัก ความสงสาร ให้ความเห็นใจต่อลูกชายคนเดียวของพ่อแม่ผู้ล่วงลับไปแล้ว อย่างสุดซึ้ง

แต่สิ่งที่พวกเราจะให้แก่ประเวศ ที่สำคัญยิ่งก็คือ การให้ความรักความอบอุ่นใจ ให้กำลังใจ ให้การดูแล ให้การศึกษาจนถึงที่สุดที่จะรับได้ เพื่อให้เป็นคนที่มีคุณค่า รับผิดชอบตนเอง และรับผิดชอบต่อสังคมได้เป็นอย่างดี

ขอให้วิญญาณของน้องทั้งสอง ถาวร-เฉลิมจิตต์ จงสู่สุคติ ยังสัมปรายภพ ชั่ววันรันตร์

จาก...พี (อุส่าห์ สุปงกช)
ผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา

อาลัยน้องชาย

ถาวร สุงนกษ

จากวันที่ ๙ ตุลาคม ถึงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๖ ตลอดเวลาที่ผมไปเยี่ยมเฉลิมจิตต์ น้องสะใภ้ที่โรงพยาบาลรามาธิบดี กรุงเทพฯ ผมได้พบถาวรแทบทุกครั้ง ทั้งๆที่ผมรู้ว่าเฉลิมจิตต์จะเป็นอย่างไรต่อไปในไม่ช้า ก็อดที่จะห่วงถาวรไม่ได้ เพราะเห็นเขาเห็นคเห็นน้อยหมั่นหมอง ต้องทนทุกข์ทรมานจากการผ่าตัดไขกระดูก ต้องเดินทางขึ้นลง โคราช-กรุงเทพฯ สัปดาห์ละหลายครั้ง โดยเฉพาะถาวรเป็นคนไข้หนักที่เดินได้ ทำงานได้ ก็มีความดันโลหิตสูงถึง ๒๐๐ ถาวรเคยปรารภกับผมว่า ไม่รู้ว่าตนมีชีวิตรอดอยู่ได้อย่างไรเมื่อเป็นถึงขนาดนี้แล้วบ่อยครั้งที่พบผมที่โรงพยาบาล ถาวรบอกผมว่าเสียใจมากที่ต้องทำให้งานการต้องเสียไปแต่ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร ผมก็ไ้แต่รับฟัง

เฉลิมจิตต์สิ้นใจเมื่อ ๒๐ พฤศจิกายน ผมเสียใจและเสียตายนมาก ผมมางานพระราชทานเพลิงศพ เฉลิมจิตต์เมื่อวันที่ ๖ เมษายน พระราชทานเพลิงเมื่อวันที่ ๗ ทั้งสองวันผมไม่มีโอกาสได้พูดคุยกับถาวรเลย เพราะเขาติดงาน ติดรับแขกตลอดเวลา พอวันที่ ๘ รุ่งขึ้น พี่น้องพร้อมหน้าพบกันที่วัดในโอกาสทำบุญให้พ่อแม่ ถาวรก็ไม่พูดกับผม ไม่ได้ถามทุกข์สุขอย่างที่เคยมา ที่ผมแปลกใจที่สุดก็คือเรากลับก่อนสองคน เขาเคยชวนผมขับรถไปส่งบ้าน ไปรับประทานอาหารอร่อยๆ กันที่บ้านทั่วเมือง แต่คราวนี้ขับรถผ่านผมซึ่งกำลังเดินตากแดดร้อนไปเฉยๆ

จู่ๆ ในวันที่ ๑๗ เมษายน เวลาประมาณ ๑๐.๓๐ น. ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนวัดน้อยในก็พรวดเข้าไปในบ้านผม แจ้งว่าได้รับโทรศัพท์ที่น้องชายผมตายเสียแล้ว ผมถามว่าเป็นอะไรตาย ท่านตอบว่าไม่ทราบ เพราะไม่ได้รับโทรศัพท์เอง ครูเวรเป็นผู้รับ ผมก็เชื่อเอาเองอย่างแน่นอนว่า เขาคงจะตายเพราะโรคความดัน คงจะเป็นลมฟุบแล้วหายไปเลย ผมไม่ได้ตกอกตกใจอะไรมากรับกลับโคราชทันที

รถโดยสารวิ่งมาเกือบถึงรังสิต ผมเห็นผู้โดยสารท่านหนึ่ง (เป็นเพื่อนกับสมวงศ์ น้องชาย) อ่านหนังสือพิมพ์อยู่ จึงขี้นเขวอ่าน เห็นพาดหัวข่าวก็รู้ว่าถาวรตายเพราะอะไร ผมสลดและหดหู่ใจมาก ไม่เคยนึกเลยว่าเขาจะจากผมไปในรูปนี้

ถาวร พ่อสุห์ ผม เคยร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมาตั้งแต่เกิด ตั้งแต่อายุอาเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ตั้งแต่อายุที่จังหวัดน่าน ที่นั่นเราเผชิญกับความเจ็บไข้ได้ป่วยกับความยากจน กับ ความทุกข์สารพัด ปี พ.ศ. ๒๔๘๖ พ่อลาออกจากราชการกลับโคราช เราต้องช่วยกันกัดฟัน ต่อสู้เพื่อความอยู่รอด ถาวรเป็นก้นข้างพูด ชอบออกสังคม แม่ก็มอบให้ขายของ เรียกว่า เป็นผู้จำหน่าย ผมเป็นคนหยาบ แม่ก็ให้ทำงานหนัก ต้องหาบน้ำตำข้าว ปลูกผัก รดน้ำผัก เรียกว่าเป็นผู้ผลิต พ่อสุห์เป็นคนละเอียดรอบคอบ แม่มอบให้ทำงานบ้าน หุงข้าว ปรุงอาหาร เลี้ยงน้อง เรียกว่าเป็นผู้อะไรก็ไม่รู้ไม่รู้จักไม่ออก

สมวงศ์ และธนิต ยังเด็กมากทำอะไรไม่ได้ จงกลเพิ่งเกิด จินตนายังไม่เกิด ปี ที่แล้วเมื่อผมปลูกบ้านเสร็จใหม่ๆ ที่เขตตลิ่งชัน ถาวรได้บากบั่นไปเยี่ยมผมถึง ๓ ครั้ง ครั้งสุดท้ายไปกับท่าน กิตติภูมิ บำรุงสงฆ์ ถาวรบอกว่าชอบบ้านหลังนี้นัก เขามีโครงการ จะปลูกบ้าน แต่แล้วจนบัดนี้ก็ยังไม่ปลูก

ขณะที่ผมรอน้ำศพน้องชายในวันนั้น ผมมองหน้าเขาครู่เดียวก็ต้องหลบ ตอนบรรจุ ศพผมมองเท่าเขา เขาใส่รองเท้าสีขาว ผมจำได้ยังติดหูติดตาอยู่จนเดี๋ยวนี้ ผมสงสารและเสีย ใจมาก ขอให้น้องที่รักจงมีสุขในภพโน้นเถิด

สมศักดิ์ สิบงกข

๔๕/๘ หมู่ ๕ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

เสียดายพี่

เข้าสืบทอดเมฆาพาใจเศร้า
ญาติพี่น้องเพื่อนเสมาน้ำตานอง
ครึ่งพิศิตจากไปทำใจได้
ทราบข่าวพี่แทบเป็นลมล้มทั้งยืน
รวบเร่งวิ่งสายฟ้าฟาด
ใครรู้ฟุมฟกตกใจ
ไม่ทันได้พูดจារ่ำลาใคร
ไม่ทันได้เยียววาร์รักษากัน
โอ้อวรามไทรทองของน้องเอ๋ย
พี่ผูกพันสู่สวรรค์ไม่ทันไร
แสนเสียดายความรู้ความสามารถ
เสียดายถ้อยคำช่างจำนรรจ์
เสียดายความใจเย็นเป็นผู้ใหญ่
เสียดายความโอบอ้อมเอื้ออารี
เสียดายแสนสุดแสนเสียดายพี่
นักพูด นักค้นคว้า นักวิชาการ
สิ้นทั้งงานวัฒนธรรมประจำชาติ
ใครจะมาช่วยผดุงให้รุ่งเรือง
แสนเสียดายอนาคตอันสดใส
พี่น้องร่ำไห้เสียดายแทน
พี่ไปไหนก็เคยบอกกับน้องพี่
วาสนาน้องยาแสนอาภัพ
สิ่งกลอนนั้นแทนมาลัยนำให้พี่
ผลกระทบถึงนำพี่สู่นิพพาน
สมบัติพิสดานบ้านช่อง
พร้อมทั้งลูกรักยกอดดวงใจ
ขอกุศลผลกรรมดีที่พี่ทำ
ลูกหลานมิตรสหายสบายดี

ได้ทราบข่าวพี่จากไปให้หม่นหมอง
สุดจะร้องเรียกรับพี่กลับคืน
เพราะเจ็บไข้อยอดสุดจะฝัน
ให้สะท้อนรำท้าวอาลัย
นำหวนหวนคิดถึงกว่าครึ่งไหน ๆ
พี่ทำผิดอันใดโยโค่นทนต์ ?
ปล่อยให้น้องพี่โยกโยกคล้อย
สุดจะกลืนสุดจะกลืนฝืนอาลัย
กระไรเลยคว้นดับดับไปได้
พี่ร่วมไส้ก็ตามไปให้จบัลย์
เสียดายใจใสสะอาดมือสร้างสวรรค์
เสียดายมนุษยสัมพันธ์อันมากมาย
เสียดายใจสุกใสไม่คิดหนี
เสียดายคุณความดีมีมานาน
กตัญญู ใฝ่ดี ใฝ่บริหาร
ผู้เชี่ยวชาญวัฒนธรรมประจำเมือง
ใครจักอาจบำรุงให้รุ่งเรือง
คนทั้งเมืองโคราชหรืออาจแทน
มาดับวูบลงไปเสียดายแสน
ยังหนุ่มแน่น ไม่น่าคว่นลาดับ
แต่คราวันพี่ไปก็ ไม่กลับ
ไม่ได้รับไปรักษาพยาบาล
สู่แดนสุขาวดีพื้นวิภูลังสาร
ลูกหลานญาติพี่น้องไม่ต้องห่วงใย
พี่ ๆ น้อง ๆ จะดูแล
จะอบรมเลี้ยงดูให้ไปทางดี
ช่วยหนุนนำญาติพี่น้องเป็นสุขศรี
ชาตินบบุญพี่มีแทนเอ๋ย

จากน้องตระกูล "สุบงกช"

จากลูกคนเดียวบองพ่อ

หลังจากแม่ตาย และเพิ่งเสร็จงานพระราชทานเพลิงศพ เราก็อพยพตามประสาพ่อ—ลูก ถึงแม่จะมีคุณยาย และเด็กมาดูแลงานบ้าน แต่พ่อก็สอนแบ๊นว่า ต่อไปแบ๊นต้องหัดช่วยตัวเองบ้าง เพราะเราไม่มีแม่อีกแล้ว พ่อมีเวลาให้แบ๊นมากขึ้น เพราะพ่อต้องทำหน้าที่เป็นทั้งพ่อและแม่ในเวลาเดียวกัน พ่อจะคุยกับแบ๊นถึงการเรียน และอนาคตของแบ๊น พ่อตามใจทุกอย่างในด้านการเรียน ขอแต่ให้แบ๊นพยายามถึงที่สุดก็แล้วกัน พ่อปูทางไว้ให้แบ๊น และเตรียมการไว้ พ่อเล่าทุกสิ่งทุกอย่างให้แบ๊นได้รับรู้ ตั้งแต่อดีตไปจนถึงอนาคตว่า ถ้าพ่อเป็นอะไรไป แบ๊นจะต้องอยู่อย่างไร ทำอย่างไร แบ๊นนึกใจหายต่อคำพูดของพ่อ ก็ได้แต่กล่าวว่า พ่อจะเป็นอะไรไปเกี่ยวกับโรคประจำตัวพ่อ คือความดันโลหิตสูง แต่แบ๊นก็ได้แต่ภาวนาว่า ขออย่าให้เหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นกับแบ๊นอีกเลย แบ๊นกำลังจะทำใจให้หายจากการโศกเศร้าถึงแม่บ้าง เพราะมีพ่อคอยปลอบใจอยู่ตลอดเวลา แต่แล้วเพียงไม่กี่วันที่เผาแม่แล้ว แบ๊นฝันว่า พบพ่อนอนอยู่ในโลงศพ นุ่งชุดขาว มีคุณครูสุวาท ซึ่งเป็นครูที่พ่อรักมากนั่งร้องไห้อยู่ แบ๊นทกใจมาก สะกั้ตื้นขึ้นมา คิดกับตัวเองว่า มันจะต้องไม่เป็นอย่างที่เรารู้ แต่แบ๊นก็นอนไม่หลับเลย เกิดความคิดถึงพ่อและห่วงพ่อมากที่สุด แบ๊นจึงไปเรียกพ่อ และขออนอนกับพ่อ แต่ไม่กล้าเล่าความฝันให้พ่อฟัง เพราะธรรมชาติพ่อเป็นคนไม่ค่อยจะเชื่อเรื่องอย่างนั้นอยู่แล้ว และแบ๊นก็เห็นหน้าพ่อครั้งสุดท้ายเมื่อประมาณ ๕ โมงเช้าของวันรุ่งขึ้น หลังจากพ่อไปทำงาน และกลับมาบอกแบ๊นว่า พ่อจะไปอุดร ๒ วัน ก่อนไปคุยกับหน้าพ่อห่วงแบ๊นมาก พ่อบอกว่าจะกลับมาถึงอีกหน่อย แบ๊นรอการกลับของพ่อจนเผือดกลับไป มารู้อีกต่อเมื่อประมาณ ๖ โมงเช้า เพราะมีเสียงรถและเสียงเรียกของบ่าวไล่ มีอาจกต พี่ต๋อย พี่ตังแบ๊นนึกเฉลียวใจว่าจะต้องมีอะไรอีกเป็นแน่ เพราะทุกคนมีสีหน้าไม่ดีเลย และแต่งตัวสีดำ—ขาว แบ๊นยืนงง คิดมากจน จนบ่าวไล่บอกว่า พ่อแบ๊นตายแล้วด้วยอุบัติเหตุ แบ๊นไม่เชื่อหูตนเองเลย งง มีความรู้สึกเหมือนน้ำตาตกใน พุดอะไรไม่ออก จนกระทั่งนั่งรถจะไปคุยกับพ่อ แต่แบ๊นทนไม่ได้ที่จะต้องเห็นพ่ออยู่ในสภาพเช่นนี้ และยังมีความในใจว่า ต้องไม่

ใช้พ่อ แม่เลยบอกอาจกลซึ่งนั่งบีบมือแม่ไว้แน่นว่า แม่ไม่ขอศพพ่อ จนกระทั่งถึงเวลารดน้ำศพ พ่อเขาเปิดหน้า แม่จึงยอมรับว่า เป็นพ่อของแม่จริงๆ แม่พยายามฝืนใจเก็บความรู้สึกทั้งหมดที่แม่ได้รับอยู่ แต่ช่วงเวลาหนึ่ง แม่ฝืนใจตัวเองไม่อยู่แล้ว จึงตัดสินใจไปบอกอาจินตนา ซึ่งกำลังยืนอยู่กับคุณหมอหลาย ๆ ท่านว่า ไม่รู้เป็นอะไรแม่ไม่มีกำลังขาละ ยืนแทบไม่อยู่แล้ว เพราะวันนั้นทั้งวันความคิดแม่ปั่นป่วน แม่สิ้นหวัง คิดว่าหมดแล้วทุกสิ่งทุกอย่าง แม่แล้วแม่แล้ว ในเวลาที่คาดไม่ถึงเช่นนั้น ลองเป็นใครเจอสภาพเช่นนั้น อย่าให้แม่บรรยายความรู้สึกเลย มันทรมานจิตใจพอๆ แต่ตลอดเวลาเช่นนั้นแม่ก็ได้รับการปลอบใจ แสดงความเห็นใจจากญาติพี่น้อง ตลอดจนเพื่อนๆ ของพ่อ ทำให้แม่คิดว่าในโลกนี้ยังมีคนรู้จักและสงสารแม่อีกมาก แม่จึงเกิดความพยายาม คิดว่า จะอดทนและต่อสู้ไปถึงที่สุด แม่จะเป็นคนดี สุขุม เยือกเย็นเหมือนพ่อ และจะดำเนินชีวิตไปตามทางที่เคยเป็นความหวังของพ่อ พ่อจากไป แต่พ่อมีฐานไว้ให้แม่นึก นับว่าแม่เป็นกัปภีที่ไม่มีใครเดือดร้อนอะไร นอกจากความโศกเศร้าสะเทือนใจที่ยากจะลืมได้ เดียวแม่ได้ก้าวมาอยู่โลกใหม่ ซึ่งเป็นโลกที่ขาด พ่อ-แม่ แต่เป็นโลกที่อบอุ่นด้วยน้ำใจ มีความรัก ความห่วงใยต่อแม่ตลอดเวลา ไม่ว่าแม่จะทำอะไร ทำให้เกิดความมั่นใจและมีความพยายามต่อสู้เพื่อชีวิตยิ่งขึ้น ขอดวงวิญญาณพ่อไม่ต้องห่วงแม่ แม่จะไม่ทำให้พ่อผิดหวัง ในสิ่งที่พ่อคิด พ่อตั้งใจไว้ แม่จะทำให้ความหวังของพ่อที่มีต่อแม่เป็นความจริงขึ้นมาให้ได้ แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งที่แม่ทำ (ใจ) ไม่ได้เมื่ออยู่คนเดียว คือความรู้สึกว่า แม่คิดถึงพ่อ และแม่มากเหลือเกิน

ประเวศ (แม่) สิบงกข

“ความทรงจำอันยากแก่การลืมเลือน”

อาจเป็นเพราะความเป็นน้องคนสุดท้อง **พน้อย** (ถาวร) จึงให้ความรักความเอ็นดูเป็นพิเศษ กระทั่งต่างมีครอบครัวแยกย้ายกันออกไป ก็ยังลงไปมาหาสนุกอยู่เสมอ **พน้อย** ไม่เคยบิ่คบังน้อง ไม่ว่าเรื่องส่วนตัวหรือหน้าที่การงาน จึงอาจกล่าวได้ว่าน้องทราบเรื่องราวต่าง ๆ ตลอดจนความเป็นอยู่ในครอบครัว ทั้งทุกข์และสุข ของ**พน้อย**ดีกว่าบรรดาพี่น้องคนอื่น ๆ..... กระทั่งเงินที่พี่เก็บในทิปตลอดชีพที่สุดในตัวพี่ น้องก็ค้นพบในวันอุบัติเหตุ เพราะพี่เคยบอกน้อง

.....^๖พน้อย ^๗เป็นคนสงบเสงี่ยม มีกิริยามารยาทเรียบร้อย ทำทางสภาพอ่อนโยน

.....^๒ **แป้น** เป็นลูกชายคนเดียวที่พอจะรักที่สุด พยายามให้ทุกสิ่งทุกอย่างทั้งงาน

....เมื่อพจตดี ลมพายลงเป็นเวลาทองอบรมอยู่ทุกกรุงเทพ เราปรึบทุคชกน

.....^๒เบน ทราบความจริงเมื่อแม่เสียชีวิตแล้ว (๒๐ พย. ๒๖) เบนเก็บความ

..... ^๕ ^๖ ^๗ ^๘ ^๙ ^{๑๐} ^{๑๑} ^{๑๒} ^{๑๓} ^{๑๔} ^{๑๕} ^{๑๖} ^{๑๗} ^{๑๘} ^{๑๙} ^{๒๐} ^{๒๑} ^{๒๒} ^{๒๓} ^{๒๔} ^{๒๕} ^{๒๖} ^{๒๗} ^{๒๘} ^{๒๙} ^{๓๐} ^{๓๑} ^{๓๒} ^{๓๓} ^{๓๔} ^{๓๕} ^{๓๖} ^{๓๗} ^{๓๘} ^{๓๙} ^{๔๐} ^{๔๑} ^{๔๒} ^{๔๓} ^{๔๔} ^{๔๕} ^{๔๖} ^{๔๗} ^{๔๘} ^{๔๙} ^{๕๐} ^{๕๑} ^{๕๒} ^{๕๓} ^{๕๔} ^{๕๕} ^{๕๖} ^{๕๗} ^{๕๘} ^{๕๙} ^{๖๐} ^{๖๑} ^{๖๒} ^{๖๓} ^{๖๔} ^{๖๕} ^{๖๖} ^{๖๗} ^{๖๘} ^{๖๙} ^{๗๐} ^{๗๑} ^{๗๒} ^{๗๓} ^{๗๔} ^{๗๕} ^{๗๖} ^{๗๗} ^{๗๘} ^{๗๙} ^{๘๐} ^{๘๑} ^{๘๒} ^{๘๓} ^{๘๔} ^{๘๕} ^{๘๖} ^{๘๗} ^{๘๘} ^{๘๙} ^{๙๐} ^{๙๑} ^{๙๒} ^{๙๓} ^{๙๔} ^{๙๕} ^{๙๖} ^{๙๗} ^{๙๘} ^{๙๙} ^{๑๐๐} ^{๑๐๑} ^{๑๐๒} ^{๑๐๓} ^{๑๐๔} ^{๑๐๕} ^{๑๐๖} ^{๑๐๗} ^{๑๐๘} ^{๑๐๙} ^{๑๑๐} ^{๑๑๑} ^{๑๑๒} ^{๑๑๓} ^{๑๑๔} ^{๑๑๕} ^{๑๑๖} ^{๑๑๗} ^{๑๑๘} ^{๑๑๙} ^{๑๒๐} ^{๑๒๑} ^{๑๒๒} ^{๑๒๓} ^{๑๒๔} ^{๑๒๕} ^{๑๒๖} ^{๑๒๗} ^{๑๒๘} ^{๑๒๙} ^{๑๓๐} ^{๑๓๑} ^{๑๓๒} ^{๑๓๓} ^{๑๓๔} ^{๑๓๕} ^{๑๓๖} ^{๑๓๗} ^{๑๓๘} ^{๑๓๙} ^{๑๔๐} ^{๑๔๑} ^{๑๔๒} ^{๑๔๓} ^{๑๔๔} ^{๑๔๕} ^{๑๔๖} ^{๑๔๗} ^{๑๔๘} ^{๑๔๙} ^{๑๕๐} ^{๑๕๑} ^{๑๕๒} ^{๑๕๓} ^{๑๕๔} ^{๑๕๕} ^{๑๕๖} ^{๑๕๗} ^{๑๕๘} ^{๑๕๙} ^{๑๖๐} ^{๑๖๑} ^{๑๖๒} ^{๑๖๓} ^{๑๖๔} ^{๑๖๕} ^{๑๖๖} ^{๑๖๗} ^{๑๖๘} ^{๑๖๙} ^{๑๗๐} ^{๑๗๑} ^{๑๗๒} ^{๑๗๓} ^{๑๗๔} ^{๑๗๕} ^{๑๗๖} ^{๑๗๗} ^{๑๗๘} ^{๑๗๙} ^{๑๘๐} ^{๑๘๑} ^{๑๘๒} ^{๑๘๓} ^{๑๘๔} ^{๑๘๕} ^{๑๘๖} ^{๑๘๗} ^{๑๘๘} ^{๑๘๙} ^{๑๙๐} ^{๑๙๑} ^{๑๙๒} ^{๑๙๓} ^{๑๙๔} ^{๑๙๕} ^{๑๙๖} ^{๑๙๗} ^{๑๙๘} ^{๑๙๙} ^{๒๐๐} ^{๒๐๑} ^{๒๐๒} ^{๒๐๓} ^{๒๐๔} ^{๒๐๕} ^{๒๐๖} ^{๒๐๗} ^{๒๐๘} ^{๒๐๙} ^{๒๑๐} ^{๒๑๑} ^{๒๑๒} ^{๒๑๓} ^{๒๑๔} ^{๒๑๕} ^{๒๑๖} ^{๒๑๗} ^{๒๑๘} ^{๒๑๙} ^{๒๒๐} ^{๒๒๑} ^{๒๒๒} ^{๒๒๓} ^{๒๒๔} ^{๒๒๕} ^{๒๒๖} ^{๒๒๗} ^{๒๒๘} ^{๒๒๙} ^{๒๓๐} ^{๒๓๑} ^{๒๓๒} ^{๒๓๓} ^{๒๓๔} ^{๒๓๕} ^{๒๓๖} ^{๒๓๗} ^{๒๓๘} ^{๒๓๙} ^{๒๔๐} ^{๒๔๑} ^{๒๔๒} ^{๒๔๓} ^{๒๔๔} ^{๒๔๕} ^{๒๔๖} ^{๒๔๗} ^{๒๔๘} ^{๒๔๙} ^{๒๕๐} ^{๒๕๑} ^{๒๕๒} ^{๒๕๓} ^{๒๕๔} ^{๒๕๕} ^{๒๕๖} ^{๒๕๗} ^{๒๕๘} ^{๒๕๙} ^{๒๖๐} ^{๒๖๑} ^{๒๖๒} ^{๒๖๓} ^{๒๖๔} ^{๒๖๕} ^{๒๖๖} ^{๒๖๗} ^{๒๖๘} ^{๒๖๙} ^{๒๗๐} ^{๒๗๑} ^{๒๗๒} ^{๒๗๓} ^{๒๗๔} ^{๒๗๕} ^{๒๗๖} ^{๒๗๗} ^{๒๗๘} ^{๒๗๙} ^{๒๘๐} ^{๒๘๑} ^{๒๘๒} ^{๒๘๓} ^{๒๘๔} ^{๒๘๕} ^{๒๘๖} ^{๒๘๗} ^{๒๘๘} ^{๒๘๙} ^{๒๙๐} ^{๒๙๑} ^{๒๙๒} ^{๒๙๓} ^{๒๙๔} ^{๒๙๕} ^{๒๙๖} ^{๒๙๗} ^{๒๙๘} ^{๒๙๙} ^{๓๐๐} ^{๓๐๑} ^{๓๐๒} ^{๓๐๓} ^{๓๐๔} ^{๓๐๕} ^{๓๐๖} ^{๓๐๗} ^{๓๐๘} ^{๓๐๙} ^{๓๑๐} ^{๓๑๑} ^{๓๑๒} ^{๓๑๓} ^{๓๑๔} ^{๓๑๕} ^{๓๑๖} ^{๓๑๗} ^{๓๑๘} ^{๓๑๙} ^{๓๒๐} ^{๓๒๑} ^{๓๒๒} ^{๓๒๓} ^{๓๒๔} ^{๓๒๕} ^{๓๒๖} ^{๓๒๗} ^{๓๒๘} ^{๓๒๙} ^{๓๓๐} ^{๓๓๑} ^{๓๓๒} ^{๓๓๓} ^{๓๓๔} ^{๓๓๕} ^{๓๓๖} ^{๓๓๗} ^{๓๓๘} ^{๓๓๙} ^{๓๔๐} ^{๓๔๑} ^{๓๔๒} ^{๓๔๓} ^{๓๔๔} ^{๓๔๕} ^{๓๔๖} ^{๓๔๗} ^{๓๔๘} ^{๓๔๙} ^{๓๕๐} ^{๓๕๑} ^{๓๕๒} ^{๓๕๓} ^{๓๕๔} ^{๓๕๕} ^{๓๕๖} ^{๓๕๗} ^{๓๕๘} ^{๓๕๙} ^{๓๖๐} ^{๓๖๑} ^{๓๖๒}

และพี่ได้ระบายความในใจหลายเรื่อง โดยในตอนนั้นก็คิดเพียงว่าให้พี่ได้พูดให้สบายใจตามวิธี จิตบำบัด มิได้คิดเป็นलगสังหรณ์แต่อย่างใด

..... วันที่ ๑๕ เมษายน ครอบครัวของเราก็แวะไปวิทยาลัยครู นอกจากการ แวะเยี่ยมหลานแป้นแล้ว คุณวิศิษฐ์ยังมีปัญหาทางภาษาบางอย่างจะให้พี่ช่วย เพราะโดยปกติ คุณวิศิษฐ์ พูดเสมอว่า “**พินอย** เป็นเหมือน ‘**ปทานุกรม**’ เล่มใหญ่ ทั้งไทย – เทศ; เป็น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน และฉบับชาวบ้าน ในเวลาเดียวกัน....” แต่เสียดายไม่ได้พบพี่ เพราะหลานแป้นบอกว่าพี่ไปต่างจังหวัด พรุ่งนี้กลับ

..... เช้าวันที่ ๑๗ เมษายน พี่ก็กลับมาหาน้องจริงๆ แต่เป็นการกลับมาที่พี่ไม่ อาจช่วยอะไรน้องๆ ได้ และก็ไม่ได้ให้โอกาสแก่น้องๆ ได้ช่วยพี่เลย เพราะเป็นการกลับมา ในสภาพที่พี่ไม่ยอมรับรู้ใด ๆ อีกแล้ว น้องบอกไม่ได้จริงๆ ว่า เหตุการณ์ตอนนั้นเป็นความ ผัน หรือความจริง....เป็นกลางวันหรือกลางคืน....บอกไม่ได้ แม้กระทั่งว่าร่างที่นอนบนเตียง คนไข้ของพี่ตอนนั้น พี่นอนหลับ หรือตายแล้ว.....

..... จริงอยู่ ทุกครั้งที่น้องเตือนให้รักษาสุขภาพ ระวังโรคร้ายไข้เจ็บ พี่จะพูดถึง ความเจ็บความตายอย่างไม่สะทกสะท้าน พี่พูดถึงค่านักปราชญ์ชาวยุโรป “ความตายนั้น ไม่ใช่ สิ่งน่ากลัวสำหรับผู้ที่ทำแต่ความดี” พี่พูดถึงนักปรัชญาชาวฝรั่งเศส “ชีวิตคือความฝัน ความ ตายคือการตื่น.....” แต่ถ้าจะให้น้องตื่นขึ้นมาเพื่อรับรู้ความตายของพี่ มันเป็นการโหดร้าย เกินไปหรือ.....

..... น้องทราบดีว่าพี่ไม่มีห่วงอันใดอีกแล้ว แม้แต่ หลานแป้น ซึ่งพี่ได้เล่าให้ ฟังครั้งสุดท้ายว่า “เคยวนแป้นช่วยตัวเองได้แล้ว” น้องก็อยากจะบอกให้พี่ทราบต่อจะด้วย ญาณวิถียุติก็ตามว่า

“นอกจากหลานแป้น จะช่วยตัวเองได้แล้วยังรู้จักเลือกทางเดินของตนอีกด้วย” แป้นเลือกทางเดินตามแนวทางที่พี่อยากให้เดินดังที่พี่เคยปรารภให้น้องฟังอยู่เสมอ แม้การก้าว เค้นของแป้นในบางครั้งจะพบอุปสรรคอยู่บ้างแต่ น้องๆ และพี่ๆ ทุกคนในตระกูล “สูงบกข” จะให้การดูแล ปกป้อง ค้ำครองให้ หลานแป้น ก้าวไปในทางที่ถูกควร ขอให้พี่ทั้งสอง อย่าได้เป็นห่วง.....

จาก.....น้อง (นา)

(จินตนา ประวีณวงศ์วุฒิ)

พีน้อย.....

ผมไม่อาจทำตามคำที่พี่เคยพูดไว้เสมอว่า “หนังสืองานศพ ไม่ควรมากด้วยคำอาลัยอันเป็นการยกยอผู้ที่จากไปแล้ว หาประโยชน์อันใดมิได้ ควรจะรวบรวมบทความ ข้อเขียนอันมีเนื้อหาสาระให้ความรู้แก่ผู้อ่าน.....”

พี่ครับ เนื้อหาสาระที่พี่เขียนไว้มากมายเกินกว่าจะนำลงในเนื้อที่อันจำกัด ส่วนคำอาลัยที่นำมาลงไว้หน้าแล้ว ก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งส่วนน้อยในหลายร้อยส่วนที่บรรดาผู้อาลัยรัก และระลึกถึงพี่บรรจงกลั่นออกมาจากใจ โดยมีไฉ่เสแสร้ง แกล้งยอก แต่ประการใด.....

แล้วพี่จะให้น้องปฏิเสธน้ำใจ ไม่ตรึอันบริสุทธิ์เหล่านี้ได้อย่างไร.....

วิศิษฐ์ ประวีณวงศ์วุฒิ

ธรรมสวัสดิ์

ของ

พระธรรมวิสุทธาจารย์

เจ้าคณะภาค ๑๑

รากเงาของความประพฤติ

หมู่มิตรจะดีหรือชั่วอยู่ที่ความประพฤติ คนเราจะดีก็เพราะ พุทธิ ทำดี คิดดี จะเสียก็เพราะ ทำเสีย พุทธิเสีย คิดเสีย การทำการพุทธการกิจรวมเรียกว่า ความประพฤติ ความประพฤตินี้แหละเป็นตัวเหตุให้คนดีหรือเลว พระศาสดาของเราทั้งหลายตรัสสอนไว้ว่า

สตริ บุรุษ ฤๅษี สตรี บรพชิต กวรวินิจฉัยเรื่อง ๆ ว่าเรามีกรรมเป็นของ ๆ ตน มีกรรมเป็นมรดก มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่ง ทำกรรมใดไว้ดีก็ตามชั่วก็ตาม จะต้องได้รับผลของกรรมนั้น คนเรามีอวัยวะคล้ายคลึงกัน ต่างกันก็โดยชาติสกุล ความรู้ ความประพฤติ อำนาจ ความสมบูรณ์ ความขี้ตั่น แม้พวกมีชาติเสมอกันก็ยิ่งแตกต่างกัน โดยความเจริญความเสื่อม บางคนเกิดในถิ่นกันดารห่างไกลจากความเจริญซึ่งนับว่าเป็นบ้านป่า บ้านดอน เกิดในตระกูลอนาถา อาศัยความกตัญญูต้องตามหลักแห่งธรรม สามารถตั้งตนได้ มีทรัพย์สมบัติ มียศศักดิ์ บริวาร ล่วงพ้นเพ่เดิมของตน คนชนิดนี้เรียกว่า มีตมามืดไป ได้รับความสรรเสริญสมกับพุทธภาษิตที่ว่า คอกบัวที่นำไปทิ้งที่กองหยากเยื่อใกล้หนทางใหญ่ ย่อมมีกลิ่นหอมเป็นที่พอใจของคนชั้นสูงจนใด สาวของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแม่เกิดในตระกูลต่ำ มีความประพฤติปฏิบัติชอบ ย่อมรุ่งเรืองล่วงเสียปู่ชนคนเขลาด้วยปัญญาของตน ย่อมเป็นที่รักเคารพนับถือของคนชั้นสูงจนใด

บางคนเกิดในถิ่นฐานและสกุลต่ำ กล่าว มีความประพฤติชั่ว ไม่สามารถทำตัวให้เจริญได้ คนเช่นนี้เรียกว่า มีตมามืดไป สมกับภาษิตที่ว่า “คนเขลาตกอับแล้วก็ตกอับอีก อยู่คนเดียว” บางคนเกิดในถิ่นฐานที่มีความเจริญรุ่งเรือง ทั้งเกิดในตระกูลที่มั่งคั่ง มียศศักดิ์ บริวาร มีผู้เคารพนับถือเป็นอันมาก แต่มีความเห็นวิปริตผิดจากคลองธรรม มีความประพฤติชั่วเสียหาย สร้างความเดือดร้อนให้แก่เพื่อนมนุษย์เพราะอาศัยที่ตนมีทรัพย์ ยศศักดิ์ บริวาร เป็นฐานรองรับ ไม่อาจตั้งตัวเป็นหลักฐานได้ ตกอับเป็นคนเลว คนเช่นนี้ท่านเรียกว่า “สว่างมามืดไป” สมกับภาษิตที่ว่า “ผู้ตถะตระกูลให้สูญหาย” แต่บางคนเกิดในตระกูลต่ำ กล่าวแล้ว หมั่นศึกษาศิลปวิทยาหาความรู้ ปลุกความคิดที่ถูกที่ควร มีความประพฤติปฏิบัติชอบ รักษาวงศ์สกุลให้คงอยู่ หรือบำรุงให้เจริญรุ่งเรืองยิ่ง ๆ ขึ้นไป ได้รับความสรรเสริญ เป็นที่เคารพนับถือของคนทั่วไป

ตามที่กล่าวมานั้นเห็นได้ชัดว่า กรรมคือความประพฤติของคนนั่นเอง เป็นเหตุให้คนเจริญหรือเสื่อม ความรู้ความประพฤติเป็นเครื่องเชิดชูให้คนงาม และเป็นเครื่องประดับพิเศษไม่มีเครื่องประดับอันยิ่งไปกว่า คนรูปร่างแต่มีความประพฤติเสีย ไม่มีคนนิยมนับถือเหมือนดอกไม้ที่มีสีและกลิ่นงดงามแต่มีกลิ่นเหม็น ไม่มีใครอยากเข้าใกล้ฉันใด คนผู้มีรูปร่างสง่างาม แต่มีความประพฤติเสียหยาบ ก็ไม่มีคนอยากเข้าใกล้ฉันนั้น เพราะเข้าใกล้คนเช่นนั้น มีแต่จะนำความเดือดร้อนมาสู่ตน คนที่มีความประพฤติดีถึงรูปร่างจะไม่สง่างามก็มีคนนิยมนับถือ รักใคร่นับถือ เหมือนกับดอกไม้ที่มีสีไม่สวยแต่มีกลิ่นหอม คนก็ยังเด็ดดมได้ แต่ถ้าดีทั้งสองอย่างคือรูปร่างงดงามทั้งความประพฤติก็ไม่เสียหาย ย่อมเป็นที่รักใคร่เคารพนับถือของคนทั่วไป แต่ถ้าเสียทั้งสองอย่างก็ตรงกันข้าม

รูปร่างเป็นสิ่งที่ธรรมชาติตกแต่งมาเป็นมาอย่างไรก็ต้องเป็นอยู่อย่างนั้น ไม่อาจที่จะดัดแปลงแก้ไขได้ แต่จิตใจของมนุษย์แก้ไขได้ โดยใช้วิธีฝึกอบรมที่ละนิด จินตึกเคยชินติดอยู่กับอารมณ์เหล่านั้น เช่นการแผ่เมตตา หักแผ่เมตตาจนเกิดความชิน จิตก็จะติดอยู่กับความเป็นคนมีใจเมตตา สงสารเพื่อนมนุษย์ผู้ตกอยู่ภายใต้ของกรรมด้วยทั้งนั้น กลายเป็นจิตที่ไม่คิดจะผูกพยาบาทกับใคร เป็นจิตที่ไม่เบียดเบียนใคร เป็นจิตที่ไม่เดือดร้อนเป็นต้น อารมณ์ที่จะชักนำจิตให้เป็นไปต่างๆ กันมีอยู่เป็นอันมากแต่ที่เป็นรากเง่าจริง ๆ มีอยู่ ๓ ประการ โลกะ ๑ โทสะ ๑ โมหะ ๑

โลกะ คืออารมณ์ที่ชักนำใจให้ทะเยอทะยานไม่มีที่สิ้นสุด ได้ในโวหารว่า ความละโมภเป็นรากเง่าของความประมาทเสียหาย อีกอย่างหนึ่งความอยากเป็นอาการของคนมาแต่กำเนิด เช่นเป็นเด็กไร้เดียงสา รู้จักอยากข้าว อยากน้ำ อยากนม อยากได้สิ่งที่ชอบใจ ด้วยเจริญขึ้นเท่าไร ความอยากก็มีมากขึ้นเพียงนั้น การเรียนศิลปวิทยาการต่างๆ ก็ดี การทำไร่นาสวนก็ดี การทำพานิชยกรรมก็ดี การรับราชการก็ดี จุดประสงค์อันยิ่งใหญ่อันหนึ่ง ก็เพื่อต้องการอยากได้ปัจจัยมาเลี้ยงชีวิตและครอบครัว ทั้งอยากมีชื่อเสียง ยศศักดิ์ ซึ่งเป็นของที่คนทั่วไปต้องการ กิจการที่ทำด้วยความซื่อสัตย์ไม่ตัดทอนประโยชน์ผู้อื่นโดยทางทุจริต พระผู้มีพระภาคเจ้าของเราทั้งหลายพระองค์ไม่ทรงตรัสห้าม ยังมีพุทธภาษิตรองรับไว้ว่า การยินดีตามมีตามได้เป็นทรัพย์อย่างยิ่งและเป็นคนให้เกิดสุขได้ อีกอย่างหนึ่งพระองค์ตรัสว่า การทำงานเหมาะแก่กาลเวลา สถานที่ บุคคล พร้อมด้วยความพากเพียรพยายามตั้งใจมั่นไม่เกียจคร้าน ย่อมได้ทรัพย์มาเป็นผล ช้อนพระองค์ทรงสอนให้มีความเพียรพยายาม อดทนต่อสู้กับ

อุปสรรคนานับประการในทางสุจริต เพื่อให้สำเร็จกิจที่ตนต้องการ อีกอย่างหนึ่งพระองค์ตรัสว่า ยศคือความเป็นใหญ่ในหมู่คณะและความเป็นผู้มีชื่อเสียง ย่อมเจริญแก่คนผู้มีความเพียรพยายาม อดทนฝ่าฟันต่อสู้กับอุปสรรคนานับประการ การไม่ย่อท้อ มีสติมั่นคง รอบคอบ ไคร่ครวญก่อนแล้วค่อยทำ ทำแต่สุจริตสะอาดปราศจากโทษ ระวังกาย วาจา ใจ ให้เรียบร้อย ไม่ทำไม่ว่าก่อนจะเป็นเหตุให้เกิดความเคียดแค้นแก่ตนและผู้อื่น หาเลี้ยงชีพด้วยความสุจริตยุติธรรม ชื่อนี้พระองค์ทรงสอนให้เป็นคนมีความประพฤติปฏิบัติชอบ มีสติรอบคอบ อันเป็นทางให้เกิดยศศักดิ์ยิ่งๆ ขึ้นไปได้ ตามพุทธภาษิตที่กล่าวมาแล้วล้วนตรัสสอนบุคคลผู้เกี่ยวข้องอยู่ในโลกทั้งสิ้น ให้แสวงหาทรัพย์สมบัติยศศักดิ์ชื่อเสียง ในทางที่ชอบประกอบด้วยสุจริตธรรม จึงกล่าวได้ว่าความเป็นอาการของคนผู้เกี่ยวข้องอยู่ในโลก อย่าให้เป็นไปตามอำนาจของลำพังใจ มีสติเหนียวรั้งเอาไว้ไม่ให้ความอยากชักนำไปถึงเขตละโมภได้ แต่ถ้าอยากได้โดยไม่เลือกทางกลายเป็นความละโมภแล้ว จะทำให้บุคคลคิดแต่เอาแต่จะได้อย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงความเคียดแค้น ความเสียหายของผู้อื่น อันเป็นบ่อเกิดแห่งความหายนะแก่ตนและประเทศชาติ ความละโมภทำให้คนเห็นแก่ตัว ใจแคบ ตระหนี่ ซื่อจกคน คนชนิดนี้เป็นบุคคลที่ใครๆ ไม่ต้องการและไม่มีใครอยากคบหาสมาคมด้วย พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่าความโลภเป็นรากเงาของความเสียหายทางหนึ่ง

โทสะ คือความโกรธ ได้แก่อารมณ์ที่ทำให้ใจเกิดความหยาบช้า และอารมณ์ที่ทำให้ใจให้โหดร้าย คนที่รวมกันเป็นอันมาก กิริยา วาจา และใจเสมอกัน ตีบ้าง ชั่วบ้าง หยาบบ้าง ละเอียบบ้าง จากการทำ การพูด การคิดที่ไม่เสมอกันนี้เองเป็นบ่อเกิดของความขึ้นเคืองทะเลาะวิวาท ดังนั้นคนที่รวมกันจะต้องมีสติคอยเหนียวรั้งใจ มีขันติอดทนอดกลั้น ถ้าไม่เช่นนั้นแล้วการอยู่ร่วมกันจะสันติสุขไม่ได้เลย จะหาความสามัคคีไม่ได้เลย ความเจริญก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ ความโหดร้ายเป็นมลทินแห่งใจ ทำให้ใจขุ่นมัวเกลือกกลัวยู่กับความรุ่มร้อนแห่งจิตใจ เต็มไปด้วยความพยาบาทแค้นเคือง ทั้งทำให้เศร้าหมองปิดบังความเจริญทั้งแก่ตนและผู้อื่น ดังนั้นผู้ปกครองหมู่คณะจะต้องพบกับความไม่พอใจเป็นธรรมดา จากสาเหตุที่คนไม่เสมอกันดังกล่ามาแล้วข้างต้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ปกครองหมู่คณะจะต้องตั้งอยู่ในความยุติธรรม ปราศจากอคติ ตีคนที่ควรตี ชมคนที่ควรชม ยกย่องคนที่ควรยกย่อง ลงโทษคนที่ควรลงโทษ ไคร่ผิดก็ว่ากันไปตามผิด ประคับประคองหมู่คณะของตนให้เรียบร้อย อันเป็นหนทางแห่งความเจริญ ถ้าผู้ปกครองหมู่คณะหยวนกาย ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาทั้งหมดความ

นิยมนับถือ และอีกอย่างหนึ่งผู้ปกครองหมู่คณะต้องมีเมตตาการุณย์อยู่ในจิตใจ ทั้งมีสติคอย
เหนียวรั้งใจ ไม่ให้แสดง กิริยาโทธร้ายทารุณเกินกว่าเหตุ คนที่จิตใจโทธร้ายถึงแม้จะมีอำนาจ
ยศศักดิ์สักปานใดก็ตาม ก็ไม่มีคนเคารพนับถือ เขาอาจจะแสดงกิริยาว่าเคารพนับถือแต่เพียง
เพื่อเอาตัวรอดเท่านั้น ไม่ฝังรากลึกลงภายใน คนที่จิตใจโทธร้ายทารุณย่อมถูกติทั้งทางฝ่าย
โลกและฝ่ายธรรม โทธจะเป็นตุ้มเหมยร้ายที่ปกคลุมจิตใจไม่ให้เห็นความผิดความถูก สิ่งที่ดีควร
หรือไม่ควร ทางฉิบหายวิบัติ หรือทางเจริญ มีแต่จะเป็นผลร้ายมาสู่ตนและคนอื่น จึงนับ
ได้ว่าโทธเป็นรากเง่าของความเสียหายทางหนึ่ง

โมหะ คือความหลงไม่รู้จริง เป็นอารมณ์ที่ทำให้หลงประมาทมัวเมา ไม่รู้จัก
ทางผิดทางถูก ทางที่เป็นประโยชน์และทางมิใช่ประโยชน์ ข้อนี้เป็นโทษอย่างมหันต์ เพราะ
คนจะดำเนินชีวิตของตนไปสู่ความเจริญได้นั้น ต้องเป็นผู้ไม่ลุ่มหลงอยู่ในอบายมุขและสิ่งชั่ว
ร้ายต่าง ๆ เพราะความหลงทำให้คนใจบอด ไม่รู้ไม่เห็นหนทางที่จะนำชีวิตไปสู่ความเจริญได้
อย่างไร ความหลงถ้าเกิดอยู่กับคนชั้นต่ำ ผู้นั้นก็ไม่สามารถที่จะยกชีวิตของตนให้สูงขึ้นได้
ถ้าเป็นคนชั้นสูงก็จะทำให้ตกต่ำเป็นคนเลว ทำให้ถูกนิทนาว่าร้ายโดยประการทั้งปวง เช่น
คนหลงอยู่ในอบายมุขเป็นต้น มีแต่จะนำตนเองให้ต่ำลง เพราะอำนาจถูกผีการพนันเข้าสิงจิต
ใจ จนไม่มีเวลาจะคิดถึงครอบครัว บางครั้งครอบครัวต้องแตกแยก บุตรธิดาถูกทอดทิ้ง
ไม่ได้รับความอบอุ่นกลายเป็นครอบครัวที่แตกแยก จึงกล่าวได้ว่าความหลงก็เป็นรากเง่าของ
ความประพฤติดีเสียอีกทางหนึ่ง ธรรมที่พอจะเป็นเครื่องบรรเทาหรือปราบปรามป้องกันกิเลส
เหล่านี้ คือ

จาคะ คือความเอื้อเฟื้อเสียสละ สงเคราะห์ อนุเคราะห์ เกื้อกูลซึ่งกันและไม่เห็น
แก่ตัว ไม่คิดเอาแต่ได้โดยฝ่ายเดียว เพื่อจะเป็นการเหนียวรั้งใจของหมู่คณะไว้ได้ ซึ่งจะเป็น
เหตุก่อความสามัคคี

ศีล คือการรักษา กาย วาจา ให้เรียบร้อย ทำอะไร พูดอะไรให้เป็นคุณเป็น
ประโยชน์แก่หมู่คณะ และประเทศชาติ ปลุกความนิยมชมชอบให้เกิดมีแก่คนทั่วไป

ภาวนา คือการอบรมความดี ทำความดีให้เกิดมีขึ้นในตนเอง กล่าวคือ การ
ศึกษาเล่าเรียนให้รู้ทางแล้วปฏิบัติให้ถูกทางที่ศึกษาเล่าเรียนมาแล้วอย่างชาญฉลาด อันเป็น
อุบายที่จะรักษาหมู่คณะให้เจริญรุ่งเรือง และเป็นสาเหตุที่ยกตนเองขึ้นสู่ที่สูง จากการอบรม
ปฏิบัติความดีนั้นตามลำดับขั้นของความประพฤดี

คุณธรรมสามประการนี้เป็นเหตุของความประพฤติดีงาม เพราะผู้ที่ปกครองหมู่
คณะ ต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถรอบคอบในเหตุผล ต้องเป็นผู้มีกิริยาอันดี เป็นที่
เคารพนับถือของหมู่คณะ เป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่โอบอ้อมอารีเป็นที่พึ่งพำนักของเขาได้
ทั้งนี้จึงควรตั้งใจรักษาความประพฤติในทางที่ดีเอาไว้ และฝักใจไม่ให้ตกอยู่ภายใต้ของความ
โลภ ความโกรธ ความหลง ความอิจฉาพยาบาท เป็นต้น ปลูกจิตเพาะความพอใจในความเมตตา
ปราณีสงสาร ไม่เห็นแก่ตัว ไม่กระต้าง รักษา มารยาทให้เรียบร้อย อยู่ในขอบเขตแห่งวินัย
อันดีงาม มีความเพียรหมั่นขยันอยู่ในกิจของผู้บำเพ็ญ ตั้งอยู่ในความยุติธรรม ไม่ตกอยู่ภายใต้
แห่งอคติ ก็จะได้รับผลประโยชน์จากการประพฤติธรรม นั่นก็คือความสำเร็จกิจในสิ่งที่ตน
ต้องการ ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องการ

พร-ธรรมวิสุทธาจารย์

พระธรรมวิสุทธาจารย์

เจ้าคณะภาค ๑๑

เจ้าอาวาสวัดพระนารายณ์มหาราช นครราชสีมา

โคควายวายชีพได้
เป็นสิ่งเป็นอันยัง
คนเด็ดดับสูญสัง –
เป็นข้อเป็นเสียงได้

เขาหนั่ง
อยู่ไซ้
ขาร่าง
แต่ร้ายกับดี

ร่างกายมนุษย์นไป
กำกล่าวเป็นแก่นสาร
เลื่องลือชื่อเชิดนาน
โอ้ร่างตายแล้วแล้ว

เป็นการ
เลิศแล้ว
ชั่ว
คลาดสิ้นเสร็จสูญ

ฝนแล้งรุกขชาติเศร้า
ฝนชุ่มเชยใบสด
ไม้ล้มเพื่อลมกรด
ตายแต่ยังหนุ่มหน้า

โศกสลด
สร้างเศร้า
ตรงพัด
แน่นแท้กรรมหลัง

โคลงโลกนิติ

จดหมายจากสิงคโปร์

จดหมายจากสิงคโปร์

๒๑ มี.ค. ๑๓

จิตต์ ทรัก

รับจดหมายทั้งสองฉบับแล้ว ทราบว่าลูกชายน้ำหนักถึง ๒๙ กก. รู้สึกว่าจะอ้วนเกินไปขนาดเสียแล้ว ต้องให้ลดของหวานและแป้งบ้าง และแทนด้วยผลไม้ เพราะเมื่ออ้วนมากที่ตามมาคือข้อเข่า และสมองทึบ เพราะพลังงานไปใช้ออกแรงแบกน้ำหนักเสียหมด

เรื่องสอนแคมป์นั้น ถ้าไปถึงปากช่องก็ไม่ค่อยหวังจะไปสอนหรอก แต่พี่ให้สมวงศ์แจ้งเขาเรื่องที่เขาไปเรียนนั้น ว่าตามระเบียบเพื่อไม่ให้ขาดเท่านั้น

เรื่องลูกชายไปเล่นกับเพื่อนบ้าน และถูกเรียกว่า หนานนั้นหนานด้วยนั้น อย่าไปถือจริงจังเรื่องศักดิ์ศรีอะไร ต้องยอมรับพื้นที่บ้านของชาวบ้าน และสังคมเด็กในชั้นที่เขาศึกษาด้วย อย่าไปโกรธแทนลูก หรือบางอย่างก็ทำเป็นไม่ได้ยินเสียจะดีกว่า ยามนี้ลูกต้องการเพื่อนเล่นมาก แม้จะโดนบ้างก็ที่เขาที่เรา

อาทิตย์นี้ส่งรูปมาให้ดู ดูเขาเองก็แล้วกันว่าผอมแค่ไหน เรื่องลูกชู้คุณนั้น เป็นเรื่องของวัยสร้างจินตนาการ ยกเมฆ พุดโกหกข่มเพื่อน ภูมิใจในพ่อ ต้องคอยปราม และโทษนาก็หายไปเอง

หวังว่าคงสบายดี และยังไม่เริ่มงาน อ.ศ.ร.

คิดถึงมาก

ถาวร สิบงกษ

แม่น ลูกรัก

ขอให้ลูกหมั่นไปเรียนพิเศษ ขยันเรียน และทำการบ้านสม่ำเสมอ สักไปร้านอาหาร
แพงมากค่าเครื่องบินก็แพงมาก ถ้าแม่หาเงินได้ไม่พอ ๑ หมั่นบาท แม่คงพาแม่นไปไม่ได้
อีก ๘ เดือน พ่อจะซื้อของเล่นมาฝาก

พ่อ

๒๑ มีนาคม ๒๕๑๗

แม่น ลูกรัก

แม่นไปเรียนหนังสือทุกวันใช่ไหม เวลาซื้อขนมกินก็ขอให้แจกเพื่อนด้วยนะลูก อย่า
ไปกินของเขาอย่างเด็ดขาด ต้องซื้อแบ่งให้เขากินด้วย

พ่อ

๒๗ เมษายน ๒๕๑๗

๓ มิ.ย. ๒๕๑๓

จิตต์ ทรักยง

คงหายจากไข้หวัดและไปทำงานได้แล้วกระมัง อาทิตย์ที่แล้วได้รับจดหมายจาก
คร. ประภัสสร และอาจารย์ศิธร แจ้งว่าได้ส่งของให้จิตต์เรียบร้อยแล้ว และสำหรับคุณพ่อ
อาจารย์ชุตินิมาที่ว่าจะไปสิงคโปร์นั้น พี่จำได้ว่า เคยบอกมาว่าให้ช่วยบอกคุณชุตินิมาให้ฝากไปได้
ที่บ้านท่านทุทก็ได้ และวันที่ ๑๑ นี้ท่านทุท และคุณหญิงก็เชิญร่วมรับประทานอาหารใน
โอกาสต้อนรับคณะนายแพทย์ชุตินิมาพ่อชุตินิมาพอดี ก็คงจะไปเจอกันสำหรับอาจารย์เจริญนั้น
ไม่ทราบไปเมื่อใด อย่างไร

หมื่นผ่นถึงโคราชบ่อยๆ ผ่นว่ากลับมาทำงานแล้วก็เคยผ่น แต่ในผ่นผ่นผ่นผ่นผ่น
แต่กับบ้านหลังเก่าของจิตต์ และหลังเก่าของแม่ผ่น ผ่นว่าไปนอนอยู่แถวนั้นบ่อยๆ แทนที่จะ
มานอนใน ร.ร.

วันนี้ได้รับจดหมายจากอาจารย์สุมาลี อุทมพงษ์ ก็เล่ารายละเอียดบ้านเมืองไปให้
ฟังละเอียดละออดี ตามแบบครูภาษาไทยชั้นดี ช่วยบอกเขาด้วยว่าพี่ดีใจที่อุตส่าห์ส่งข่าว ทั้ง
ที่พี่ไม่เคยเขียนมาถึงเลย คิดจะตอบเขาพร้อมกันนี้ด้วย สำหรับของพี่น้องเมืองของอาจารย์
ประภัสสรที่ฝากให้ส่งไปก็มี เสื้อผ้าลูกไม้ และผ้าแพรดำนั้น ถูกต้องแล้ว แก่นะเองแหละ
ว่าควรซื้อ เพราะเมืองไทยแพง แก่ว่าอย่างนั้นก็เชื่อแก สำหรับที่ส่งมากับอาจารย์ศิธรนั้น
มีกระโปรงและกางเกง ก็คงจะยาวดี แต่อาจารย์ทัศนีย์แกบอกว่า ยาวก็พับตัดได้ และเมือง
ไทยแพง ก็เชื่อเขาอีก ถ้ามันรุ่มร่ามและตลกดี เพราะมันกับมันหลวมยังงี้ก็ช่วยบอกไป
และให้บอกขนาดด้วยก็ดี ถ้ามีตังเหลือจะมองหามาฝากอีก สำหรับเสื้อผ้าลูกชายนั้น ไม่เคย
คิดซื้อให้ เพราะกะขนาดไม่ถูก ถ้าซื้อก็อาจจะขนาดเดียวกับของพ่อ

ข่าวรัฐบาลลาออก และแต่งตั้งใหม่นั้น คอยฟังอยู่ทั้งจากหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ
และจากวิทยุของไทยตอนราวๆ ๒ ทุ่มครึ่ง บางวันถ้าอากาศดีก็รับได้จากเอเซียเสรี พี่
คอยฟังอยู่ หวังว่าเหตุการณ์คงดีขึ้นเรื่อยๆ

ระยะนี้ก็เตรียมทำรายงานและดูหนังสือตามระเบียบ เพราะเริ่มมีงานมากขึ้นตาม
ลำดับ ไม่ค่อยได้ไปไหน จะไปก็แค่ตลาดหาเก็บกักพวกเครื่องกระป๋องไว้กินเท่านั้น ลูกชาย
ก็คงไป ร.ร. และเป็นรองหัวหน้าที่รักษาระเบียบอย่างเคร่งครัดต่อไป.

คิดถึงมาก

ถาวร สุกนท

แม่น ลูกรัก

แม่นอยู่ชั้นประถม ๒ แล้วใช้ไหม แม่นเข้าโรงเรียนและเรียนหนังสือมา ๔ ปีแล้ว
หวังว่าคงอ่านและเขียนหนังสือได้ถูกต้องรวดเร็ว ทำเลขได้เก่ง ขยันทำการบ้าน ไม่ติดกับ
คุณครู คุณแม่ และคุณยาย พ่อจะซื้อของเล่นมาฝาก.

พ่อ

๓ มิถุนายน ๒๕๑๗

แม่น ลูกรัก

จดหมายฉบับนี้ เขียนมาชมแม่นที่เขียนหนังสือได้เรียบร้อย สะอาด เป็นระเบียบ
และสวยงามดี ถ้าเขียนอย่างนเสมอ แม่นต้องสอบได้ที่ ๑ แน่ๆ

พ่อ

๑๓ สิงหาคม ๒๕๑๗

ผลงานบางส่วน

ของ

อาจารย์ ถาวร สุงนกช

ซึ่งได้รับเงินสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา จัดพิมพ์เผยแพร่

ตามโครงการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมในลักษณะวัฒนธรรมเคลื่อนที่

และ โครงการเผยแพร่เทคโนโลยีพื้นบ้านเพื่อชนบท

ที่ กษ 0312/ 1276

วิทยาลัยการราชนครราชสีมา

ถนนสุรนารายณ์ นครราชสีมา 30000

20 มิถุนายน 2527

เรื่อง ขออนุมัติใช้เงินองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมาเงินอุดหนุน

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายละเอียดโครงการ 1 ชุด

ด้วยศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา วิทยาลัยการราชนครราชสีมา ได้รับเงินสนับสนุน
การดำเนินงานจากเงินองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา หมวดเงินอุดหนุน ประจำปีงบประมาณ
2527 ตามข้อบัญญัติงบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ประจำปี 2527
หมวดเงินอุดหนุน ข้อ 10.17 เพื่อจ่ายเป็นเงินอุดหนุนศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา ในการ
ดำเนินการตามโครงการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมในลักษณะวัฒนธรรมเคลื่อนที่และโครงการเผยแพร่
เทคโนโลยีพื้นบ้านเพื่อชนบท บัณฑิต หางศูนย์ฯ ได้เตรียมการเผยแพร่ ภาษาดั้นโคราช ที่มีผู้ศึกษา
และเรียบเรียงไว้แล้ว และดำเนินการตามรายละเอียดโครงการที่แนบมาพร้อมนี้ หางศูนย์วัฒนธรรม
จึงขอขออนุมัติในหลักการในการพิจารณา และดำเนินการตามระเบียบของทางราชการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายชินทร์ ศรีคุณ)

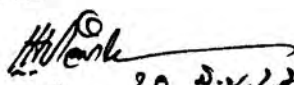
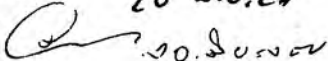
ประธานศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา

วิทยาลัยการราชนครราชสีมา

โทร. 242158

กรรจ.

20 มิ.ย. 27

30.6.27

ฉวี วิจิตรวาท.

CORNELL UNIVERSITY LIBRARIES

Ithaca, New York 14853

U. S. A.

LIBRATED REQUEST

JUN 4 1984

August 11, 1983

Director
Nakhon Rajseema Teacher's College
Nakhon Rajseema
THAILAND

Dear Sir:

For some years our library has been collecting books and periodicals on Thailand, both in Thai, and in Western languages as well. We are interested in a variety of subjects and in both popular and scholarly works. As a result, our collection is a primary source of research materials on Thailand for visitors, students, and scholars from many universities and countries.

We would like to obtain the publications listed below. Please let us know if there is a charge. We would also be interested to learn of other publications you have available.

Thank you for your kind attention to this request. We shall be looking forward to your reply.

Yours sincerely,

Suvanna Kriengkraipetch
Library Aide, Thailand
John M. Echols Collec-
tion on Southeast Asia

FOR CATALOGING DEPT. USE ONLY

Thavon Subongkot

ON ORDER

Aug. 11, 1983

Phasa thin Korat Kansuksa nai choeng
wikhro ruang siang lae khwamai

Nakhon Ratchasima: Khana Wicha Manutsat lae
Sangkhomsat, 2522

SEAC1:0, CUL2:0, CUL1:0

EV 376

AV

POD

TERMINAL NOTES:

CORNELL UNIVERSITY LIBRARIES ITHACA, N.Y.

“ภาษาถิ่นโคราช”

การศึกษาในเชิงวิเคราะห์เรื่องเสียง และความหมาย

ภักดิ์

ถาวร สุมงคล

มหาวิทยาลัย CORNELL แห่งสหรัฐอเมริกา
ได้มีหนังสือขอยกงานชิ้นนี้ ไปเป็นตำราค้นคว้า ประจำห้องสมุดมหาวิทยาลัย

บทที่ ๓

วิเคราะห์ภาษาถิ่นโคราช

การที่จะศึกษาวิเคราะห์ภาษาถิ่นโคราช ที่นับวันจะค่อยสูญหายไป น่าจะต้องกล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้ภาษาตายหรือสูญหายไป ประกอบกับลักษณะของประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ของจังหวัดนครราชสีมา ที่ใช้ภาษาถิ่นโคราช

คำว่า “ภาษาถิ่น” ในที่นี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า **Regional dialect** คือภาษาที่พูดอยู่ตามดินต่าง ๆ “ภาษาถิ่นโคราช” ก็หมายถึงภาษาที่พูดอยู่ตามท้องถิ่นต่าง ๆ ของโคราช

วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์* กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้ภาษาต้องกลายเป็นภาษาตาย หรือสูญหายไปว่ามี ๔ ประการคือ

๑. การย้ายถิ่นทำมาหากินของคนในชนกลุ่มน้อย ถ้าผู้ใดย้ายออกไปจากหมู่บ้าน และเมืองของตน โอกาสที่จะใช้ภาษาของตนก็หมดไป

๒. การแต่งงานกับคนต่างภาษาและย้ายไปตั้งถิ่นฐานนอกหมู่บ้านของตนเอง

๓. การศึกษาเป็นสื่อ นำความเปลี่ยนแปลง มาสู่ภาษาชนกลุ่มน้อย

๔. ความเจริญก้าวหน้าต่าง ๆ เช่น ถนน ไฟฟ้า วิทยุ ฯลฯ ทำให้ชนกลุ่มน้อยมีโอกาสนพปะกับชนกลุ่มใหญ่มากขึ้น เพิ่มโอกาสการใช้ภาษาราชการ หรือภาษาของชนกลุ่มใหญ่มากขึ้นซึ่งเป็นหนทางนำไปสู่การเลิกใช้ หรือใช้ภาษาของตนเองน้อยลง

เมื่อผู้ศึกษาได้รวบรวมคำภาษาโคราช มาวิเคราะห์ว่าคำใดบ้างที่ยังใช้กันอยู่ในอำเภอเมืองนครราชสีมา ก็ได้พบความจริงว่ามีหลายคำที่เลิกใช้ไปนานแล้ว จนไม่มีใครรู้จักต้องนำคำเหล่านั้นออกไปตรวจสอบในท้องถิ่นต่างอำเภอ เช่นคำว่า กวัด ที่แปลว่า ขว้าง, ปาโยนทิ้ง เป็นต้น แม้คำวิเศษณ์บางคำ เมื่อนำมาพูดหลายคนก็เห็นเป็นเรื่อง ขบขัน เช่น คำเอะเยาะ แอะเยะ อะยะ อยู่ โอะโยะ เป็นต้น ทั้งนี้เพราะปัจจัยทั้งสี่ข้อเองภาษาถิ่นโคราชถือว่าเป็นภาษาของชนกลุ่มน้อย เพราะพูดกันอยู่ในบางอำเภอของจังหวัดนครราชสีมาเท่านั้น จึงได้แปรเปลี่ยนและสูญหายไปตามสภาพ

*วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์, “ภาษาของชนกลุ่มน้อย” ภาษาและภาษาศาสตร์

กล่าวถึงประวัติเมืองนครราชสีมา มีข้อความอ้างอิงหลายแห่งว่าอายุเพียง ๕๐๐ ปีเศษและสร้างในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แต่ ศรีสักร วัลลิโภคม^๒ ยืนยันตามหลักฐานและสภาพแวดล้อมว่าเมืองราด คือเมืองนครราชสีมา หรือที่เรียกว่าเมืองโคราชนั่นเอง เป็นเมืองเก่าก่อนสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชมีกล่าวถึงในพงศาวดาร และกฎหมายเก่ามาแล้ว แต่สมัยอยุธยาตอนต้น

พิจารณาในด้านภูมิศาสตร์และอาณาเขตติดต่อ จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ ๑๙,๕๙๐ ตารางกิโลเมตร ใหญ่เป็นอันดับสองจากจังหวัดเชียงใหม่ (๒๒,๙๙๓ ตารางกิโลเมตร) ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรืออยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเทพมหานคร เป็นระยะทาง ๒๕๕ กิโลเมตร มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ จดจังหวัดชัยภูมิและขอนแก่น

ทิศตะวันออก จดจังหวัดบุรีรัมย์และขอนแก่น

ทิศใต้ จดจังหวัดนครนายกและปราจีนบุรี

ทิศตะวันตก จดจังหวัดสระบุรี ลพบุรีและนครนายก

เมื่อพิจารณาด้านภูมิประเทศและอาณาเขตติดต่อแล้ว นครราชสีมาติดต่อกับทั้งจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและจังหวัดในภาคกลาง แนวโน้มของการใช้ภาษาในการติดต่อพูดจากันน่าจะมีได้ทั้งภาษาอีสาน และภาษากลาง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษารวบรวมภาษาถิ่นโคราชได้ จำนวน ๑,๐๖๕ คำ จึงขอวิเคราะห์ศึกษา ตามลำดับดังนี้

๓.๑ ลักษณะของภาษาถิ่นโคราช

ภาษาโคราช นับได้ว่าเป็นภาษาถิ่นอีสานที่แตกต่างจากภาษาถิ่นอีสานทั่วไปคือ ภาษาถิ่นอีสานส่วนใหญ่จะคล้ายกับภาษาลาว แต่ภาษาโคราชจะผสมผสานมีลักษณะทั้งภาษากลางและภาษาอีสาน ลักษณะที่เห็นชัดคือไม่มีโครงสร้างของภาษาลาวปะปนในการทักทายกัน ไม่มีประโยคว่า “ไปไส” แต่พูดว่า “ไปไหน” ในการทักทาย บ่เป็นหยั่งดอก ก็พูดว่า “ไม่เป็นไร” เหมือนของภาษากลาง แต่ภาษาโคราช จะได้ยินคำว่า “นี่” “เบ๊” “เด” และ “ตา” ปะปนในการพูดจาเสมอ เช่น

^๒ ศรีสักร วัลลิโภคม, “อีสานสมัยลพบุรี” วารสารเมืองโบราณ ฉบับที่ ๒ ปีที่ ๓ หน้า ๒๓

ไม่ไปหรือ ที่โคราชก็พูดว่า ไม่ไปนี่

ขอไปด้วย ที่โคราชก็พูดว่า ขอไปคา หรือ ขอไปเบ้งวะ

ไม่ทราบหรือ ที่โคราชก็พูดว่า ไม่รู้ดอกเต๋ ดังนั้นเป็นต้น ลักษณะของภาษาโคราชดังกล่าวนั้น ถึงกับมีผู้ไปตั้งเป็นปัญหาว่า “ดอกอะไรเอ๋ย หาที่ไหนก็ไม่ได้ มีที่โคราชแห่งเดียว” คำตอบก็คือ “ดอกเต๋ ดอกนี้ และดอกวา” ซึ่งหาใช้ดอกไม้อะไรไม่ แต่เป็นคำต่อท้ายที่คนโคราชใช้พูดจากันเสมอเช่น

“ผมไม่ได้รับประทานข้าวหรือ” ภาษาโคราชจะพูดว่า “ผมไม่ได้กินเข้าดอกเต๋”

“เขากองไม่ไปกระมัง” โคราชจะพูดว่า “เขากองไม่ไปดอกวา”

“แกไม่รู้หรือ” โคราชจะพูดว่า “แกไม่รู้ดอกนี่”

หน่วยเสียงพยัญชนะ ภาษาถิ่นโคราชจะมีครบ ๒๑ หน่วยเสียงเหมือนของไทยกรุงเทพฯ

หน่วยเสียงพยัญชนะควบ ภาษาถิ่นโคราชจะออกเสียง ควบกล้ำ กร และพยัญชนะที่ควบกับ ร หรือ ล ชัดเจน ынวัน กร คนโคราชที่ค่อนข้างสูงอายุจะไม่ออกเสียงควบ กร เช่น คำว่า ใคร คนโคราชจะออกว่า ไค

สำหรับเสียงพยัญชนะควบ กว,กว,ขว นั้นคนโคราช ไม่ออกเสียงควบเลย เช่น

กว้าง ออกเสียงเป็น ก้วง

ควาย ออกเสียงเป็น ควย

ขวาน ออกเสียงเป็น ขวน เหมือนภาษาอีสานทั่วๆ ไป แต่คนโคราชรุ่นใหม่จะพูดภาษาสำเนียงโคราช แต่ออกเสียงควบเหล่านี้ได้ชัดเจน เพราะอิทธิพลของการศึกษา

หน่วยเสียงสระ ภาษาถิ่นโคราชมีหน่วยเสียงสระแท้ ๑๘ หน่วยเสียง และสระประสม ๓ เสียงเหมือนของไทยกรุงเทพฯ แต่ในบางหมู่บ้านของอำเภอบัวใหญ่ สูงเนิน และปักธงชัยออกเสียง เอือเป็นเอีย เช่น เกลือ ออกเสียงเป็น เกีย เหมือนภาษาอีสาน

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ภาษาถิ่นโคราชมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ๕ หน่วยเสียง แต่เสียงวรรณยุกต์ตรีที่ใช้กับอักษรต่ำ ภาษาถิ่นโคราช จะออกเป็นเสียงวรรณยุกต์โท เช่น ฟ่า เป็น ฟ่า, น้ำ เป็น น้ำ” ช้าง เป็น ช่าง, ม้า เป็น ม่า, ชัน, เป็น ชัน

สำหรับเสียงวรรณยุกต์สามัญ ภาษาโคราชจะออกเป็นเสียงสูง หรือเสียงจัตวานั้นใช้กันมากในท้องถิ่นอำเภอยางชุมน้อย เช่น

ไอ เป็น ไอ้ (แปลว่าอะไร)

ดี เป็น ดี

เอา เป็น เอา

กิน เป็น กิน

ขุนสุนงษศึกษากร^๓ กล่าวถึงภาษาโคราชว่า คำ ว. กล้า ไม่มีใช้ในภาษาโคราช เช่น ไกว เป็น กวย

กว้างขวาง เป็น ก้วงขวาง

วักวายเป็น จ้วงววย

ภาษาลาวใช้ ฮ. แต่โคราชใช้ ร. อย่างไทย อีกคำหนึ่งคือคำว่าแมลงไม่มีใช้
ใช้แมงคำเดียวทั้งบนน้ำ บนดินและในน้ำ คนโคราชแท้ ๆ นั้นจะให้พูดภาษาไทยกลาง
พูดไม่ชัด จะให้พูดลาวก็พูดไม่ชัดอีก แต่ฟังรู้เรื่องทั้งไทยทั้งลาวจะให้สรุปว่าภาษา
โคราชเกิดขึ้นอย่างไร จึงเป็นการยาก คงจะเป็นด้วยเหตุที่กรมวังในสมัยรัชกาลที่ ๕ แห่ง
กรุงรัตนโกสินทร์ จึงแบ่งเขตปกครองในภาคอีสาน เป็น ๓ มณฑล ตอนเหนือ เรียกว่า
ลาวพวน ตั้งที่ว่าการที่หนองคาย ตอนกลางเรียกว่า ลาวท้าว ตั้งที่ว่าการที่นครจำปาศักดิ์
ตอนใต้ เรียกว่า ลาวกลาง ตั้งที่ว่าการนครราชสีมา ใน พ.ศ. ๒๔๓๔ เอาเป็นว่า
ภาษาโคราช เป็นภาษากลางๆ ก็แล้วกัน

คำภาษาโคราชนั้นจะวางหลักให้แน่นอนยาก สังเกตให้ดีจะเห็นว่า คำที่เป็นเสียงเอก
มักออกเสียงเป็นเสียงตรี เช่น

บนบก เป็น บนบั๊ก

โกหก เป็น โกซก

คำที่เป็นเสียงเอก ออกเสียงโทก็มี เช่น

หนอนบ่อน เป็น หนอนบ๊อน

แต่นต้อ เป็น แตนต้อ

คำที่เป็นสระอะ กลายเป็นสระอู่อีกมาก เช่น

สะตือ เป็น สึดือ

สวาบ เป็น สึดวาบ

คำสระอา กลายเป็นสระเออก็มี เช่น

บ้าง เป็น เบง

^๓ขุนสุนงษศึกษากร, “ภาษาสำเนียงโคราช” ของดีโคราช หน้า ๖๓

ผู้ที่ใช้ภาษาโคราชในปัจจุบัน คือในจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดบุรีรัมย์ บางท้องถิ่น เช่น ที่อำเภอพุทไธสง อำเภอเสตึก อำเภอนางรอง ซึ่งเป็นเขตติดต่อกับจังหวัดนครราชสีมา หนังสือภูมิศาสตร์ประเทศสยาม ของ กระทรวงศึกษาธิการ^๔ กล่าวถึงจังหวัดบุรีรัมย์ ตอนหนึ่งว่า บุรีรัมย์มีเนื้อที่ประมาณ ๙,๐๐๐ ตารางกิโลเมตรแบ่งเป็น ๔ อำเภอ คือ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ อำเภอพุทไธสง อำเภอขอม อำเภอตะลุง มีพลเมืองประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ คน ในปี พ.ศ. ๒๔๖๘ พลเมืองเป็นเขมร และไทย แต่มีไทยอีกพวกหนึ่งเรียกว่า ไทยเบ้ง อยู่ในอำเภอนางรองโดยมาก

ไทยเบ้ง ดังกล่าวนี้ ผู้ศึกษาสันนิษฐานว่า คือ ไทยโคราช ที่ใช้ภาษาถิ่นโคราชนั่นเอง

๓.๒ การกลายเสียงในภาษาถิ่นโคราช

เมื่อนำภาษาถิ่นโคราช เทียบกับภาษาไทยกรุงเทพฯ จะสังเกตเห็นการกลายเสียงสระ พยัญชนะ และ วรรณยุกต์ ได้ดังนี้

การกลายเสียงสระ จะพบการกลายเสียงในคำเพียงไม่กี่คำ คือ

ก. สระอะเป็น สระอี เช่น	สะบ้า	เป็น	สีบ้า
	สระรอย	เป็น	สีรอย (กั้ง)
	สวาบ	เป็น	สีหวาบ
	สะค้อ	เป็น	สีค้อ

(ที่ออกนอกกฎ คือ ข้าง เป็น สีข้าง และ เอว เป็นสะเอว หรือ บักเอว)

ข. สระอา เป็น สระเออ เช่น บ้าง เป็น เบ้ง

ค. สระอุ เป็น สระโอะ เช่น กระพุงแก้ม เป็น กระโฝ่งแก้ม

ปลากะตุงเหว เป็น ปลากะตงเหว

ตุ๊กแก เป็น ตักแก

ง. สระเอีย เป็น สระเอือ เช่น เยี่ยม เป็น เยื่อม ในคำเยื่อมเยือน เป็นเยื่อมเยือน

จ. สระอา เป็น สระแอ เช่น น้อยหน้า เป็น หน่วยแหนด ค้างคาว เป็น แคงคาว

ฉ. สระเออ เป็น สระเอือ เช่น เต็ม เป็น ต้ม

ช. สระออ เป็น สระแอ เช่น งอน เป็น แงน

^๔กระทรวงศึกษาธิการ, ภูมิศาสตร์สยาม ปี ๒๔๖๘ หน้า ๑๖๐

ณ. สระเอาะ เป็น สระออ เช่น เกราะ เป็น กะลอ

สะโพก ตะโพก

สะพาย สะพาย

สะกิด สะกิด

ง. ภาษาไทยกรุงเทพฯ -ใช้ จ. ภาษาโคราชจะนำมาสับเสียง
(ให้เหมือนภาษาอีสานทั่วไป)

ตะกร้อ ตะก่อ

ตะกรุด ตะกุด

ตะกร้า ตะกำ

จ. ภาษาไทยกรุงเทพฯ ออกเสียงเต็มตามตัวอักษร ภาษาโคราช จะกลืนเสียง
ให้สั้นลง เช่น

กละ กะ

ปลาร้า ปร้า

นกกระเรียน นกเกรียน (อีสานใช้นกเขียน)

ตะวันตก ตันตก

ตะวันออก ตันออก

ฉ. ภาษาโคราช จะมีการโยงเสียงในการพูด

คอกวัว คอก-กรัว

สิบเอ็ด ซิบ-เบ็ด

ซซลาค ซกลาค

ช. ภาษาโคราช จะตัดพยัญชนะตัวตามทั้ง

เหือ เหือ

เหี้ยว (นก) เหี้ยว (บางที่เรียกว่า เหี้ยว)

ซ. เสียงพยัญชนะควบ ภาษาโคราช ไม่นิยมออกเสียงควบ ล และ ว แต่คำที่
ควบ ร จะออกเสียงชัดเจน เช่น

โกรกกราก (แปลว่า ริมแรง)

กร้า (เครื่องมือคักปลา)

กระทก (กระตัก)

กรุ่ม (กรุ้มในใจ)

อักษรควบ คร. ในคำว่า ไคร คนโคราชรุ่นเก่าจะออกว่า ไค
อักษรควบ คล. คนโคราชจะออกชัดเจนในคำว่า เห็คโคกโคไค

ฅ. คำที่ควบ ว. ภาษาโคราชจะออกเสียงไม่ควบ
กว่า กั่ว

ขวาน ขวน

ควายวัว ควยงัว

ชวนชวาย ชวนชวย

เกวียน เกียน

กวาด กวด

กวั้น กวน

ไกวเปล กวยเปล

ญ. ภาษาไทยกรุงเทพฯ ใช้สระเสียงสั้นในพยางค์ต้น ภาษาโคราชจะกลายเป็น
เสียงสั้นแล้วใส่ ตัวสะกด

มะเฟื่อง มักเฟื่อง, บกเฟื่อง

มะม่วง มักม่วง

มะขาม มักขาม

ฎ. ภาษาโคราชนิยมแปลงเสียงพยัญชนะให้เพี้ยนไปจากภาษาไทยกรุงเทพฯ เช่น

ยืนแอ่น เป็น ยืนแบ่น

ธนู เป็น ชนู

ชเย เป็น ชเง

วัว เป็น งัว

ปลากำกับ เป็น ปลากะตรับ

ขสนิม เป็น ขชนิม

เย็บผ้า เป็น ยิบผ้า

ประหม่า เป็น ขะหม่า

เขี่ยนหมาก เป็น เขี่ยนหมาก

จมูก	เป็น	ตะหมูก
กุกุญแจ	เป็น	ประแจ
บรรจุ	เป็น	ประจู้
ประตุ	เป็น	ผักกะตู่
หยาใจ	เป็น	หันใจ
ชน	เป็น	หัน
ชน	เป็น	อิน
ไผ	เป็น	ไผ
กองฟอน	เป็น	กองพอน
น่วม	เป็น	ม่วม

๓.๒.๓ การกลายเสียงวรรณยุกต์

- ก. คำบางคำภาษาไทยกรุงเทพฯ ๖ เป็นเสียงเอก แต่ภาษาโคราชเป็นเสียงโท เช่น
 ต่อแทน ต่อแทน
 หนอนบ่อนไต้ หนอนบ่อนไต้

- ข. คำตายเสียงสั้นมีตัวสะกดในภาษาไทยกรุงเทพฯ ๖ ออกเสียงเอก ภาษาโคราชจะออกเสียงตรี เช่น

ปะ	ปัะ
เต็ก	เท็ก
จก	จัก
ปด	ปัด
เจาะ	แจะ

- ค. คำตายภาษาไทยกรุงเทพฯ ๖ ออกเสียงตรี ภาษาโคราชจะออกเสียงโท

มด	มัต
ชด	ชัต
แพะ	แพะ
งด	งัต

ง. คำตายภาษาไทยกรุงเทพฯ ใช้เสียงโท ภาษาโคราชใช้เสียงเอก เช่น

เสือ	เสือ
ให้	ให้
ขึ้น	ขึ้น
เส้น	เส้น

แต่มีหลายคำที่ออกเสียงเหมือนกันกับของกรุงเทพฯ เช่น คำ, ช้อง, จ้อง, ห้า, ยี่

จ. ภาษาไทยกรุงเทพฯ ใช้เสียงสามัญ ภาษาโคราชใช้เสียงจัตวา (เฉพาะบางท้องที่ของอำเภอพิมาย และจักราช) เช่น

ไอ	ไอ (อะไร)
คำ	คำ
เกวียน	เกียน
ตัว	ตัว

๓.๓ คำวิเศษณ์ในภาษาถิ่นโคราช

คำวิเศษณ์ในภาษาถิ่นโคราช มีลักษณะพิเศษที่น่าจะถือได้ว่าเป็นลักษณะเฉพาะ บางคำก็คล้ายของภาษาอีสานและภาษาเหนือ บางคำก็แตกต่างเห็นได้ชัด คำวิเศษณ์ในภาษาถิ่นโคราชส่วนมากจะประกอบด้วยคำสองพยางค์ และคำสี่พยางค์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้ เช่น

ก. คำสองพยางค์ เช่น เงาะเหิงิบ

ระเวิก	เหลง ๆ
ระหมื่อน	ชื้อหลือ
โล้ยโง้ย	คุมมม
โก้มแก้ม	พอกวอก
อ้อลุด	เต้อะเติน
ออดหลอด	จ้องหล่อง
ตกมิก	อ้อหลือ
เอ็ดเต็ด	ชู้ลก
มกตก	เจิงเหล็ง
โอ๊ะโย๊ะ	โซ้โหล่
โซกโมก	กะเต้อะ

สะเหิงมิ	เราะเราะ
แอ๊ดแอ๊ด	ล่องง่อง
โหลงเหลง	จ้อบง้อบ
โถ่งโหม่ง	

ความหมายแต่ละคำ มีอยู่ในภาคผนวก

ข. คำสี่พยางค์ เช่น

กะลิกกะเหลิม	ระอ้องระแอ้ง
กระต้อนม่อนแม่น	เลอะเทอะเลินเท็น
กะระกะราย	สระสระ
กะตะกะเต็ง	สือลอมบ้อมแบ้ม
ชะยิกชะยือ	ฮือล่อยบอยเอ
ซ้อหล่อแซ่เหล่	ละง่อกละเง็ก
ตะเบ้ตะบัก	เอ็ดเล็ดอ้ากลาด
เห็นชะเห็นแท้	ละโงกละงัน
บักโกรกบักอาน	กะเบ้กะบ๊ะ
ปะหล่ำปะล่อย	กะจ้อกม้อกแม็ก
ปะอับปะเออ	กะตักกะตัวค
มู ๆ มิ ๆ	กะย็อกกะเย็ก
มูกมิมูกม่วน	ก้อกล็อกแก็กแล็ก
ระห็นระเหื่อย	กะลีนกะลอก
ระวิกระหือ	ระยี้กระยีน

ความหมายแต่ละคำมีอยู่ในภาคผนวก

สำหรับคำวิเศษณ์ที่มีสามพยางค์มีอยู่น้อยคำ เช่น

ตะแมกแคก	กะเทื่อเวื่อ
กะหรงก่อง	กะจอยชอย

คำวิเศษณ์ที่มี ๒ พยางค์ และ ๔ พยางค์ มีใช้มากในภาษาอีสานและภาษาเหนือ

เหมือนกัน

สำหรับภาษาถิ่นโคราช ที่มีคำวิเศษณ์ตรงกับภาษาถิ่นภาคเหนือที่ลำปาง เช่น
นั่งโกงโก๊ะ คือ นั่งโก้งโค้ง, นั่งจ้อก๊อ ภาษาเหนือแปลว่า นั่งซึมเศร้าแบบคนมีทุกข์
แต่ จ้อก๊อ ในภาษาถิ่นโคราชแปลว่า นั่งเซ่อแบบนักมวยถูกชกจนเซ่อ

คำว่า “เจ้อะเว้อะ” ที่ใช้ขยายภาคแผลขนาดใหญ่ นั้น ภาษาเหนือที่ลำปางและ
ภาษาถิ่นโคราชใช้เหมือนกัน

คำว่า กัมมัม ที่ขยาย คำ ว่าคำกัมมัมนั้น ใช้เหมือนกันทั้งของโคราชเหนือ
และอีสาน

ต่อไปนี้เป็นคำวิเศษณ์ที่ใช้ในภาษาถิ่นโคราช

ก. คำวิเศษณ์ขยายกริยา “เดิน” จะมีหลายคำดังนี้

เดินโดกโดย (เดินเหมือนคนไม่มีแรง)

เดินสำหรับกร๊กราย (เดินฉุนฉวย)

เดินตะเบ้ตะบ้ำด (เดินแปะแปะ)

เดินอีเล็ดเบ้คบ้ำด (เดินไม่ตรง)

เดินโกงโก๊ะโกงโก้ย (เดินอย่างไม่สง่า คือตัวสูง เวลาเดินจะหลังอๆ ค่อมๆ)

เดินลงอกลงแกก (เดินเหมือนคนเมา)

เดินอีล็กอีหลุต (เดินอย่างกระปลกกระเปลี้ย)

เดินสะเหิม (เดินอย่างซึมเศร้าและเซื่องช้า)

เดินเห็นแฮะเห็นแห่ (เดินเที่ยวไปเที่ยวมา)

เดินไก้มไก้ม (เดินคดไปมาเหมือนปู)

เดินตีนปุก (เดินขาเขย่งเพราะทำเป็นตาปลา)

เดินสะเงาะสะเงะ (เดินแบบคนเมา ที่กินสสิ่งเมาบาท)

เดินตีนเหยียด (เดินขาเหยียดเพราะพับหัวเข้าไม่ได้)

เดินโหม่งๆ (เดินท่อมๆ)

เดินหลื้หลือ (เดินเหม่อ แบบคนใจลอย)

เดินหล่าย (เดินกร๊กราย)

เดินโล้ยโล้ย (เดินเปลือย)

เดินละเว็ก (เดินขวกไขว่)

เดินละโงกละงัน (เดินเหมือนคนสูงอายุ มีอาการสะอึกและคุเหมือนจะล้ม

ไปข้างหน้า)

เดินกระเต็ง (เดินกระโดด ขาเดียว และเขย่ง)
เดินกะเตี๊ดแพ๊ดๆ (เดินสายสะบัดสะโพกเหมือนผู้หญิงบางคนเดิน)
เดินปุกเหียด (เดินขาไม่เท่ากัน, ขากระเผลก)
เดินอีแอะอีแอ่น (เดินแบบคนเมา)
เดินเปี๊ยกกลาง่าง (เดินเปลือยอกเห็นปทุมถันชัดเจน)
เดินกะทะกะเต้ง (เดินอย่างคนขาดความมั่นใจในตนเอง)
เดินโถ้ยโม่ย (ลักษณะคนอ้วนเดิน)
เดินละวักละวีน (เดินขวกไขว่)
เดินหัวละเหมือน (จำนวนคนที่เดินมามากมายเห็นแต่ศีรษะ)
เดินละห้งยๆ (เดินมาเป็นทิวแถว)

ข. คำวิเศษณ์ขยาย “ยืน” ว่ายืนอย่างไร

ยืนเต็งเหมิง (ยืนเด่น)
ยืนโต้งโหม่ง (ยืนเด่นที่สุด)
ยืนกงเป๊ะ (ยืนตรงแบบทหาร)
ยืนอ้อยส้อย (ยืนหน้าละห้อย)
ยืนโงกเงก (ยืนโง่งนง)
ยืนกะจ๊อบ (ยืนม่ง)
ยืนตักมิก (ยืนทื่อ)
ยืนเอ็ดเต็ด (ยืนทำหน้าเซิด)

ค. คำวิเศษณ์ที่ขยายคำว่า “นั่ง”

นั่งจ่องห่อง (นั่งอย่างหมดอาลัยตายอยาก)
นั่งอย (นั่งอย่างหมั่นหม่นน่ากลัว)
นั่งกระจ๊อบ (นั่งเป็นวงศีรษะโน้มไปข้างหน้าเข้าหากัน)
นั่งต่องหม่อง (นั่งอยู่คนเดียว)
นั่งตอกปอก (นั่งแบบคนอ้วนนั่ง)
นั่งตักปุก (นั่งเหมือนอะไรกองไว้)
นั่งโซ่โม้ (นั่งเหมือนคนเพ่งต้นนอน)
นั่งโซกโมก (นั่งเหมือนคนสร้างโซ่)

นั่งสังเวย (นั่งเสว้า)
นั่งสะเทิม (นั่งซิมเซา)
นั่งกะเบ๊ะ (นั่งราบลงกับพื้น)
นั่งจ้อก้อ (นั่งเซ่อ)
นั่งตมก (นั่งชตาไม่กระพริบ)
นั่งโถ่งโหม่ง (นั่งเด่น)
นั่งจ่างจะ (นั่งถ่างขา เช่นผู้หญิงบางคนนั่งอย่างไม่ระมัดระวัง)
นั่งอีหล่อยบ้อย (นั่งกะมิกกะเมียน)
นั่งจอมเจ้า (นั่งในที่คับแคบ)

ง. คำวิเศษณ์ขยายคำว่า “วิ่ง”

วิ่งกระชอกกระแย็ก (วิ่งไม่ตรงคือซิกแซกนั่นเอง)
วิ่งตะละตะลน (วิ่งอย่างรีบร้อน)
วิ่งกระเต๊ด (วิ่งสาย)
วิ่งแจแซ (วิ่งกลับอย่างหมดท่าหมดทาง)
วิ่งแกแซ (วิ่งไปเพราะเข้าใจผิด)
วิ่งอีลัปตั๊บกั๊ป (วิ่งเหมือนเด็กที่ไม่รู้จักเขย่งปลายเท้า)
วิ่งตักตัก (วิ่งเหมือนคนอ้วนวิ่ง)
วิ่งเหรีม ๆ (วิ่งเหยา ๆ)
วิ่งโตน (วิ่งมาโดยเร็ว แล้วกระโดด) คำนี้ใช้เหมือนภาษาอีสานทั่วไป

จ. คำวิเศษณ์ขยายคำว่า “นอน”

นอนอ้ากนาก (นอนแผ่หราแบบคนหมดแรง)
นอนระเหือกระหิง (นอนอย่างไม่ยอมล้มหลืมตา)
นอนละ هنگ (นอนตามสบาย)
นอนละ โห่ง (นอนตามสบาย)
นอนมูกมิมูกม่วน (นอนแบบคนรื้อไข่ ลูกแล้วก็นอนอีก)
นอนเลเพลลาตพาด (นอนก่ายกัน)
นอนแอ๊ดแล๊ด (นอนแนบที่นอน, นอนแนบอยู่กับที่)

นอนแอ่เล็กแอ๊ดลาค (นอนเหมือนหมู)
นอนอดลิต (นอนเหมือนคนอ้วนนอน)
นอนระซุกระซัด (นอนไม่เต็มอิมคือเคี้ยวลูกเคี้ยวต้น)
นอนแซแว (นอนหมดแรงหลังการสังวาส)

จ. คำวิเศษณ์ขยายคำว่า “ทำทาง”

ทำทางระเงาะระเหิบ (ทำทางเหมือนคนเมา)
ทำทางพะยอพะเย (ทำทางอมโรค, เจ็บออกแอด)
ทำทางชะยักชะย้อ (ทำซัดซัด เอาจริงเอาจัง)
ทำทางเซาะเยาะ (ไม่ผึ่งผาย)
ทำทางอีหล่อยบ้อยแอ (ทำทางไม่เอางาน)
ทำทางทะหมุนละเหมีย (ทำทางอ่อนเพลียตลอดเวลา)
ทำทางหล่อแหล่ (ทำทางไม่น่าไว้วางใจ)
ทำทางหลลู่หลลือหลอ (ทำทางแสดงความว่าเหว)
ทำทางเราะระ (ไม่จริงจังอะไรเลย)
ทำทางระอ่องระแอ้ง (ทำทางคนเอาจางร้างน้อย)
ทำทางก้อกล้อกแก๊กแล็ก (ทำทางไม่อยู่นิ่ง)
ทำทางล้อยห้อย (ทำทางเศร้าๆ, ละห้อยละเหี่ย)
ทำทางระะ ระะ (ทำทางคัจฉาจิตของสาววัยรุ่น, ตีตด้น)
ทำทางปะอับปะเออ (ทำทางเหมือนจะอาเจียนแต่ไม่อาเจียน)
ทำทางล็กล้อก (ทำทางไม่น่าไว้วางใจ)
ทำทางซุนลุน (ทำทางทะลึ่ง)
ทำทางกะแตะ (ทำทางเด็กที่เป็นสาวเกินวัย)
ทำทางท้าว (ทำทางร้านต้นหาราคะ)
ทำทางกะตักกะเตี้ยว (ทำทางผู้หญิงที่น่าจะเป็นแม่บ้านที่ดี)
ทำทาง แซะ และ (ทำทางเด็กสาวที่ให้ทำผู้ชาย)
ทำทางหรีอนเงาะหรีอนหง่อ (ทำทางเหมือนคนแก่ผอมๆ)
ทำทางตักกะเหมินเถินเถ่อ (ทำทางตกตะลึงพริ้งเพริศ)

ท่าทางกะลิกกะเหลิม (ท่าทางลับๆ ล่อๆ)
ท่าทางระเหินระเหื่อย (ท่าทางอิดโรย)
ท่าทางหลืดๆ (เซื่องช้า)
ท่าทางซ่อหล่อแซ่แหล่ (ท่าทางไม่มีแก่นสาร)
ท่าทางบักโกรกบักอาน (ท่าทางอ่อนระโหยโรยแรงและชอกช้ำกายและใจ)
ท่าทางจุกจุกจุก (ท่าทางไม่อยู่นิ่ง)

ข. คำวิเศษณ์ขยายคำว่า “หน้า” เช่น

หน้ามึน (หน้าดำ)
หน้าสรวอก (หน้าขาวซีด, หน้าตาลึกโหล)
หน้างอค (หน้าเง้า, หน้างอ)
หน้ากระหยด (หน้านิ้วคิ้วขมวด)
หน้าตา แหยมแยะ (หน้ามีขี้ตาเประอะ)
หน้าหล่ม (หน้าทะเล้น)
หน้าจะหรีน (หน้าทะเล้น)
หน้าไสกววง (หน้าตาสดใส)
หน้าซอวยวอย (หน้าคนอมโรค)
หน้าแซะแยะ (ยิ้มเจื่อนๆ)
หน้าสะเอีย (หน้าคนแพ้อุ้ง)
หน้าจ่อย (หน้าซีดเซียว)
หน้าเส่อเหว่อ (หน้าเป็นๆ)
หน้าสะเหิม (หน้าซีดเซียว)
หน้าจ่อยหล่อย (หน้าซีด มีพิรุณ)
หน้าเบิด (ทำหน้าเซิด แสดงท่าเย่อหยิ่ง)
หน้ากะลิกกะเหลิม (หน้ามองคนไม่ตรง, ไม่สบตา)

ค. คำวิเศษณ์ขยายคำว่า “พูด”

พูดสาละเหลือ (พูดป้อๆ เป้อๆ)
พูดกะดักกะไต่ (พูดไม่ชัด, สูงๆ ต่ำๆ)

พุดต่อนัดต่อเนง (พุดเกียจงอน)
 พุดเลอะเทอะเดินเทิน (พุดไม้ไค้เรื่อง)
 พุดเพียปาก (พุดพล่อย)
 พุดลยลาย (พุดเลอะเทอะ)
 พุดช่อหล่อแซ่แหล่ (พุดไร่สาระ)
 พุดผวา (พุดเสียงแปร่ง, พุดไม้ซัด)
 พุดลือล่อมบ้อมแบ้ม (พุดกลบเกลื่อนความจริง)
 พุดปากกะโม่ (พุดพล่อย, ไม่รับผิดชอบ)
 พุดละล้า (พุดลือเลิน, ไม่รู้ที่สูงที่ต่ำ)
 พุดบ่งอับบ่งรา (พุดไปเรื่อย ๆ ตีความหมายยาก)
 พุดบะหล้าบะลวย (พุดไม่แน่นอน)
 พุดจำหิน (แสร้งพุดแสร้งทำ)
 พุดดัง (พุดแข่ง, พุดแข่ง, ไม่ยอมฟัง)
 พุดผลอ (พุดสอเวลาคนอื่นกำลังพุด)
 พุดเติม (พุดนิินทา, พุดตามหลัง, พุดลับหลังในทางเสื่อมเสีย)

ฅ. คำวิเศษณ์ขยาย “ปริมาณ” มีมากไหม
 มีเตอะเติน (มีมาก)
 มีกะจ้อกกะแจ็ก (พอมิแต่ไม่มาก)
 มีกะระกะราย (พอมิแต่ไม่มาก)
 มีกะร้อกกะทรอย (พอมิแต่ไม่มาก)
 มีหรรอมแฮรม (พอมิแต่ไม่มาก)
 มีร้อกกะทรอย (พอมิแต่ไม่มาก)
 มีอยู่ระยะยี่กระยี่น (มีมากและไม่อยู่นิ่ง)
 มีอยู่ระยะเวก (มีอยู่ชั่วแว่)
 มีกะจ้อกกะม็อกแม็ก (มีเล็กน้อย)
 มีอยู่ระยะหมีอน (มีอยู่เต็มเห็นแต่ศีรษะ)
 มีอยู่ระยะป้อ (มากจนนับไม่ถ้วน)
 มากมนมอ (ถมเถ)

ญ. คำวิเศษณ์ขยายคำ “สั้น”

สั้นก้อมๆ (สั้นๆ)

สั้นก้อนล่อน (ไม่มีหาง)

สั้นตะลุดกุก (สั้นจุ)

ฎ. คำวิเศษณ์ขยายคำว่า “สูง”

สูงโศกโศก (สูงเด่นออกมา, สูงชะลูด, สูงโตคเตี้ยว)

สูงโจกโศก (สูงเด่นออกมา, สูงชะลูด, สูงโตคเตี้ยว)

สูงโจกโปค (สูงเด่นออกมา, สูงชะลูด, สูงโตคเตี้ยว)

สูงโหยกโหยย (สูงโย่ง)

สูงเอนเท็น (สูงชะงุ้ม)

สูงเรอเซอ (สูงอย่างต้นไม้ใหญ่)

สูงโตเต (สูงไม่มีระเบียบ)

สูงคอดลัด, แคดแล็ต (สูงไม่ได้ขนาด)

ฏ. คำวิเศษณ์ขยายคำว่า “งาม”

งามคิมิ (งามบริสุทธิ์ เหมือนเด็กๆ)

งามบ้อ (งามแบบนุ่มรูปงาม)

งามน่าสะออน (งามน่าเอ็นดู)

งามอ่องต่อง (งามผุดผ่อง เหมือนพระจันทร์ แต่คำนี้ใช้ขยายบวมก็ได้

คือ ทั้งอ่องต่อง)

งามละโอ้ด (เช่น ความงามของพืชผักที่กำลังงอกงาม)

ฐ. คำวิเศษณ์ขยายคำว่า “แสบ” เช่น

แสบเจาะเวะ (เป็นรูแสบๆ)

แสบจ่อมเจ้าะ (ที่แสบจำเพาะ)

แสบจอดหรอด (แสบนิดเดียว)

แสบแซ็บเง็บ (เช่น หน้าผากแสบ เรียกว่า แสบแซ็บเง็บ)

ท. คำวิเศษณ์ขยายคำว่า “ร้องไห้”

ร้องกะเบ๊ะกะเบ๊ะ (ร้องไปพูดคร่ำครวญไป)

ร้องกะเซะกะเซะ (ร้องมีน้ำตาหยดออกมา)

ร้องกะซุกกะซาค (ร้องมีเสียงซุกซาค)

ร้องระห็นระเหื่อย (ร้องไม่หยุดจนอ่อนแรง)

ฒ. คำวิเศษณ์ขยายคำว่า “ไถ่”

ไถ่ม่อต้อ (ไถ่แบบมะขามขี้ไถ่)

ไถ่ตะแมกแกก (ไถ่แบบคอสน่ คั่วสน)

ไถ่จอกกร้อก (ไถ่แบบแขนสน่ขาสน่และคอสน)

ณ. คำวิเศษณ์ขยาย “โซ”

โซสึดหียค (ผอมโซและตัวยาวแขนยาวขายาว)

โซซอวยอย (ผอมโซแบบคนสร้างโซ)

โซจักโกรัก (ผอมโซแบบผิดรูปผิดร่าง)

โซจอยซอย (ผอมโซแบบเป็นโรคขาดอาหาร)

โซชะะเยะ (ผอมโซหนังหุ้มกระดูก)

ด. คำวิเศษณ์ที่ขยายคำว่า “เกลี้ยง”

เกลี้ยงโซ่โหล่ (หมดเกลี้ยงไม่เหลือเลย)

เกลี้ยงหน่อง (หมดเกลี้ยง)

เกลี้ยงคลิก (ความเกลี้ยงเงาของหิน เช่น สากหิน)

เกลี้ยงเนียน (เช่นความเกลี้ยงของพื้นผิว)

ต. คำวิเศษณ์ที่ขยาย “สีต่างๆ” เช่น

ขาวก๊ (ขาวโพลน)

เหลืองอ้อย (เหลืองแก่)

ดำกุ่มม หรือดำจุ่มม (ดำมืดหมึ)

ดำกุ่มม (ความดำทึบที่มองเห็นในเงามืด)

เขียววะคืบ หรือเขียววะลืบ (ความเขียวของพืชผัก)

แดงแจ้จ๊แดงแจ้ (แดงเข้ม)

ด. คำวิเศษณ์ขยายคำว่า “รีบ”

รีบตะลปปโป (ตลาไปตลามา)

ตะละตะลน (รีบร้อน)

ระหิมระหาม (รีบถ้วน)

ท. คำวิเศษณ์ที่ขยายคำว่า “แข็ง”

แข็งจกัก (แข็งเหมือนกระตาน)

แข็งเปก (แข็งเหมือนหิน)

แข็งปัก (แข็งเหมือนหิน)

แข็งจางกราง (แข็งทื่อ)

ธ. คำวิเศษณ์ที่ขยายคำว่า “ยาว”

ยาวสึดหียัด (ยาวไม่เป็นระเบียบ)

ยาวเป้น (ยาวไม่มีรูปทรง)

ยาวทะเหล่งเง่ง (ยาวไม่น่าดู)

ยาวระยั้งระยัด (ยาวต่อเนื่องกันไปไม่จบสิ้น)

น. คำวิเศษณ์ที่ขยายคำว่า “ปาก”

ปากเหวอ (ฝีปากบนหนากว่าล่าง ทำให้หุบปากไม่ลง)

ปากกะไผ่ง (ปากสว่าง, พูดพล่อยๆ)

ปากเป็น (ช่างเจรจา)

ปากແหนบ (ลักษณะปากคนที่เหมือนของนกปากส้อม)

ปากตุ่ย (ริมฝีปากบวม หรือปากเฝ่อ)

ปากกะจุก (ทำปากจู๋ล้อกัน)

นอกจากนี้ยังมีคำวิเศษณ์อีกหลายคำที่ใช้ในภาษาถิ่นโคราช เช่น

ตึงโศคโซค แปลว่า บวมอย่างไม่น่าดู

พูดถึงร้อนก็ ร้อนจุก แปลว่า ร้อนผ่าว, ร้อนระอุ

พูดถึงตกใจ ก็ตกใจอย่างตึกกะเหมินเถินเถ่อ หรือ อย่างขหดตตกหาย

พูดถึงตาโปนก็ว่า ตาโล่ปักลก หรือตาโล่บ่อกล่อ

พูดถึงความหย่อนยานกว่า ยานแท็กเซก หรือยานโตกโซก (เช่นนมยานโตกโซก)

พูดถึงวัตถุที่โค้งงอแต่ยาวด้วยก็ใช้ว่างอโล่งโล่ง ถ้าเป็นของเล็ก ๆ ก็ใช้ว่า งอโค้งงอ)

คำวิเศษณ์ภาษาถิ่นโคราชใช้ ตรงกับของภาษาอีสานหลายคำ เช่น คำว่า นัว, กุย, เขียม, กะเทิน, เซ้ง และคำอื่น ๆ อีกหลายคำ แต่ความหมายก็เพี้ยนไปบ้างในบางคำ

๓.๔ การเปรียบเทียบภาษาถิ่นโคราชและความหมาย เท่าที่สืบค้นได้

ภาษาถิ่นโคราชมีความหมายเป็นมาอย่างไร ยังไม่ปรากฏหลักฐานที่เชื่อถือได้ แต่จากการพิจารณาความหมายของชื่อ และคำบางคำ พบว่าตรงกับภาษาที่ใช้ในอีสานเป็นส่วนมาก และบางคำก็มีเค้าว่าเป็นภาษาเขมร

ชื่ออำเภอ เสง็สางเป็นภาษาอีสาน เสง็ แปลว่า สาง สาง แปลว่า เสง็ หมายถึงอรุณรุ่งนั่นเอง อำเภอโนนไทย เดิมชื่อว่าโนนลาว คงจะเป็นเครื่องยืนยันได้ว่าสมัยก่อนมีลาวมาอยู่จริง

อำเภอโนนสูง เดิมชื่อโนนวัด หรืออำเภอกกลาง

อำเภอบัวใหญ่ เดิมชื่ออำเภอนอก

อำเภอสีคิ้ว เดิมชื่ออำเภอจันทัก

ชื่อใหม่นี้มาเรียกกันทางการในสมัยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี

อำเภอโชคชัย เดิมชื่ออำเภอกระโทก

พอพบคำกระโทก ก็พอพิจารณาความหมายได้ว่า เป็นภาษาอีสาน

สมเด็จพระมหาธีรวงศ์^๕ ให้ความหมายว่า กระโทก หมายถึงผ้าที่ผูกเป็นแปล หรือถุงคล้องไว้ที่คอ เรียกหนอง หรือบึง ที่มีลักษณะอย่างนั้นว่า หนองกระโทก หรือบึงกระโทก อีกความหมายหนึ่ง อธิบายว่า กระโทก หมายถึงต้นไม้ชนิดหนึ่งใบคล้ายผักหวาน แต่เป็นของเบ้อเมา

สอบถามคนโคราช ได้คำตอบว่า กระโทกหรือกระทก หมายถึงผ้าที่ผูกเป็นแปลหรือถุงใส่สิ่งของ เช่น หมากพลูและอื่นๆ แล้วพันไว้รอบเอว ส่วนที่ไว้สิ่งของจะอยู่ด้านหลัง

^๕สมเด็จพระมหาธีรวงศ์, พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง หน้า ๑๑

ข้ออำเภोजักราช ผู้คนมักจะอ่านว่า จัก-กะ-ราช แต่คนโคราชอ่านว่า จัก-กะ-หราช แต่ทางราชการให้อ่านว่า จัก-กะ-หราช คงจะเป็นเรื่องคล้อยตามสำเนียงโคราช

ข้อบ้านสันเพียะ อำเภอนิโนไทย ก็น่าสนใจในเรื่องเสียงที่ออกมาฟังแล้วไม่น่าจะเป็นภาษาไทย ผู้รู้ได้รับคำอธิบายว่า เพี้ยนมาจาก บ้านศาลเตย แต่คำนี้ไปตรงกับ ชันเคียร์ ในภาษาเขมร ซึ่งแปลว่า แหนบถอนหนวด หรือบ้านฟ้าผ่า

ข้อบ้านบุใหญ่ คำว่า “บุ” คล้ายคำภาษาเขมร ที่แปลว่าที่ทำไร่เลื่อนลอย แล้วเลิกร้างไป ที่ตรงนั้นเรียกว่า “บุ”

ข้อบ้านพะเนา คล้ายคำภาษาเขมร พะเนอว แปลว่า มะตูม

ข้อบ้านพะไล ตรงกับภาษาเขมร ปะไรย์ เป็นชื่อต้นไม้

บ้านกำทวด ภาษาเขมรแปลว่า ต้นมะยม แต่ภาษาส่วย แปลว่า ไฟ

บ้านจอหอ เดิมชื่อว่าบ้าน จ่อหอ จ่อ เป็นภาษาอีสาน แปลว่า ใกล้กัน ถ้าจอไฟแปลว่า ติดไฟ สอบถามคนโคราช ได้รับคำอธิบายว่า จ่อหอ หมายถึง หอหรือบ้านที่ยังสร้างไม่เสร็จ คือใกล้จะเสร็จ แต่ถ้าเทียบกับภาษาเขมร จอซอ แปลว่า ทางเปิด, ค่าน, ที่เก็บภาษี

คำวิเศษณ์ภาษาถิ่นโคราชที่คล้ายกับคำภาษาเขมร ก็มีคำว่าเพ้อเว่อ ละหิมละหาม สะเหิม และความหมายตรงกัน

คำว่าตะหลุก ภาษาโคราชหมายถึงที่เป็นหลุมเป็นบ่อตามทางเดินหรือถนน ก็ตรงกับภาษาเขมร แต่ความหมายต่างกัน คือตะหลุก ของเขมร หมายถึง ปลักที่ควายลงไปนอน

สระเพลง ที่พิมาย คำว่าเพลงตรงกับแปร่งของเขมร แปลว่าน้ำฝน ฝน ดังนั้น สระเพลงก็คือ สระเก็บน้ำฝน แน่นอน แสดงว่าภาษาโคราชนำเอาคำภาษาไทย มาผสมกับคำเขมร

ขอให้พิจารณาคำว่า ฝนละลิม ของโคราชซึ่งหมายถึงฝนตกปรอยๆ เขมรใช้คำว่า แปร่งละลิม ยิ่งทำให้เห็นชัดว่า ภาษาโคราชนำเอาคำภาษาไทย คือฝนผสมกับคำเขมรละลิม

คำว่าขมวน สะแก สมอราย สาหร่าย ซึ่งเป็นคำเขมร ก็มีปรากฏอยู่ในภาษาถิ่น และใช้เรียกชื่อในโคราชจึงน่าจะสรุปได้ว่า ภาษาถิ่นโคราชมียาเขมรปะปนอยู่มาก

เรื่องชื่อนั้นผันไปตามกาลเวลาก็มี เช่น

ลำตะคอง^๖ เดิมเรียก ลำตะครอง (เรียกตามชื่อต้นตะครอง ที่ขึ้นอยู่ทั่วไปริมลำน้ำ)

ต่อมาเรียกลำตะคองเพราะคนโคราช ไม่ออกเสียงควบกล้ำ กร.

ปัจจุบันนี้ ทางราชการเขียนว่า ลำตะคองก็มี

ภูเขาลาด เดิมปรากฏหลักฐาน เรียกว่า ปขาวราชหรือปะไซโรค

คำนาจา เดิมชื่อว่า คำนาลำจาก

ต่อไปนี้จะขอพูดถึงภาษาอีสานที่ปรากฏอยู่ในภาษาถิ่นโคราช แต่ความหมายผิดกันเล็กน้อยคือ

นัว เป็นคำวิเศษณ์ ภาษาอีสาน แปลว่า อร่อย,รสกลมกล่อม,รสดี เช่น ลาบ
นัว คือลาบอร่อย พุดนัวห่ม่วน คือพูดไพเราะและหัวเราะก็น่าฟัง แต่คำนี้ในภาษาโคราช
ความหมายเพี้ยนมาเป็น ชุ้นชุ้น เช่น นายขนมจีนนัวดี ความอร่อยนั้นเป็นเรื่องตามมาภายหลัง คำว่า นัว ในภาษาโคราช จะต้องเป็นน้ำคลุกเคล้าอยู่ แต่ในภาษาอีสาน ไม่ต้องมี
น้ำก็นัวได้ คือ อร่อยได้ เช่น ผงชูรส ในประเทศลาวใช้ชื่อว่า “แบ้งนัว”

สะออน คำนี้ภาษาอีสาน เป็นคำกริยา แปลว่า ชอบใจ พอใจ อัจฉริยะใจ
แต่โคราชใช้เป็นคำวิเศษณ์ เช่นพูดว่า บ้านนี้ลูกสาวเขาน่าสะออน คือน่ารักน่าเอ็นดู ภาษา
โคราชยังใช้ว่าสะอองสะออน เช่น เห็นของกินแล้วน่าสะอองสะออน แต่กินไม่ได้

จืด คำนี้ภาษาอีสานและภาษาโคราชตรงกัน เป็นคำกริยา อีสานใช้ว่าจืด หรือ
จืดจ้อ ภาษาโคราชใช้ว่าจืด แปลว่า แปลกประหลาด เห็นเป็นเรื่องอัศจรรย์ใจ เช่น จะ
ไปก็ไปเถอะกูไม่จืดคอก

ด่อน คำนี้ภาษาอีสานมีความหมาย แตกต่างไปจาก ภาษาโคราช ควายด่อน
ของอีสาน หมายถึงควายเผือก แต่ด่อนในภาษาโคราช แปลว่า ต่าง เช่น เรียกสุนัขว่า
ไอ้ด่อน หมายถึง ไอ้ต่าง แต่ที่ใช้มากในความหมายว่าต่าง คือแค้น เช่น ไอ้แค้น เป็นต้น

โห่งย โห่งย คำนี้ภาษาโคราชมีความหมายว่า ของใหญ่ๆ ตั้งอยู่ในที่หมิ่นเหม่ แล้ว
ค่อยๆ ล้มลงมา เช่น ต้นไม้ใหญ่ อยู่ริมลำตะคอง เมื่อถูกน้ำเซาะฝั่งบ่อยๆ ก็ โห่งย ลงมา
คือค่อยๆ ล้มลงมา หรือ เห็นคนนั่งเกอืงทขาไม่ดี คนโคราชจะต้องเตือนว่า นั่งให้ดีระวัง
มัน โห่งย เนื่อ คำนี้ลองเทียบกับภาษาอีสานพบคำว่า โง่น หรือ โห่งน ซึ่งแปลว่า
กลุ่มใหญ่ หรือก้อน

^๖ราชบัณฑิตสภา, ประชุมจดหมายเหตุเรื่องปราบกบฏเวียงจันทน์ หน้า ๑๔๐

การเปรียบเทียบภาษาถิ่นโคราชและความหมายของแต่ละคำ นั้น ขอกล่าวพอเป็นสังเขปเพียงเท่านั้น จะขอนำคำภาษาถิ่นโคราชที่แตกต่างจากภาษาถิ่นอีสาน มาพิจารณาต่อไป

๓.๕ การเปรียบเทียบคำ ภาษาถิ่นโคราช กับ ภาษาถิ่นอีสาน ที่ใช้ต่างกัน
(ภาษาถิ่นอีสาน ณ ที่นี้ หมายถึงภาษาที่ใช้อยู่ในจังหวัดชัยภูมิ และ อุบลราชธานี)

ภาษาถิ่นโคราช	ภาษาถิ่นอีสาน	ภาษากลาง
ไก้โอก	ไก้ผู้จั้น ไก้โอก	ไก้พ่อเล้า, ไ้ไต้ง
กาเหว่า (นก)	กาเว้า	นกตุเหว่า
กะเต้าดิน (นก)	แตกเต้า, กะแตกเต้า	นกแอ่นลม
กล้วยมะลิอ่อง	กล้วยมะลิอ่อง กล้วยอ่อง	กล้วยน้ำว้า
กะต๋องตำเช่า	คกมอง	กระต๋องตำข้าว
กลั่ว	หย้าน (ออกเสียงนาสิก)	กลั่ว
กำตัน	กะตัน	ท่ายทอย
กำพวม	กะพวม	กำลั้งทำอยู่
กะเสต, กะดิน (ผัก)	กะเสต	ผักกระดิน
กะจ้อน (สัตว์)	กะจ้อน	กระรอกตัวเล็ก ๆ คล้ายกะเต
กักบูต (นก)	กุกบูต	นกกะปุก
กะโฝ่งแก้ม	โฝ่งแก้ม	กระพั้งแก้ม
กร่า	ก่า	ที่ที่ทำไว้ล่อให้ปลามาอาศัย
กีก	กีก	เบนใบ
ชีเง	ชีโหยย	ชีแย
ไซ่ร้างร้าง	ไซ่ข้างข้าง	ไซ่ร้างร้าง
เขียนหมาก	ขันหมาก	เขียนหมาก
โขง, ของ	ของ	แม่น้ำโขง

ภาษาล้านนา

ภาษาล้านนา

ภาษากลาง

ขาง, อัง

ขาง

ปัง

ของของเอง

ของเฮา

ของของเรา

โชนงหัว

หนังหัว

หนังศีรษะ

เขมรเน๊

แเอา, บักแเอา

เอา

ชีสีก

ชีสีก, น้ำขับ

น้ำครำ

ชะเหว

กะเหว

ข่วน (ถ้วยเล็ก)

ช้อยหล่อย

ช้อยหล่อย

หลุหลุ

เกือก

เกิบ

รองเท้า

แข่งเกลือ

กะทอเกีย

แข่งใส่เกลือ

แกงคาว (นก)

เจีย, เกีย

นกค่างคาว

กันชั่ว

ชอก

กันคว่ำ

ค้อยยังชั่ว

ไคไหน

ค้อยยังชั่ว

คิกัว

ไคกัว

คิกัว

เห็บหูฟัง

ตะแคงหูฟัง

เอียงหูฟัง

จำโอ

ชาก

อาเจียน

จอบ

จอบ

เสียม

จิงจก

ชเยี่ยม, ชเกียม

จิงจก

จ

จ

ปัง, ย่าง

จกกะหลี่

จกกะเตียม

จกจ

คำคมม

คำขื่อหลอ, ชล

คำจนเป็นมัน

แซว

แซว

เอ็ดอึ้ง

คู้ทัวะ

เบิ่งพูนนะ

คูนันชี

คาบ

คาบ

ปะ, ชน

คักแก

กักแก

คักแก

กะเซ

แซ

จระเข้

กะล่กัก

ขื่อหลอ

คูนัน

ภาษาถิ่นโคราช

ก่อน

ตะวัน

ตาลอ

เท^๕ทัง

เท^๕น่านทัง

ฝ^๕ร้ง (ผลไม้)

ละกอ

หมาม^๕ย

ขน^๕น

มะ^๕เชือละคอน

ลำมะรด, ซับปะรด

ฟักทอง

ม^๕กม่วง

ทะลา

คอก^๕รว, ชะ^๕รว

ขี้^๕ฝอย

ผัก^๕โป่ง

จัก

สี^๕ข้าง

มือ^๕แง่ม

ทะ^๕กุด, ก^๕ด

ทะ^๕โมน, หัวทะ^๕โมน

มอด^๕ไป

หม^๕น

หัน^๕ใจ

จัก^๕บาท

ภาษาถิ่นอีสาน

ก่อน

ตะ^๕วัน

ตาลอ

ถอก^๕ถิม

ถอก^๕น้าม

บัก^๕สิดา

บัก^๕หุ่ง

ตำ^๕เหี้ย

บัก^๕มี

บัก^๕แซ้ง

บัก^๕นัต

บัก^๕อี

บัก^๕ม่วง

กรอก

ฮั^๕ว

ขี้^๕ฝอย

ผัก^๕โป่ง

จัก, บัก^๕จัก

ส่ว^๕

มือ^๕ตัง

กุด, วั^๕

ทะ^๕โมน

มอด^๕ไป

หม^๕น

หัน^๕ใจ

ทอ^๕ไ้

ภาษากลาง

ขึ้น

ดวงอาทิตย์

ท้าว, ทา^๕พิการ

เท^๕ทัง

เท^๕นาทาง

ฝ^๕ร้ง

มะ^๕ละกอ

ตำ^๕แย

ขน^๕น

มะ^๕เขือพวง

สับ^๕ปะรด

ฟัก^๕ทอง

มะ^๕ม่วง

ตรอก, ซอย

ฮั^๕ว

ขยะมูลฝอย

ผัก^๕ตบชวา

จอบ

สี^๕ข้าง

มือ^๕สับเอ็ดนิ้ว

วัง^๕น้ำ, ที่ที่^๕ลำน^๕มา^๕สุ^๕ด

ที่ที่มี^๕มูล^๕ดิน^๕สูง^๕ๆ

ลอค^๕ไป

ลอค^๕ไปอย่าง^๕เตา^๕สุ^๕ม

หาย^๕ใจ

สั^๕ก^๕ที่^๕บาท

ภาษาถิ่นโคราช

แย้
ปอมก่า
สี่เดือน
จิกกะโถ่ง
ท้อ
รังผึ้ง
เหี่ยว
แร่ง
รวก
แมงฟ้า, แมงปอ
เสื่อ
มิดโมะ
ครุ่น่าม
โพง
โป่ง
อีโอบ
ไต้ถุนบ้าน
ชีเสลด
พั่น
เข้าเบี่ยง, เข้าต้ม
เข้าเกรียบ
คิตถึง
จิกแหล่ว
เนื้อแห้ง
ช่วยควัย
ยาเบือ

ภาษาถิ่นอีสาน

แย้
กะปอม, ชีกะปอม
ชีกะเดือน
ตักแตน
ท้อ
ซังเฟิง
อีแหลว
อีแซ้ง
ลูกชวก
แมงกะโซ่
สาต
มิดไต้
ถ้งน่ำม
โพง
โป่ง
เกิบโบก (อุบล)
กะตาง (อุบล)
ชีกะเทอ
แซ่ว
เข้าเบี่ยง
เข้าเขียบ
คิตฮอด
จิกแหล่ว
ชีนหลอด
ชอยแน
ยาเบือ

ภาษากลาง

แย้
กังก่า
สี่เดือน
ตะแตน
ทัวต่อ
รังผึ้ง
เหี่ยว
แร้ง
ลูกอ็อค (ลูกกบที่มีหาง)
แมลงปอ
เสื่อ
มิดไต้
ถ้งใส่น้ำ
พอง
บ่อง
รองเท้าบูท
ไต้ถุน
เสมหะ
พั่น
ข้าวต้ม
ข้าวเกรียบ
คิตถึง
ไม่รู้
เนื้อแห้ง
ช่วยควัย
ยาพิษ

ภาษาถิ่นโคราช

ทอแหล
 คำส่มละกอ
 บงนา
 ทำงาน
 บาทยอม, ไม่เต็มเต็ง
 เปลวหมู
 ปร้า
 ผ่าเตี่ยว
 ไ้่นาย (เรียกเด็กชาย)
 รักษาไข่
 ผ่าเซ็ดหน้า
 แหวน
 ผักสระแห่น
 พระจันทร์
 ใบแมงลัก
 รีบไปรีบมา
 ยาสีฟัน
 วึ่งเหล่น
 มันแกว
 มันเทศ
 กะจักส่อง
 หลงบ่อน
 หิวนอน
 หัวกะไ้

ภาษาถิ่นอีสาน

ตัว
 คำบักหุ้ง
 กันแทนนา
 เฮ็ดงาน
 บ่พอบาท
 เปาวหมู
 ปลาแตก
 ผ่ากะเตี่ยว
 บักทำ
 บัวไข่
 ผ่าแพมน
 ปอกมือ
 ผักสะแงะ, ผักอีอ่อม
 อีแก้ง
 ผักอีตู
 ฟ้าวไปฟ้าวมา
 ยาสีแซ่ว
 แล่นเหล่น
 มันเทศ
 มันตะเภา
 แหว่น
 หลงหม่อง
 หาวนอน
 เหวานนอน
 หัวคันไ้

ภาษากลาง

โกหก
 คำส่มมะละกอ
 กันนา
 ทำงาน
 ไม่เต็มบาท
 กากหมู
 ปลาร้า
 ผ่าชั้นน้อยๆ ใช้ปีตของลับ
 ไ้หนุ
 รักษาไข่
 ผ่าเซ็ดหน้า
 แหวน
 ผักสระแห่น
 พระจันทร์
 ใบแมงลัก
 รีบไปรีบมา
 ยาสีฟัน
 วึ่งเล่่น
 มันแกว
 มันเทศ
 กระจักเงา
 หลงที่หลงทาง
 ง่วงนอน
 บันไ้

จากที่ยกตัวอย่างเปรียบเทียบคำ จำนวน ๑๒๕ คำนี้ จะเห็นได้ว่า คำภาษาถิ่นโคราช มีส่วนผสม ทั้งคำจากภาษาอีสาน และคำจากภาษากลางแต่จะแตกต่างกันในเรื่องเสียงเท่านั้น

๓.๖ คำภาษาถิ่นโคราชที่คนภาคอื่นต้องทำความเข้าใจ

มีคำไม่กี่คำในภาษาถิ่นโคราช ที่ทำให้คนภาคอื่นเข้าใจผิด เช่น คำ ต่อไปนี้
จัน แปลว่า มีฐานะยัง เช่น วัน^{นี้} จัน^{นี้} ทั้งวัน หมายความว่า วัน^{นี้}มีฐานะยังทั้งวัน คนภาคกลางฟังแล้ว ตีความหมายสับสนกับคำว่า จน (ความยากจน) จึงเข้าใจกันไม่ได้

จิก, จิกเต, จิกเห่^๕ คำนี้แปลว่า ไม่รู้ คนภาคกลางเคยถามคนโคราชว่า นี่เขาเรียกว่าดอกอะไร คนโคราชตอบว่าจิกเต คนภาคกลางเลยเข้าใจว่าดอกไม้นั้น ชื่อ ดอกจิกเต

โกรกกราก แปลว่า รั้วสวน คนโคราชจะพูดว่า “กินเช้าแล้ว ก็ไปโกรกกราก” แปลว่า รับประทานอาหารแล้วก็รีบไปสวน เคยมีคนภาคกลางนั่งกับคนโคราช แล้วไปรอกกั ที่ตำบลโกรกกราก เพราะไม่เข้าใจคำนี้

ไคเหน่ คำนี้เป็นภาษาอีสาน แปลว่า ค่อยยังชั่ว ปัจจุบันไม่ได้ยินคำนี้ในคนโคราชรุ่นใหม่ แต่ยังใช้อยู่ในภาคอีสาน คนภาคกลาง สับสนกับคำทำว่า “ไครเหน่” จึงมีเรื่องทะเลาะกันบ่อยๆ กับคนภาคอีสาน มีเรื่องเล่าว่าคนอีสานไปเที่ยวกรุงเทพฯ ไปนั่งรับประทานอาหาร แล้วสั่งน้ำอัดลมมาดื่ม พอดื่มเสร็จ ก็อุทานออกมาว่า “ไคเหน่” เลยถูกนักเลงเจ้าถิ่น รุมชกต่อยเอา เพราะเข้าใจว่า คนอีสานร้องท้าทายว่า “ไครเหน่” (แถวๆ นี^๕)

แย^๑ คือ แย^๑ นั่นเอง คนภาคกลางสับสนกับคำว่า แย^๑ ที่แปลว่า ไม่ดีเลย

เมื่อคราวกบฏบวรเดช ปี ๒๔๗๖ นายทหารภาคกลางใช้ให้ทหารโคราชไปหาซื้ออาหาร มาให้รับประทาน พลทหารโคราชมารายงานว่า “อาหารไม่มีขาย ครับ” นายทหารก็บ่น “แหม แย^๑ จริง” พลทหารโคราชได้ยินเช่นนั้น ก็ตอบไปว่า “แย^๑ ก็ไม่มี ครับ” (เขาเข้าใจผิดว่าถ้าไม่ได้ซื้ออาหาร เอาแย^๑ ก็ได้)

เข้า คือ ข้าว นั่นเอง คำนี้อีสานทั่วไปก็ใช้ และหากคนภาคกลางจะพูด
ทำนองล้อเลียน มักทำให้เกิดเรื่องเกิตรวบ่อยๆ

หมูโคราช คำนี้ ถือว่าเป็นคำพูด ที่ถูกเหยียดหยามคนโคราช ว่าเป็นหมู ที่ถูก
หลอกหลวงต้มตุ๋นง่ายๆ เพราะในสมัยก่อนใครที่โดยสารรถไฟจากนครราชสีมา
ไปกรุงเทพ ฯ ชาวพระนคร จะเข้าใจว่าเป็นชาวโคราชทั้งสิ้น ใน
จำนวนนั้น ก็อาจจะมีทั้งคนฉลาดและคนโง่ ปะปนอยู่ คนโง่ก็จะถูก
หลอกไปในทางที่ไม่ดีได้ง่ายๆ ใครที่ถูกหลอกไปง่ายๆ เขาก็เรียกว่า
หมูโคราช คำว่า หมูโคราช ยังเป็นคำที่แสลงหู คนโคราชรุ่นเก่าอยู่

คำภาษาถิ่นโคราชที่นำไปใช้ในภาคกลาง

ก. คำซ้อนที่ใช้ความหมายเดียวกัน หรือ ใกล้เคียง เช่น

มาก	—	หลาย
ยาว	—	เดิน
ระแวก	—	จัก
เบ่ง	—	มอง
เสื่อ	—	สาด
ถนน	—	หนทาง (หน ภาษาถิ่นโคราช แปลว่า ทาง เช่น ไม่เห็นหน แปลว่า ไม่เห็นทาง)
เข็ด	—	หลาบ

ข. คำที่เพี้ยนกันไป เช่น

ภาษาโคราชว่า เบื่อหมา แปลว่า เอายาพิษให้สุนัขกิน ภาษากลาง ใช้
ว่า เอายาไปเบื่อหมา

ภาษาโคราชว่า ขี้ฝอยหมอยบ้า ภาษากลาง ใช้ว่า ขยะมูลฝอย

ภาษาโคราชว่า ฉกขโมย (โคราชออกเสียงว่า ชก) ภาษากลาง ใช้ว่า

ลักขโมย

ก. ใช้เป็นภาษาแสดง แต่ความหมายเพี้ยนจากเดิม เช่น

แซว ภาษาถิ่นโคราช เป็น คำวิเศษณ์ แปลว่า ส่งเสียงเอ็ดอึง อีสาน ก็ใช้ในความหมายเดียวกัน แต่คนรุ่นใหม่ในภาคกลาง ใช้ความหมายว่า ก่อกวนความสงบ, อวดดี, กำเริบเสิบสาน, ทำดีทำต่อย, และ ตีรวน เช่น พูกว่า คุณอย่าแซวดีกว่า คุณแซวหรือเวลาผมพูด คุณอย่าแซวซี

เซ็ง ภาษาถิ่นโคราช คำนี้ ใช้บรรยายอาหารที่จัดซัดไม่เป็นรส เพราะเมื่อปรุงเสร็จแล้วทิ้งไว้นานเกินควร มักจะใช้กับอาหารเช่น ลาบ และ ส้มตำมะละกอ ว่า “ริบกินซี มันเซ็งหมดแล้ว”

คนภาคกลางนำคำนี้ไปใช้ในความหมายว่า เบื่อหน่าย และ ไม่สนุก เช่น ชีวิตนี้เซ็งมาก ฉันทเซ็งจริง ๆ

คำว่าเซ็งในภาษาอีสาน ความหมายจะต่างไปจากภาษาถิ่นโคราช เพราะ เซ็งในภาษาอีสาน แปลว่า เสียงเล้าลือ เสียงยกย่องสรรเสริญ มักใช้เป็นคำคู่ว่า เซ็งซ่า หรือ ซ่าเซ็ง ผู้ศึกษาขอยกขึ้นมาอธิบายพอเป็นสังเขป เท่านั้น

ตัดทอนจากหนังสือ “ภาษาถิ่นโคราช การศึกษาในเชิงวิเคราะห์เรื่องเสียงและความหมาย”
หน้า ๔๒-๔๓

โดย ถาวร สุกงกข

จัดพิมพ์โดยภาควิชาภาษาไทย คณะศึกษามนุษยศาสตร์ ฯ
วิทยาลัยครุนครราชสีมา กันยายน ๒๕๒๖

“เพลงโคราช”

การศึกษาในเชิงวิเคราะห์ และวิจารณ์

โดย

ถาวร สุกงกช และคณะ

* * * *

มหาวิทยาลัย CORNELL แห่งสหรัฐอเมริกา

ได้มีหนังสือขอยกงานชิ้นนี้ ไปเป็นตำราค้นคว้า ประจำห้องสมุดมหาวิทยาลัย

CORNELL UNIVERSITY LIBRARIES
Ithaca, New York 14853
U.S.A.

REPEATED REQUEST

JUN 4 1984

December 2, 1982

Director
Nakhon Rajseema Teacher's College
Nakhon Rajseema (Korat)
Thailand

Dear Sir:

We are grateful for your help in our effort to build our research collection on Thailand. The materials we have received are very much appreciated.

We are enclosing slips for items we would like to obtain if they are available. The slips could be inserted in the corresponding books when you send them to us, or returned to us with your notations, if any are not available.

Thank you for your attention to these requests.

Yours sincerely,

Miss Chakrit Choomwattana
Library Aide, Thailand
John M. Echols Collec-
tion on Southeast Asia

Encl: slips

FOR CATALOGING DEPT. USE ONLY

In order
Dec. 2 '82

Thawon Subongkot. ๑๑๖๕ ๕๖๑๖

Phleng Khorat: kamsu'ksa nai choeng
wikhray lae wichan.

Nakhon Ratchasima: Khanawicha Manutsat lae
Sangkhomsat, Witthayalai khru Nakhon Ratcha-
sima, 1979.

1986: 0 Cul 1: 0 Cul 2: 0

Pub. 1/82

TERMINAL NOTES

CORNELL UNIVERSITY LIBRARIES ITHACA N.Y.

การศึกษาเพลงโคราชในเชิงสังคมวิทยา

เพลงโคราชที่รวบรวมได้จากการศึกษาครั้งนี้ มีหลายกลอน ที่แสดงเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อ อาชีพ สิ่งแวดล้อม การศึกษาอบรม และค่านิยมพื้นฐานด้านสังคมหลายประการของ ชวนครราชสีมาทั้งในอดีตและปัจจุบัน แต่ก่อนที่ผู้วิจัยจะพิจารณารายละเอียดจากเนื้อหาของ เพลงโคราช โกรชกล่าวถึงภูมิหลังทางสังคมวิทยาที่มีผู้ศึกษาและเกี่ยวพันถึงการศึกษาดังนี้

สมชัย รักวิจิตร (๒๕๑๔ : ๒๗) ได้ทำการศึกษาวิชาเยวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พบว่าเยวชนส่วนมากก็คือนักพุทธศาสนาและองค์พระมหากษัตริย์ นั้น เป็นสิ่งที่ต้องเทอดทูน จงรักภักดี เยวชนเชื่อว่า พุทธศาสนาได้วางระเบียบปฏิบัติทาง ศีลธรรมเอาไว้ ได้อบรมให้คนทำความดี ละเว้นความชั่ว จึงจำเป็นอย่างมากที่จะทำให้อำนาจ บ้าน เมืองอยู่เย็นเป็นสุข

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (๒๕๑๕ : ๗) ได้ทำการศึกษาวิชา ลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทย พบว่าศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคม และ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตมนุษย์ ศาสนามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการควบคุมความ ประพฤติ ให้เป็นไปตามทำนองคลองธรรม บุคคลย่อมได้รับอิทธิพลจากความเชื่อซึ่งมีอิทธิพล เหนือพฤติกรรมของมนุษย์อยู่มาก สถาบันมีหน้าที่ที่สำคัญต่อสังคมหลายประการได้แก่

๑. รวบรวมและสร้างบูรณภาพของสังคม
๒. การรักษา การดำรง การสืบเนื่องของวัฒนธรรมประจำสังคม
๓. การเสริมสร้างบทบาทและความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน
๔. เป็นค่านิยมรากฐานของสังคม

ประเทศไทยมีพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมาไม่น้อยกว่า ๗๐๐ ปี พุทธศาสนา จึงมีอิทธิพลอย่างใหญ่หลวง เหนือความประพฤติและจิตใจของประชาชนชาวไทย

สุพัทธา สุภาพ (๒๕๑๘ : ๑๘๐) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการรวมกลุ่มว่า ปรากฏ การณ์ทางธรรมชาติของมนุษย์ก็คือการรวมกลุ่ม ไม่ว่าจะอยู่ในสมัยใดหรือสังคมใด มนุษย์ มักมีการรวมกันเป็นกลุ่มก้อนเสมอ มูลเหตุของการรวมกลุ่มมีลักษณะแตกต่างกันออกไป ตาม

สภาพทางเศรษฐกิจการเมืองในแต่ละแห่งซึ่งไม่เหมือนกัน กลุ่มดั้งเดิมที่เห็นชัดคือ กลุ่มทางวัฒนธรรม กลุ่มเหล่านี้รวมกันเข้ามามีอิทธิพล ความผูกพันทางวัฒนธรรม ตลอดจนประเพณีและความเชื่อต่าง ๆ ที่เป็นสายใยแห่งความผูกพันซึ่งกันและกัน

ไพบุลย์ ช่างเรียน (๒๕๑๕ : ๒๑) ได้สรุปลักษณะของสังคมชนบทไทยว่า ชาวนาไทย หรือคนไทยโดยทั่วไปมีนิสัยชอบทำอะไรตามลำพังตนเอง มากกว่าการตั้งกลุ่มหรือรับผิดชอบงานเป็นหมู่ ในสังคมชนบทไม่มีกลุ่มถาวร ชาวชนบทอาจรวมกลุ่มกัน เพื่อกิจกรรมบางอย่างของชุมชน ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มแบบชั่วคราว พอกิจกรรมนั้นเสร็จก็แยกย้ายกันไป การจัดกลุ่มตามลักษณะนี้มีแนวโน้มเอียงไปทางญาติพี่น้อง ลักษณะสังคมไทยเป็นสังคมแบบกระจาย (atomized society) เป็นการรวมตัวอย่างหลวม ๆ ไม่มีกลุ่มหรือสังคมอื่นใดนอกจากครอบครัวอันประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูก เป็นส่วนสำคัญของสังคมแบบนี้ผู้นำชนบทมักจะได้แก่ครู พระภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำที่ชาวบ้านเชื่อถือมากที่สุด

ทาลคอต พาร์สัน (๒๕๒๑ : ๑๑๐) กล่าวว่าสาระของการศึกษาสังคมวิทยา คือ เรื่องการกระทำ (action) ซึ่งหมายถึงการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน (interaction) อันมีแง่ที่จะต้องพิจารณา ๓ ประเด็นคือ ผู้กระทำ (actor) สถานการณ์ (situation)

และที่สำคัญที่สุดก็คือ แนวอบรมของผู้กระทำ (actor's orientation) และแนวอบรมที่สำคัญมี ๒ ประการ คือ

๑. แนวอบรมทางความรู้สึก (motivational orientation) ซึ่งหมายถึงความเชื่ออารมณ์และศีลธรรม (morals)

๒. แนวอบรมทางคุณค่า (value orientation) ซึ่งจะกำหนดมาจากการแสดงออกซึ่งได้แก่ สาระข้อเท็จจริง ระดับความพอใจ และมาตรฐานของพฤติกรรมที่ปรากฏอยู่ในสังคมนั้น ๆ

เจตนา นาควัชระ (๒๕๒๐ : ๑๕) กล่าวถึงวรรณคดีวิจารณ์กับการศึกษาสังคมว่า การที่ถือว่าวรรณคดี เป็นเครื่องสะท้อนสังคม อาจจะทำให้เราให้ความสำคัญต่อสังคมมากกว่าวรรณคดี จึงมีนักวิจารณ์อีกกลุ่มหนึ่งพยายามที่จะชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของวรรณคดีในแง่ที่ว่า ถ้าเราไม่รู้จักวรรณคดีแล้วเราก็ไม่อาจที่จะรู้จักลักษณะที่แท้จริงของสังคมได้ ทั้งนี้เพราะวรรณคดีชี้ให้เห็นถึงสังคมทั้งในส่วนกว้างและส่วนลึก วรรณคดีแสดงให้เห็นถึงชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ ในขณะเดียวกันก็สามารถที่จะสกัดเอาแก่นแท้ของสังคมนั้นออกมาให้เห็นได้

บุญเหลือ เทพสุวรรณ (๒๕๑๗ : ๑๗) กล่าวถึงการวิจารณ์วรรณคดีเชิงสังคมวิทยาและจิตวิทยาว่า สิ่งที่จะเข้าไปเสียมได้คือปัญหาเรื่องคุณค่า หรือค่านิยม สังคมเกิดขึ้นได้ก็เพราะมนุษย์ต้องอยู่ร่วมกัน สังคมมิได้หมายถึงชนชาติหนึ่ง สังคมเป็นทั้งรูปธรรมและนามธรรม คือเป็นหมู่คนและมีชนบประเพณีมีความนิยม ความรังเกียจร่วมกัน ชุมชนเล็กๆ ก็อาจเป็นสังคมได้ หรือชุมชนใหญ่ที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน ไม่เกิดเป็นสังคมขึ้นมาก็อาจมีได้ พูดถึงคุณค่าในสังคม คือความชอบ ไม่ชอบ ภาวภูมิ และความรู้สึกรักอีกหลายอย่างเป็นธรรมเนียมร่วมกันทั้งนั้นได้หมายความว่า คนแต่ละคนไม่มีคุณค่าเฉพาะคน คนบางคนไม่อาจความจน มีความหยิ่งมากกว่าที่จะขงอผู้ใดในเรื่องเงิน ถือว่าการไม่ขอใครเป็นคุณค่าอีกคนหนึ่งไม่ได้ อย่างไรก็ตาม คุณค่าของบุคคลแต่ละบุคคลก็ย่อมมีความสัมพันธ์กับ คุณค่าของคนที่แวดล้อม ดังนั้นคุณค่าของบุคคลกับคุณค่าของสังคมจึงแยกกันยาก

ศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้ (๒๕๒๑ : ๘) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ค่านิยม” ตามทัศนะของสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาไว้หลายนัยดังนี้

๑. ความคิดในเรื่องหรือสิ่งที่ควรจะเป็น คือการสันนิษฐานไว้ก่อนว่า อะไรบ้างเป็นสิ่งที่ถูกต้อง และอะไรบ้างที่มีความสำคัญ

๒. สิ่งของ สถานการณ์ ภาวะ หรือหลักการ ซึ่งเป็นที่พึงปรารถนาหรือเป็นที่ยกย่องและเป็นที่ยอมรับสรรเสริญ ของผู้คนส่วนใหญ่ของสังคมหนึ่งๆ

๓. สิ่งที่คนสนใจ สิ่งที่คนปรารถนาจะได้ ปรารถนาจะเป็นหรือกลับกลายมาเป็นสิ่งที่คนถือว่า เป็นสิ่งที่บังคับต้องทำ ต้องปฏิบัติ เป็นสิ่งที่ทุกคนบูชายกย่อง และมีความสุขที่ได้เห็น ได้ฟัง ได้เป็นเจ้าของ

๔. มโนคติ ซึ่งมีผลกระตุ้นพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่มนุษย์เลือกทำอาจจะเหมือน ๆ กัน กับสังคมอื่น

๕. วัฒนธรรม ที่แสดงออกมาได้แก่ คีลธรรม ความดีงามและความรู้ ความเข้าใจสิ่งนั้น ๆ พื้นฐานคือความเป็นมา รากฐานเบื้องหลัง มูลเหตุ บ้างก็ มูลฐานหรือปฐมบท ผู้วิจัยจะศึกษาเนื้อหาของเพลงโคราช ที่สะท้อนถึงเรื่องความเชื่อ อาชีพ สิ่งแวดล้อมการศึกษาอบรมและค่านิยมพื้นฐานด้านสังคมเป็นเรื่อง ๆ ไป

๑. เนื้อหาของเพลงโคราชที่สะท้อนถึงศาสนา

เนื้อเพลงโคราชนับตั้งแต่เพลงก้อมจนถึงเพลงสมัยปัจจุบัน มีหลายกลอนที่สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องธรรมในพระพุทธศาสนา และพาตึงถึงพระภิกษุในพระพุทธศาสนา แสดงถึง

ความเป็นผู้ดีนั้น พระภิกษุเป็นแบบอย่างที่ดีงามของผู้ทรงศีลบริสุทธิ์เป็นหลักยึดของสังคม
แต่ชาวบ้านก็มีสิทธิ์ที่จะกล่าวให้แง่คิดหรือนำมาล้อเลียนในบทเพลง หากเห็นอะไรไม่ชอบ
มาพากล

๑.๑ การเกริ่นถึงหน้าที่ของพระสงฆ์

“กุสะลาภินี เอาผ้าเคียนพุงกินเพล” (ภาคผนวก : ๒๑)

เพลงก้อมสนั้นเป็นการปรามพระภิกษุว่า มิได้มีหน้าที่เพียงมานั่งสวดกุสลาธรรมมา
อกุสลาธรรมมา... หน้าที่พเพื่องเพื่อรับไทยทาน หรือมิใช่มีหน้าที่เพียงห่มผ้าเหลือง มีผ้าคาด
พุงรอเวลาฉันเพลเท่านั้น พระสงฆ์มีหน้าที่ที่จะต้องประพฤติปฏิบัติต่อสังคมอีกมาก

๑.๒ การพูดโต้ตอบเรื่องบาปเรื่องบุญ

มีเรื่องเล่าว่า นายบุญ กะแะ แบกหนึ่งวัวสด ๆ เดินผ่านวัด พระรูปหนึ่งก็ตะโกน
ทักทายว่า ไม่เกรงบาปกรรม (อาบัติ) หรือ แกก็ได้ตอบว่ากลองเพลที่พระตีดัง ๆ อยู่
ทำด้วยหนังมิใช่หรือ ถ้าเกราบพระกับบาปด้วยพระรูปนั้น ก็เลยถามแกไปว่า วันนั้นไม่เมาหรือ
ถึงได้มาแบกหนังเกราอยู่ แกตอบว่า ยังขายหนังวัวไม่ได้ก็เลยไม่มีเงินซื้อเหล้า พระก็ถามต่อ
ไปว่า มีอาชีพทางขายหนังหรือ แกตอบว่า หนังกลองนั้นระวังให้ตีเถิด (ทำให้พระอาบัติ
ได้เหมือนกัน) คำพูดโต้ตอบเป็นเพลงก้อม มีดังนี้

พระ	โยมบุญ แบกหนึ่งวัววัด ไม่กลัวอาบัติ ดอกนี้
บุญ	ก็พระตีดัง ๆ ไม่ใช่หนัง ดอกนี้
พระ	วันนั้นโยมแบกหนังเกรา อ้าวโยมไม่เมาดอกนี้
บุญ	ไม่ทันขายหนังเกรา ก็ผมจะเมาได้
พระ	โยมบุญหน้าบาง หากินย่อนหนังดอกนี้
บุญ	ก็พระตีดัง ๆ วันหนึ่งระวังให้ตี
	ย่อน แปลว่า เพราะ
	นี้ แปลว่า หรือ

๑.๓ การพูดถึงพระในเชิงขบขันและล้อเลียน

ตั้งเข้าห้องนอนกุศ	เข้ากุณนอนคิด
ปรีกลูกศิษย์	ว่าจะสึกเดือนสี่
พอจะสึกก็สึกไม่ได้	เพราะที่นั่งม้นร้ายเต็มที

แสดงถึงการเชื่อถือนุญชาม ซึ่งผิดเพี้ยนไปจากคำสอนของพระพุทธเจ้าหมอเพลง
ก็นำมากล่าว

เข้าวัดนอนคุต	เขากุญนอนคิต
ปรีชาลูกศิษย์	ว่าจะสึกเตือนสี
จิตก็หมายใจก็มุ่ง	แต่ผ้านุ่งสีกาไม่มี

บทนล่อเลียนพระบางรูปว่า ไม่ใช่สติปัญญาแม่เพื่อแก้ปัญหาย่าย ๆ

๑.๔ เพลงหลักที่แสดงหลักธรรมในพุทธศาสนา
อิมัสสะหมิงกาเย อันว่ากายา เมื่อคนเกิดมาอย่าได้
ประมาทธุหมิน พอตบขันธสังขาร มีแต่แรงกาจิกกิน....ไป
เกษาว่าผม แก่แล้วปานผี เมื่อผมต่างามดี
มากลับกลายหายดำ ไม่เป็นผลดอกผม จะไปนิยมมันทำ....ไม่
ปาน แปลว่า รวากับว่า

อันคนเราทกวัน เปรียบกันกะโคม พอกันให้ทกวันไหมก็ลอยบนเวหา
แต่พอกหมตกวันโคมคิน ตกลงสู่พื้นพสุธา....ใหญ่

๑.๕ การหนีจากโลกียวิสัยไปบวชช้เป็นทางออกทางหนึ่งของสังคม
โอ้อือ น้องจะหาผัวหรือยังไม่หา เอาผัวเสียเถิดเมื่อหูตาของน้องยังรู้
ยังเห็นสักหน่อยจะลุกจะล้ม หัวเต้าหัวนมหนอมันจะเลน หนุ่มเห็นมันจะลาม....จะลวน
อย่าได้อวดตัวเลยแม่คนดี จะไปบวชเป็นช้อยู่คนเดียว
หวังไม่ให้หนุ่มตามเกี้ยว ไม่พันตาเถนไปตาม....กวน

เอาผัว แปลว่า แต่งงาน นมเลน แปลว่า นมหย่อนยาน บทนี้
แสดงว่าโลกียวิสัยนั้นเป็นเรื่องยากแก่การหลีกเลี่ยงแม้จะหนีไปบวชช้

๑.๖ การปฏิบัติในฐานะพุทธศาสนิกชนที่ดี
นายคล้าย โนนสูง กล่าวว่า

เราถือศาสนาพุทธ เราต้องเชื่อคำพุทธ ผัวเขามีคล้ายไม่สมมุติไปพูดไป
กล่าว แพร่งคำเพิ่ม แต่โกยังเลี้ยงไว้ต่อดี หากความดีสร้างควมดีไว้ต่อดี ไม่มุกน้ำไปให้
หัวทอ....ทำ

มุกน้ำ แปลว่า คำน้ำ

บทนี้แสดงถึงความยึดมั่นในศาสนา ไม่ยอมผิดศีลข้อกาเม

อายุขัยใกล้จะลุล อนาคตก็จวนจะลา ถ้าผู้ตายหรือผู้หย่า ก็พอจะตก
จะลงชิงช้าเอย....เคยยอมโหย่นจะให้กล้านี้ยอมโหนด่ายอมองค์ ลูกคาอยู่ ผู้คาออกคล้าย
มียอม....เอย

โหย่นชิงช้า แปลว่า ไส้ชิงช้า

บทนี้ทางออกว่า ถ้าผู้เขาตาย หรือหย่าแล้วค่อยมาตกลงกัน

๑.๗ การยึดมั่นในศีลห้าและความเชื่อเรื่องนรก

ทั้งลูกเขาเขาก็ห่วง ทั้งเมียเขาเขาก็ห่วง ไปแย่งห่วงบ่อนเขาหวง ศีลห้า
ของพี่กรัก กลัวจะเกิดร้ายร้ายจะตามใจที่เรารัก ก็หมั่นนรกมันแม่นเรือนของเรา....หรือ

บ่อน แปลว่า ที่; แม่น แปลว่า ใช่

ความเชื่อที่ว่านรก คือหม้อทองแดงนั้น ทำให้คนไม่กล้าประพฤติชั่ว

๑.๘ ชาวบ้านในชนบทจะยึดถือพระ เป็นที่พึ่งทางใจ นับถือศาสนาด้วย
ศรัทธามีทุกชั่ววันอะไรจะต้องไปปรึกษาพระ ดังเนื้อเพลงที่ว่า

โอ้อ...ลูกก็บวชเป็นสงฆ์ มากี่หลายพรรษา เหมือนอย่างไม้ที่เขาตาก
ผ่าแตกเสี่ยงผ่าซอ เห็นโยมถือพานมา เป็นพานยาพานหมาก เข้านาคสู่สำนักปานโฌงปานเหมาะ
ที่นี่มีเรื่องราวอะไร โยมยังถือพานหมากพานหม่น มีดปิ่นที่นั่น บัวบานที่ใด หรือมีเรื่อง
ราวอะไรเกิดขึ้นที่บ้าน หรือมีเขยมาร่วมบ่อนมีหลักนอนประจันบาน นี้อย่างเดินบ่นบาก แบก
มาหาอาจารย์....บุญ

(เอกสารวันภาษาไทย ๒๕๒๐ ; ๗๔)

๑.๙ การปฏิบัติตนในฐานะพระบวชใหม่

เพลงโคราชกล่าวถึงการบวชนาค และกล่าวแนะนำพระใหม่ดังนี้

....บวชเข้ามาแล้ว อย่าเลวให้ลึกลาย ทั้งสิกขาวินัยเรียนลงให้ลึกล้ำ
อย่าอนวันชั้นชา ไปแต่เข้ากระทั่งคำห่อน้อยอาบัติจะขึ้นโคมกระทั่ง....คอ

โคม แปลว่า คร่อม, ชีต้านหลัง

....ไม่ว่าหน่ายว่าหนึ ไม่ว่านี้ว่าโน้น ให้ก่อสร้างกุศลตรวจน้ำภาวนา แม้ข้าวกอสี
เกี้ยว อย่าเที่ยวเกี้ยวแต่สี่กาศออกไปเสียก่อน ยังค่อยชูชู้....กัน

....อย่าทำชั่วในศาสนา เขาจะลือชานั่น ถึงจะอยู่ได้ไม่นาน ก็เอาแค่พรรษาหนึ่ง จะค่อยแก้ค่อยเฒ่า หน่อยสาว ๆ จะคอยทำ ทั้งซู้เก่าสีกา จะคอยท้วงคอยถึง บางทีเขาจะคอย ทานคอยเธอ

กร็นจะบวชเยื่อ ๆ ยก ๆ ย้าย ๆ กลัวกลัวเครือใหญ่มันจะยาน ๆ เครือกล้วยตานี ในความลึกของเรานี้มันจะยาน พอปั่นผ้าพาดราว...เนอ

๑.๑๐ การบวชเพื่อแทนคุณบิดามารดา ตามประเพณี

....จะสมเมืองสมบ้าน แม่บัวบานสมบึง เราเกิดเป็นมนุษย์ชาติ หนึ่ง ควรจะอุปสมบท แม่แบ่งบุญเข้าบัก สยายบาตรเข้าโบสถ์ สีกอกออกมายังค่อยเบิกอับบึง ข้าว....เบา

เหมือนเก่าเหมือนก่อน มิใช่เหมือนอ่อนเหมือนแก่ เราต้องบวชแทนคุณแม่เหมือนกัน แก่น้ำหลับน้ำนอน คำข้าวบือน้ำนม แม่ควายตาพรหมที่คอยนอนน่านาน ทามโนให้ เย็นเหมือนน้ำเนอ

พาหิวพอยาก ไม่พ่ายักพ่ายัย แก่เลียงมาพาใหญ่ จะได้ช่วยเป็นพยาน ให้ถือ เกรงสักหน่อย เขาจะนิยมนาน ๆ บวชใช้ค่าน้ำนม ของโยม...เนอ

๑.๑๑ ศรัทธาที่มีต่อพระพุทธเจ้า

“...ถ้าคนเราไม่เฒ่าตาย พระไม่ได้กัมมะฐาน
พระพุทธเจ้าเข้านิพพาน ยังหล่อพระทองขึ้นมาแทน....”

๑.๑๒ การถามตอบปัญหาธรรมะในพระพุทธศาสนา

เนื้อเพลงโคราชมีหลายตอนที่สอนธรรมะและข้อปัญหาเกี่ยวกับศาสนา นับ เป็นการสอนจริยธรรมและความรู้เกี่ยวกับศาสนาโดยปริยาย

ถาม...อยากถามต่อไปสักนิด ไม่ว่าแต่พระบ้านไหน แต่เขามีกตังถ้อยหม่อมคอกชาด ออกบิณฑบาตได้ทุกวัน แปลกใจหนอพ่อเนื้อเย็นจันทน์เพลเขาก็ไป เอ้ ถ้าพระไม่ออกบิณฑบาตเดहनवादเอ๋ยจะชาติศีลนี้....

ตอบ ที่เขาบิณฑบาตด้วยหม่อมคอกชาดนี้ คือกิจของสงฆ์ ถือว่าเขาไปโปรดสัตว์ ต้องอุ้มบาตรไปด้วย....”

ถาม...อ้ออยากจรรูเรื่องราว ศีลห้าคนทั้งหลายถือ ศีลสิบเจ็ดถือ ศีลแปดอุบาสก อุบาสิกาถือ ศีลสองร้อยยี่สิบเจ็ดพระถือ ศีลสามร้อยยี่สิบเอ็ด นั้น นางภิกษุณีถืออ้าวักนาง ภิกษุณีเป็นผู้หญิงแท้ ๆ ทำไมให้ถือศีลมากกว่าพระ....

ตอบ คือว่าหวั่นแม่หม่อม ก็ยังเหมี ถือว่านางภิกษุณีก็เป็นคนมีตำแหน่งมาก ถือศีลน้อยจิ (จะ) ถืออย่างไร ก็บอกไปให้รู้จัก จะขัดเรื่องแม่หม่อม ขอโทษเถอะ เคียวนี้เคยเลิกผ้าไหม ไม่บ้ายวนบ้ายภิกษุณีก็บ้ายู ทำไมไม่คุดยัค ไอ้ตัวใหญ่กับาใหญ่....

๑.๑๓ การยืมเงินในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

พี่ไม่พูดคำเพราะ เป็นคำอำคำพราง หอมฟุ้งเสียงผ่อน้องจะรอฟุ้งคำเพราะๆ ที่เป็นคำพระ ท่านให้ตักน้ำ มาเทมานั่ง ภาวนาอนิจจัง ไชยัคเถนะ ไอ้รูปไอ้นามไปเที่ยงเนะเทโน ให้น้องตรองได้เทหน่อ รักให้ยัดให้เยื่อจงให้เยื่อให้โย ไอ้สังขารร่างกาย อย่าก็ยกออกไปไปให้ยุ่ง อย่าได้บ้าได้เม๊ ใครเลือกหลายจะได้บั้ง ถ้าหนอนบ่อนจะหนอนเบียดกันอยู่ได้....บอ

๒. เนื้อหาของเพลงโคราชที่สะท้อนถึงความเชื่อเรื่องกรรม

การเชื่อเรื่องกรรมเก่า กรรมตามสนองและกรรมดี ทำให้ทุกคนยอมรับสภาพของตนเอง และหมั่นทำบุญทำทานเพื่อหวังความสุขในภายภาคหน้า เนื้อเพลงบางตอนมีดังนี้
“....โอ้บุญทานฉันก็ทำ แต่กายไม่งามกายไม่หล่อ มันอับเฉาทั้งเหง่ทั้งกอ จักเป็นอะไรผู้ชายไม่แล จะหุงเข้าใส่บาตรไปทำกะวัดไหนดีแน่ มันจะได้หนุ่มมาค้มพอใจฉันดี....หน่อค้ม แปลว่า กกกอก

“.....พอเต็มเรือรับใคร จะมีใครมารับรอง ครั้นทองหล่อจะขอร้องให้สารภาพรับรักว่าเวรกรรมมาตามสนอง พาโคกน้องร้ายนัก ถ้าเจอจะนางครั้งโน้น จะยากอะไร....นอ

“.....เชื่อว่า การหาสามี จะได้ชั่ว สุกแล้วแต่ผลศีลละพี่เอ๋ย ผลทานไม่ได้เงินได้ ก้าวต่อนกเขาได้แคว้ว ไม่แน่นอนคอกกอนแก้ว ลาวกับไทยยังได้กัน....

....อาบน้าหนองสระโน้ แลเห็นใบสนุ่น กรรมอะไรน้อแม่คุณ มาติดตามตามสนอง เคยเบียดลอนให้กันลูป แล้วขอจวบกันสองสวรรค์โลกเอง ต้องลอยไปไกลกัน....ແລ້ວ

....หรือว่าชาติก่อน น้องเคยก่อพระทราญ และว่าแปดหมื่นนางเอยสีพัน จะเหลียวดูแม่เนื้ออ่อน น้องก็งามชะเอว ร่างกายนางก็เลย นิสะอาดสะอาดอัน แลเห็นน้องเอง ตัวพี่เลยนึกสะอ้งสะออน

สะอ้งสะออน แปลว่า เอ็นดู

....กรรมของ ดอกไม้ นางมีมาก มันบ้วยหนักไม่มีหมอ อย่างน้ำกันมองมันเล่น อีหม้พระสามี่..เมิน

....ก็ย้อนผลเวรผลกรรม มันตามมาจามาจอง เทียน ได้ เสน่ห์ เป็นคู่ครอง
กันน้อง ดอกไม้ จึงทอจิงทัง แต่สับตะกั่วมันชั่วจริงๆ ญาติพี่น้องยังนินยงทา จันไม่พูด
ยังทะ....ยังเทย

....อ๊แม่แสงอรุณ น้องทำบุญด้วยสิ่งอะไร พี่ตั้งสังเกตร่างกายดูซึ่งเหลือร่องร่ำอร่าม
อ๊แม่เจ้าอาร์กษ์ ปลุกผักระอาร์่องหรือถวายนงทอง เข้าบำรุงพระอาราม....

....หรือว่าบาปกรรมอะไร มันทำให้ไกลแม่ยอดอาวรี สุขสนัยไหลหรี มันไม่รื่นเริง
อารมณ์ เหมือนยังขามทับด้วยอยู่ที่ห้วยทับทัน กรรมเวรของจันมาระทมทับถม....

....มิใช่ลูกพระลูกเณร หรือบาปที่พี่เล่นลูกนาก หรือบาปที่พี่พราดลูกเนื้อลูกนก
มาตามชดตามใช้ เหมือนตักไข่ตามร่อง เหมือนขโมยมามอง ตามลักตามฉก....

๓. เนื้อหาของเพลงโคราชที่สะท้อนถึงเรื่องอาชีพ

เพลงโคราช ส่วนมากจะเกาะเกี่ยวอยู่กับธรรมชาติและอาชีพที่ผู้คนในชนบทส่วน
ใหญ่เกี่ยวข้อง

๑. อาชีพจักสาน

....ผ้าขัดแข็งดำ พี่ก็พอทำได้ ที่นึ่มาออกยอมแต่กระท่อมวัง-ไก่อ
กะลันทาโซ อีนังกะโล่ทาชัน มึงว่าแต่กูอยากได้สู่มึงก็อยากได้กูเหมือนกัน

๒. อาชีพคักสัตว์

ไม่เป็นเรื่องเป็นแถว เหมือนตักแร่ติดแร่....

๓. อาชีพประมง

อ้ายหาหัวเห ไปยังห้วยมะหัง...

๔. อาชีพเก็บของป่า

ชนโคกเก็บชันไปด้วยกันกับชู ได้ช่อชันแล้วก็ชู โฉมพี่เอยงามขึ้น....

๕. อาชีพทอผ้า

ไม่ใช่เสาทูกเสาก็ กนอายุสิบสี่เขาก็เรียกสาวแก่....

๖. อาชีพทำนา

หมอลเพลงพูดถึงมากที่สุด

แกล่เงินไปเดินมา ทำไมไม่ทำนากะเขา
ท่งขม้นจะให้ทา ไร่นาจะไม่ให้ทา

ไม่ห่วงเรื่องไร่นา จะคูนำทำนา บุกตงปากันไป ต้องคิดมองเรื่องท้องกับ
ปากมันเรื่องจำ-เป็น

เดือนเจ็ดออกใหม่ได้น้ำ นาก็ดำไถ่น้อย เอียงพะไลก็ไถลอย กลัวพี่ใหญ่ไม่ได้
แนว บึงนาเก่าที่เขาไม่ส่างมันกว้างเป็นที่ เลยนาโนน ถึงฝนลง ก็ไม่โห้ง ชักที่-เลย

โห้ง แปลว่า น้ำนอง น้ำท่าอุดม

เขาเตยจะนำไปทางไหน นอกจากทำไร่ทำนา อย่าคิดนอกศาสนา...ศาสนา
ผิควินัยไถลทำนอง

๗. อาชีพรับราชการ

ไอ้ลูกบ้าบ้า มาเที่ยวขายหนังหมา ไอ้คนอื่นเขามองแต่นั่งเมือง

๘. อาชีพทำเหล้าเถื่อน

....เหมือนสาโทที่เขาคน เอาน้ำกินแล้วทั้งกาก มิใช่จะมองสระเตยทั้งกอบทั้งกุ่ม....

๙. อาชีพทำเส้นหมี่

....เหมือนยังแบ่งที่ในเมือง ที่เขาไม่ทำหมี่ พวกอีหมี่หอยหมี่ มึงไปมัวแต่ทำอะไร....

๑๐. อาชีพหมอนวด (อาชีพของสาวชนบทบางคนในปี ๒๕๒๑)

นางใหญ่ เมืองกง พูดประชดว่า

....เราทำนาทำไร่ ถ้าฝนลงก็ไถดี ถึงเข้านักแซ่น้ำ อย่ามัวแต่เดินสายหนี จะเป็น
สาวน้อย คอยอับนวด จะไหวอะไร....นอ

๑๑. อาชีพทำปลาร้าขาย

....คิดถึงห้วยก็แคบเท่ารูที ถึงยามเดือนสี่เดือนห้า หาน้ำม (น้ำ) ทำปลาร้า
(ปลาร้า) ไม่มี

๑๒. อาชีพพิถีพิถันที่บ้านมะค่า

....เตยจะนำไปลองคิด จะเป็นช่างตีมีด ไปอยู่มะค่าตะลองทอง....

๑๓. อาชีพเครื่องปั้นดินเผา

เอาดินเหนียวมาประนอม แล้วก็ย้อมประน่ำ สุกหัวโสมงาม ลายนอกลายใน
อย่างประณีต ทำรูปมังกร รูปนกแก้ว ใส่เตาเผาประชมชิต ใครขึ้นรูปรดจากไปชม....เซย
จาก แปลว่า ฉีก

๑๔. อาชีพทำขนมจีน

....ขนมจีน บ้านประโดก นี่ใครก็ยกนิ้วให้ ถ้าหิวก่อนเชิฏกนีก่อน ไปตาม
บรรยากาศ มีหลายรสหลายชาติ น้ำยาปลา น้ำยาไก่....

๑๕. อาชีพทำไร่ข้าวโพด

ถ้าเป็นเช่าโพดก็มีแต่หมอย ก็เชื่อว่ามึงเพราะว่ามันเล่ง เพราะว่าเม็ดไม่มี
สักเม็ดหนึ่ง....

๑๖. อาชีพแต่งเพลงขาย ๑๗. อาชีพขายเหล้า ๑๘. อาชีพขายเบ็ด-ไก่

๑๙. อาชีพขายข้าว

....ขายแรงขายกา ได้ราคาขายกีก ฉะนั้นก็อยากสีก ไปขายเบ็ดขายไก่ พวก
ขายเหล้าก็รวยเหล้า พวกขายข้าวก็ยิ่งรวยหลาย พระขายเพลงขายแหล่ไม่มีรวย....เลย

๒๐. อาชีพทำไร่ทำสวน

....พ่อหนานवलสวนฉั้น ว่าสุขสำราญมากมี ทั้งกล้วยอ้อยส้อยปลี อุดมนักมา
มากมาย เทยเออยทั้งมันเหน็บและมันอ่อน จะทุกซักรันกะไอมัน....

๒๑. อาชีพทำนาเกลือสินเธาว์ที่บ้านพันดุง อ. ขามทะเลสอ

....สุนทรจะพาพี่ไปดูเขาทำเกลือดอกเนอสินเธาว์ ในท้องนาบ้านนาง ไป
ซักครั้งเนอพ่อหนุ่ม เขาเอาขี้กะทาเข้ามาโหม แล้วเทลงลงในราง แล้วเขาก็เอาน้ำมาจาง
ให้ซึมเรื่อยลงในรู เรื่อยลงในรูเหมือนเบ้งรอนสะออนรู้....ลงในแรง

๔. เนื้อหาของเพลงโคราชที่สะท้อนถึงเรื่องการศึกษาอบรม

การศึกษาอบรมของคนตามชนบท ในสมัยรัชกาลที่ ๖ เป็นไปอย่างไม่มีแบบแผน
ต้องอาศัยวัดเป็นส่วนใหญ่ จากการศึกษาพบว่าหมอเพลงโคราช มีบทบาทให้การศึกษาอบรม
แก่ชาวบ้านโดยปริยาย

สมัยปัจจุบันแม้การศึกษาจะขยายตัว กว้างขวางอย่างมีแบบแผนในต่างจังหวัด แต่
ในหมู่หมอเพลงก็ยังเป็นไปอย่างไม่มีแบบแผน หมอเพลงส่วนใหญ่มีการศึกษาค่อนข้างต่ำ แต่
มีความรู้รอบตัวมาก สืบเนื่องจากกลอนเพลงมักสอดแทรกคำสอน สุภาษิตสอนหญิง คำพังเพย
สุภาษิตโบราณ นิทานชาวบ้าน วรรณคดี และนิทานชาดกต่างๆ มากมาย หลักธรรมใน
พระพุทธศาสนา มีอิทธิพลหล่อหลอมจิตใจคนเป็นอันมาก ทำให้มีชีวิตร่วมกันอย่างสงบสุข
และพยายามอนุรักษ์ขนบประเพณีอันดีงามของสังคมพื้นบ้านไว้

๔.๑ การให้ความรู้เรื่องวีรกรรมของท้าวสุรนารี

วีรกรรมที่หมอลำเพลงโคราชพูดถึงบ่อยที่สุด คือวีรกรรมของท้าวสุรนารี

...ผู้หญิงไทยใจเพชร มีคมแต่จืดจางกาย องค์สมเด็จพระบาทจึงเห็นคุณความดี
ทรงตั้งไว้ให้เป็นท้าวสุรนารี เพราะใจบุญกุศลชานาญณรงค์...

...ไต่ย็นคนงามมาตามประวัติ เรื่องท้าวสุรนารี ถึงชี้ให้เหมือนคนดง ไม่
เคยโก่งคอดอก ถ้าอยากรู้ก็จะบอก เดอแม่จางคนดี กู้ไต่ดินแดนชื่อเสียงคนโต่งคองคัง คือ
คุณหญิงโม กูเมืองนครราชสีมา...

๔.๒ การให้ความรู้เรื่องตำนาน

เพลงโคราชให้ความรู้เกี่ยวกับตำนานต่าง ๆ เช่น

ตำนานเมืองนครราชสีมา

....เชื่อว่าท้าวจันทร์เอาหนึ่งมา เรื่องนี้ก็หน้าไม่เม็นแล้วยังมาก่อนมาคุม จน
หลงลืมหลงหล้ง หลงรกลหลงลาคือก่อนนี้ท้าวจันทร์ เอามาเผาลงหลุม จะเล่ากันตลอด แล้ว
ไม่ว่า หลงสั่งหลงลาได้เอามาเมืองราชสีมา แล้วว่าเอาหนึ่งราชสีห์มา คือเขาเอาแต่ป่า เขาก็
ไม่มองเปลี่ยนสีหมต ทำนานเก่าตำนานใหม่ คือเขาได้แต่นั่นหมต พอยังไอ้ชีเมา จึงเรียก
ว่า เมืองราชสีมา แต่นั่น....มา

ตำนานเมืองพิมาย

....แต่ก่อนเขาว่าพิมา เคยวนี่เขาว่าเมืองพิมาย ประตูออกอยู่กลางหน้า ทหาร
รักษายู่ทางลึก พรหมทักครองประสาท จอมขุนนางอยู่ทางใน ถ้าอยากรู้เมืองพิมายให้มา
ทางนี้ กรังนั้นนางอรพินงามรูป จนมีเคชมีฤทธิ์ จนเจ้าจำปาจิตร คะเนงจนมีเรื่อง...

ตำนานบ้านหนองหัวลาว

....ปลากินรากไทรเน่า เพราะหญิงโมตัดหัวลาว แล้วก็โยนใส่หนอง คิตบอก
แม่หนู แล้วอย่าบิคหน้าใส่หนุ่มขึ้นรถเมล์ลาวมอง จึงเรียกหนองหัวลาว มาให้จดจำว่าจา ไป
เล่าพ่อเล่าแม่ เพราะข้าศึกลาวชั่ว ฟันเอาหัวลาวแซ่ เหมือนเคินจากป่าช้า ฝึลาว....ชุม

ตำนานทุ่งสำริด

....แต่ก่อนเขาเรียกกันว่าทุ่งสำเริง เลยเรียกเป็นทุ่งสำริด เป็นตัววาสนา โดย
มีป่าสนับ คือหญิงโมสำเริงทัพ จำให้แนสนิท....

ตำนานเพลงโคราช

เสียงหัวหน้าแก๊กบอกว่า ได้ตัวอย่างมาจากลูกสาวพญานาค ขึ้นมาร้องเพลงที่บ้านหนองพญานาค นายพรานเพชรน้อยไปปะ เลยได้มาเป็นตัวอย่าง เอายั้งนั้น แก๊กนั้นมาอาชาไนย ยังมีบุญบ้ายคุณงเพลงโคราชจะเข้าโรง ต้องดูทิศดูทาง....

๔.๓ การอบรมสั่งสอนผู้หญิง

เนื้อหาของเพลงโคราชที่ให้การอบรมผู้หญิง ให้รู้จักวางตนเพื่อรับใช้ครอบครัว และสังคม มีมากมาย เช่น

๑. สอนให้เป็นคนมัธยัสถ์

อีแม่สระสระระ อีแม่กะทะควั่ว หมตบุญผัวแล้ว เหมือนไข่ไก่ร้างรัง

๒. สอนให้รู้จักคิดเรื่องแต่งงาน

ตัวน้องเปรียบเหมือนไม่มีผัว เปรียบเหมือนเรือร่วไม้ผุ เกี้ยวจะร่วงรุๆ ไม่มีคนบำรุง

๓. สอนให้รักนวลสงวนตัว

ปลาลัดตัวใหญ่ ปลาไหลตัวยาว เป็นไส้เป็นสาว ระวังตัวยาก

๔. สอนให้เคารพสามี

....ตั้งใจแนเป็นแม่ศรีเรือน ไม่ให้ผัวเตือนพอมันที่น้ำกตึก หมายกบหรีเอาไว้ทุกวันในพานทอง เลี้ยงลูกอ่อนสลดสนลั่ง ตัวน้องก็ตั้งวันมอง เก็บดอกไม้กราบพระสามีทุก ๆ วัน....หมา

๕. ไม่คู่ค่าสามี

หาเลี้ยงชีพแต่ทางชอบ ไม่ใจบอบใจ ปะลูกเมียฉันคนนี้ ไม่ปากร้าย ไม่ใจเบา ไต่กันมาไม่เคยทุกข์ จนมีลูกมีเต้า ไม่เคยคำว่าตีพระสามี....ต้น

๖. สอนให้ช่วยกันทำมาหากิน อย่าเกียจคร้าน

....ไม่นำเมานำมัว จะมาเหนียนให้ผัวแนะนำเมี่ยงที่ โดนอีเมียชี้คร้านนอนวันยังหมา จักใครจะชนะมองแนะนำ ...มัน

๗. สอนให้เป็นผู้ตามที่ดี และไม่หมกมุ่นในกาม

เป็นผู้ชายต้องนำหน้า แต่ว่าหญิงมีปัญญาอ่อนต้องตามหลัง เอาเตี้ยจะนำไปที่ใด จงรับขยายวิธีเดินพี่จะมามอง แต่ของอย่างเดียวกันก็ไ้เต็มที....เต้

๘. ไม่ประพัตินอกใจสามี

...ว่ากลัวว่าบ๊อ นักบรรเลงเพลงโคราชร้อยแปดจำไป ไม่กินท่านกินถึง
แต่เขาบอกว่าผู้หญิงชอบหากินหลาย บางคนผัวหลับ ยังจะหลบขึ้นหากิน....เลย

๙. พุดจาให้ไฟเราะ

...ให้แม่ขึ้นและฉกมะขิง เราได้เกิดเป็นหญิง ค้ำยเขาแต่ละชาติ พุดให้
หวานชานให้จ้ำ

๑๐. เพลงโคราชสอนหญิง ๑๔ ข้อ

๔.๔ การให้ความรู้ในรูปของสุภาษิตและคำพังเพย

...ก่อไฟติดย่อนไต้ นกจะตายย่อนตัว....

....หนูกัดเสื่อแล้วคิดถึงคุณแม่ว

น้ำแห้งหมดแล้ว นึกถึงคุณคุ....

....ความมรัย้อมพลึง อย่างเอายางพลวง มาย้อมแพร

....น้ำลึกไหลหนึ่ง น้ำตื้นไหลแรง ฐเห็นนมไก่ ไก่อเห็นตีนฐู เก่งจัดจึงเห็น

คุณเกลือ หนูกัดเสื่อจะคิดถึงคุณ....แม่ว

....คนเรานะ มีพังกก็ล้ายกับยงมีเพื่อน ถ้าเม้นว่าใครมีเรือน ก็ล้ายกับอย่าง
มีผัว ถ้าเม้นใครร่ำรวย มีควยมีงัว มันก็ต้องมีน้องไปละเนอมีพี่....

ว่าหว่าคอย่าคว่นตีไม้ทั้งโกลงน อย่ามาคว่นตีไชนมันยังไม่แกร่ง พรหมลิจิต
มันชืดได้เมื่อไร

....เวลาผัวจะจากจร กลางวันร้อนกลางคืนหนาว เต่าตายปลาไหลเน่า เขา
เคยเอาแนวมาคินนี้ นางเลือกที่เอย ไม่ใช่คินนั้งคินหนี คนไหนแพ้นั้นเป็นพระ คนไหน
ชนะนั้นเป็นมาร อันนี้แหละคำโบราณได้พุดมา....

๔.๕ การมีอารมณ์ขันและเจ้าบเจ้ากลอน

ชาวบ้านในชนบท มีอารมณ์ขันมาก ภาษาที่พุดจาในโคราชนั้นหลายคำที่มุง
สัมผัส และบางคำก็มีหลายพยางค์ เช่น แหนะแฮะแหนะแห่ แปลว่า เทียวไปเทียวมา

มุ่นเมเตเหลก แปลว่า หักไม้มีชันดี

กะต้อนม่อนแม่น แปลว่า เป็นชันเล็กชันน้อย

ถ้อยคำมักจะมีสัมผัสกัน และมักจะจบลงในลักษณะสองแง่สองง่าม หรือ เชิง
สรวาส เช่น

....ถ้าหวั้เร็วทางเร็ว เขาก็เรียกว่าปลาฉัตตัวยาว ๆ เามาขอเขาก็เรียกว่า ปลาไหล แต่นางก็อย่ามาคุยอวดซ้ำ อย่าว่าปัญญาไม่ขอใคร แต่ก้างปลาขาวไม่เท่าเข็ม ยัง คาคอ....คน

....เดือนหงาย ๆ เดินไปโหม่ง ๆ ไปเกี้ยวสาวบ้านระมม เลือกเอาคนงาม ๆ

....โมโหหนุ่หนั วึ่งขึ้นไปบนหอ ฉวยได้ไม้สมอ หมายถึงโมนสมอง เห็น เมียเปิดกล้าง่าง เลยรีบวางกระบอง โมน แปลว่า ตี

....อยากแซนกำไร อยากใส่ขจร มาอ้อนมาอวนกระจุกระจี น้อยอยู่แต่ตัว ลูกหัวไม่มี พี่อยากปะละาะ กระจอกกระแจ ปะละาะ แปลว่า ปลอบ, ประเล้าประโลม

....สันดานแท้คนใหญ่ขึ้น เขารู้พันแล้วยายตา ท้าวสามนบ่นว่า ขับไล่ใหญ่ โต ถือไม้เท้าหว่างอ นินทาว่าเงาะเง่าโง่ ค่อยเงียบงอม แม่หม่อมคงเหงาเห็นเงา....งาม (นายน้อย วงศ์คง)

ก. ขุนพิทักษ์บั๊กใหญ่ แกสบายดีดอกนี่

ข. มิ่งถามหาขุนพิทักษ์ มิ่งอยากเสียบักแกนี่

....ไม่ใช่คนเขา อย่าซ้นนอนคุ อย่าหวังได้ซู้ๆไปนอนเคียง อย่าขยายชีเท่อ ซึ่งไต้ซึ่งเถียง เลยอึ่งามกะโหม้ รอยซ้าง....แหง

ซู้ แปลว่า คู่รัก

....ขอให้ครูลาวมาช่วยฉันเต้ออาจารย์ จะให้สวาทมันนึ่งบิบ นึ่งเล่าคุณครูลาว อย่าไต้มันน่านอย่าให้มันเห็นเม็ดใน ของตี....เต้อ

....ไต้มันไต้จู้ นามันหมยงไต้เจียว เหลือจ่อมอยู่ถั่วเดียว อย่าให้ผู้ชายมัน ไต้จู้ ขอให้มันไต้เจอะไต้เจอ ช่วยกิดช่วยกัน ช่วยร่างช่วยกาย ขอให้ครูลาวของแม่มายที่ มาอำนวยช่วยกัน นางเหนงนางหน้าย ถ้าแม่ผู้ชายเห็นนางนั้น อย่าให้มันจับถูกตัวหนอน ของนาอึ่ง....เอย

จะเห็นว่า แม้จะเป็นเพลงไหว้ครู ก็ไหว้อย่างไม่จริงจังอะไร มีถ้อยคำสองแง่สองง่าม เกี่ยวกับเพศอยู่ด้วย

๔.๖ การสอนข้าราชการ

มีเนื้อเพลงตอนหนึ่งกล่าวเกริ่นว่า

....ถ้าเป็นคนหลง แล้วอย่ามารุก-นาราชฎ์ไต่ย็นคนงามมาตามประวัติ เรื่อง

ท้าวสุรนารี

๕. เมืองโคราชที่สะท้อนให้เห็นสิ่งแวดล้อม

เพลงโคราชสะท้อนภาพของสิ่งแวดล้อมในสังคมหลายอย่าง เช่น

๕.๑ อิทธิพลของการโฆษณา

....พอได้รำกระทิงแดง ก็ซู้ซ่า ซู้ซ่า มีรถยนต์ให้ขับไม่ให้ขาดเลยแม่คุณ

ถ้าแม่ฉันแม่ร้างมันกรายมาให้เปิดผ้า ถลาจุ่ม ให้ร้อนท้องจ้วด พอปานตอกบูราเจน

ผู้คนดื่มยาบำรุงกำลังกระทิงแดง และบูราเจน ก็เพราะผลแห่งการโฆษณาทางสื่อ
มวลชนทางสน

....ฉันจะให้พี่ใหญ่นี้นอนจูบนอนจูบ นอนคล้าพี่ว่าทองแดงไปดอกเนื้อทอง
ถ้วนสุนทรนักรักอุตุจตุวันนี่เรามาแสดงหนังด้วยกัน “รักอุตุลุต”

อิทธิพลของภาพยนตร์ก็ปรากฏอยู่ในเพลงโคราช

....แม่แก้มปอกไม่ล่อไม่ปด เอาอย่างนั้นแม่แรงชน แรงหม่อม ถ้าเห็น

เตี้ยกะน้อมมาแรงหมคกุขอฮอร์โมน สักสองเม็ดประเคี้ยวก็แรง...มี

....แม่ตาตำงามทงซ้อ ไม่ไปย้อยไปแย่ง พอชานากระทิงแดง เตี้ยวชะยึก
เข้าไปใหญ่....

ชะยึก แปลว่า รุกเข้าไป

....ไม่แก้มแค้ขึ้น ไม่ทันถึงไก่อั้น เออของฉันมันไม่แข็ง ไม่ได้กินกระทิง
แดง กระดกยังไก่อั้นขึ้น....

....ถ้าแม่ฉันมันหมดแรงตา ให้หมั่นดื่มกระทิงแดง ยิ่งเรี่ยวแรง....ดี

....เออไม่ใช่แม่เก่าดอกเนอแม่ใหม่ พ่อตลาตห้วยแดงขายเบ๊งบาหยัน....

....ถึงยังงៃให้กอดแม่สาวๆ เสือแดง ร่ายากระทิงแดงฉันก็ไม่ว่า

พี่ก็เล่นมาใหม่ๆ ไม่หมายใครหมายเม็ด กินฮอร์โมนตั้งสามเม็ดแรงจักนิต

ก็ไม่มี

....ยกเรือนใหม่นี้กระมัง

หรือไม่กินกระทิงแดง

ไม่กระบังกระแมง

ตุตเลยหมควิตามิน....

หมอลำเพลงหลายคนอยู่ใต้อิทธิพลของการโฆษณาบำรุงกำลัง ทั้งยาขวดและ
ยาเม็ด

๕.๒ สิ่งแวดล้อมในอาชีพ

....ใจเบี่ยงใจเบนจนกรองเห็นใจบ้าง เกิดมาเคว้งปากเบาแม่ใจบุญ ไม่เห็น
ความลำบากนอ พี่ไปนานแล้ว พี่มานี่ พี่ไปนาพี่แล้วจึงมานาน้อง วังแทบใจขาด
ใจขัดใจข้อง ปะโกรธเคืองสำคัญหนอใจ-คอ

....เข้ายากมากแพง ต้องปนกับมันเผือก เอามาเผะเอามาเปียกปนรำปนผัก
หนึ่งกลอยมาเทเอาไว้ในถาดมือหนึ่งก็ฟาด จกหาเกลือในทัก แม่เหล็กกระท้อนในทัก

บางคนก็ตำว่าทองไม่มี กินกลอยแต่ละทีด้วยเขาไม่ได้ กินมันแล้วตั้งทำหน้า
ตายไปนอนจุดพลแตกอยู่ตัง....ตัง

เมื่อชาวบ้านเดือดร้อนเพราะความยากจน พระก็เดือดร้อนด้วยตั้งเพลงต่อไปนี้

....แม่ขนมเต็มถาด บิดเจ้าท่งวัดนกกท้อแท้เต็มที โยมได้กินมันก็ได้บาตรมา
ตามธรรมดากัทำนบาตร อุตส่าห์ปีตบาตรมักบาตรม้วน

พระฉันมัน คงกระตาคกระตอน นอนคลุมจีวรหันใจกระตึบๆ ชักลูกประจำได้เป็น
สิบ ออกท่งลำชาเป็น ...ควน

ชาวบ้านมีชีวิตขึ้นอยู่กับธรรมชาติคือฝน หากฝนแล้งก็ทำให้ชาวนามีทุกข์หนัก

....มันเป็นนาโนฝนลง ตักลงก็ไม่โห่ดอกนาเอียงนา ชักทีเลย ถ้าแผ่นดิน
เช่นนั้น ตาดำทรมาย เข็นน้ำว่าจะเป็นดีหลาย เข็มมันยุคมันยังตกเท่าไรก็ไม่ข้ง เพราะซีระแหง
มันใหญ่ ไม่ใช่จะครองเข็มมันร้อนมันเย็น....

....เรามันคนภาคอีสาน ว่าชลประทานก็ขาดน้ำพอถึงฤดูปลูกก็ขาดนอกและ
ขาดในบ้านเมืองมันวิปริต แล้วเอ็งจะกิดไปทางไหน ถ้าพ่อหนูที่รู้ทีล่องชี้นทาง....เดิน

๕.๓ สิ่งแวดล้อมในครอบครัว

ครอบครัวที่ดี สามีภรรยาช่วยกันทำมาหากิน

....พี่กะน้องสองคน จะนำจนหรือนำมี ในทางบ่ทางคง ไม่กล้าหลงทางเดิน
ถ้าทางไหนไทยเจริญขอให้สร้างทางดี พี่เอย อย่าให้มีทางต่อ

จะกำทองหรือกำคำ แล้วแต่จะนำคำขายแต่อย่าละเมียดกฎหมาย ไปฉกโก๋ฆ่าควาย
จะทำอะไรไปทางหน้า มันก็ท้องกัะหาวันรวยจะเป็นแต่ตุ่น มั่วหมุ่นแต่รู้จะเห็นตะวัน

....รือ

บางครั้งบริวารที่จะแต่งงานกัน ได้ฝ่ายชายต้องขายนาเพื่อนำเงินมาใช้ ในการแต่งงาน

....ไอ้ธรรมดาสามีภรรยา ผู้มันรักเมียมากกว่าจะได้กัน ก็ขายนาแต่ง ทั้งสองหมั้นยังยอมเป็นเมีย....นา

ในช่วง พ.ศ. ๒๔๑๒-๒๔๑๖ ที่มีฐานทัพอเมริกาตั้งอยู่ที่นครราชสีมา บางครอบครัวที่ภรรยาไปทำงานกับทหารอเมริกันก็มีเหตุให้ครอบครัวแตกแยก

....พื่บอกกับเธอเป็นคนค่าคนขาย มาเหล่่งงานพ่อใหญ่ พุดให้ถุกหู คนหนุ่มคนเฒ่า ไอ้คนที่รัก คนเล่ให้รักผัว นี่มันไม่แน่ดอกคนเรา คนบางคนผัวอยู่คาเรือน วิ่งตามฝรั่งไปแล้ว....เอย

บางครั้งบริวารยอมให้ผู้หญิงไปทำงานในกรุงเทพฯ เพราะที่บ้านไม่มีงานทำ และสภาพครอบครัวยากจนมากเมื่อหาเงินส่งมาให้แม่ แม่ก็ชมเชย โดยที่ไม่ทราบว่าคุณสาวของตนไปทำงานอะไร

....ไอ้การอาชีพของคนไทย ในสมัยทุกวันนี้พูดกันฐานันท์จริง พวกผู้หญิงดอกเดชาติ

พวกผู้หญิงเขามีมานะ หากำทำเงินค่าก็หาคล่อง เขาเป็นผู้รทำนอง หากายหากี่สิ่งไหนจะคล่องแคล่ว เขาก็ไม่หาขาดหาเคลื่อน หญิงบางคนกั่น่งกระโปรง พากันลงไปกรุงเทพฯ ไปห้จักร หักเย็บ เขาก็แท้ในกรุงเทพฯ เขาไม่ค้อยจนเงินตา สมัยนี้ผู้หญิงหาเงินได้ถึงมารดาเขาก็ชมว่าดี ลูกสาวมีเงิน....เดือน

๕.๔ สภาพของบ้านเมือง

เมื่อก่อน การคมนาคมติดต่อกับกรุงเทพฯ ถึงนครราชสีมาใช้รถไฟเท่านั้น เมื่อถนนมิตรภาพสร้างเสร็จในปี พ.ศ. ๒๔๐๐ นครราชสีมา ก็เปลี่ยนไปมากหมอเพลงพุดถึงถนนในลักษณะเกริ่นดังนี้

....มนุษย์เราเกิดมา แสวงหาแต่ลาภแม้ถนนมิตรภาพ ติดตั้งบังภาโล จะบอกตาลอย ว่ากันให้กะเหลก....กะเลน

ส.อ.เผือก ทองเกษม พุดถึงสภาพเมืองนครราชสีมาในปี ๒๔๔๒ ว่า

....ถึงฤดูงานดี เพราะเห็นว่ามิงงานคางถึงวันเวลา ไปหาซื้อผ้าแล้วเลยหยุดงานด้วย คนตามข้าตามเขย กั่มหน้าเดินตามชาย ลงสถานีรถไฟ เดินตามฉาบตามฉวย ไม่ตามเขยตามแซ นัยตาเรากัตุเลตามช้อง

พอรถไฟหยุดก็ก เห็นแจ็กโกชายกึ่ง พวกผู้หญิงหรือกึ่ง ชายข่าวเหี้ยวชายไก่
เหมือนนกเรือนเรียงรอต สามล้อจอดอยู่เรียงราย หัวรถไฟเมืองโคราช แสงเรือง....รอง

๖. เนื้อหาของเพลงโคราชที่สะท้อนให้เห็นค่านิยมพื้นฐานด้านสังคม

๖.๑ คนในชนบทยกย่องและให้ความเคารพข้าราชการและเรียกว่าเจ้านาย ถ้าจะ
ไหว้ตน คือกราบกันก็ต้องเป็นเจ้านายจึงขอความที่ว่า

....เอ้า ก็ไม่ใช่ตนเจ้า ตีนนาย ทำไมจะไหว้ตนนี้

๖.๒ เคารพผู้อาวุโส และผู้สูงอายุ

....เกิดเป็นคนพลทหาร น้อยอย่าด่วนเอา जानไปขว้างเหวี่ยงจำ....

มึงอย่ามานินทาคนเก่า ไอ้ชาติหัวเห่ง่า เอ้ยคนทา

๖.๓ นิยมความเป็นนักเลง และไม่ยอมคน

ก. เกิดเป็นข้าไม่เคยล้มใคร แต่จะคอยตั้งเค้าฟังลมคน

ข. มึงจะตั้งเค้า ก็เชิญตั้งเข้า กูมายืนฟังความอยู่ตงคน

๖.๔ เชื่อในเรื่องบุญวาสนา

“....เราวาสนาไม่สม ไม่ได้ทางร่มแคงเคอว....

แคงเคอว แปลว่า ค้างคาว

....อันจันทร์เจ้าเข้าให้ ยังไม่มองนระคีมี แต่คางคาวเราไม่มี มันเลยยุคเลยสมัย
ถึงใครจะนับบุญแข่งไม่กล้าจะแย่งบุญใคร จันขายส้มตำมะขามข้าวพอได้ทุน....กิน

๖.๕ มีเจตคติว่าคนสวยจะต้องเป็นชาววัง ขุนนาง ภรรยาข้าราชการ คนภาค
กลางหรือภาคเหนือ

....มันกลัวแต่ชายจะกิดสละ ไ้รูปไม่งามเหมือนตังขุนนาง....

....เอาให้งามเกินฉรรจ์ เหมือนลมพัดก้านกล้วยชาควย (ไกว) พี่
จะแต่งทรงให้สวยเหมือนเมียข้าราชการ....

....เห็นอนางไปอาบน้ำ ฟันตังตามสังเกต เห็นกักขาน้องขาว งามดังสาวเมือง
เพชร....

....หรือสาวเมืองเชียงใหม่นกหนึแม่เหล้า มาดูข้อแขนแข้งขาหรือก็อ่อนละมุน
ได้แหงทำลำเพียงหรือมาจากเมืองลำพูน ดูหน้าขาว รวากะพวงดอกกล้า....โพง

....สาวในประเทศเซตไทยหาใครก็ไม่เท่า จะว่าลูกจอมหม่อมเจ้าหรือก็ไม่เที่ยง
ไม่ถึง....

๖.๖ มีเจตคติไม่ดีต่อหญิงที่มีมากชู้หลายผัว

....ลูกผู้ชายติดคุก ออกมาแล้ว ก็เกลียดแนวเหมือนทองลาง ไม่ขายหน้าเหมือน
คนเลว เหมือนอีตอกทอง....เอ๋ย

ลูกผู้ชายนั้นแม้จะติดคุก ออกมาจากคุกก็พนมทนต์แต่ผู้หญิงที่มีมากชู้หลายผัวนั้นถือ
ว่าเป็นเรื่องน่าอับอายขายหน้า

๖.๗ เชื้อถือโชคลาง

....ออกจากบ้านไม่สบฤกษ์ ไปปะเพิกพังพอน

....เดือนสิบสองก็ทิ้งไม่ดี ครั้นมาสึกเดือนสี่ก็สึกไม่ได้ ตกหนุมนไฟไหม้หาง
มันให้ร้อนอรุณจันไม่เหือดไม่หาย....

๖.๘ รักธรรมชาติ

พบเห็นสิ่งใดก็นำไปเปรียบกับธรรมชาติเสมอ

“...ผักรำสิ่งหน้าแล้ง มึงจำหินใจลัด

จะทำให้คนหัวล้าน นีน้อยใจ นี”

เห็นผักรำสิ่งที่ผลียอด อย่างยากเย็นในหน้าแล้ง ก็เอาไปเปรียบกับคนหัวล้าน
ที่ผมงอกอย่างยากเย็น

....ทำกะต๋องกะแต้ง อยู่เหมือนเตงคอกกะตัก

ให้พี่ขอสักหน่วย จะเอาไปฝากด้วยน้ำพริก

ทำท่าทางเหมือนกันกับเตงกวาคอกคอด (เตงปลายเครือ) ขอให้พี่ขอเตงสักผล
จะเอาไปจมน้ำพริก

....แม่เนื้อใสแห้งว อยู่เหมือนยังเงิน ดอกเนอยังงา

เอาความงามของเนื้อหนังมังสา ไปเปรียบกับเงินและงา คงจะในแง่ความขาว

....กลัวเขาโองวามันยังงอม พ่อแม่ของแม่หม่อมแก่ทำงานไป ยังไงสะนอ
เนื้อขาวงามยังเงิน แต่ขวานฟันไม่บ่อย ก็ยังมีเวลาบิ่น ต่างคนต่างหากินคนละเรือน คนละ
บ้าน ใ้อ้วนมึงกะกู ถานว่าไม่รู้ใจกัน จะตึงเข้ากอด พี่ก็ระกำ ช้ำใจ....เกิน

....เสียงเพราะแท้ ๆ เวย เหมือนยังนกกระเวก งามเหมือนพระอินทร์เอกชั้นช้าง
เอราวัณ เวลาแม่จะเลิกนม ให้ตาคมกินนั้น ละเลงทองแช่กะนม ให้น้องกิน...นี่

๖.๙ นิยมเชื่อถือชนบประเพณีดั้งเดิม

“เห็นน้องตักน้ำอยู่คนเดียว จะไปตามเกี่ยวหรือก็ไม่ได้ กลัวญาติโยมคน
ใหญ่ ๆ จะดูว่าไม่ดี เพราะเหตุฉะนั้นดอกยังไพล่ ตั้งใจคำผิล มาพลิกเพลง เกยวน้อง
เพลิน สะอ้ายคำ...เพลง

๖.๑๐ นิยมว่าผู้ที่บวชเรียนแล้วเป็นคนสุกสมควรจะแต่งงานด้วย

หญิงสาวในชนบทแต่งงานกับผู้ที่บวชเรียนมาแล้ว และบางคนก็ทำให้พระบางรูป
ผ้าเหลืองร้อน ต้องสึกออกมาแต่งงานหากพระไม่สนใจเรื่องทางโลกก็พาลโกรธ ตั้งเนื้อเพลง
ที่ว่า

....“ทีนูกูไม่ไปพัวไปพัน กูไม่ไปจ้งหันไปเพล กระต่ายน้อยกะหน้าง กูไม่อีนัง
กะพระกะเณร พ่อแหวนเขาแถมกะนิล

ปะหน้าปะตากูก็ไม่ไหว มันจะสวายนใจกูไม่อ่อน กูไม่ต้องพูดหาใครก่อน เอา
แต่จะไปขอทานเก่งของใคร...กิน

๖.๑๑ มีความเชื่อถือในพุทธานภาพ

คุณพระพุทธรูปช่วยคำ คุณพระธรรมมาช่วยคิดให้เพลงเห็นเป็นชีวิต มาช่วยแก้
ช่วยไข ทั้งคุณพระสงฆ์องค์สูง มาชักจูงดวงใจ ให้แจ่มกระจ่างเหมือนส่องกระจุกดวง....จันทร์

๖.๑๒ มีความเชื่อว่าคนโคราชไม่ใช่ลาวและไม่ชอบ ให้ใครมาเรียกว่าลาวโคราช

....พ่อให้ป้า (ปลาร้า) ลาวเขาเอมาล้าง....

....เหมือนข้าวเหนียวเมืองลาว เขาเอาลงเข้าที่ลาว

ก็จะพวกเรา ยังไงด้วย ลาวขาลายขายกล้วยมันใส่ร้ายยังงิดา....

ทีนพวกลาวก็ขอเบิกมิด เบิกชวน (ชวน) ไ้อ้ลาวขาคำก็ลามก็ถวน ลำเลิกเบิกเข้า

....พอบั่นคนเดินทาง ขอข้าวเหนียวลาวหนึ่ง....

....จักจะควรหรือไม่ควร เหมือนกับลาวว่าเพลง....

....ยังงั้นสายม่านจิเอาผ้าห่มหรือผ้าเฒ่า เอาผ้าลาวหรือผ้าไทย

๖.๑๓ เชื่อถือไสยศาสตร์

....ไปหาของหลวงพ่อเดิม วัตถุนองไม้ทันทัดนี้ นี่กะตุ้ดให้เพิ่มให้เดิม

ทั้งแบ่งผังก่อคดี ชี้นำคดีพอได้ บัดนี้ยังใหม่ ครูเดิมหลวงพ่อเดิม ถ้าใครได้
ดีแล้วก็ไม่พอดัง....พอดอ

ถ้าอยากได้สาวมาเสียคดีแท้ ให้ทำไปแต่ละสี่ท่มมาจากหลวงพ่อชุมชีวลีเถร กลับ
ใหม่ร่าคามาก ไปเรียนมาจากเมืองเขมร เสกปลาย่างวางให้แมวขยาบคา....มือ

....ฉันเพิ่งรู้ทันเมื่อมันสาย เพราะเขานำกันชิงออกก่อนแล้ว เขามีเสน่ห์หาแฝดหงส์
ร่อนนังกรร่า....

เพลงโคราช ได้สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องศาสนา ความเชื่อ อาชีพ สิ่งแวดล้อม
การศึกษาอบรม ค่านิยมพื้นฐานด้านสังคม ทั้งที่ได้ศึกษาวิเคราะห์มาเพียงเท่านี้

ถาวร สิบงกษ ผู้ศึกษา

ตัดตอนจากหนังสือ “เพลงโคราช การศึกษาเชิงวิเคราะห์และวิจารณ์” หน้า ๖๐-๘๒

โดย... ถาวร สิบงกษ

ปรีชา อุตระกุล

ลัดดา ปานุทัย

รังสรรค์ หันสนั่นเทียะ

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา วิทยาลัยครูนครราชสีมา

โรงพิมพ์ศิริอักษร นครราชสีมา กันยายน ๒๕๒๖

เชคสเปียร์ กับข้าพเจ้า

โดย ไมเคิล เจเลสนอฟ

ถาวร สิบงกษ แปล

เมื่อเกิดการปฏิวัติใหญ่ในรัสเซียในเดือนตุลาคม ครอบครัวของข้าพเจ้าก็ได้ตกลงกันที่จะหนีไปอยู่อเมริกา เหตุผลที่จะออกจากรัสเซียก็เห็นจะต้องกล่าวอ้างว่าเพื่อไปรักษาสุขภาพอะไรทำนองนั้น แต่เรื่องที่คิดๆ ตกลงกันนี้จะทำได้แค่นั้นอย่างไร ไม่มีใครทราบได้ เพราะการจะออกจากรัสเซียไม่ใช่เรื่องทำได้ง่าย ๆ และยิ่งการจะเข้าอเมริกาด้วยแล้วก็เป็นเรื่องที่แทบจะเป็นไปไม่ได้เอาเสียเลย

ที่จริงแล้วเราไม่ควรจะวิตกกังวลทั้งสองเรื่องนั้นพร้อม ๆ กัน ควรที่จะคิดเป็นอย่างๆ ไปว่าทำอย่างไรจึงจะออกจากรัสเซียให้ได้เสียก่อน แล้วจึงค่อยคิดหาเส้นทางเข้าอเมริกายาวหลัง

การที่จะดำเนินการให้บรรลุผลตามเป้าหมายได้ ก็เป็นเรื่องจำเป็นอยู่ที่ข้าพเจ้าจะต้องฝึกฝนภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน ให้สามารถพูดได้ในเวลาสั้นที่สุดและใช้การได้อย่างดีพอคิดเรื่องนั้นขึ้นมาได้ ก็พอดีกับที่ข้าพเจ้าไปค้นพบหนังสือเก่าๆ ขาดๆ ได้เล่มหนึ่ง คือหนังสือ “เรียนภาษาอังกฤษด้วยตนเอง” มีคำแนะนำวิธีเรียนภาษาอังกฤษในเวลาจำกัด มีไวยากรณ์ วิธีเขียนเรียงความและแบบฝึกหัดต่างๆ นอกจากนี้ตอนท้ายเล่มยังมีอธิบายศัพท์ และมีเครื่องหมายกำหนดการออกเสียงของแต่ละคำไว้ด้วย

การฝึกพูดภาษาอังกฤษโดยวิธีดังกล่าวนี้เพื่อวัตถุประสงค์อันแน่วแน่ ที่จะไปสู่อเมริกาในอนาคตอันใกล้ แต่ต้องรอโอกาสอันเหมาะสม จะกำหนดวันและเวลาให้เป็นทีแน่นอนยังไม่ได้ หนังสือเรียนภาษาอังกฤษด้วยตนเองที่ข้าพเจ้าใช้ฝึกนี้ มีทั้งสิ้น ๒๕๐ หน้า ข้าพเจ้าตั้งใจจะท่องจำให้ได้วันละ ๔ หน้าครึ่ง เพื่อจะให้พูดภาษาอังกฤษได้ในเวลาประมาณ ๖๐ วัน และเพื่อให้พร้อมที่จะพูดจาติดต่อกับทุกคนได้ในที่ที่เหยียบแผ่นดินอเมริกา

แต่แล้วความตั้งใจของข้าพเจ้าที่จะไปอเมริกาในอนาคตอันใกล้ ก็ต้องล้มเลิกไป ข้าพเจ้ารอโอกาสที่จะออกจากประเทศรัสเซียอยู่เป็นเวลาหลายปี ยิ่งนานวันสุขภาพของข้าพเจ้า ก็ยิ่งเสื่อมโทรมลงทุกที แต่ความรู้ภาษาอังกฤษของข้าพเจ้ายิ่งลึกซึ้งขึ้นเป็นลำดับ ในขณะที่เดียวกันข้าพเจ้าก็ได้เรียนรู้อะไรมาขึ้นหลายต่อหลายครั้งที่ข้าพเจ้า เกือบจะต้องเข้าร่วมใน บริการต่างประเทศสำหรับผู้เยาว์ แห่งสาธารณรัฐโซเวียต แต่ข้าพเจ้าเห็นว่ามันคนละเรื่อง กับที่เคยตั้งใจไว้ ข้าพเจ้าจึงมิได้ร่วมงานกับเขา

ขอย้อนกลับมาพูดถึงเรื่องการฝึกฝนของข้าพเจ้าอีกครั้ง แต่ละวันข้าพเจ้าท่องจำให้ได้ ๔ หน้าครึ่ง จากเนื้อหาในหนังสือ “เรียนภาษาอังกฤษด้วยตัวเอง” เล่มนั้น ซึ่งประกอบด้วย ศัพท์ต่าง ๆ กฎไวยากรณ์ ข้อยกเว้น คำนาม คำสรรพนาม คำวิเศษณ์ ตลอดจน พระนามของกษัตริย์แห่งราชอาณาจักรอังกฤษ รวมถึงโคลงต่าง ๆ ของกวีคนสำคัญของอังกฤษ เช่น Words worth, Shelley และ Milton

ในเรื่องวิธีออกเสียงภาษาอังกฤษนั้นเล่าก็เข้าใจว่าจะทำได้ง่ายนัก แต่ข้าพเจ้าก็ยึดมั่น ในกฎที่ว่า “คำต่างๆ ในภาษาอังกฤษนั้น สะกดตัวอย่างหนึ่งมักต้องออกเสียงอีกอย่างหนึ่ง อยู่บ่อยๆ” การเรียนรู้กฎเกณฑ์ข้อนี้ทำให้ข้าพเจ้าออกเสียงได้ดีขึ้น ตอนแรกๆ ข้าพเจ้า ลำบากใจเหลือเกินในการฝึกออกเสียง th แต่ไม่ช้าก็สามารถขจัดปัญหานี้ได้ ด้วยความหมั่น ฝึกฝนหนักกระຈ เพื่อสังเกตการเคลื่อนไหวของอวัยวะที่ใช้ในการออกเสียง ข้าพเจ้าฝึก พิสูจน์มากในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ได้แจ้งไว้ในหนังสือนี้ ในที่สุดก็รู้แก่ใจว่ามันไม่ใช่ เรื่องยากเย็นอะไรเลย ในการฝึกแต่ละครั้งข้าพเจ้าจะกระตกลืน แล้วค่อยดันลิ้นออกมาให้อยู่ ระหว่างฟันล่างกับฟันบนด้านหน้า เมื่อแลบลิ้นออกมาจะออกเสียง th ได้อย่างง่ายดาย ตอน แรกๆ ข้าพเจ้ารู้สึกว่ายากล้นออกมาเรื่อยๆ ไปแต่เมื่อฝึกไปๆ ข้าพเจ้าก็รู้สึกว่ามันบังคับและ แลบให้มีความสนยาวพอดี ในที่สุดข้าพเจ้าก็สามารถออกเสียงนี้ได้ดังที่เคยม

การออกเสียงอื่น ๆ ในภาษาอังกฤษ ข้าพเจ้ารู้สึกว่าออกเสียงได้ง่ายกว่า และมี เรื่องยุ่งยากน้อยกว่าการออกเสียง th หนังสือเล่มนี้จะบอกให้ทราบว่าเมื่อใดควรจะออกเสียง เมื่อสะกดด้วยตัว e ให้คล้ายกับเสียง (e) ที่หมายถึงหรือเมื่อใดควรจะออกคล้ายกับเสียง (e) ที่กลับหัวลง หรือเมื่อใดควรจะออกเสียง (e) ให้คล้ายกับเสียง (E) ที่มีขีดผ่ากลางหนังสือ นั้น จะบอกด้วยว่า เมื่อใดควรจะออกเสียง a ให้คล้ายกับเสียง (a) ที่มีขีดอยู่ข้างบน หรือขีดอยู่ข้างล่างและเมื่อใดควรจะออกเสียง t ให้คล้ายกับเสียงเสียดสี เช่น (Sh)

เมื่อใดควรจะออกเสียง s ให้เหมือนเสียง (z) ตลอดจนบอกว่าเมื่อใดควรจะออกเสียง (gh) ให้คล้ายเสียง (f) หรือที่ออกเสียงแล้วไม่คล้ายอะไรอื่นเลย

เพื่อนของข้าพเจ้าคนหนึ่งมีบ้านอยู่ในอเมริกา เพื่อนคนนี้มีความรู้เรื่องภาษาที่ใช้ในอเมริกาเป็นอย่างดี และได้ช่วยอธิบายให้ข้าพเจ้าทราบว่า ภาษาอังกฤษที่ใช้ในอเมริกานั้น แตกต่างกับที่อยู่ในประเทศอังกฤษหลายอย่าง ทั้งได้ให้ข้าพเจ้าได้คิดว่า ภาษาอังกฤษที่ข้าพเจ้าเรียกจากตำราซึ่งสอนให้ออกเสียงตามแบบออกฟอร์ด (Oxford) นั้น อาจจะแตกต่างจากภาษาอังกฤษที่ใช้ในอเมริกาอย่างมากมายกเป็นได้ ก็เมื่อเรากำลังเตรียมตัวจะไปอเมริกาไม่ใช่ไปอังกฤษ การออกเสียงภาษาอังกฤษแบบออกฟอร์ดจึงจะไม่เหมาะสมเสียแล้ว ข้าพเจ้าควรหัดพูดภาษาอังกฤษแบบอเมริกาไว้และด้วยเหตุผลข้อนี้ ข้าพเจ้าจึงหาทางขจัดปัญหาการออกเสียง (r) ตามแบบอังกฤษเสีย เปลี่ยนมาออกเสียงแบบอเมริกาเพราะหลายคนบอกข้าพเจ้าว่าชาวอเมริกันจะทราบว่าใครเป็นชาวต่างประเทศ ก็ด้วยการออกเสียง (r) นี้

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ข้าพเจ้าได้ฝึกฝนภาษาอังกฤษเรื่อยมาและในช่วงเวลาเพียง ๓ เดือน เท่านั้น ข้าพเจ้าก็สามารถพูดภาษาอังกฤษได้คล่องแคล่ว ข้าพเจ้าทราบความหมายของคำศัพท์ทุกคำในหนังสือ และสามารถออกเสียงสำเนียงอเมริกันได้อย่างไม่มีที่ติ ยิ่งกว่านั้นการที่ข้าพเจ้าสามารถท่องโคลง จนจำได้ขึ้นใจถึงสองโคลง คือ โคลงของ Wordsworth และของ Shelley ทั้งยังสามารถจำบางตอนของเรื่อง Paradise lost ได้อย่างดี ทำให้เพื่อนฝูงของข้าพเจ้าหลายคนพากันประหลาดใจ และรู้สึกชื่นชมในตัวข้าพเจ้าไปตาม ๆ กัน

พอถึงบทข้าพเจ้าควรจะไปเมืองเปโตรกราด (Petrograd) เพื่อศึกษาในมหาวิทยาลัย ข้าพเจ้าก็มิได้ไป เพราะพ่อแม่ของข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยกับการที่จะให้ข้าพเจ้าไปมหาวิทยาลัย เพราะข้าพเจ้ามีสุขภาพไม่ดีพอท่านอยากให้ข้าพเจ้าอยู่บ้านเฉย ๆ ก็แล้วเราไม่คิดเรื่องไปอเมริกาอีกแล้วหรือ

ข้าพเจ้ายังคงพำนักอยู่ที่บ้านตามเคย แต่ก็ไม่ได้อยู่โดยเปล่าประโยชน์ เพราะกิตติศัพท์ของข้าพเจ้าในฐานะผู้มีความรู้อย่างดีในวิชาภาษาอังกฤษได้เลื่องลือไปทั่ว เพื่อนของข้าพเจ้าหลายคนที่ยากไปอเมริกา ต่างพากันมาขอร้องให้ข้าพเจ้าช่วยสอนภาษาอังกฤษแก่เขา (ทุก ๆ คนฝันถึงการไปอเมริกานั้นทั้งนั้น และถ้ารัฐบาลรัสเซียไม่เข้มงวดเกี่ยวกับการออกนอกประเทศ และรัฐบาลอเมริกาไม่เข้มงวดเกี่ยวกับเข้าประเทศแล้วพลเมืองรัสเซียจำนวน ๑๘๐ ล้านคน อาจจะอพยพไปสู่โลกใหม่นักได้) เมื่อเพื่อนฝูงขอร้องเช่นนั้น ข้าพเจ้ารู้สึกพอใจ

และมองเห็นประโยชน์ที่จะได้ช่วยเหลือเขา เพราะข้าพเจ้าเป็นเพียงคนเดียวในเมืองเล็ก ๆ ของรัสเซีย ที่สามารถพูดอังกฤษได้ ข้าพเจ้าจึงรับที่จะสอนโดยคิดค่าตอบแทนเป็นสิ่งของ อันได้แก่น้ำตาล ขนมปัง และสบู่ อัตราค่าตอบแทนของข้าพเจ้าคือคิดเอาบทเรียน ๔ บท ต่อจำนวนน้ำตาล $\frac{1}{2}$ ปอนด์ หรือขนมปัง $\frac{1}{2}$ ปอนด์ สบู่ $\frac{1}{2}$ ก้อน

ข้าพเจ้ามีลูกศิษย์ลูกหามากมายทีเดียว มีอยู่คนหนึ่งที่เป็นนักแสดงผู้เยาว์ ผู้หวังจะเอาดีเด่นในทางแสดง เขาชอบที่จะท่องบทของแฮมเลต (Hamlet's monologue) ที่เป็นภาษาอังกฤษแบบดั้งเดิม คือ "To be or not to be" เขาชอบท่องกลอนบทนี้เสียจริง ๆ

ข้าพเจ้าลำบากใจมากเกี่ยวกับลูกศิษย์คนนี้ เขาไม่ชอบที่จะออกเสียง (th) ตามวิธีที่แจ้งไว้ในตำรา สำหรับเสียง (r) เขาก็ไม่เห็นด้วย คือออกเสียง (r) รวดไปทีเดียว ข้าพเจ้าหมกมุ่นอยู่ไม่ทราบว่าจะบอกจะสอนอย่างไร เลยปล่อยเลยตามเลย ให้เขาหัดท่องบทของแฮมเลตนั้นด้วยสำเนียงอังกฤษแบบ Oxford แทนที่จะเป็นสำเนียงอังกฤษแบบอเมริกัน

อะไรจะเกิดขึ้นหรือไม่ได้เกิดขึ้นกับนักเรียนที่ข้าพเจ้าสอนในครั้งนั้น ข้าพเจ้าไม่อาจจะทราบได้ แต่เมื่อข้าพเจ้าได้ไปอเมริกา ข้าพเจ้าก็ได้พบกับญาติชาวรัสเซียหลายคน ที่อพยพไปอยู่ก่อน ข้าพเจ้าได้ทักทายเขาด้วยภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน ที่ข้าพเจ้าคิดว่าพูดได้ดีที่สุดแล้ว คนเหล่านั้นต่างพากันฟังข้าพเจ้าอย่างตั้งใจ แต่พอข้าพเจ้าพูดจบก็มีญาติคนหนึ่งกล่าวขึ้นมาอย่างเศร้า ๆ ว่า "ในรัสเซียเป็นไปดังอย่างนี้เสียจริง หลังจากรัสเซียมานานกว่า ๓๐ ปี แล้ว ไม่เคยรู้เลยว่าภาษารัสเซียได้เปลี่ยนไปมากมายเช่นนั้น นี่หลานชายคงพูดภาษารัสเซียใหม่กระมัง ถ้าเช่นนั้นคงจะเข้าใจกันลำบาก เอาไว้ให้หลานหัดเรียนภาษาอังกฤษแล้วค่อยมาพูดกับลุงดีกว่า"

□ □ □ □

นิเซต เพื่อนรัก...

ตอนว่าง ๆ เพราะทุกอย่างจนจะเรียบร้อยแล้ว เลยนั่งแปลอะไรเล่น ๆ ถ้าเห็นว่า มีสาระอยู่บ้าง ก็เชิญจัดการตามเรื่อง

คิดถึง

ถาวร

(ค้นพบในแฟ้มเอกสารที่บ้าน ไม่มีบอกว่าแปลมาจากหนังสืออะไร และแปลเมื่อไร)

พิมพ์ที่

ท.จ.ก. สัมบูรณ์ออฟเซตการพิมพ์

เยื้องปากทางเข้า บ.ข.ส. ถนนสุรนารี นครราชสีมา โทร. 243042, 246132

นายสมบูรณ์ บริสุทธิกุล ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. 2527

กรมศิลปากร

หอสมุดแห่งชาติ

นครราชสีมา

เฉลิมพระเกียรติ ร.๙